

RAST

The background is a complex, layered abstract composition. It features a mix of earthy tones like ochre, brown, and green, with prominent, vibrant red paint splatters and streaks. The texture is highly tactile, with visible brushstrokes, torn paper edges, and a collage-like quality. A library stamp is visible in the lower center, partially obscured by the red paint.

REVILJA ZA LITERATURO, KULTURO IN DRUŽBENA VPRAŠANJA
LETNIK XVII, OKTOBER 2006, št. 5 (107) ISSN 0353-6750, UDK 050 (497.4)

3307370510

NOV
MES

VSEBINA

str. RAST št. 5 (107)

DOM
82
RAS

UVODNIK

Breztežno zlato oktobra

407 Milan MARKELJ

LITERATURA

Poezija

Ujedanke

Introspektivni atelje

408 Tone PAVČEK

413 Zvezdana MAJHEN

Proza

Sandolin

Čistoča

418 Barica SMOLE

422 Matjaž BRULC

KULTURA

"Naznanim jest potpisani mestni stražnik"

Drevesa so sestavni del kulturne krajine, a se tudi starajo

427 Meta MATIJEVIČ

447 Jože STRGAR

NAŠ GOST

Pod trto rojen za čast in slavo vina

Pogovor z enologom dr. Julijem Nemaničem

Novomeški likovni dnevi

452 Milan MARKELJ

468 Katja CEGLAR

DRUŽBENA VPRAŠANJA

Regionalni razvojni program 2007–2013 (1)

472 Igor VIZJAK

ODMEVI IN ODZIVI

Uveljavljanje mednarodne odličnosti

Forma viva že enaindvajsetič

Zeliščar 20. stoletja

Prazgodovinska jantar in steklo

Pleterje v Švici

Skozi Oči (OKO) v svet

Rudi Stopar – Hommage Ipusi

Kočevska – pusta in prazna

Nova publikacija z gradivom Kapiteljske njive

Jazbečeva Mavrica izza duše

483 Joža MIKLIČ

491 Goran MILOVANOVIĆ

495 Nataša POLAJNAR FRELIH

496 Rasto BOŽIČ

497 Danilo BREŠČAK

498 Alenka ČERNELIČ KROŠELJ

500 Alenka ČERNELIČ KROŠELJ

501 Gojko ZUPAN

503 Rasto BOŽIČ

504 Ivan KASTELIC

SKRITI ZAKLADI KULTURNE DEDIŠČINE

Poročilo o misijonskem delu v Severni Ameriki (2)

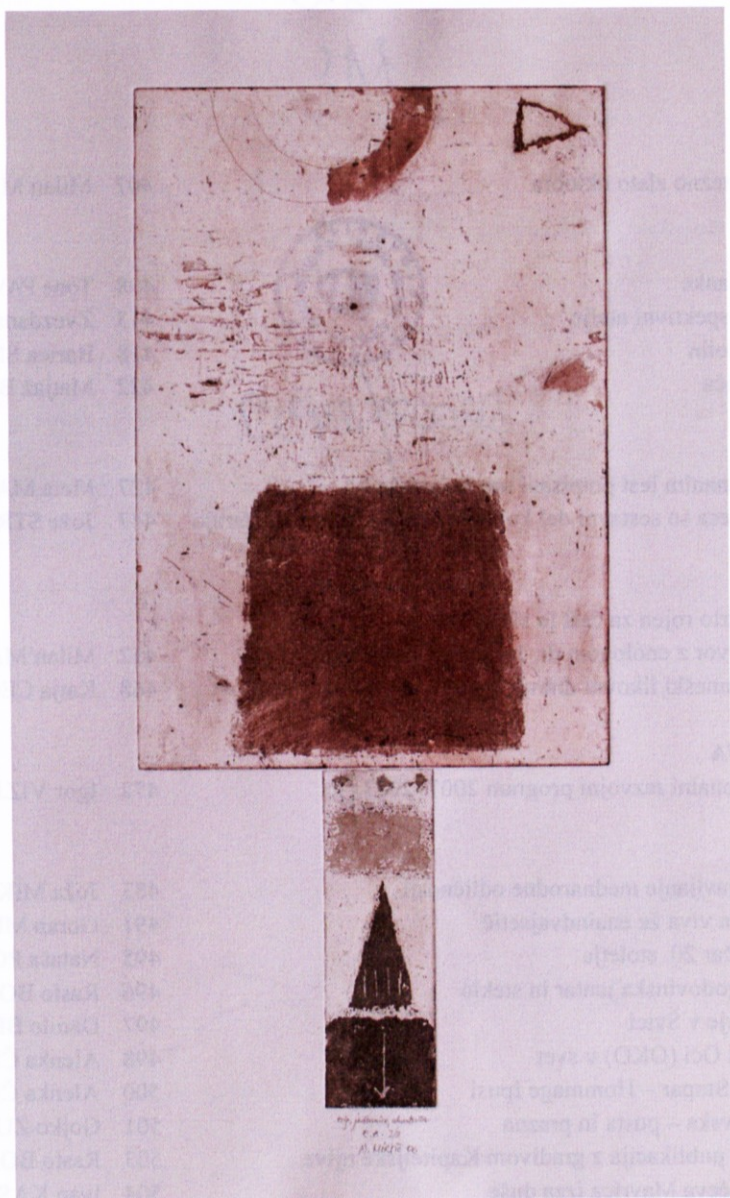
507 Oton SKOLA

Prevod: France BARAGA

KRONIKA

Maj – julij 2006

522 Lidija MARKELJ

Nataša Mirtič: EA I/II, orig. jedkanica, akvatinta, 2006

Oktober. Mesec, za katerega radi rečemo, da je zlat – torej zlati oktober. Če je lepo vreme, se v tem času očem razprejo prelesti jeseni, odete v barvito melanholijo slovesa, in zlato oktobra začutimo v njegovi estetski žlahtnosti. Tam, kjer se v ljudeh še pretakajo dihi narave, kjer so še ostali v stiku z zemljo, zlato oktobra razumejo kot dobrino; oktober je zlat, ker je čas sadov, čas pobiranja in preštevanja plodov lastnega dela in darežljivosti narave. V vinskih gorica se ta čas v bero ponuja še posebej žlahten sad – grozdje, ki bo, sprešano v sladek mošt, v zimskih mesecih dozorelo v vino, v njem pa bo po skrivnostnih poteh pretakanja in prehajanja vsega še sijalo zlato sonce tega leta za dušo in srce pivca, ki bo znal užiti in ceniti ta dar.

Vsekakor je zato primerno, da smo za našega gosta v oktobrski številki revije Rast izbrali dr. Julija Nemaniča, enega naših najimennitnejših poznavalcev vina in vsega, kar je povezanega z vinom in vinogradništvom, ki naši deželi na jugovzhodu Slovenije daje svojevrsten pečat tako v njenem pokrajinskem videzu kot v življenju njenih prebivalcev.

V oktobrskem duhu obiranja sadov je tudi likovna oprema te številke. Zanj smo izbrali slike, ki so nastale na letošnjih Novomeških likovnih dnevih, ustvarjalnem srečanju slikarjev iz domačega in širšega slovenskega okolja, pa tudi z onkraj domačih plotov. Srečanje je potekalo že drugič, kar obeta, da bodo Novomeški likovni dnevi oživili tradicijo nekdanj uglednih likovnih kolonij v dolenski prestolnici. Upajmo, da njeni sadovi ne bodo deležni usode sadov nekdanjih kolonij, ki, kdo ve kdaj in kako razgubljeni, niso nikjer zbrani in tudi ne vsaj občasno na ogled javnosti.

In ko smo že v mesecu oktobru in pri sadovih, velja pomisliti tudi na plodove, ki se rojevajo na sicer vedno zelo obetavnih, a redkokdaj vse obljube izpolnjujočih vejah politike. Prav zdaj poteka predvolilni boj. Na gosto frči naokoli perje najrazličnejših političnih barv in obilno nas zaliva dež obljub iz sirensko mamljivo pojočih oblakov političnih strank, nestranskih politikov in ljudi, ki jim srce utriplje zgolj in samo v želji, da bi za vse nas storili kaj dobrega, le izvoliti jih je treba ... Iz pisane bere ponujenih sadov bo treba nekaj izbrati in se odločiti. Upajmo, da bomo izbrali prave, zdrave plodove brez skritega črva, ki od znotraj zglođa še tako lep sad, da se skvari v neužitno sfrkovino. Ali drugače povedano, vino obljub, ki nam ga zdaj velikodušno nalivajo vsi že omenjeni, bo treba, tako kot to stori izkušen pokuševalec, pogledati proti luči, da ga presije in razkrije njegovo pravo barvo, ga skrbno povonjati, da med aromami zaznamo morebitne vonje skvarjenosti, ga okušati na jeziku in šele potem popiti, da nas, ko mine veseli čas obljub, ne bo bolela glava ...

Zlato oktobra je lahko namreč tudi ponarejeno!

Tone Pavček   **UJEDANKE**

TRAKTORIST

*Deset in več konj mu stroj poganja.
Naenkrat orje kar s tremi plugi.
Le s plinom ga in ne z bičem priganja
in prej se sam kot traktor utruji.*

*Vesten je z njim. Čisti ga, maže, olji, ne
žene v polno. V motnem spominu pa
vstajata ate in vol med polji.
Duh po večnem. Zdaj smrdi po bencinu.*

*Novo je v modi. Stari časi na parah.
V koreninju se maje poreklo.
Na senožetih in na ozarah
hrzajo konji, beže v preteklo.*

*Traktorist jih ne sliši. Vendar čuden
občutek miline mu v misli sili, da
na večer bi se, zbit in truden, stisnil
kdaj k lepi, topli kobili.*

METEOROLOG

*Od vremena odvisni so mnogi,
še več jih po vetru obrača plašč.
Vsem zato pridejo kakor nalašč
zmeraj prav meteorologi.*

*Zveš za ciklone in za pritiske, za
usmeritve vetrov in sap
in preprečiš kakšno neumno kap
v karieri ali nazorske stiske.*

*V tem je dolgoročna napoved, ki
naznanja ujmo, vihar in naliv,
kot tromba nebeška ali poziv na
katarzo, pokoro in spoved.*

*Človek se prilagodi in menja
obleko, barvo, vero in čud
in znova svoj jalovi trud
z novim vremenom začenja.*

*Torej je kriva za travestitstvo
meteorologija, ne naš značaj.
Vreme določa, kako in kaj,
in mi smo odvisni. To je bistvo.*

POLITOLOG

*Pravijo mu politolog.
V logu politike biva.
Nekaterim je mali bog,
drugim gnida ušiva.*

*Pita ves svet in splet
s koščki idejnega hlebca.
V gostored njegovih besed
ne vstaviš zobotrebca.*

*Tvezi, čveka, govori,
trži politološko zaledje,
postavlja piko na i
in sebe zmeraj v ospredje.*

*Javnosti zлага fakt na fakt,
o vsem suvereno sodi
in ne misli, da je falzifikat
človeka po božji podobi.*

*On je za višje sfere izbran,
čeprav od plebejcev izvoljen,
zato je s svetom in sam
s seboj vsak hip zadovoljen.*

UČITELJ

*Uči se in poučuje.
Spršaže. Deli ocene.
S točkami zaznamuje
za jutri pridne in lene.*

*Učitelj postaja posebnost.
V večini učijo ženske.
Tako se količi vrednost,
delna, mladine slovenske.*

*Na njej se igrajo reforme,
kupčkajo malo s predmeti,
da se svetijo skozi norme
minister in šolski sveti.*

*Druga bila je v učilni
nekda, v Slomškovem času!
Zdaj Blaže um kaže v gostilni,
popok Nežika v pasu.*

*A pedagogi, ah, pedagogi
so tečni z večnimi testi,
vse vejo o ajdsu in drogi,
bolj malo o duši in vesti.*

BOREC

*Bil je pogumen borec
za plemenite cilje.
Zdaj je utišán govorec
za mir in nenasilje.*

*Šel je skozi mnoge hajke,
bitke in ofenzive,
slišal številne bajke
in razne direktive,*

*spoznal šele jeseni,
da zgubil neopazno
je biser dragoceni,
da je življenje prazno.*

*Trpljenje, kri in rane,
ustvarjena svoboda
nikogar več ne gane,
vse dim, postana voda.*

*Zdaj nima stari borec
ne slave ne napredka
niti za majhen vzorec;
začne lahko z začetka:*

*Gre znova v boj krvavi
preganjat zle vandale,
ali naj z vsem se spravi
in leže spat na žale.*

GOSTILNIČAR

*Birt, krčmar, oštir,
gazda kleti in šanka,
v slogu lepih manir
strankam z nasmehom tanka*

*glažek, dva deci, kvartin
vinca ali kratkega šilce.
Z njima do nezemskih višin
Bakhove dviga častilce.*

*Ljubi svoj posel krčmar,
kot ima rad krčmarico.
Ljudje pa v bife in v snack bar,
na slow foot ali na pico.*

*Staro krčmo postaja sram.
Posel prevzemajo drugi.
Krčmar za šankom je sam,
krčmarica drugega ljubi.*

*In mine mili vonj mirt,
sladka doba muškata.
Zapira oštir, krčmar, birt
srce in gostilniška vrata.*

ZDRAVNICA

*Hodil sem k svoji zdravnici,
hodil kot vemik k resnici,
hodil kot revež k pravici,
hodil dolgo in grešno
in neuspešno.*

*Hodil sem s srcem v desnici,
hodil z rdečico na licih,
hodil v stalni vročici,
a ne zaradi bolezni,
iz nore ljubezni.*

*Igral sem ji v lepi predstavi,
igral sem motnje v prebavi,
igral gripo in tumor v glavi,
a nisem se naigral z dvojino
ne z njeno milino.*

*Potem sem k njej nehal hoditi,
potem sem jo nehal ljubiti
in nisem več mogel skriti,
uravnotežen,
da sem bolan in betežen.*

TOČAJKA

*Daj mi, daj vinca, lepa točajka,
pojem za dragotino iz Novega mesta.
Brhka točajka, lepa kot bajka
druge ljubeča, je meni nezvesta.*

*Toči rulandca, nataka renca, miga
z mezincem, z očki mežika,
mene ne vidi, kot da sem senca,
pa saj ni v letih taka razlika!*

*Rujni rulandec dušo pomlaja,
tvoja svežina tudi telo bi.
Torej živeti začenjamo skraja,
torej o grobu nikar mi ne trobi!*

*Toči, točajka, ga v čašo kristalno,
toči v naprstnik kapljice upa,
toči še meni v življenje kalno,
če se ne da ti, natoči mi strupa.*

LJUBICA

*Čudim se, čudim, ljubica,
da si nedosegljiva.
Rožnata tvoja bluzica
kaže več, kakor skriva.*

*Pa sem se skazal kaveljca
v mislih in po občutku:
Ljubica dala žnabeljca
v šibkem mi je trenutku.*

*Potlej veselo žnorala
sva po telesu in duši,
hkrati pa tudi morala
iti po moči in suši.*

*Končno več nisva hlinila,
da bo prišlo najhujše:
Sreča se je razblinila
v praznost in malodušje.*

*Čudim se, čudim, ljubica,
kaj je ostalo nama.
Majhna na licu gubica,
v srcu še ena rana.*

ON IN OMA

*V ponošenih starih gvantih,
držech se pod roko gresta
ob izložbah in šumnih štantih
po ulici svojega mesta.*

*Gresta, nikamor hiteča,
vesela dneva in hoje,
saj vesta, kakšna je sreča,
da še hodita v dvoje.*

*Pred koncem postajata eno,
zreta vse bolj navznoter
in slišita neizgovorejeno
kot tihi poslednji smoter:*

*zadržati v sebi toplino,
kar je še pod pepelom
in pasti v brezmejno sinjino
pred kažipotnim razpelom.*

*V ponošenih gvantih gresta
mimo vsega, kar je minulo,
pred njima čma nevesta
piska v srebrno frulo.*

1.

*Zagledana v lepoto se priklonim
koprivi, slaku, glogu, azeleji
in sleherni na pot viseči veji
pobožam liste, preden glavo sklonim.*

*Le še v naravo nikdar ne podvomim –
vse ljubši so mi njeni ateljeji;
medtem ko s pticami kramljam ob meji,
med mravljami le z dihom prstov hodim.*

*Čedalje pogosteje dan posvečam
sinestezijam Panove piščali.
V zelenih gajih tudi tebe srečam –*

*ubežnika (vsaj dva!) ušla sva ječam.
Zaman bi goste trave prečesali –
drug v drugem sva! Le koga bi iskali?*

sinestezija = »vseobčutje« oz. sekundarno občutje ob zvočnem dražljaju
Panova piščal = prastaro ljudsko glasbilo, sestavljeno iz cevki in med seboj povezano

2.

*Ne srečaš me na grajskem plesu zmaja,
kamor politik vabi cvet elite,
ki se pijano usti čez presite
poete, češ da glas se jim pomlaja,*

*odkar nad njimi duh Evrope vzhaja.
Ne srečaš me na gori, kjer odvite
zastave mahedrajo stare mite,
sopeč, ker zadnja sapa jim pohaja.*

*Poišči me na travniku, ob lipi –
vselej sem tam, v prijateljski ekipi
pikapolonic, čmrljev in mrčesa.*

*Ne vem, zakaj me kličejo princesa,
ne vem, zakaj? Morda so arhetipi
moje svobode njihovi utripi.*

3.

*Na mesečevem sedlu sva sedela,
ko je naškrobljena tema s prsato
deviško silo legla na košato
tišino trav in naju dozorela.*

*Čeprav sva si samo pozlato vzela,
ostaja vrt, v posneti mesečini,
neploden kot zapognjeni spomini,
ki sva jih šele z leti prebolela.*

*Nocoj imaš zavezano kravato
in suknjič s krajci plapola bahato
skoz blišč in bedo ... Kdo te v tej vročini*

*žrtvuje, da polikani plitvini
zunanosti prisegaš modno težo –
in mesecu zaviđaš mojo ježo?*

4.

*Z obale gledava nosečo luno,
drsečo nad purpurnimi oblaki,
medtem ko jo ostali svobodnjaki
z lesene barke ciljajo s harpuno.*

*Med srečanjem z navidezno Fortuno,
šotorsko noč deliva s paličnjaki
in boljšim vinom, kot ga zahodnjaki
v kantini pijejo s pečeno tuno.*

*Le nekaj nam je skupno v zadnji noči –
otožna pesem Sve če sutra proči ...
in maestral, igran na slano struno.*

*V stekleno jutro, božajoč laguno,
se sonce prismehlja in oportuno
prežene luno – tisto, od sinoči.*

5.

*Ne dohitiš me na razdalji sluha.
Jaz slišim voljo, čustva in motive,
nihanje časa, miselne izzive,
poniknjene pod trdo skorjo kruha.*

*Jaz čutim, kdaj je v nič napeta rjuha,
kdaj so navpične fraze nezdružljive;
v lagodni moški hoji omahljive
prihajajo naravnost iz trebuha.*

*Jaz tipam, vonjam, vidim in okušam
drugače, kot je dano drugim dušam,
upognjenim v samonoseči snovi.*

*Že dolgo več nikogar ne poslušam –
še mojstrov ne, ki bijejo z zvonovi,
kaj pesnikom naročajo bogovi.*

6.

*Namakam ti jasmínove cvetove.
Pred rojstvom jutra so bili nabrani;
nabreklo polni, sveži in naspani,
od teže padajoči na plotove.*

*V cvetlični banji obnoviš sokove
vitalnosti, da te ob uri rani
ne zmami dremež, ko zašepnem: vstani,
da greva na potep skozi gozdove,*

*kjer sva v otroštvu smukala plodove –
robidnice, maline, borovnice
in med počitki poslušala ptice,*

*ki jih ni več nikjer ..., nikjer na svetu!
Oh, ptice so, le zguban sluh sredice
je oglušel za radosti v duetu.*

7.

*Na dnu nedelje se sprehajam v sliki –
od desetletij je porumenela.
Premišljam in ugibam: sva jih štela
enajst ali dvanajst, ko so vrstniki*

*(poredneži so nama še dolžniki!)
zabavljali, ker sva preveč žarela –
čeprav nisva nikoli doživela
ljubečega sprehajanja z jeziki.*

*Še dolgo, vem, si me imel na piki.
Življenje pa je teklo med robniki
navzkrižno razbežanih koledarjev*

*in me obsedlo z magijo pisarjev.
A zdaj sem srečna! Z listanjem slovarjev
jašem nebo poklicnih samotarjev.*

8.

*Deževna noč, nabrekla od ozona,
lovi razžarjen snop svetilk ob cesti
in energija plamenic nad mesti
raztegne skrčen zemljevid rajona.*

*Z voljo neba naju vesolje krona
za drzna kralja mitične povesti –
čeprav sva brez denarja in posesti.
Svoboda je edini člen Zakona,*

*ki čelo inspirira za modrosti
davnine in navidezne norosti
povzdigne iz globine podzavesti.*

*Če nama bridka stvarnost zvezde sklesti,
pa najbrž res ne bova mogla jesti
idejni kruh namišljene svetósti.*

9.

*Z betonskega mostu ujamem sliko:
racman in raca plavata po reki,
ki so ji ekologi v kartoteki
ogroženosti dali črno piko.*

egoteka = zbirka egocentričnih vzgibov človeka / neologizem avtorice

*Prizor me dregne, da vzrojam z repliko,
povešeno na rahločutni vek
narave, ki ji človek v egoteki
brezbrižnosti uniči že brstiko.*

maksima = življenjsko vodilo

*Da znanost ne izdela niti klaska,
(čeprav si z laserjem možgane spraska)
je jasno kot preverjena maksima,*

*ki pravi, da smo mrtvi brez spomina.
V naročju zibljem pernat par ... Brez glaska
kriči nad novo kopijo zločina.*

10.

*Vse meje časa so laneno bele.
Pred njimi raste čipkasta cipresa
žalujka in s poganjki vame stresa
sočutne solze, nikdar izhlapele.*

*Pred steno mojih mej so obvisale,
izpadle iz neskončnega kolesa,
peruti Bitja, ki je brez slovesa –
v podobi lučke, splaval v nebesa,*

*še preden je čutilo lastno težo.
Pregib pleničk, z belino vselej svežo,
že leta zlagam pod telo spomina.*

*V trebuhu je ostala jalovina,
v medprsju venček – živa vezena
za smeh otrok, ki polni mojo vežo.*

Bronooosko, je odmevalo čez jarek, poln blata od prejšnjega deževja. Nisem maral, da me tako kličejo, ime mi je Bruno, ampak nisem nikomur povedal, taka je navada, tudi jaz jih kličem po vzdevkih, še njemu rečem Džek. Za nobenega ne vemo, kako mu je v resnici ime in kako se piše, samo Džekovo ime in priimek poznam, ker sva poleti skupaj dala delat potne liste. Mama pravi, da se ni nič spremenilo, odkar je bila ona mlada. Tam pri njih, v Vrbovljah ali kje že, za nikogar ni vedela, kako se piše, ker so rabili hišna imena. Šele ko so hodili v šolo, se je izkazalo, da so Piskovi v resnici Jeretovi. Menda je to nekakšna potreba, to, da se imenuješ drugače ko v resnici. Pa ne potreba tistih, ki nosijo ta imena, drugih, tistih, ki jih kličejo. Mama je rekla, da so vsi Piskovi fantje, ona jim pravi pobje, v resnici imeli nekam visoke glasove. Ampak jaz tega nisem preveril, samo enkrat sem bil v Vrbovljah, tam je samo še stric, šla sva, ko je umrla stara mama. Ampak mama je velikokrat pravila o tisti vasi, bogve zakaj, ko pa je bila samo en kup hiš, vsi moški so hodili delat na železnico.

Midva z Džekom sva rajši hodila na Savo. Ta reka te res udari. Enkrat smo šli s šolo v galerijo, tam sem videl tisto sliko. Sava pri Tomačevem se imenuje, še zdaj jo vidim. Edina je, ki sem si jo zapomnil od vseh. Drugače se spomnim samo ženske, ki nas je sprejela pri vratih in nas vodila ko teleta iz sobe v sobo. No, v resnici se ne spomnim nje, ampak njenih našminkanih ustnic, ki so se odpirale ko pri ribi na suhem, pred vsako sliko so se, ko nam je nakladala o tem, kaj je naslikano. In povem vam, da vem, kako odpirajo usta ribe na suhem, saj sva jih poleti z Džekom kar nekaj potegnila iz vode. Preden pa sem ga spravil na Savo, sem imel kar precej težav, povedal sem mu za tisto sliko, ampak ni potegnilo, ker je bil njegov oče slikar, skoraj nikoli ga ni videl, je bil čisto zadovoljen, če ga ni. Je bil kakor da jezen na vse naslikano, Džek, tik preden se je tisto zgodilo, mi je rekel, da je resničnost dosti več od fotrove fantazije. "Lepša ali grša?" sem ga vprašal, ker me je res zanimalo, kakšna je razlika med naslikano Savo in to, najino. Zame sta namreč eno in isto. Pa ni odgovoril. Še v šoli v galerijo ni hotel, bil je eno leto pred mano, je rekel, da ga boli noga, in je lahko šel domov. Je bil pa na boljšem od mene, ker je včasih videl vsaj fotrov denar, jaz pa še tega ne. Pa tudi njegova stara je bila doma, vam rečem, da to je bilo pa slabše kot pri meni, moje nikoli ni bilo, šele zvečer se je privlekla domov, vsa zmatrana. Tudi njegova je bila taka, samo zaradi drugih stvari ko moja.

A kako sva šla do Save? Včasih z avtobusom, največkrat pa s kolesi. Ni res, da sva ju sunila, našla sva ju v vodi. To je bilo pa takole ... Nočete, da vam povem? Okej. Tisto poletje je bilo res v redu. Sva mislila, da sva sama, ampak seveda nisva bila. Eni se ob vodi fiksajo, ampak redki, ker ne prenašajo svetlobe, pa parčki hodijo dol, drugi pa spijo kar tam, v šibju. Se jih je treba paziti, starcev. Med veje zvlečejo jogije in deke in mislijo, da je ves svet njihov. Sva se jih izogibala, pa je eden Džeku vseeno spulil jurja, ko je prišel preblizu. Je rekel, da je to taksa, ker je na njegovem terenu. Vsi, ki so močnejši od naju, imajo svoj teren. Ko kakšen povodni mož je bil, v bradi je imel polno slame, obleke se je držal mah. Po tistem sva se na daleč izognila gostemu grmičevju in sva bila rajši na odprtem. Pa domov

sva morala peš, takrat še nisva imela koles, za avtobus pa tudi ne več. Kadar je bilo vroče, sva šla tudi v vodo. Pravijo, da ni za kopanje. Saj je včasih smrdela, ne rečem, ampak a naj bi šla v Portorož? Džek se je spomnil, da so se učili, da je en tip, prijatelj od enega pesnika, utonil v njej, ampak menda ne tukaj in že zdavnaj. Šola je včasih res koristna, ker zveš, kje so nevarni kraji za plavanje. Midva sva vzela desko, včasih se kakšna zatakne v grmovje ali pa jo naplavi na breg, pa sva jo spustila s plitvine in gledala, kam jo bo zaneslo. Najprej je plula čisto počasi, potlej pa so jo začeli grabiti tokovi, da je zdrsela hitreje, na enem mestu so jo zavrtinčili in je izginila pod površino. Tam se nisva kopala. Šele ko je najin poskusni plovec voda zagrabila tako, da je zdrsel do naplavine v sredi reke, sva mu sledila. Ampak tako je bilo samo, kadar voda ni bila previsoka. Ne rečem, da ni bilo vseeno nevarno, Džek enkrat ni plaval čisto tako kot tista deska, bolj levo je zašel, je hotel biti frajer, pa ga je potegnilo proti sredini. Ne morem vam povedati, kako je zakričal, Bronooosko je zakričal, bil je en tak glas, da ti gredo lasje pokonci, da te zaboli v malih možganih, ne morem vam povedati, kakšen. Na eni tistih desak sem zaplaval za njim, ampak k sreči voda tistega dne ni bila požrešna, nekako ga je zaneslo na pešчени jezik na sredi.

Potem sva hotela kupiti en sandolin. Džek je sicer hotel kaj večjega, ker je gledal ponoči oddaje s tistim Japoncem, ves nor je na jahte, ampak še za sandolin nisva imela. Moja matka itak kar naprej jamra, njegova pa ... Sva se zmenila, da bova delala in res sva, njegov sosed je poznal enega črpalkarja, pa sva skoraj cel mesec brisala šipe. Vam povem, da tam pa spoznaš folk. Tisti s krepanimi cizami so nama še dali kakšnega stotaka, tisti z nobel garami so pa za ubit. Enkrat je ena ženska v črnem avtu, kar bleščal se je, okna je imel pa posrana od muh, da sva četrto ure plezala po njih, no, hotela nama je dati petsto, ampak ji je tip za volanom tako zvil roko, da je imela solzne oči. Največ so nama dali eni Turki, avto so imeli ves zabasan, menda se jih je sedem peljalo notri, otroci so jokali, pa je vseeno dal pet jurjev, mogoče niti vrednosti našega denarja ni poznal. Od naših pa je ena fosilka iz starega citroena dala Džeku jurja, čeprav je tankala samo za dva. Vseeno je bil zaslužek za eno figo. Džek je rekel, da je enkrat slišal očeta, kako je rekel enemu zastopniku: "Če hočeš biti kdaj bogat, nikoli ne začni delati."

Bilo je štirinajstega julija, to vem zato, ker imam takrat rojstni dan, bilo je vroče, da sem imel majico po hrbtu za ožet, ko je na pumpo pripeljal tip z odprto streho. Vrsta je bila pa za crknit dolga. Džek je ravno delal na drugi strani, plezal je po enem kamionu, ki je prevažal prašiče. Vzel sem brisalko iz predpasnika pa cunjo in stopil do tistega rdečega avta, ko je tip zasikal: "Briši!" In sem brisal. Ko sem zmočil šipo, je tip stopil ven, snel očala in še enkrat, bolj glasno zarenčal, naj brišem. "Saj brišem," sem rekel, pa me je že lopnil. Ozrl sem se k Džeku, pa ga ni bilo nikjer. Odpel sem si tisti predpasnik in ga pustil s kapo in brisalko vred kar na stopnici pred vrati črpalke.

Zvečer sva se z Džekom dobila na produ.

"Kje si pa bil?" sem ga vprašal. Sem mu kar malo zameril, da se je potuhnil. "A si videl, kako me je usekal?"

Nekaj časa je molčal in obračal na ražnju ribo, ki sva jo ujela.

"Videl," je potlej rekel, "tako useka moj stari."

Tako je bil tisti dan, ko sem spoznal njegovega fotra, zadnji, ko sva delala kot pomivalca avtomobilskih stekel.

Tam doli, ob cesti k Savi, je ena taka gostilna, kamor po pogrebih z Žal odpeljejo tabogati. Proti večeru, ko se je že malo shladilo, sva se vračala mimo, goniti itak nisva mogla, ker je navhrib, pa sva jih gledala skozi okna.

“Kako se lahko zabavajo,” je izpljunil Džek, “ko pa so nekoga zakopali?”

Kako naj vem, samo na enem pogrebu sem bil, ko je umrla stara mama, ampak mi smo šli v eno vaško gostilno na ajmoht, potlej pa domov. En sosed, mogoče je bil Piskov, naju je z mamo zapeljal na avtobus v prvo večjo vas, mama je bila tiho, jaz pa tudi, samo enkrat je po poti rekla, da zdaj pa nima več doma.

Skozi okno sva sicer videla samo hrbte tistih, ki so sedeli ob steni na ulični strani gostilne, ampak slišala pa sva jih, kako se pogovarjajo.

“Se zdi, ko da so na ohceti,” sem rekel.

“Mogoče pa bi tudi jaz ne bil žalosten, če bi pokopal fotra,” je ugotovil Džek, “ali mamo.”

“Zakaj pa mamo?” sem se začudil.

“Samo gleda, kadar me stari mlati,” je rekel, “ko gre, me pa prosi, naj ga ne izzivam, da bo mir pri hiši.”

Potlej sva kadila, na klopi pod drevesom, saj veste, na robu gostilniškega dvorišča, mogoče bolj potrta od vseh pogrebcev. Pa sva videla, da avtov nekateri niti zaklenili niso. In sva vzela, kar so pustili v njih. Včasih sva se valjala od smeha, ko sva naslednjega dne za Savo gledala posnetke na njihovih digitalkah: vsi žalobni, v črnem, stopajo za tistim električnim avtomobilčkom, ki pelje žaro, za njimi pa vagoni cvetja, rečem vam, vagoni. Če imajo toliko za rože, ki bodo istega dne krepale, imajo tudi za najin sandolin, aneda. Džek si je včasih zapisal imena pokojnih, če jih je lahko prebral s trakov na posnetkih ali če so jih omenili, preden so krenili na pot proti jami.

“Zakaj pa to delaš?” sem ga vprašal, pa je rekel, da se jih bo na potovanju spomnil in da bo to skoraj tako, ko bi bil na njihovem pogrebu in se jim bo tako oddolžil, ker se sorodniki ne bodo mogli gledati, kako hodijo za njimi.

“Ali pa bom listke z njihovimi imeni raztresel po Črnem morju,” se je zarežal.

Zmeraj je bil dobre volje, kadar se je spomnil, kam bova šla. Plula naj bi do Donave, potem pa naprej do tistega morja. V Đerdapu bi pa malo nosila sandolin, saj ni težak. Sva vse preštudirala, še potne liste sva si nabavila za tisti denar s pumpe, ampak za to sva porabila ves zaslužek in s sandolinom ni bilo nič.

Avgusta Džeka potem velikokrat ni bilo. Sem si zbijal en čoln iz naplavljenega lesa, ampak še zdaleč ni bil podoben sandolinu. Saj je držal vodo, ko sem reže premazal s katranom, ampak bolj je bil podoben banji in sam si nisem upal z njim na vodo.

Enkrat sem ga od daleč videl pri postaji, bil je ves porezan po obrazu. Kadar je prišel, sva imela dober ulov. Mislim, pred gostilno. Če je vroče, ljudje kar umirajo. Ampak vseeno še ni bilo zadosti za čolniček. Džek je zmeraj rekel, da ni. Se mi je zdelo čudno, tudi Džek se mi je zdel včasih čuden, ampak bil je moj best friend. Tudi moj čoln sem mu pokazal, privezal sem ga za drevo.

“S temle še do Litije ne prideva,” je zamomljaj in zato ga nisem prosil, da bi ga preskusila.

Takrat, ko je nesel prodal laptop iz alfe, se mi je zdelo, da bi že moralo biti za sandolin.

“Zdaj bo pa že zadosti,” sem rekel, ko sem si prižgal marlboro, “pa tudi nehati bova morala. Še dobijo naju lahko, galerist nasproti me je že dvakrat vprašal, ali mi je umrl oče.”

“Ko bi ti vsaj,” je zamomljal Džek, “potem bi imel penzijo. Za laptop sem dobil pa eno figo. Jih je preveč naprodaj.”

Po tretjem čiku je vprašal, če galerist za sabo zaklepa. Lahko bi bil tudi sam videl, da ne zmeraj. Ko je šel na kavo, že ni.

“Bova pa še njemu kaj drpnila,” je rekel.

“Ampak ti ne maraš slik, pa še prodal jih boš težko,” sem ugovarjal.

“Če jih moj stari lahko, jih bom tudi jaz,” me je pogledal stekleno, “sad ne pade daleč od drevesa.”

Sva mu snela eno sliko, še tistega popoldneva. Džek je stražil, ker je imel nove bulerje, preveč bi ropotal, jaz pa sem smuknil noter in vzel največjo. Mi je rekel, naj vzamem tako, da jo bo lažje prodal, ker ljudje mislijo, da je več packarije tudi več denarja. Da jo potem obesijo v svojo dnevno, večja se lepo vidi. Zavil sem jo v brisačo, tisto z jadrnicami, ki sem jo imel za na Savo in sva odmaglila. Malo naprej od tam, kjer kopljejo šoder, sva jo odvila. Sem v hipu videl, da je nekaj narobe. Džek je pograbil največjo vejo in začel mlatiti po platnu.

“Si znorel, debil,” sem kričal, res se mu je strgalo, “kaj pa najin sandolin!”

Veja se je zlomila, zato je vzel kamen in tolkel po njej s tako ihto, da me je bilo strah. Oči so se mu čudno svetile, v kotičkih ust je imel zeleno peno. Ko je platno scefrano obležalo v blatu, je zbežal.

Bila je huda noč, po tistem. V glavi sem si zavrtel vse sorte filmov. Zjutraj sem šel navsezgodaj za Savo. Po ulici, mimo gostilne navzdol, bila je mrtva, ko da še nihče ni umrl. Pa naprej, mimo zaspanih hiš, pred eno je ena ženska obešala perilo. Do konca asfalta, tam se začne blato, paziti je treba, da stopaš na otoke iz prodnikov. Sava jih je enkrat pustila za sabo, ko je še tekla tu. Do kupa na koncu poti, pa do ceste, po kateri so že rohneli tovornjaki, polni pesknatega in kamnitega tovara. Iz reke so odvažali njene usedline. Zakonito, valjda. Tile že ne kradejo ko midva. Presneto sem moral paziti, da me kateri ni povozil, drveli so med lužami ko kamikaze, da sem se ves čas umikal med prašno travo in vejevje ob poti. Še nikoli nisem bil tako zgodaj na bregu. Kmalu sem našel kose platna, vse mokre od rose. Na enem je bil podpis. Isti ko Džekov, sem ga videl, ko sva izpolnjevala obrazce za potne liste. Ležal sem na bregu, čutil sem vsak preklet kamen pod sabo, čeprav so okrogli. Do večera sem bil ves popikan od komarjev, menda sem bil tistega dne edina hrana tem krvosesom, čeprav sem si brisačo zavezal čez ramena. Ko sem že skoraj obupal, da bo Džek prišel, sem že povedal, sem zaslišal od tam čez, kako me kliče. Slišati je bilo ko takrat, ko se je skoraj utopil. Ne vem, kako sem se prebil skozi ščavje v grabnu.

Zavil sem ga v brisačo, tisto z jadrnicami, ker se je tresel. In z glavo je majal sem pa tja, da sem ga moral držati. Nisem videl, če je imel krvave bulerje. Potlej sem mu pravil, da bova kmalu šla navzdol po Savi, s sandolinom, da bom šel spet delat na črpalko. Ne vem, koliko časa sva tako sedela na tleh, Sava je dolga, en kup novih elektrarn so naredili na njej, premagati sva morala vse ovire, pa meje so vmes, včasih sva se morala skriti, zdaj doli na Hrvaškem že plujejo vlačilci, velike valove delajo, sandolin pa je lahak. Je moralo biti kar nekaj časa, ker se je stemnilo.

Ko sva bila pri Zemunu, sva vas zaslišala. Kar strgal se mi je iz rok, nisem ga mogel zadržati.

Nekam tja je tekel, kjer sem imel privezano svoje korito, slišal sem, kako je nekaj čofotalo po vodi. Ničesar nisem videl, bila je tema, nisem mogel za njim, sam bo moral do tistega morja.

Slišal pa sem, zdelo se mi je, da z drugega brega ali pa mogoče s sredine.

Bronoooosko, je odmevalo, tako me je klical.

Matjaž Brulc ČISTOČA

Pred kabinetom za čistila stoji avtomat za kavo, kamor Marjana, ena izmed čistilk, ravnokar vtika stotaka. Zaželela si je kapučino s čokolado, a z njenim bankovcem je nekaj narobe, pomečkan je ali kaj, avtomat ga vztrajno potiska nazaj skozi režo. Marjana poskuša dalje, pri čemer stotaka vsakič posebej skrbno poravna. A zaman. Kmalu ima vsega dovolj; vsaj toliko zaradi jeze kot nemoči udari po avtomatu.

Na pleksi steklu, kjer je sladkobno tihožitje z veliko skodelico nedosegljive kave, ostane odtis njene dlani. Bankovec potegne iz reže, ga ihtavo pospravi v žep in se s posebnim vozičkom, na katerem je najti vse, kar snažilka potrebuje pri delu, nameni v čistilni kabinet. Sicer bi to lahko storila marsikje drugje, ampak le zaradi kavnega avtomata je prišla vodo zamenjat prav semle. V kabinetu za čistila, ki ni večji od kakšne skromne kopalnice, najde sodelavko, Adrijano, ki sede srka kavo in kadi.

»A, spet ti,« reče Marjani.

»To prekleto kišto bom lastnoročno odnesla na deponijo,« odvrne Marjana in se usede na nizko klop poleg Adrijane. »Noče denarja.«

»Spet ne prime?«

Marjana odkima, medtem ko si še sama prižiga cigareto.

»Jaz vedno uporabljam samo kovance,« ji reče Adrijana. »Tako ni nobenih težav.«

»Jih imaš morda kaj viška?« Adrijana se nekoliko prestavi, da bi lažje dosegla žep halje. Nekaj trenutkov tipa ter nato na plano privleče kovanec za petdeset tolarjev. »Tole je vse, kar mi je ostalo. Na, kar vzemi ga, dvajset boš že kje našla.«

»Ne, ne, to pa ne, denarja ne bom vzela, lahko si ga kvečjemu sposodim.«

Adrijana se nasmehne in ji poda kovanec. »Kakor hočeš, meni je vseeno.«

Čez trenutek: »Bi mogoče požirek moje kave? Tale bo menda že moja tretja danes.«

»Lepo od tebe, ampak hvala. Če kje staknem dvajset, bom kasneje rajši poskusila še enkrat.« Obe čistilki nekaj trenutkov molče kadita in otresata v star kavni lonček, v katerem je polno cigaretnih ogorkov. Na obrazih se jima riše utrujenost, ki je prej posledica naveličanosti kakor izčrpanosti.

»Jutri ti ga vrnem,« prekine molk Marjana.

»Kaj?«

»Kovanec, jutri ti vrnem petdesetaka.«

»Pa saj je res vseeno.« Adrijana vstane, se ležerno prestopi do lijaka, kjer pod tankim curkom vode ugasne cigareto in jo naveličano potisne v kavni lonček. »Zaradi ušivih petdesetih tolarjev ni še nihče crknil,« reče. »In tudi jaz ne bom.«

Potem stopi k svojemu čistilnemu vozičku, se ga oprime in se nameni ven. »Te kave so navadna sladkana voda,« prhne proti Marjani, »se vidiva, grem nazaj na posel.«

Marjana ji namesto pozdrava zgolj pokima.

Marjana še nekajkrat povleče iz cigarete in vmes razmišlja o stvareh, ki jo čakajo doma. Skrbi in delo. Vzdihe in se zamišljena poigra z gumbom na halji. Potem seže v žep po prenosni telefon. V imeniku izbere telefonsko številko in si prenosnik pritisne k ušesu. Nekaj trenutkov mine, preden zasliši znan glas.

»Halo?«

»Ja, Marjana, kaj je?«

»Poslušaj, ti je že kaj jasno, kdaj danes končate?«

»Slabo kaže. Probleme imamo z odrom, zdaj čakamo kamion, da pripelje robo. Lahko bi se malo zavleklo. Oder pa moramo postaviti še danes, ni druge.«

»Ampak koliko je to časa?«

»Ne vem. Dve, tri ure, da ga postavimo, če bo vse v redu. Saj veš, kako je.«

»Misliš, da bi šli lahko potem v BTC?«

»V Ljubljano? Danes?«

»Ja, začenjajo se razprodaje, saj veš, v soboto sem ti povedala, da bi šli lahko danes popoldne. Otroka rabita kup novih stvari, in ti tudi.«

»Jaz ne rabim ničesar.«

»Poslušaj, tiste hlače, ki jih nosiš dan za dnem, ti bodo vsak čas razpadle.«

»Kar naj. Do takrat bodo še dobre.«

»Silvo! Nehaj s tem nakladanjem. Tudi otroka hodita naokrog kot dva razcapanca. Nujno moramo po nove stvari.«

»Kaj pa jutri?«

»Ne, danes. Pozanimaj se, kdaj boste fertik, da bom vedela, kako s kosilom, potem pa popokava tamala dva in se odpeljemo v Ljubljano. V pol ure smo gor.«

»Ma jebemti še te razprodaje.«

»Silvo, ne začenjaj, prosim te!«

»Dobro, ti se pa ne razburjaj. Te bom kasneje poklical in ti povem.«

»Prav, pokliči, čim boš kaj zvedel.«

»Važi. Adijo.«

»Adijo,« zamrmlja Marjana v telefon in ga potisne nazaj v žep. Cigareta med prsti ji dogoreva, stopi do lijaka in jo ugasne pod curkom vode. Previdno jo potopi med ostale ogorke v kavnem lončku. Z vozička nato sname plastično posodo, polno rjavkaste tekočine, in jo previdno izlije v lijak. Potem v posodo natoči sveže vode, vanjo dolije nekaj čistilne tekočine in vse skupaj znova namesti na voziček. Ko pod pipo spira krpo, se odpro vrata in v prostor se zbašeta dve obilni postavi v modrih haljah in supergah.

»O, Marjana, pa sva te ujela,« pravi prvi, ki mu je ime Dragan. On in Vojko spadata v ekipo vzdrževalcev. Ti imajo svojo delavnico nedaleč proč od čistilnega kabineta in že od nekdaj hodijo kadit semkaj, v čistilni kabinet. Vsak s svojim lončkom kave se usedeta na klop, kjer sta prej klepetali čistilki.

»Kako kaj, Marjana?« vpraša Vojko, ko si prižiga cigareto. Ogenj ponudi še Draganu.

»Po starem, nimam se kaj pritoževati,« jima odvrne ženska. »Pa vidva? Spet pavza?«

»Saj veš, kako je z vsemi temi roboti,« reče Dragan, pri čemer zadnjo besedo namerno popači. »Zlepa se nič ne pokvari. Dolgčas.«

»Blagor se vama,« reče snažilka.

»Pa še tako fino je prit sem, saj veš, malo naše luštne sosede pogledat,« pritegne Vojko in pogleda Marjano, ki se nasmehne, a z nekakšno otroško bojzljivostjo, ki meji že skoraj na sram.

»Same stare smo tukaj,« mu reče, »ta luštne so kvečjemu spodaj v proizvodnji.« Njen glas za trenutek zastane, kot da bi se ovedla, da so jo nehote pritegnili v vrsto pogovora, ki jih nikoli ni marala. Med sodelavci se precej namiguje, večina komunikacije se vrti le okoli ene stvari, kar se Marjani zdi prostaško.

»Ima kdo od vaju stotaka za razmenjat?« hitro zamenja temo. »Ali pa če mi ga zamenjata s kakšnim lepšim, popila bi kapučino, pa mi aparat ne potegne denarja.«

Dragan in Vojko odložita svoja kozarčka in že naslednji trenutek zavzeto brskata po svojih denarnicah.

»Jaz sem brez, nobenih kovancev, nič,« pravi Vojko, s cigareto v ustih. »Samo enega za petsto, to je najmanj, kar imam.«

»Jaz sem tudi švoh z drobižem,« mu pritegne kolega. »Vse, kar sem imel, sem prejele zbasal v aparat. Sto petdeset sem vtaknil noter, kar pomeni, da jih je deset še v dobrem, če ti to kaj pomaga.«

Marjana ga pogleda in mu odkima. Potem se obrne, še enkrat ožame cunjo in jo vrže na voziček. Nasloni se na steno in s pogledom, ki razodeva zgolj nekakšno spokojnost, motri prišleka.

»Je bila Adrijana kaj tu?« čez nekaj sekund vpraša Vojko.

»Ravno sta jo zgrešila,« odgovori Marjana.

»Bolje, da jo Ravnikar danes ne dobi v roke,« reče Vojko in z Draganom se pomenljivo spogledata.

»Se je spet kaj zgodilo?« vpraša Marjana. »Nič čudnega, danes je že tako ves čas nekam nataknjena.«

»Naročil ji je, da zrihta dol po spodnjem hodniku pred rampo, pa je vse še bolj usrano, kot je bilo. Majstore Ravnikar je popizdil.«

»Ojej,« zavzdihne Marjana. »Tole se ne bo dobro končalo.«

»Če mene vprašate, je tale Ravnikar precej problematičen, vedno bolj,« reče Dragan. »Pretirava. Dobro, saj ne rečem, kot šefu mu težko očitam kaj drugega, ampak kot človek je za en drek. Zadnjič, razumeš,

je spet nekaj gobezdal, malo je manjkalo in bi ga dvakrat pritisnil, pa knjižica gor ali dol.«

»No, ja, že, se strinjam, tip nima vseh koleščkov na pravem mestu,« mu v besedo skoči Vojko, »ampak če je Adrijani lepo naročil...«

»Ja, tudi ona se je zadnje čase precej polenila. Površna je, kot ne vem kaj,« mu pritrdi Marjana.

»Bog ve, kakšnega hudiča sta imela v resnici,« nadaljuje Vojko. »Že vse od tiste njune scene dalje se gledata kot pes in mačka in si nagajata ...«

Trojica se posmehne, še posebej Marjana, ki je kot Adrijanina zaupnica o vsem še najbolj na tekočem.

»Zdaj pa taka sovražnika,« doda čistilka. »Ah, ja, ljubezen,« zavzdihne, seže v haljo po cigarete in si še eno prižge.

»Si fertik?« vpraša Dragan Vojka, »zar si popušio, dragi?«

Vojko mu prikima. »Saj greva, greva,« pravi sodelavcu, »še malo naokrog, da mine cajt, ne?«

»Koliko je pa sploh ura?« vpraša Dragan.

»Četrť čez eno,« mu odgovori Vojko.

»Opa,« zavzdihne Dragan, ko se postavlja na noge. »Šele?«

Marjana sloni na steni in počasi kadí cigareto. Gleda ju, kako odhajata, Dragana pozna še iz osnovne šole. Že devetnajst let bo, kar sta sodelavca. Koliko časa je minilo od takrat, pomisli.

»Dobro, Marjanči, midva greva,« reče Dragan. Vojko stoji med vrati in ju gleda. »Ajde, mrcina, pejdi že no enkrat.« Vzdrževalca se še enkrat zasmejeta, Marjana ostane smrtno resna. Zamišljena.

Ko se vrata za njima zaloputnejo, ostane Marjana sama. V lijaku ugasne svojo cigareto in jo vrže za omaro. Ravno v trenutku, ko poprime za voziček, ji v halji zazvoni telefon.

»Halo?«

»Poslušaj, Marjana, težka bo.«

»Kako to misliš? Koliko časa boste še na gradbišču?«

»Tovornjak z odrom je baje nekje obtičal. Zdajle so klicali. Pred Celjem je huda nesreča ali kaj, pravijo, da ga ne bo še vsaj dve uri.«

»Dve uri?«

»Pride okrog tretje, če bo sreča. Težka bo, po mojem do pete, šeste ne bomo gotovi. Če bo začel dež, pa še sploh.«

»Saj sem si mislila,« zavzdihne Marjana. »Upam, da si zdaj vesel.«

»Marjana!«

»Ja, ja, dobro, saj vem. Vem, kako je. Kaj naj potem? Za kosilo te ne bo domov, ti bom pogrela za večerjo. A je prav?«

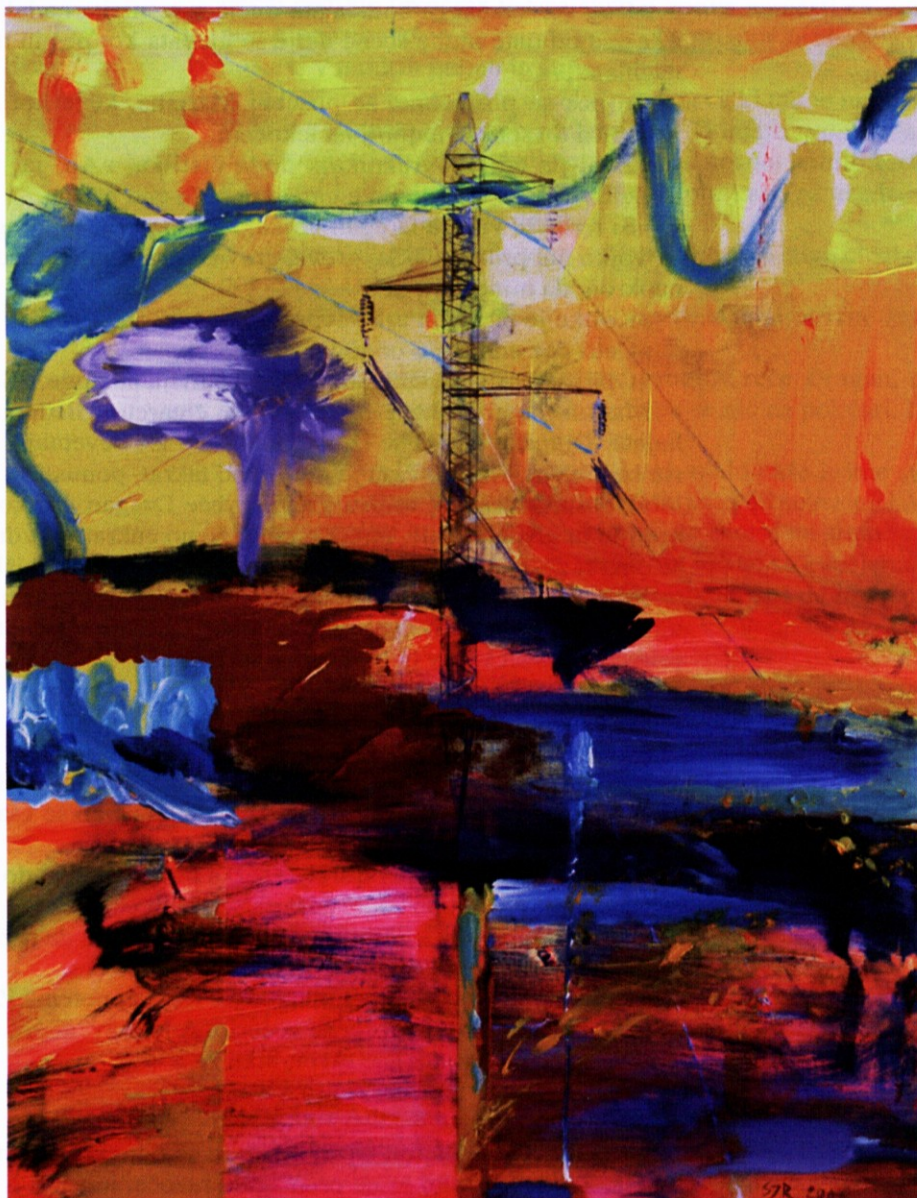
»Prav, prav, Marjana, ne skrbi, bom že.«

»Dobro potem. Pazi se. Adijo.«

»Adijo.«

Marjana spusti telefon nazaj v žep in se odpravi iz čistilnega kabineta. Trudi se, da bi je ne premagala razočaranost, a ji ne uspeva najbolje. Z vozičkom zapelje po prostorni, nizki hali, prepolni naprav, ki bi prej kot v resničnost sodile v znanstvenofantastični film. Nikjer nikogar, medetaža je popolnoma prazna, sliši se le zamolklo brnenje prezračevalnih naprav.

Ko stopi mimo kavnega aparata, si ogleda njegov mali zaslon. Na njem je izpisana številka deset. Spomni se na petdeset tolarjev, ki jih mora vrniti Adrijani. Potem se odpravi naprej, potiskajoč voziček. A pravzaprav ne ve točno, kam naj sploh zavije. Samo kapučino bi rada spila, nič drugega, in šla po kosilu na razprodaje.

Svetlana Jakimovska Rodič: POPER, 2006, akril pl., 90 x 70 cm

Meta Matijević**»NAZNANIM JEST POTPISANI
MESTNI STRAŽNIK ...«****Slovenska poročila mestnih stražnikov konec 19. stoletja**

Policijsko službo, to je službo, ki je skrbela za javni red in mir, so v drugi polovici 19. stoletja v Novem mestu opravljali mestni stražniki – trije ali štirje nepremožni meščani, ki jih je najela in plačevala mestna občina. Njihova naloga je bila, da so pri obhodih mesta budno pazili na vse nepravilnosti in jih sporočali nadrejenim. Spočetka so bila naznanila kar ustna, kasneje pa so morali vsak primer javiti v pisni obliki. Ni bilo tako kot danes, da bi imeli že vnaprej pripravljene formularje, kamor bi vpisali le še imena in višino kazni, tudi še ni bilo brez števila pravilnikov, da bi s trdom razvozlavali, po katerih členih je dejanje kaznivo. Tedanji stražniki so preprosto opisali dejanje, ki je prekršilo osnovne zakone in pravila ali pa ni bilo v skladu z običajnimi pravili lepega vedenja, pozornosti do drugih in npravnega življenja.

Pisna naznanila stražnikov se ne zde zelo pomembno arhivsko gradivo, kajti gre za male prestopke, take, ki so se ponavljali iz dneva v dan in niso zgodovinsko pomembni. Zato se tudi niso vsa ohranila in so pravzaprav tista, ki jih imamo, po srečnem naključju neopaženosti ušla uničenju. Toda celo izbor iz celote še ohranjenih pove veliko o vsakdanjem življenju v malem kraju.

Mirno, povprečno, monotono in neekscresno življenje ljudi v mirnem podeželskem mestecu ni pustilo veliko sledi v pisnih dokumentih. Na drugi strani mirnega življenja so huda kazniva dejanja, umori in ropi, ki so jih obravnavale sodne oblasti. Ti mali prestopki še nekje na sredi niso, bili pa so toliko moteči, da jih je bilo potrebno prijaviti in jih je nato občinska oblast kaznovala, morda z globo ali izgonom, večkrat samo z opozorilom.

V naznanilih niso zanimivi samo prestopki, ki kažejo, kaj je bilo normalno in kaj ne, kaj je bilo dovoljeno in kaj ne. Zanimiv in vreden pozornosti je tudi odnos stražnikov do teh ekscesov, njihovo piko-lovstvo in užaljenost ob grobih odgovorih tistega, ki so ga zasačili, njihova prizadetost ob trpljenju ubogih, njihova naivnost, priklanjanje pred oblastjo, rekli bi lahko – njihov odnos do življenja.

Slovenska naznanila so stražniki pisali, ko je občinsko predstojništvo prišlo v slovenske roke. Nemških dopisov v gotici prav gotovo ne bi zmogli. Bili so slabo šolani ljudje, pisati so sicer znali, kar pomeni, da so poznali črke, brali pa najbrž niso prav dosti. Zato so pisali tako, kot so govorili, zavijali so po dolenjsko in uporabljali narečne izraze. Iz nemških vzorcev jim je ostalo pisanje mnogih samostalnikov z veliko začetnico in postavljanje glagolov na konec stavka. Pravopisnih napak so naredili toliko, da bi današnji otroci še tretjega razreda ne izdelali, ko bi jih posnemali. Toda tudi njihova

slovenščina, kakršnakoli že je, je vredna pozornosti. Knjižna slovenščina tedanjega časa je poznana iz literarnih del, o tem pa, kako so ljudje med sabo govorili, vemo prav malo. Nekatere popačenke so izginile iz splošne rabe, za nekatere tujke so se uveljavili slovenski izrazi. Vsekakor bi taka in podobna slovenska besedila zaslužila tudi pozornost slavistov.

Iz naznanil v resnici veje duh časa, pa naj si izraz razlagamo v pomenu, kot ga uporabljajo različne zgodovinske stroke, ali pa tudi bolj dobesedno. Zelo živo kažejo utrip mesteca, vrvenje podnevi in hrup ponoči, mirne meščane in okoličane pri svojih opravilih in predrzne mladeniče, ki prehitro ženejo svoje konje čez trg. Med dostojne meščane so se večkrat pomešali sumljivi ljudje brez osebnih listin, klateži ali tatiči. Gostilne so bile vedno polne, pitja, petja in razgrajanja je bilo vedno preveč, gostilničarji so imeli odprto še pozno v noč. Ozke ulične prehode so zapirali čakajoči vozovi, sem in tja so se komu sneli konji z vajeti in begali naokoli. Nesnage na ulicah in njenih vonjav v zraku so se mimoidoči že navadili, le ko je bilo prehudo, se je stražniku zdelo vredno opozoriti na to. Svinjakov v lopah in prizidkih pri hišah ni bilo malo, stranišč tudi še marsikatera hiša ni imela. Novo mesto v tem času res ni prijetno dišalo.

Naznanila so objavljena z vsemi pravopisnimi napakami ali tudi samo pomotami, le ločila so sem in tja malenkostno popravljena. Prav tako so samostalniki pisani z veliko in imena z malo začetnico, če je tako v originalu. Večkrat pa ni bilo mogoče določiti, ali so besede v resnici pisane skupaj ali narazen, kajti pisale so jih zelo okorne roke.

Pisna naznanila začenjajo po letu 1886, ko je mestno predstojništvo prejelo nepodpisano pismo z zahtevo po večjem redu v mestu.

1 Letnica pomeni tudi letnik spisovnega gradiva v fondu Mestna občina Novo mesto, ki ga hranimo v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, v Enoti za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto. Številka za letnico je številka spisa.

1886, št. 84¹

Naslovljeno na: *Veslavna Mestna Županija v Rudolfovem, prošnja za izpolnitev noter navednih postavnih reči*. Dopis ni podpisan.

Veslavna Mestna Županija v Rudolfovem

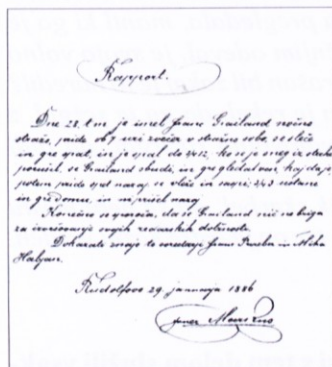
Od Mestjanu se sagotavlja za spolnitev tega iz razpisaniga Oklica z oziranjem na to, da bi Slavno mestno Županstvo glede na postavbo od dne 10. Maja 1873 tudi zadostovalo stem, da bi se vsi v tej postavi navedni ljudje celo vsaki dan od mestnih čuvaju po mestu strogo za sledovali in ta zasačene potem tukajšni c. k. mest. delegiranemu Sodišču iz ročovali ali pa glede postave dne 27. Julija 1871 po § 1 se v svoje občine odvedli.

Nadalje, da bi Slavno mestno Županstvo glede postave od dne 3. Aprila 1855 na to, da bi se tukajšne Kerčme in Pivnice od mestnih čuvaju večkrat pregledale in 1. za tu, da bi se v od zgoraj navedni postavi in še tudi drugi sumljivi ljudje ali osebe ljudi v njih zasledovali, 2. pa da bi Kerčmarji svoje Kerčme in Pivnice opravič ponočnim času zapirali, ne pa polne Kerčme in Pivnice pijancu, razgrajalcu in tudi razbijalcu po cele noči noter deržali. Žali Bog posebno pa ovelikih praznikov kakor ravno tudi zadne pretečene Božične prasnike so u nekaterih Kerčmah in ena tudi clo z imenom povedana pri veseljmu Krajncu so na stvet večer in božični Prasniki po celo noč plesali in razgrajali taku, da saradi njih rasgrajanja in ropota so v bogim mirnim sosedam še spanje prikratovali: to se očitno dokaže.

Dalje, da bi slavno mestno Županstvo glede na cesarski ukaz in Policisko postavo, to, da bi se vse godbe in plesе ob velikih prasniki, to je Veliko nedelo, Binkštno nedelo, sv. Rešno telo, Božični prasniki in tudi še vse druge v tej postavi prepovedane čase po Kerčmah in Pivnicah deržati pod oestro kaznijo prepovedalo: kar se pa v tim obziru dozda temu prav nič od Slavniga Županstva zadostovalo ni. Opomniti je pa še tudi treba to, da nebi mestni čuvaji kedar svojo službo opravljajo po Kerčmah popivali in se Kerčmarjem in Pivničarjem dobrikali in prilisovali stim, da dobi kaki glaš vina sastojen in spi, da ga potem Kerčmarja ali Pivničarja saradi postavniga prestopka Županstvu ne na ovadi. Končno se Veleoslavnemu mestnemu Županstvu priporoča to, da bi na vse te tukaj /in še več/ navedne postavne reči strogo čuvalo in strogo doveršovalo, taku je zagutovo potem brez nazgode za pričakovati boljšiga miru v mestu Rudolfovemu.
Rudolfovo mesca Januaria 1886

Prvo naznanilo je sledilo že čez nekaj dni, vendar ne o zgoraj navedenih nepravilnostih, temveč o nepravilnosti v lastnih vrstah, o neprimernem obnašanju stražnika Grajlanda.

Poročilo stražnika Janeza Markusa.

1886, št. 107

Rapport

Dne 28. tm. je imel Franc Grailand nočno stražo, pride ob 7 uri zvečer v stražno sobo, se sleče in gre spat, in je spal do $\frac{3}{4}$ 12; ko se je sneg iz strehe porušil, se Grailand sbudi, in gre gledat ven, kaj da je, potem pride spet nazaj, se vleže in sasp; $\frac{3}{4}$ 3 ustane in gre domu, in ni prišel nazaj.

Konečno se sporoča, da se Grailand nič ne briga za izvrševanje svojih redarskih dolžnosti.

Dokazati znajo to soredarji Franc Pureber in Miha Habjan.

Rudolfovo 29. januarja 1886

Janez Markus

Janez Markus je Grajlanda še naprej tožil:

1886, št. 143

Sporočilo

Dne 6. februarja 1886 ob 5 uri zvečer pride Cölestin Wolf v stražno sobo, in glasi, da pred ck. okraj glavarstvu leži en pijanec da bi se spoti spravil, taisti čas ni bilo družega stražnika v stražni sobi kakor Franc Grailand, zakaj druge dva sta bila službeno preč poslana, na to ukažem jest podpisani, Grailantu, da naj po njega gre, pride nazaj stem, jest ga nemorem v stražno sobo pripeljati, ko to dninarja Pungercar in Progar zašlita pravita pejmo mu pomagat, in sta šla, na mesto pa da bi Grailand iz njima šel, je ostal pred rotovžam in čakal kdej da ga perpeljala bosta.

Zvečer tudi 6. februarja je imel Franc Grailand nočno stražo, in ko sem jest podpisani stražo pregledoval, dobil nadstražnika Franca Grailanta v gostivni $\frac{3}{4}$ 1 po noči kot gosta, pri gosp. Pintarju.

Rudolfovo 7. februarja 1886

Janez Markus

Na Grailanda so letele še hujše obtožbe:

1886, št. 179

Slavno mestno predstojništvo v Rudolfovem

Po ukazu mest. predstojništva se je Grailantova hiša 15/2 1886 ki se govori da pri njemu je veliko mestnih reči spravljenih, v pričo gosp. odbornika Karl Luznarja in Janeza Markusa preizkala, in so se sledeče reči našle:

1 eno podobo (Gedenkblatt) od te podobe je bilo večkrat govorjeno kam da je prešla, in Fr. Grailand vprašan bil, kam da je podobo dal, on odgovori, da to tablo je on na Toplicah kupil, spričano da je podoba mestna, in posled sam obstal, da je je iz stražne sobe vzel.

2 eno korolo ki je bila pod snegam.

3 eno leseno lopato, ki ta lopata je bila več potu izkana, je bil Grailand vprašan če on ve kje da je? jest nevem, jest je nimam.

4 eno sikiro, ki je reku da je ima pri vodovodu, in se je pri njemu doma iznašla.

5 eno stopelmašino, to je zato doma imel, da je bolj preskerbi potplate trgal i.t.d.

da bi se njegova hiša bolj natanko preiskala, dobilo bi se še stvari. Tudi se je Grailantova stražna obleka pregledala, mantl ki ga je samo 6 mescov nosil, potem doma iz žnjim odeval, je svojo volno tako raztrgal, da ni za nobeno rabo, vprašan bil zakaj je to naredil? jest sem ga v hosti raztrgal, drugi dan je rekel, da ga je sežgal, z dvema rjuhami ravno tako naredil svojo volno raztrgal, da tudi niso več za porabiti.

Namesto da bi on kot mestni služabnik skerbil, da se nebi mestu kaka škoda delala, je škodo sam delal, ter on je ostre kazni vreden.

Rudolfovo dne 18. svečana 1886

Markus

Stražniki so bili preprosti ljudje, ki so si s tem delom služili vsakdanji kruh, zato jim seveda plača ni bila nepomembna in večkrat so prosili za povišico.

1890, št. 37

Slavni mestni odbor v Novem Mestu

Jest podpisani podlagam ponižno prošno debi sljavni Mestni odbor blagovolili Mizbolšati mesečne plače ker imam jest šterno zamazat in kar je to malga dela jest Sam naredim če je treba kako lopato naredit vkolo tod jest sam naredim in zdaj pozim morem vsak dan let preč odbijat še ponoči morem dostikrat kedol hmašin jet zatorej ponižno prosim že je mogoče saj en par krajcerjev pribolšati ker stopar je imel pet goldinarjev od mašine in grajlant je imel tod 5 goldinarjev zatorej prav ponižno prosim že je mogoče meni saj en par kr (?) pärbolšati

Matija Eršte stražnik

1893, št. 339

Prošnja

Podlagam potpisani ponižno prošnjo Slavnemu mestnemu odboru, za izvišanje mesečne plače po 20 gl. n.p. ker je sedaj zmeraj mnogo več službeniga opravila, kakor tudi jaz opravljam še posebna

opravila pospravljati dvorano pisarno in kuriti peči in tudi vsaki dan navijanje in mazanje ure, v zvoniku mestne hiše, ker pri tem hodeinju postopnicah v zvonik na vijati in mazati uro, si samo stem v letu raztergam ene čevle.

Ponižno prosim slavni mestni zastop blagovoliti izvišanje mesečne plače.

Ivan Hrovat

1896, št. 1717

Podpisani mestni stražniki podlagajo ponižno prošnjo dabi slavni mestni odbor blagovolil, zboljšovati mesečne plače, ker sto plačo ni mogoče shajati, imamo zdaj veliko več opravila, ponoči in podnevi, na kolodvor imamo vsaki dan šterkrat službo, od davkarije in okrainega glavarstva je veliko za dostavlati.

Torej prosimo ponižno dabi blagovolili

Franc Pureber, mestni nadstražnik

Iv. Hrovat

Karl Muška

Pripis s svinčnikom ob robu:

Pureber ima 35 gld., Muška 25 gld. in Hrovat 25 gld.

Zadaj:

Dovolilo se je stražnikom vsakemu 2 gld. na mesec več od 1.1.1897 počenši. Pureber ima torej od novega leta na mesec 37 gld., Hrovat in Muška 27 gld.

1896, št. 1561

Ker so se živila izdatno podražila tako da se na mesec mora za isto izdati naj menj kakih 10. gld več kakor pred petimi leti je pač zelo težavno vzdrževati tako mnogobrojno družino kakor je moja sto plačo katero dobivam kot stražmešter mestne straže!

Zato prosim naj ponižneje: Slavna mestna občina naj mi blagovoli iz zgoraj navedanih vzrokov mojo plačo nekoliko zboljšati eventualno mi mesto povišanja plače v dnarjih dovoliti prosto porabo drv kolikor jih potrebujem.

Franc Pureber

Nehvaležna služba

1888, št. 1143

Jast pod pisani kod priseženi mestni stražnik naznanim da se morem lepo zahvalit za to službo kir mene ne more nobeden videt torej se še enkrat lepo zahvalujem za to službo in čes šest tednov grem jest podpisani stran

Legan Josef

1888, št. 205

Policaj Rapport

Ta 29 tm sem jest potpisani policist dol jemal Edickte kir pani bilo Edictu gor za gmajno, Cerovc in Hrast toni mogoče prepričati se al je sapa odnesla al pa je tudi mogoče da so Fantiči dol odtergali.

Josef Legan

1890, št. 31

*Slavnemu mestnemu županstvu
Jest potpisani potlagam Anton Župančič za ta tretiga Stražnika
ker sem bil pri Vojakih tri leta in 11 dni poterjen 84 leta ker sem
na urlaup prišu leta 87. In jast se pri poročam če bi bilo mogoče
ža mestnega Stražnika pridit. Doma sem iz kerke iz Šmehevske
Fare.*

Karka 7/1 890

Anton Župančič

Tudi za službeno obleko in opremo so stražniki morali pisati prošnje.

1890, št. 176

Policaj Rapport

*Sporočam jest podpisani da tukajšni stražniki potrebujemo vsakteri
dvej kape, ene hlače, ene rokovice, eno pluzno, en pertopl, eno
žnoro za naramo, eno žnoro za pisčalo, potem dve kuple za sable,
in sekna za parole*

*Tudi se potrebuje v stražnico kupiti tri štrozake in slamo za štrozeke.
Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v
Rudolfovem dne 19/2 1890*

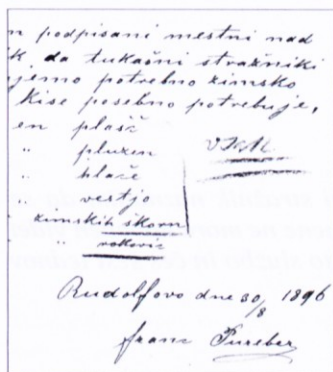
Pureber

1893, št. 434

Potpisani mestni stražniki prosimo sledeče

*Sporočamo slavnemu mestnemu odboru da potrebujemo za časa
gredenje dolenske železnice, kot nastraži od mesta proti kolodvoru
zvečer v noči še posebn, orožje levorvarje ali puške, kjer za brambo
pri napadu so naše sablje preslabe, tako prosimo slavn mestni
zastop da bi nam podelili še potrebno orožje za brambo zunaj me-
sta.*

Franjo Pureber, Ivan Hrovat, Karl Muška

Izrez iz Sporočila Franca Pureberja.

1896, št. 1204

Sporočilo

*Sporočam potpisani mestni nad stražnik da tukašni stražniki
potrebujemo potrebno zimsko obleko ki se posebno potrebuje,
vsaki en plašč
vsaki en pluzen
vsaki ene hlače
vsaki eno vestjo
vsaki par zimskih škorn
in par zimskih rokavic
Franc Pureber*

Gradnja hiš, barak, lop ali drugih objektov seveda ni bila dovoljena brez poprejšnje prijave, ki ji je sledil uradni ogled in nato dovoljenje.

1888, št. 268

Polizai Rapport

*Ta 20.t.m. sem jest pod pisani gase vizitiral pa sem našel v gasi
pri hiši No 16 da je stranišče nemarno narejeno kir ni nič obito*

tako da se vse nemarno vidi ta hiša je Marie Platnar. To se naznani slavnemu županstvu.

Legan

Župan Poznik je Mariji Platnar kasneje poslal dopis z naročilom, »da nezakrito stranišče do tal zakrije in za odtakanje smrdljive tekočine napravi obzidano jamo in odtočni kanal v ulični kanal«.

1888, št. 389

Policaј Rapport

Naznanim jast podpisani da pri gos D Slancu pred hišo raz kopujejo da bodo kamnite ploše pokladali. brez dabi bilo županstvu naznajeno.

Pureber

1898, št. 551

Naznanim potpisani da sem ta 18 t.m. opazil neko novo staubo v Kolodvorskem prednestju v Rudolfovem; Tuje vzel Italjan Alojz Rebeškini oglar od gospoda Martin-a Mohar-ja iz Rudolfovega v najem en kos zemlišča za 6 let proti letni najemnini 6 gl. koje meni rekel njegovi delavec. In sedaj omejeni Alojz Rebeškini na istem zemlišču dela. Barako za stanovanje da bode on in njegova delavci v nej stanovali kar je tudi sam meni rekel da zato dela staubo? In toni bilo nič tukajšnjem županstvu naznanjeno za dovolitev omejene staube?

*Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem
J. Hrovat*

1898, št. 1348

Dne 4 t.m. sem šel potpisani napovelje g. občinskega tajnika k Anton-u Weis-u hiš št. 39 v Rudolfovem pogledat kake staube da je on napravil na novo na svojem vertu, našel sem?

Da je Anton Weis napravil na vertu triј šupe in te šupe še ob času druge hišne staube, ko je imel staubeno dovoljenje za hišo. In v teh šupah se nahaja ena je za derva v eni je stara opeka (materjal) in tretji je svinski hlev nastilo in stari les, ali je Anton Weis za napravo teh šup imel staubeno dovoljenje ob staubi hiše?

*To se naznani slavnemu mestnemu Županstvu v Rudolfovem
Hrovat*

Prehitra vožnja z vozovi bi bila lahko nevarna.

1896, št. 1342

Policijski odsek občinskega predstojništva je na seji 28. avgusta sklenil, da prepove hitro vožnjo po mestu, posebno čez Trg in je določil kazen na dva do pet goldinarjev, ki naj bi jih prestopnik plačal v mestno blagajno. Zato so člani odseka določili, da mora eden od stražnikov ves dan stražiti območje od mestne do Škabernetove hiše. Priporočili so tudi, da na Bergmanovo hišo in na vogal okrožnega sodišča nabijejo tabli z napisom – Počasi voziti. Gostilničarjem naj prepovedo godbo, posebno v nedeljo in ob praznikih dopoldne. Ugotovili so tudi, da bi bilo treba v službo vzeti še enega stražnika. Vsem stražnikom pa je bilo treba naročiti, da bodo bolj vestno in nepristransko službovali, »posebno policist Muška, da bode bolj

korajžno isto opravljaj in se pri morebitnih rabukah, pretepih in sploh aretovanju ne skrival ali pa nalašč drugim pete odnesel. Policijska stražnica in notri stoječe postelje naj se od policistov majn porablajo kakor dosedaj. Perilo sušiti na javnih prostorih, kakor pri hiši kat. rokod. društva, na florjanskem trgu itd. naj se proti kazni strogo prepove in za sušenje perila določi Loka.«

1896, št. 181

Naznanim podpisani kot priseženi mestni redar, da je danes dne, 2.2 tm ob 0. uri dopoldan Franc Kondrič tako hudo konje podil dol po Ljubljanski cesti proti stari pošti, in ravno tam bi skoraj dve ženske povozil po imenu Ana Sekula, doma iz Dovža in Helena Mrak, doma iz Končenga dola, ter sem ženske vprašal, somi rekle da so se tako v strašile da se vse tresemo, Ana Sekula je rekla da jo je iz stango sunil v persa.

To vidil tudi gos Adolf Guštin, tergovec v Novem mestu, to se naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novem mestu.

Karl Muška

1896, št. 592

Dne 1 t.m. ob 18 ure zvečer je Josip Kulovic čevljarski učenec od g. Stefanovič-a peljal parni voz od Katarinega terga domu in navzdol proti velkem tergu silno divjal in po tergu ter se usedel na voz in pustil voz prosti divjati, ker je bilo veliko lustva taisti čas na tergu se lahko na tak način napravi nesreča ker taka je bilo tudi za nega nevarno ker je skakal na dereči voz, in ako nasproti pride voz ali oseba ker ni mogel dereči voz ustaviti. Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novem mestu

J. Hrovat

Tudi s kolesarji so bili že problemi.

1898, št. 599

Naznanim podpisani kot mestni stražnik, da sim dobil dne 30. tm ob osmi uri zjutraj Franc Kenda ta, ki se je nakolesu vozil po drevoredu, in jest sim ga opominjal, da je prepovedano voziti se po drevoredu, in rekel je Franc Kenda, da kakor bom jest blizo prišel da me bode iz nogo sunil, in reče le naznanite bom že vašemu županu povedal kar mu gre, pravi jest več vem kakor vi jest že vem kedaj se mam za voziti, in se smejal norca delal da nej kolo zaprem, v zapor:

tose naznani slavnemu mestnemu županstvu

Karol Muška

Ulice niso bile vzor čistoče in urejenosti, večkrat so vozovi zapirali prehode.

1870, št. 703

Nai Prejme

Janez Kos pozestnik hiše št. 163 tukaj

Zid na vašimo dvoro zravam poto v vertačičovi ukulcij ze je še tak razvalil ali poderl de kmal iz vozam tam po poto se pelati ne bo moglo. Tedaj dobite vi ukaz, ta zid v 14 daneh popraviti šičer bode občina pri ziljena ta zid na vaše stroške dat popraviti.

1887, šr. 627

Policaj Rapport

Znaročilam Županstva sem jast imel nočno straža, 15/4 1887 prikateri nahajal sem več vozov nastavljenih po ulicah in na glavnem tergu, namreč: g D Karl Slac, Jože Mogolič, so imeli naglavnim tergu pret hišo; Franc Cvelber in Franc Božič so imeli pri kovačenci; Anton Kos in Franc Saidl pa na ulici; Tuse naznani Slavnemu mestnemu Županstvu;

Rudolfovo dne 16/7 1887

Franc Pureber, nad stražnik

1888, št. 164

Policaj Rapport

Pri opravljanju svoje službe kot prižeženi mestni stražnik zasačil sem sneg ki je dol iz strehe padel pri gos Tuček No 24 in No 16 in na No 17

Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu
v Rudolfovo ta 19/2 februar 1888

Karl Muška

1888, št. 166

Polizai Rapport

Pri opravljanju svoje službe sem našel u gassi med hišami No 110 in 113 ki je sneg iz hiš zderčal in skus gor med hišami po celi gassi

Josef Legan

1888, št. 211

Policaj Rapport

Pri opravljanju svoje službe kot priseženi mestni stražnik, našel sem ležati, ki je dol iz strehe padel.

Pri gos Terdina No 13 in No 14 No 12 in iz steh omenjenih je dol sneg iz streh padel. Druzega novega ni nič pogasah.

Karl Muška

Poročilo mestnega stražnika Karla Muške.

Polizai Rapport.

Pri opravljanju svoje službe kot priseženi mestni stražnik, našel sem ležati, ki je dol iz strehe padel.

Pri gos Terdina No 13 in No 14 No 12 in iz steh omenjenih je dol sneg iz streh padel. Druzega novega ni nič pogasah.

Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu

Rudolfovo, ta 19. februar 1888

Karl Muška

1892, št. 437

Poličijsko naznanilo

Naznanim jest potpisani dasem dobil umojem službenim opravilu zasačil to 30. tm. da sobili gospoda Seidelna na florjanom placu ponoči in podnevu vozovje nastavljeni ravno tudi od gospoda Fridriha Švarca za Guštinovo hišo na mestnem placu zmeram vozovi zvodo pa tudu nagasi stoji večkrat da voda po gasi teče in tudi prazni nastavljeni.

Karl Muška

1896, št. 498

Dne 16 t.m. je Anton Novak čez dan dal voziti iz grebenične jame gnoj od stranišča, ter restresal gnoj iz voza po ulici da je skoz od njegove hiše št. 22 do ceste Dolgo ulico po nesnažu, ter sem jest njemu reku da taki gnoj se mora ponoči voziti ali saj zjutraj do 7 ure in tako nesme dalje voziti da bi gnoj po ulici raztresal, in pravi natu saj bodem sedaj v lajti vozil in je še naprej tako vozil kot prej.

Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novemestu

J. Hrovat

1896, št. 1130

Naznanim da je Neža Rome hiš. št. 157 v Novemestu zidala škarpo pri vertu ob ulice na Bregu, pred hišami št. 197, 198 in 199 in 13 t.m. zgotovila, ter od kopano zemljo in ostali kamen da la vložiti naprej ob ulici pod nenem vertam, in to isto zemljo zmetati po bregu tik ulice nad isti v loženi kamen, in tu ako kateri voznik zadene z vozam v isti v loženi kamen in tu se bode vse zrušilo na ulico in ravno tako zemlja, in isti dan sem jo jest opomnil da naj da tu preč iz peljati in tega ni storila. Kar se slavnemu mestnemu županstvu v Novem mestu naznanja

J. Hrovat

1896, št. 1611

Naznanim podpisani daje Johan Puc iz Rudolfovega št. 178 sode na ulici obžigal, ker mu je bilo uže od županstva ustmenu prepovedano, da ne smej daje na varno za radi ognja, pa to vse nič ne pomaga, goraj omenjeni Puc je reku če pridejo prov še trije mene tožit jest bom še zmiram sode obžigal. To se naznani Slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem.

Franc Pureber

1898, št. 1080

Naznanim podpisani, kot mestni stražnik, da je pri hš.št. 241, to pri Franc Kovaču, tisti javen uhod zmeram zadelan da ni moč skozi iti proti pošti, in kakor tudi od javenga uhoda iz livajo pominje, da teče na cesto proti pošti ali drevoredu, že več časa, sedaj kadar je vročina se pari in tako hudo smerdi, sedaj so se začeli ljudje pri tožvati, proti temu, kar nej, slavno županstvo naznanje v zeti blagovoli

Karl Muška

1898, št. 1127

Naznanim podpisani kot mestni redar, da pri Franc Kovaču v

Rudolfovem, hš.š. 241 tako hudo smerdi, okoli hiše ali vun iz klavnice, se premalo snaži, se je začelo ljudstvo pritoževati, in ker doli od hleva še zmeram voda iz teka proti poštni cesti in doli pomuldi proti drevoredu, in tudi graben pri cesti drevoredu hudo je začelo smerdeti, ni nič posnažen, to snago mora deržati erar ali cestar,

kar nej slavno županstvu naznanje vzeti blagovoli.

Karl Muška

1898, št. 1166

Naznanim podpisani da ima gospod Franc Saidl iz Rudolfovega na peljane zemlje in kamna ob po poti proti mestnim polji od okrajne ceste ločenske to zemljo ima napeljano uže več let in je za radi tega oska pot proti nivami

Franc Pureber

1898, št. 1304

Naznanim podpisani de gospod Peter Andrejčič meče iz jame vodo, gnojnico, in teče pred hišo gosp. Fani Kokal, ker se omejena Kokal zmiram pritožuje da smerdi, de mora biti ogled, de ne pusti debi pred njeno hišo gnojnica tekla.

Tose naznani slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem

Franc Pureber

Na ulicah se je dogajalo marsikaj.

1892, št. 118

Policijsko naznanilo

Naznanim jest potpisani kot priseženi mestni stražnik daje to 26. tm gnal od Antona Kočevarja posestnika Šurlatov fant. Vol iz vode paglih šel sem gori potergu paso voli zamenoj skakali.

paglih moja sreča dasim se maknil noter v virantovo vežo ki se nebi bil v maknil pa bi jest nasrečen in ta omenjeni Anton Kočevar posestnik jebil že večkrat naznanjen da živino tako goni navodo in iz vode brez dabi imel zvazana.

Muška Karl

1892, št. 146

Policisko Naznanilo

naznanim jest pot pisani mestni stražnik dasem imel ta 31 t.m. nočno službo in v noči sem za saču razgrajalca Jožefa Vaizarja (?) kije ob 12 uri razgrajal pomestu in jest ga opominam danaj bo tiho pa bres uspeha ga v drugič opominam in nato proti meni reče prekleti šmerkovec tebom vergo ob tla dase boš v hlače posral ter nato obrekovainje ga jest popostavi arateram in privedem v tukajšni mestni zapor

Johan Hrovat

1892, št. 480

Policisko Poročilo

Naznanim jest podpisani da hodijo fantje iz parve in druge šule in tretiga in četertega klasa u vojašnico čez železne gatre skozi okno in raz grajajo in razbijajo po vojašnici ker sem jih jest podpisani zapazil ki so žež gatre ven šli in zbežali.

Franc Pureber

1896, št. 1003

*Naznanim podpisani kot mestni stražnik, da je prišel dne 27. tm ob 10. uri dopoldan, Jože Ilovcar doma iz Novega mesta povedati v stražno sobo, da je v dolgi ulici en berač pijan in ljudi nadleguje in zmirja da nizadosti nemu en krajcer, jest hočem 2 imeti, in ta omenjeni Ivan Kastelic, doma Veliki gaber je imel tudi potni pri-seljeni list, in je beračil pomestu in kakor tudi jast po ukazu mest-nega županstva ga aretiram in mestni zapor prevedem.
Tose naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novem mestu
Karl Muška*

Gostilne in kavarne so bile velikokrat prizorišče posega stražnikov zaradi razgrajanja ali prekoračitve dovoljene ure.

1887, šr. 637

Policaj Rapport

Ta 18 t. m. sem imel jast podpisani nočno stražo in dobim pri kerčmarju Franc Pleškovec št 35 ker je imel čez 11 uro kerčmo odparto in je godba bila notri do 12 ure in so notri plesali brez dabi bilo dovoleno. Tu se naznani Slavnemu mestnemu Županstvu v Rudolfovem 19/7 1887

*Franc Pureber
nadstražnik*

1887, št. 643

Policaj Rapport

Znaročilam županstva sem imel jast potpisani nočno stražo 21. t. m. in naznanim daje bilo pri Gospodu Dvarcu Gostilni čes 11. uro odparto biloje otperto ^{3/4} 1. popolnoči ker so hudo razgrajali in peli jast sem šel ob 11. uri abšafati pa use to ni nič pomagalo so še zmeraj naprej še bol razgrajali.

*Tose naznani Slavnemu mestnemu županstvu
v Rudolfovem 22/7. 87.*

*Franc Pureber
mest. nad stražnik*

1888, št. 90

Policei Rapport

Ta 24 t m ob 10 Uri zvečer je bil pri tukaišnem kerčmarju gosp Fridrih Svarz je bil ogen gor na ganku ki se je od dimnika v žgalo to je bilo strogo nevarno to ni bilo mogoče zasledit od družih ludi kot od domačih

*tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu
v Rudolfovem ta 25/1 88*

Franc Pureber

1896, št. 844

Dne 30 t.m. popoldne ob 7 uri naznani Anton Gačnik kerčmar da je knemu prišel neznan človek ter za šafa siprinese ^{1/2} l vina pečenko in 2 kr. kruha skup vrednosti 44 kr. ko spi je in pojej ter pravi da gre g. Jarcu podenar da bode plačal da je g. Anton Jarc stric njegov in na to pravi Anton Gačnik da naj počaka da bode šel en redar žnemu in ta zbeži natu pridem jest in ga pripeljem v tukajšni zapor in ta je po imenu Martin Darov iz gorajnje Straže

hiš št. 6

*Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novemestu
Hrovat*

1898, št. 557

Naznanim potpisani stražnik da sem ta 19 na 20 t.m. imel nočno službo, ter dobim ob 2 uri čez policijsko uro odprto gostilno Antona Jakac, ter noter je bila godba in ples, ter grem noter in ko pridem v gostilno rečem gostilničarju Jakac-u da je že čez policijsko uro da naj godba odjenja in da bi gostilno kmalu zaperl, nato godca Janez Roj in njegovi tovarš takoj od jenjata z godbo. Nato pa Adolf Grom vstane od mize in stopi pred mene v prvo sobo ter začne mene žaliti in nad mano v piti da se surovo obnašam proti gostam, in da sem jest ples v stavil in goste razalil. paragraf 312 da me bode on naznanil in iz službe spravil, da se ne znam obnašati proti gostam...

Janez Hrovat

1896, št. 419

Dne 29 t.m. ob ^{1/2} 11 uri ponoči pride kavarnarski učenec k meni na velkem tergu in pravi da so ga g. Šmit zagnali iskat stražnika da je v kavarni neki razgrajalec, ter grem jest v kavarno ter Hainrih Šmit pokaže tega razgrajalca in prosi da ga odstranim, da neda meru drugim gostom in de podi od ene mize k drugi in razbija pomizah in goste štenka da bise rat tepel, in da je že skušal ga ven spraviti pase nidal, ter ga jest od pravim in aratujem ter privedem v tukajšni zapor, ta je poimenu Leopold Junc doma iz Postojne in tedaj kleparski pomočnik pri Andrej-u Agnič-u v Novemestu.

J. Hrovat

1898, št. 617

Na 2. tm, okoli 10. uri zvečer je prišel iz kavarne Cimro-ve v Rudolfovem učenec v stražno sobo naznaniti, da v kavarni rasaja neki vojak in mlati se sablo, okrog tako da je gos Zimmer v smertni nevarnosti. Na to sem šel v kavarno, in opazval Vojaka, Jožeta Lokas od pošte No 3 v Selu- Ljubljana ki je bil dodeljen tukajšnjem žrebčarski štaciji, da nej meruje nato je Jožef Lokas potegnil sabljo in rekel, Što češ jebemti Boga krajnskoga. Na pritisk drugih gostov je Lokas sabljo zopet v taknil v nožnico, in od šel iz kavarne, ker je bil pijan in sem se bal da nebi zopet začel razsajati šel sem tudi jest zanjim iz kavarne; takoj pred štacuno gos Pauser-ja ml. je Lokas zopet potegnil sabljo in začel se mi groziti, v tem pride nadstražnik Franc Pureber in sva ga oba zlepa pogovarjala da nej bo miren in da nej gre domu ker pa nisva mogla donega boječ se udarca se sabljo prijel ga je od zadaj gos brivec Janez Hirš ter ga vergel natla potem sva mu od vzela sabljo ter od vedla v mestni zapor, kar nej slavno županstvo na znanje vzeti blagovoli

Karl Muška

Franc Pureber

1898, št. 1323

Dne 29 na 30 t.m. je imela gostilnicarica Marija Krištof v gostilni godbo in čez policijsko uro odprto gostilno do 4 uro zjutraj in to brez dovoljenja tukajšnjega županstva (Decenca). In kavarnar

*Izidor Zimer je imel Kavarno čez policijsko uro odperto do ^{1/2} 5 ure zjutraj.
To se naznani slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem Hrovat*

Kraje in goljufije, prepovedane kupčije

1888, št. 473

Policaj Rapport

*Pri opravljanju svoje sljužbe kot priseženi mestni stražnik, ogle-
doval sem gor v valetu Mecese, in našel sem pri trih mecesnih
nekej vej vodlomljenih.*

*In jast potpisani sem pozvedoval in poprašal pri gos Petriču, in
somi rekli daje vod gospoda Profesorja Derganca, Dekla ki je iz
otrokam gor bla in še tudi v prašam, Jožeta Petriča ki je vidil, so
zlo poškodani.*

Karl Muška

1896, št. 1122

*Naznanim podpisani kot mestni stražnik, da se je zasačil dne 17.
tm ob 6. uri popoldne, Janez Martinčič doma iz Cerovega loga,
občina šntjern ki je po kerčmah, in po prodajalnicah blago hotel
imeti, brez denarja in dabo žena plačala, v Kandiji pri Janezu
Jakšetu, je popil 4 verčke pive 1 prato in 2 kruha. Potem je hotel
iz bežati, in so ga prijeli so od v zeli klobuk, vestjo in sukno, in
potem pride gor v mesto do gos. Franc Jenknerja, je zahteval
smodge in hotel iz bežati iz žnim. Gre gor do gos Küsselna v pro-
dajalnico, je fajfo zahteval in iz bežal, in tako kakor se vidi daje
nekoliko blazen, to se naznani slavnemu mestnemu županstvu v
Novem mestu.*

Karl Muška

1896, št. 1568

*Dne 8 t.m. dopoldne je Karol Handler 15 l. star klobučarski
učenec pri Aloizju Radež-u v Rudolfovem hiš. št. 118 pri tukajšnem
zlatarju Gustaf Forgač-u prodajal zlato rinko vredno 2 gl. tu pri
loženo in pret 3 mescem je že tam tudi eno tako prodal za 70 kr. in
isti čas ko je ta tja to rinko pri nesu prodajati, je bil tudi noter
Matevž Turk, pisarnični sluga, od Banerhaltung sektiona v Rudol-
fovem, in ta tu meni naznani, ter jest tega fanta izprašam kje da je
dobil on to rinko in isto ko jo je že prej prodal, in pravi, da jih je
vzel doma, iz škrine njegovi Materi, in da za to njegova Mati nič
neve otem, Mati po imenu Franciška Handler v Mrzlaluža hiš.
št. 6 občina Trebnje*

*Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem, s
prilogo rinke ko seje fantu odvzela*

Iv. Hrovat

1890, št. 685

Policaj Rapport

*Naznanim jest potpisani da sem dobil dne 7 Julija tl ob 10 uri
dopoldne Janeza Blatnika doma vas Lese pri Karki hšt 16 on je
po tergu poversti kokosi pre kupoval Jest sem ga uprašal če ima
pravico kupovati pa je reku da jo ima na to pokaže tri koške*

*popirja ki je bilo od užitniga dauka, nato mu rečem da naj potent
(?) pokaža pa je reku daga jest sem mu tri pare pišet preč
vzel ki ni imel pravice kupovati
Franc Pureber*

**Klateštvo je bilo prepovedano, ljudje brez potrebnih listin so
odgnali v domovinsko občino.**

1870, št. 428

*Frančiški Župančič, tukaj
ker ustmeni ukaz, da se morate iz mesta zpraviti ni pomagal in ker
mi je vašo ponočno vlačuganje zopet na znanje prišlo, vam ostro
ukažem da se morate tak gotovo v 3 dneh iz mesta zpraviti, sicer
bodete na šub dani.
Novomesto dne 10ga augusta 1870
mestni predstojnik*

1896, št. 1252

*Naznanim podpisani kot mestni redar da sim zasačil dne 12. tm
ob 5 uri popoldan Martina Štritar star 14 let doma iz mirne peči
ter on se že 14 dni okoli klati, po Beršlini in po kolodvoru ter on
nima nobenega skazanja skom da se živi, nima nobene knjige ali
pasa, niti nobenega krajcarja potem ga popostavi aretiram in v
mestni zapor prevedem, to se naznani slavnemu mestnemu žu-
panstvu v Rudolfovem
Karl Muška*

1896, št. 936/2

*Dne 14 t.m. ob 1 uri v noči sem za pazil da nekdo od Receljnov
hiše zbeži in to semi zdi sumljivo, ter grem bližje k oknu ko v gledam
daje otpert in tu prašam kaje in nibilo nobenega odgovora natu
pride dekla iz Druge sobe zsvetilnico v roki ter v gledam da neki
fant stoj v tej sobi ga v prašam kaj da tam iše in da naj gre ven in
neda nobeniga odgovora ter ga dekla porine do okna ter ga jest
ven skos oken potegnem in aretujem potem pravi da sta ga napotila
noter Bobnar in Jaki in naj grem znemu da se prepričam in grem
tam kot sta nastanovanju in ta po imenu Mihael Vidmar tam kliče
pri oknu ter semu nihče ne oglasi in natu ga peljem v tukajšni
srenji zapor.
Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novem mestu
J. Hrovat*

1898, št. 237

*Dne 18 t.m. doijde Uršula Smuk hišna posestnica v Rudolfovem
hiš št. 201 in Franc Kozoglav, ter naznanita da so Ano Sterniša
izpustil iz zapora, da je zopet prišla v hišo k Uršuli Smuk ter
omejena se jo boij ker jo je dne 17 t.m. udarila s sekero po glavi v
neni hiši, in dasejo boij ker bi jej zopet kaj storila, in da jo ne
terpi ničveč pot neno streho v hiši, in prosi dabijo odstranili od
nene hiše ker se tudi boij dabi zažgala, Terjo jest dobim in v tukajšni
srenij zapor denem.
Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem
Janez Hrovat*

Oj, ta semanji dan!

1888, št. 89

Polici Report

Iz naročilam županstvu sem jest pod pisani imel na povedano da morem ta 24 t m. vse terzišče preiskati če je placovina od vsih štantov plačena ali ne šli smo preiskati in dobili smo nekoliko štantov da nej bila placovina poprei plačena pri teh placih smo dobili tudi tukaišnega klanfarja po imenu Gustel Kisel da bo tudi on plačal od terzišča in omenjeni gos Kisel je rekel da on ne plača ker tukaišno županstvo nima take pravice da bi nega pri morali da bi on plačal ker imam štant napravljen na cesarskem grunt negov štant meri 6 čevljev ker sem se jest pod pisani prepričal

Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu

v Rudolfovem ta 25/1 1888

Franc Pureber

1892, št. 13

Policijsko naznanilo

Naznanim jest potpisani kot priseženi mestni stražnik, da je 4. Januarja 1892 na semajen dan Anton Pungerčar zapokopališčem colnino pobiral ker seje pritožil Janez Bambič iz goriške vasi daje plačal od trijeh prešičov 12 kr. in se še zraven tudi drugi kmetje pritožujejo, da preveč pobira. Ker jemle po 4 kr. od prešiča in korbice po 4 k ker on ima pravico le po 2 kr. vzeti in tudi P. Ahlin je pobiral po 4 kr. doli naloki pri kozolci sem šel knemu sem vprašal kdo da gaje postavil mi odgovori: Franc Pungerčar me je postavil. Karl Muška

1897, n.š.

Sporočilo velikih sejmov

Na velkem trgu so štantje ob stranah državne ceste, od Ogorevčeve hiše do Berkmana so kramarji z manefakturnim blagam, pred mestno hišo so dežnikarji, hš. 46, 62 in 63 so klobčarji, pred Mehoratovo hišo do kavarne so sladkarji, od kavarne do Kutnar so usnarji, od Bučarjove hiše do Božiča na drugo stran usnarji, od Božičove hiše do št. 99 kramarji z manefakturnim blagam, Kapitelški ulici čevlarji, do Kusove hiše, pri Kusovi hiši žblarji, in klučarj, kovac, pri hišah Prijatlu in Golež mesarji na Florjanem trgu klučarji, lončarji pečnici, suha roba, in od Florjanskega trga Klučarska ulica Katarine trg so ženske s korbami kuretino itd na Katarinem trgu so hrovaški lončarji, kržatiški ulici so usnarji z ovčjem kožem, pri mostu so mizarji.

Pred mestno hišo je žito

Franc Pureber

Živina, vozovi

1888, št. 215

Polizai Rapport

Ta 2 t. m. zvečer ob ¹/₂ 7 uri so prišli gos. Karl Duller u vahtenco in so rekli da moremo gos. Jožeta Peršeta naznanit kir negov hlapec je koine zvečer napajov in on ih je kar tako gnov brez da bi jih na zugelnah pelav koin so začeli skakat okrog vodnaka to je bilo strogo

nevarno za vole meihnih o trog
Josef Legan

1896, št. 1070

Dne 7 t.m. popoldne ob 6 uri je Janez Bojenc 28 let star iz Težke-vode, vozil tabaleta in je imel voz preobložen da niso mogli kojni spelvati, ter je kojne pretepal in tu pri Jelovsketovi hiši Vincenc Fink pravi zakaj tepe kojne ter nate besede odari še njega po herptu, priča g. Bergman Jozef lekarničar, in jest tega voznika srečam pri okrožnem sodišču ter tu meni naznani Celestin Volf, in ga vstavim keduje on,

Tuse naznani slavnemu mestnemu Županstvu v Novem Mestu
J. Hrovat

Nevarno kopanje v Krki

1896, št. 810

Dne 23 t.m. popoldne ob ¹/₂ 6 uri sem zasačil 3 fante kisose kopali pri mestnem Mlinu v Kerki ter 2 sta zbežala kosta me za pazila Simončičov in Našičov, eden seje še naprej kopal in hotu iti ven, Jozef Štraus ter semu komfesciral obleko hlače rekelc in vestjo, kerje nevarno se tam kopati se lako prigodi nesreča da se kateri v topi.

Tuse naznani slavnemu mestnemu županstvu v Novemestu
Hrovat

Pomoč ubogim

1892, št. 101

Policisko Naznanilo

Naznanim jest podpisani da je Marija Cigler v Rudolfovem št 119 zmerem bolna Napoisteli in ji nobena roka in noga nič ne nuca in nima nobenega kraicerja dabise preživela.

imeti mora deklo pri sebi daji postreže in kuha ki nima nobenega domačega človeka pri sebi prosi lepo dabise ji kej pomagalo.

Franc Pureber

1892, št. 233

Policisko Naznanilo

Sporočam jest podpisani daje od Andreja Župančič negova žena Ana Župančič uže 4 leta bolna tako hudo je že vse koža pregnila po herptu in jo mora pre mikat se ne mora sama nič pomagat tudi si ne mora nič za služiti ki ji mora streči tudi nima nobenega kraicerja za živež in kvarter dabi plačal Torej prosi Slavnega županstva dabi mu kaj pomagali

Franc Pureber

Nemoralno

1887, št. 647

Policaj Rapport

Dne 23. tm. je prisla žena poimenu Krašner Marija iz Ipave ki je poročena iz Možam Krašner Matija in joje zapustil ta 10. februarja je use prodal in je šel od ne v Rudolfovo on je zidar zdaj pa on živi

že več časa iz eno vdovo in stanuje pri nej na hišni St 197 ta žena
prosi za Policisko pomoč da bi se to odvernilo.
tose naznani Slavnemu mestnemu županstvu v Rudolfovem
Kopač Leopold
mestni stražnik

1888, št. 733

Naznanim jast podpisani daje Marija Hočevan št 197 ki zivita iz
Aloizam Radežam skupaj brez dabi bila poročana omejena Hoče-
var je dobila od tukajšne županije že večkrat povelje da mora od
tukaj damu v svojo županijo iz svojem otrokam pobrati po to vse
nič ne pomaga.
potem sem dobil tudi Nežo Martinčič in Gregorja Belle kista skupaj
v kvartirju št 172 brez dabi bila poročana.
Pureber

Cigani

1890, št. 688

Policaj Rapport
Naznanim jest podpisani daso dne 7. Julija popoldne šel ciganje
na delo, Anton Braidich in Mica Braidich iz dvema otrokoma opo-
zoval se jih jest podpisani notri omejene cigane, ob 4 uri šel sem v
okrožno sodnijo po dnarje za razglašenje in v tistem času so ciganje
Anton in Mica Braidich iz dvema otrokoma od šli, iz dela, nato smo
šli jih hitro iskati proti Beršlinu in ceglenci, pozvedovali smo čeje
kteri vidu kteri kraj so šli pa nismo mogli nič zvediti.
Šusteršič

Slovenščina šolanega uradnika

Da slovenskih dopisov niso nič bolje od stražnikov pisali pisarji
slovenskega rodu in stare šole, ki so sprva uradovali še v nemščini,
nato pa poskušali sestavljati dopise v slovenščini, dokazuje nekaj
dopisov občinskega tajnika Tomaža Lukaniča, ki je pred letom 1864
delal kot vodja zemljiške knjige, nato pa postal uradnik mestne občine
Novo mesto.² Ko si je moral v sedemdesetih letih dopisovati s pode-
želskimi kmečkimi občinami, se je trudil svoje privajene nemške stav-
ke z vso nemško narejenostjo in uradnostjo prevesti v slovenščino.

1872, št. 85

Obrajt
Stroško za hrana in pogreb za ranciga berača Jakob Hrovata (Kai-
zerle) is S Mihela, kteri da po ukazu c k okrajnega glavarstva tu,
ta 24 t m v tukajсна mestna bolnisniča gorvzet bil in ta 25 tm tam
pomerl je
Hrana za eden dan ... 60
za mrtvaška truga... 1.98
za grobarje in pogrebeče... 2.10
vkop 4 f 68

1872, št. 295

Slavno Županstvo St Kriz pri St Juri
Jera Zaič 76 let stara beračiča katera je Domavinski List od

2 Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota
za Dolenjsko in Belo krajino Novo
mesto, Mestna občina Novo mesto,
NME 5, 1879, št. 180.

ondesniga zupanstva 30 Julija 1867 ijmela, je tu v mesto vmerla. Kir je podpisano zupanstvo za njen pogreb stroške imejlu, to je za trugo 1.98 kr, za grobarje in nosače 2.10, vkup 4 f 8 kr, bode slavno zupanstvo prošeno da bi ta stroske berz sam povernilij. Rudolfovo dne 10. Junija 1872

1872, št. 303

Slavno Zupanstvo v Velika Dolina

Jože Lipšin iz Brezia St 10 katerj je iz ljubljanski bolnišniče to skuzi popotoval in po zdravliškim kazalo, za peš potovajne ne zmozin in prez denarja bil, mogel je tu hrajnen insvozam naprej odpravljen biti. Kir stroške za hrano 20 kr, za voz od tu do Kostajnovče 40 kr, vkop znesedo 1 f 60 kr, prosim Slavno zupanstvo da bi te stroške berz sam povernilij.

Rudolfovo dne 13. Roznika 1872

1872, št. 376

Slavno Zupanstvo v Prečni

Po sklepu c k okrajniga glavarstva tu dne 24 Aprila t l št 2142 kteri sklep od c k dezelniga vladarstva dne 28. Junija t l št. 3462 poterden je, šliši Mathias Muhič kteri v mestni bolnišniči bolan leši, v zaveso ondajšne občine.

Kir Mathias Muhič po zdravniškimo kazalu za odpravljenje v svojo občino iz vozam zmožin je, slavno županstvo iz vozam ponjega pošle. Ako pa Slavno Zupanstvo v priteklih 48 urih na bode po njega pozlalu, bode Mathias Muhič na stroške ondajšne občine ke poslani.

Rudolfovo dne 18 Julija 1872

1872, št. 416

Slavno Zupanstvo v Prečni

Prosim prijazno da bi priloženi dekret na Bernarda Kastelica v beršlinu odrajtat pustilji, in vročilni list poterdjen sam nazaj poslali.

Na Bernarda Kasteliča posestnika v Beršlin

Kir po tukajšnimu pokliču 25 Julija t l št 395 zastran polskiga poskodvanja kodgovorju prišli niste, ze vam zupet naročuje, de pridite prihodni torek ta 6 Augusta dopoldan ob 10 uri gotovo v tukajсно uredno pisarnico sičér prisiljen bodem po odstavku 9 cesarskiga ukaza 20 Aprila 1854 ravnati.

1873, št. 128

Slavno zupanstvo v Ješci

Podpisano zupanstvo je iz dopisam 23 Oktobra 1872 sarajt strošku za Joze lenarčiča iz malevasi, kateri stroski zo se v tukajšni bolnisniči natekli, ondajsnimu slavnimu zupanstvu iz prosnijo predpoložilo da bi znesek stroško 14 f 16 kr sam povernili.

Kir dozdej nobeniga odgovora ni ponovim prošnjo da bi berz ta znesek 14 f 16 kr sam poslali, ali pa zaderske proti tem v kratkim naznanje dali.

Rudolfovo dne 20 februarja 1873

1873, št. 421

Slavno zupanstvo v St Peter

Gospod grof Margheri posestnik otoške griščini, je pred nekim

*tri tednam Janezu Muhiču hlapču tu pri gospod Mehoratu en Gol-
dinar are dal de bi knjem v Kres za hlapča v zlusbo stopil.
Kir ta hlapec pri gospod Mehoratu na eno leto od božiča 1872 do
ke 1873 za zlušbo vdinjan je, in kir ta hlapec rečenimu gospodarju
še leto ali žlusbo gor dal ni, tedej iz zlušbe po postavah stopit na
more, bo slavno županstvo prošenju, da bi ta priloženi goldinar
gospod grofju Margheriu berz ko mogoče nazaj odrajtat pustili.
Rudolfovo dne 17 junija 1873
mestni župan Rizzoli*

1873, št. 788

*Slavno zupanstvo v Prečni
č.k. okrajno glavarstvo tu je pod štv 7375 podpisanimu vredu
(uradu) naznanilo da bodo pri hodni torek ta druga dečembra t l
72 vojaki iz černomala sam prišli in drugi dan naprej v ljubljano
marširali.
Kir bodo te vojaki sa tisti dan v (?) stanovani alj einkvartirani je
za neh hrana skerbeti. Po odhodu teh vojaku bodo stroške tu
izplačani
Ured kvartirmajsterski v Rudolfovem dne 27/11 873*

1878, št. 1081

*Razglas
Mestna srenja novomeska daje v najem svoj v mestu na krki ležeči
nedavno še na novo postavljeni mlin iz osmim kamnan in kon-
stantno vodo.
Mlin ima vse čistilne priprave lepo stanovališče in gospodarsko
poslopje, ter se odda na 4 alj tudi ne več let spočetkam 1° Aprila
1878. najemna dražba alj ličtanda bo 26. merča 1878.
Najemne ponudbe alj oferti se sprejemajo do tistega dne pred
začetkam ličtande. Natančjeni pogoji se izvedo in sprejemajo v
mestnej pisarniči.
Novomesto 9° merča 1878
mestni župan*

Poročilo mestnega stražnika Karla
Muške.

Policej Rapport.

*Die gegenwärtige vorgebl. Not. missversteht die Mestne
stražnik' sarsačit sem vruj Re je dol ix stike
padeit pri gos. Fucik, R. 14. In. 16 in na 17.
Tu se naznani slavnemu mestnemu županstvu.*

Rudolfovo ta 19. februar 1888.

Karl M. Joffe.

DREVEŠA SO SESTAVNI DEL KULTURNE KRAJINE, A SE TUDI STARAJO

Živimo v podnebnih razmerah, kjer so naravne prvine naravnane na vse tisto, kar je najbolje. Imamo zmerne zime in zmerna poletja, dovolj padavin in vode, vse okrog nas zeleni in raste, naše bivanje je v primerjavi z marsikaterim predelom sveta naravnost idealno. Naš naravni svet je odet s pestrim življenjem, med katerim je rastlinstvo kakor kraljevo oblačilo. Med rastlinstvom pa so drevesa tisto, kar je najbolj vidno in pomembno, so kakor očaki med ljudmi. Prav zato jih občudujemo in spoštujemo, a sprejeti moramo dejstvo, da se tudi starajo in ostarajo. Če se to dogaja v naravnem gozdu, ali še bolje v pragozdu, je to nekaj, kar sodi k naravnemu toku življenja. Ko pa gre za drevesa, ki rastejo v bližini naših bivališč, kjer živijo in rastejo z nami vred, ki so bistveni del našega naravnega okolja, naše kulturne krajine, pa se problem staranja kaže v drugačni luči.

Z vprašanjem kaj narediti s starim ali ostarelim drevesom v naši neposredni bližini, z drevesom, ki ne kaže več pravega življenja, a je naš in smo nanj navezani, se ukvarjajo prenekateri posamezniki in ustrezne javne službe. Najprej posamezniki, kadar se nam drevo ob hiši pretirano razraste, ko prične hirati in hkrati tudi že ogrožati vse okrog sebe. Enako težave imajo tudi javne ustanove, predvsem mestne uprave, ki so odgovorne za javno zelenje, javne prostore, kjer poteka raznotero mestno življenje. Ko se drevo postara in več ne raste, ko samo še životari ali celo že propada in je nevarno, ni lahko kaj koristnega narediti in drevo ohraniti. Nekaj malega morda naredimo, če ga z obrezovanjem »pomladimo«, torej z upanjem, da se bo popravilo. A obrezovanje dreves, zlasti starih, ni enostavna naloga, kakor nam je nazorno razložil Aleksander Šiftar v reviji Vrt, (št. 2/2006). Morda bi bilo bolje, če bi ga odstranili in na njegovo mesto posadili drugega. Odločitev ni lahka. Na kaj vse je treba pomisliti?

Nekatera drevesa preživijo več generacij, celo stoletje. V naših krajih je med tistimi, ki preživijo številne generacije hrast. Oglejmo si, kaj je o njem v knjigi Zeleno izgnanstvo zapisal pisatelj Lojze Rebula:

Ne rasteš, hrast, ampak si. Neizpodmakljiv kot gigant, ki je rekel. »Tukaj sem«. Patriarhovski, ko da pričakuješ rodove pod svoje okrilje. Nič nežnega ni v tebi. Lub ti je kakor iz krokodiljih luskin, deblo se ti razširja z nekakšno volovsko počasnostjo, tvoje listje spominja na zeleno usnje. Poln hrapave rastlinske moškosti si.

A tudi nič divjega ni v tebi. Dobrohotno očetovski pošiljaš v šir svoje veje kakor sinove v umirjeno zleknjenost, možat sprejem dneva in noči. Ne dirjaš v višino in v poplavo listja. Zemlji ne jemlješ njenih pen, ampak njene moči. Rasteš, ko da ti ni mar stoletja. A zato se v tebi plasti moč, ki drži Benetke. In aroma, ki v sodu še dodaja, kar manjka soncu Šampanja.

Druga imajo omejeno življenjsko dobo in začnejo propadati prej kakor v enem stoletju. K takim sodijo navadne smreke, nekatere vrste topolov in še katero. Na ona, trajnejša drevesa se ljudje pogosto

Lipovi drevoredi v velikem parku;
foto: Jože Strgar.

čustveno ali kako drugače navežemo, imamo jih radi in želimo, da bi na svojem mestu ostala še naprej. Pod njimi in z njimi se je pač marsikaj dogajalo, kar nam ostane v spominu. Kakšno drevo je prava posebnost, najprej glede spomina, a tudi s svojo fizično pojavnostjo, z morebitno posebno vrsto ali še s čim drugim. Lahko je pomembno kot arhitekturni vložek v prostoru, lahko je prava kulturna posebnost. Prav zaradi tega je toliko dreves zaščitenih kot pravi kulturni spomeniki. Vse lepo in prav, a ko ostarijo, je z njimi vendar treba nekaj narediti.

Pred desetletjem sem bil povabljen na Brdo pri Kranju na posvetovanje o parku. Bilo je takoj razvidno, da bi morali v tamkajšnjem velikem in reprezentativnem parku marsikaj ukreniti, če naj bi park še naprej ostal živ in zdrav. V skupini lip, v bližini stavbe, sta se dve izmed njih pričele sušiti, pri eni je ostal samo še odlomljen štor. »Kaj narediti z njimi?« so vprašali. Odgovoril sem, kakor je bilo edino mogoče: »Štor in obe sušeči se lipi požagajte.« S tem bi odstranili nevarno lomljenje in bi hkrati omogočili boljšo rast preostalim iz skupine, ki še niso kazale znakov propadanja. »Ne smemo jih požagati, smo že dobili odločbo, da so drevesa zaščiteni,« so mi odgovorili. In pri tem je ostalo. Kaj se je s tistimi lipami v naslednjih letih dogajalo, mi ni znano. A eno je gotovo: Nič dobrega.

Nesporazumi in togi pogledi na ostarela in propadajoča drevesa so prisotni še marsikje po svetu. Največje in najzanimivejše parkovno pokopališče, Ohlsdorfer Friedhof v Hamburgu, ki meri nad sto hektarjev, spremljam od leta 1961. Takrat je bilo celotno rastlinstvo tega pokopališča na višku razvoja in lepote. Zasnovali in uredili so ga na prehodu v 20. stoletje, malo pred prvo vojno. Že od začetka je bilo zasnovano kot parkovno pokopališče z veliko najraznovrstnejših dreves. Med njimi so prevladovali omorike, drevesa, ki so jih nekaj desetletij prej odkrili v gorah ob reki Drini. Ker so se hitro izkazale kot odlična parkovna drevesa, so jih v Nemčiji kaj hitro razmnoževali in sadili v javnih nasadih. V tistem času so bile tudi v Hamburgu prava posebnost, saj so se po svoji rasti in elegantni obliki močno razlikovale od navadnih smrek in drugih iglavcev.

Po tistem prvem obisku sem pokopališče obiskal še nekajkrat, nazadnje leta 2003. Tokrat se nisem mogel načuditi, kako močno so se drevesa razrasla, kako silijo drugo v drugo, kako izgubljajo na svoji identiteti. Najbolj očitno je to bilo prav pri omorikah. Močneje

Jože Strgar
DREVESA SO SESTAVNI DEL
KULTURNE KRAJINE,
A SE TUDI STARAJO

rastoča drevesa so prevladovala in dušila vsa druga, predvsem tudi omorike. Pa sem poizvedoval, zakaj nič ne ukrepajo, zakaj ne odstranjujejo oslabilih in izmaličenih dreves, da bi pokopališče še naprej ohranjalo edinstveno podobo. »Ne smemo, drevesa so zaščiteni,« so mi odgovorili. Torej na račun te prepovedi propada edinstvena podoba celotnega pokopališča. Seveda, za hamburško pokopališče nam ni treba skrbeti. Ob svojem času ga bodo, brez dvoma, temeljito popravili. Veliki narodi znajo svoje napake tudi popraviti.

Razmere po svetu pa so tudi drugačne. Ko sem se izpopolnjeval v Wisley Gardens na Angleškem, smo ravno v tistem času podirali in na novo zasajevali del glavnega parka. Spraševal sem, čemu to počnejo, saj je bil videti prvotni nasad še lep in zdrav. Pa so rekli, da so se posamezne rastline že pričele druga v drugo prepletati in tudi ovirati. In da je pomlajevanje potrebno.

Za naše razmere je prav potrebno, da ponovno preverimo, kako je z razumevanjem zaščite dreves pri nas. Kaj vse se glede tega dogaja, vedo samo tisti, ki so s problemi tako ali drugače povezani. Dogodilo se je, da smo na ljubljanskih Žalah obnavljali grob. Pri tem smo odstranili manjšo in močno pokvečeno srebrno smreko z nekaj zdravimi vejicami na vrhu. Smrekica, ki je životarila v senci mogočnega macesna na sosednjem grobu, ne bi mogla več dolgo živeti. Če naj bi

Častitljiva platana; foto: Jože Strgar.

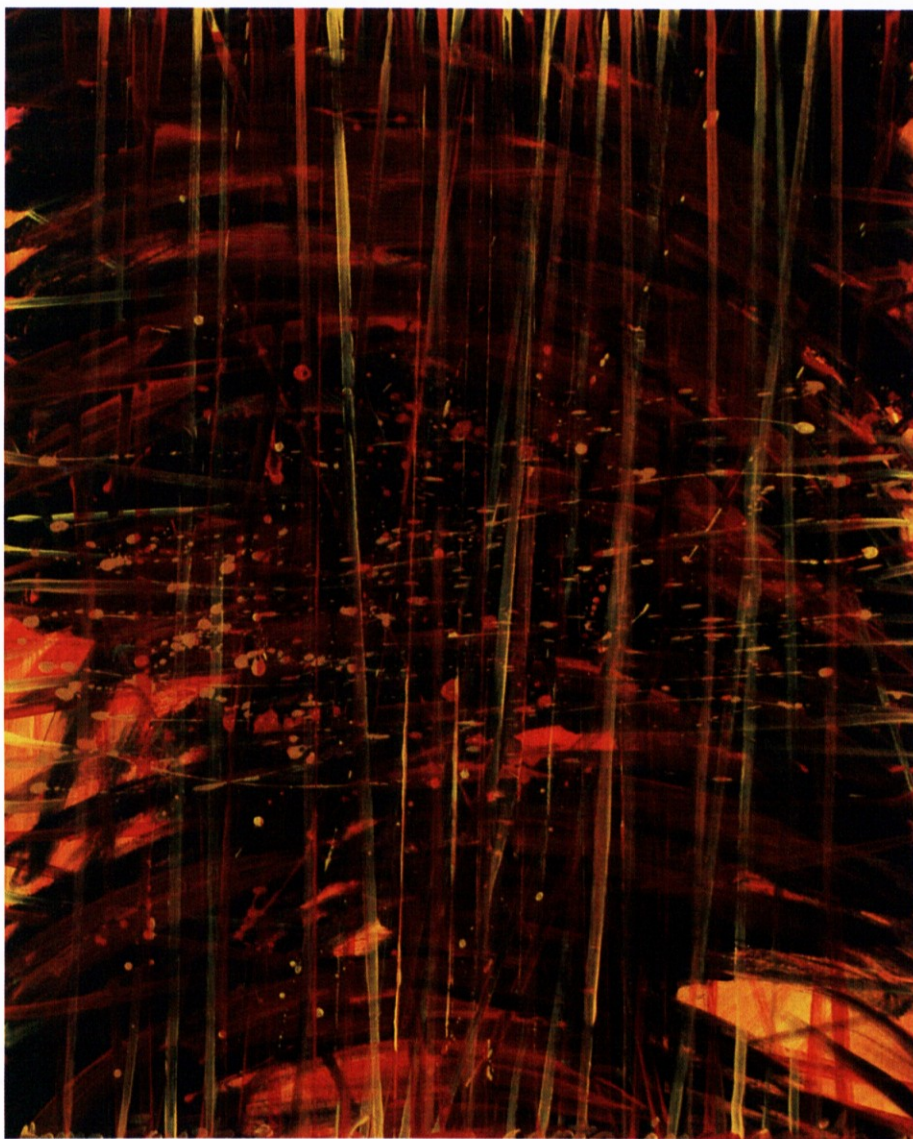
nasad na grobu obnovili, je bila odstranitev nujna. A s tem smo napravili »velik« prekršek in ni dosti manjkalo, da nas pokopališka uprava, ki je zadolžena za varovanje dreves, ni prijavila sodniku za prekrške. Kakšne težave imajo šele tisti, ki se zavzemajo za odstranitev vrb žalujk ob Ljubljani, da bi zasadili nove, ki bi spet za pol stoletja žlahtnile edinstveni sprehajalni prostor ob Ljubljani. Nekaj so jih sicer že odstranili, ker so se polomile. Druge še naprej životarijo in čakajo, da jih bo podrla ujma ali pa teža mokrega snega. Da do takrat le ne bi bilo večje nesreče! Vsekakor bomo morali do takrat gledati le ostanke lepih žalujk in med njimi nekaj novih, ki ne bodo mogle, med starimi prav zaživeti. Zares izmaličena podoba tistega, kar je bilo v Ljubljani edinstveno lepo. Upravičeno se sprašujem, ali smo na to sramoto v našem mestu prisiljeni zaradi štoraste zakonodaje ali je vmes še kakšna druga nedomišljenost?

V naši lepi domovini se dogajajo še drugačne, rekel bi prav nasprotno težnje, ko je saditi rastline ali drevesa prepovedano. Spet ni čisto jasno, ali zaradi zakonodaje ali zaradi kakšnih posebnih domislic. Tak primer je prostor okoli kapiteljske cerkve v Novem mestu. Predvidena skromna zasaditev ni dovoljena, češ, da bi škodovala arheološko zanimivemu prostoru. Tako nekako se je glasilo mnenje ustrezne javne službe, ki je odsvetovala novo parkovno ureditev. A za ohranjanje arheoloških posebnosti je znano, da so po drugi vojni, zlasti v razrušenih mestih v Nemčiji, s parkovno ureditvijo prekrivali prav tista najbolj izpostavljena arheološka območja z namenom, da bi jih zaščitili in začasno ohranili.

Ob vsem tem vidimo, kako pomembna in kako zapletena je zakonodaja o zaščiti starih dreves in kako jo posamezniki razumejo oziroma kreirajo. Na eni strani imamo uradnike, ki hočejo obdržati vse, kakor naj bi nekdaj bilo, in pri tem pogosto ne razumejo osnovnih naravnih zakonitosti, to je, da drevesa rastejo, a se tudi postarajo in odmrejo. Da jih torej ne smemo enačiti s kamnitimi in zidarskimi izdelki. Prej ali slej je tam treba zasaditi nova drevesa. Modro ravna tisti, ki ve, kdaj in kako je to treba narediti. Kakšen človek se naveže na drevo tako močno, da ga v nobenem primeru ne bi odstranil. Tudi ne, če se že podira. Na drugi strani pa so ljudje, ki dreves ne marajo. Bog ne daj, da bi raslo v bližini hiše ali okna, češ da drevesa škodijo zidovom, prinašajo vlago v hišo, podirajo škarpe, škodujejo podzemnim ostankom davnih časov in tako naprej. Odtod tudi miselnost, ki se pojavlja celo v javnem urbanizmu in ob pozidavi odprtega prostora. »Vse naj bo tlakovano,« pravijo, da bo lažje čistiti sneg in da listje ne bo smetilo. Ko se ta miselnost razširi na primer na celotno območje kakšne večje tovarne, ostane ali nastane tam anorganska džungla, ki degradira prostor in ubija človeka, ki tam dela. Upal bi si reči, da je tak pojav navzoč tudi pri nas in da je to grobo izkoriščanje človeka. Saj ga sili, da živi in dela v razmerah, ki škodujejo zdravju in so daleč od kulture prostora.

Ob razmišljanju o zaščiti starih dreves smemo reči ali trditi, da je zaščita nujna, a biti mora povezana z vsakokratnim dejanskim stanjem, z modro razsodnostjo in s potrebami časa. Predvsem pa z mislijo, da se drevesa tudi postarajo in ostarijo, prav tako kakor vse živo, ter da so zamenjave z novimi drevesi preprosta nujnost. In na drugi strani, ponovno bi bilo treba premisliti, ali je za človeka in kulturno podobo širšega prostora še pomembno, da nas v naših bivalnih in delovnih okoljih v dovoljni meri spremljajo tudi rastline, predvsem drevesa.

Hamo Čavrk: CARTA INCOGNITA, 2006, akril pl., 100 x 80 cm

Milan Markelj

POD TRTO ROJEN ZA ČAST IN SLAVO VINA

Pogovor z enologom in mednarodnim pokuševalcem vin,
dr. Julijem Nemaničem

Mesec oktober ima lepo staro slovensko ime vinotok. To je mesec, ko so po večstoletni tradiciji v naših krajih zaživele vinske gorice, ko je zrelo grozdje pod pridnimi rokami beračev polnilo brente in koše, čas, ko so zajemale preše in se je v sode potočil sladki grozdni sok, iz katerega se je potem na pragu zime, na god sv. Martina, dogodil starodavni čudež – mošt je vino postal ... In še dandanes je podobno, čeravno so časi precej drugačni in je tudi človekov vpliv na pridelavo vina, te starodavne pijače, bistveno večji. Kdo bi bil v oktobrski številki revije Rast primernejši za našega gosta, kot je enolog dr. Julij Nemanič?

Dr. Nemanič, Belokranjec po rodu, je eden najbolj priznanih in poznanih slovenskih vinskih strokovnjakov, ob njegovem imenu pa se zapisuje še: mednarodni pokuševalec vin, predavatelj, dolgoletni vodja Vinske kleti v Kmetijski zadrugi Metlika, "oče" prvega slovenskega ledenega vina, prvega slovenskega roséja in drugih odličnih vin, predstojnik centralnega laboratorija Kmetijskega inštituta Slovenije, dolgoletni predsednik mednarodnega ocenjevanja Vino Ljubljana, član več ocenjevalnih komisij, publicist in raziskovalec vpliva vinarskih tehnologij na kakovost in gospodarnost pridelave vin avtohtonih sort, sestave slovenskih vin in slovenskih sort vinske trte ter razvijalec novih metod za senzorično oceno vina. Povzeto v eno besedo: resnični ljubitelj vina, z vsem srcem zavezan izročilu rojstnih vinorodnih belokranjskih gričev.

- Vaše življenje je tesno prepleteno z vinogradništvom in vinarstvom. Sami ste nekajkrat za šalo dejali, da ste bili rojeni pod trto. V simbolnem pomenu najbrž to kar drži.

Ko sem si izbral ženo, je stric rekel: "Ta bo dobra, pod trto je rojena." Za nas, Drašičane, namreč velja, da smo pod trto rojeni in kdor je v tem pogledu nam podoben, je prava izbira. Rodil sem se v kmečki družini s štirimi otroki na srednje veliki kmetiji. Poudarek je bil na vinogradništvu, kot to sploh velja za kmetije v Drašičih. Tu je doma stara vinogradniška tradicija, o čemer priča še vedno delujoča in ohranjena soseska zidanica. Vino je bilo dolgo za Drašičane edini vir dohodka. Tako tudi pri nas doma. Kakšnega prašička smo

tudi prodali, a trta je bila tista, ki je najbolj zaznamovala tako delovne dneve kot praznike skozi vse leto, sploh vse življenje na kmetiji.

- S trtjem ste si torej domači od otroških nog naprej, a delo v vinogradu je težko, pogosto naravnost garaško. Se vam vinograd zaradi tega ni zameril?

Res je bilo včasih hudo. Ko si otrok, si telesno šibak in je tudi sicer lažje delo naporno. Težko nosiš mladje, naporno ga je pobirati.

Levo: S sestro Mimo v drašičkem trtju leta 1942.

Domača družina, mama Angela, ate Anton, sestra Mima in mlajši brat Toni po prvem svetem obhajilu leta 1946.

Naš vinograd v Grehovcu pri Babni gori je bil za tedanje razmere kar velik, več kot en hektar. Kot otroku se mi je zdelo, da mu ni konca, ko smo delali v njem in sem ga pogledal z enega konca na drugega. Vendar sem rad delal v njem, tisto pač, kar so mi kot otroku dodelili. Kasneje sem se kot dijak in študent dela nekoliko odvadil. Spominjam se, da sem kot študent prišel domov kopat trtje. Delal sem v skupini kopačev in v enem dnevu sem pridelal kar dvaindvajset žuljev. A kljub temu, ko se je bilo treba odločiti, kam se poklicno usmeriti, to sploh ni bilo nobeno vprašanje. Brez kakšnega oklevanja in razmišljanja sem izbral vinogradništvo. V hlevu smo imeli konje in krave, živali sem imel rad, a da bi šel v živinorejo, mi ni prišlo na misel, vinogradništvo je bilo tisto prvo. Spominjam se, da sem nekoč vprašal mamo, zakaj je toliko v trtju. Preprosto je rekla, da se s trto pogovarja. To lepo oriše odnos naših ljudi do trte. Gre za odnos ki je močno čustven, ne samo ekonomski.

- Po končani osnovni šoli v Drašičih, nižji gimnaziji v Metliki in višji gimnaziji v Črnomlju ste izbrali študij agronomije. Tiste čase razmere v kmetijstvu niso bile prav spodbudne in za mladega človeka agronomija najbrž ni bila videti kot privlačen poklic.

Tedaj čas ni bil naklonjen zasebnemu kmetijstvu in vinogradništvu. V Beli krajini je potekala precej nasilna kolektivizacija, ko so ljudi prisilili v oddajo vinogradov tudi s sekanjem trt tik pred trgatvijo. Našega vinograda k sreči niso vzeli. Na vrsti so bili najprej vinogradi v Vinomeru in Vidošičih, vinogradi na Babni gori pa naj

Veselite se pršačini v rojstni hiši v Drašičih.

Trije, ki so mi vcepili ljubezen do trte in vina: oče Anton v sredi, stari oče Anton Plut in vujec Martin Plut iz Drašičev.

bi prišli na vrsto v tretji fazi, do katere pa k sreči ni prišlo. Kljub takemu dogajanju in kljub izkušnji trdega kmečkega dela sem imel to delo rad, vzljubil sem imel tudi naravo in življenje na vasi. Srečavanje mladine pod vaško lipo pred cerkvijo, veselice in domači prazniki, vse to me je čustveno podpiralo pri odločitvi za študij agronomije. Želel pa sem tudi spoznati skrivnosti vinogradništva. Pri nas smo imeli navado, da smo se na praščinah – tako pravimo kolinarjem – srečali sorodniki z vseh strani. Skoraj vsi so bili tudi vinogradniki in vsak je prinesel s seboj pletenko vina. Tisti, ki je klal, je dal večerjo, drugi pa vino. Po večerji je stekla beseda o vinu, kako dobrega in koliko “štrihov” močnega ima kdo. Zame je bilo to zanimivo in že tedaj me je mučilo vprašanje, zakaj so si vina po okusu med seboj tako različna. Ali ko so se zvečer možje pri očetu sestajali ob petrolejki in ob poliču ter razpravljali o svojih vinih in se postavljali z njimi. Mladi smo jih opazovali in se učili.

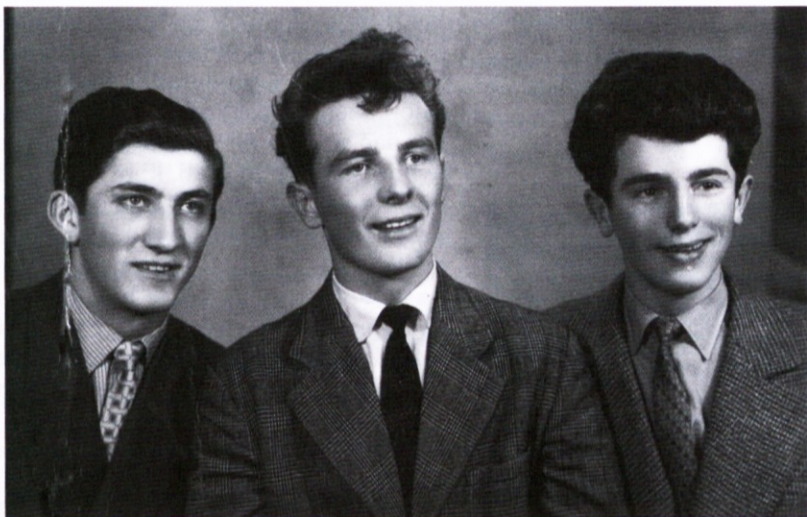
Spominjam se tudi, da mi je oče večkrat z velikim spoštovanjem govoril o profesorju Skalickyju z novomeške grmske kmetijske šole. Kakšen strokovnjak je bil in kaj vse je kmete naučil na svojih predavanjih, kako so ga poslušali z odprtimi usti. Zelo je cenil stroko in mu je bilo veliko do tega, da bi tudi kateri od sinov postal agronom. A ker sem se za ta študij odločil že sam po lastni volji, ni bilo potrebnega nobenega očetovega prigovarjanja.

- Z vinom gre pogosto v korak tudi veliko družbeno zlo naših krajev - alkoholizem. Ali je bilo življenje v vinogradniški družini kaj obremenjeno s tem?

Bili smo vinogradniška družina, a ni bilo niti enega zapitega med nami. Otroci smo imeli pri petih ali šestih letih že pravico do malega požirka vina, pa ni nobenega zasvojilo. Vem tudi, da so tedaj mamice pomirile dojenčka tako, da so prst namočile v vino in ga dale polizat. Tako se je pač delalo na kmetih. Ob težkem delu v vinogradu je bil kozarec vina, ki si ga dobil na obršju, na vrhu vrste, za moč in za lažje delo. Vino je bilo del hrane. Spominjam se, kako mi je eden od profesorjev z biotehniške fakultete po neki predstavitvi vina povedal, da so tudi njega doma kot dojenčka uspavali z vinom, pa je kljub temu postal zelo sposoben in bister človek. Vse to govori, da je zmer-

Skupina dijakov (od leve: Julij Nemanič, Ivan Klobčar in Peter Popovič) črnomaljske gimnazije, ki je leta 1957 na republiškem tekmovanju gimnazij zasedla tretje mesto in prisluzila prvi televizor v občini Črnomelj.

no pitje vina varno, da mali požirek vina ne škodi otroku. Prepričan sem, da je najbolj važno, da imamo pravi odnos do vina, da ga ne zlorabljam.

- Ali ste se že med študijem agronomije usmerili v vinogradništvo?

Naša generacija študentov agronomije je bila prva, ki je bila deležna usmeritve (specializacije), in sicer v četrtem letniku. Tedaj sem se, jasno, odločil za vinogradništvo in vinarstvo. K temu je ob mojih že siceršnjih nagnjenih do te panoge pripomogel tudi prof. Veselič, doma iz Ormoža. Bil je svetovljanski človek, ki je dobro poznal vinsko Evropo in znal zelo lepo pripovedovati o vinu in o posebnostih vinorodnih dežel. Zelo radi smo ga poslušali. Ko smo šli z njim na teren, so ga enologi sprejemali z odprtimi rokami in s spoštovanjem. Na degustacijah je ob vsakem vinu znal kaj zanimivega povedati. Pod njegovim vodstvom smo odkrivali razliko v vinskih značajih ter z njim nizali lepa doživetja in bogatili naše izkušnje. Profesor je vedel, na kakšen način nas mora motivirati in v nas krepiti interes za vinogradništvo. Na eni od degustacij v kleti Kapela, sem, denimo, prvič doživel, da so nam v naše veliko začudenje in razočaranje natočili vina le toliko, da je pokrilo dno kozarca. Tako je pač na degustacijah. Sicer pa v tistem času vinogradništvo pri nas ni bilo tako razvito, kot je sedaj. Ekskurzije smo imeli le na Primorsko in v Podravje, Dolenjska in Bela krajina tistikrat vinogradniško sploh nista bili zanimivi.

- Kako ste se po končanem študiju zapeljali v praktično vinogradništvo?

Po študiju sem bil najprej na daljši praksi v Nemčiji, ne ves čas v svoji stroki, leta 1965 pa sem se zaposlil v Kmetijski zadrugi Metlika. Kot edinemu vinogradniško usmerjenemu agronomu v zadrugi so mi tudi poverili vinogradništvo. Moja naloga je bila, da speljem vinogradniški program. Nacionalizirani vinogradi so tedaj prihajali v tretjo leto rasti, ko je treba začeti trto vzgajati in ko se postavlja opora. K sreči sem bil mlad, pri odločitvah zato toliko bolj samozavesten. Če se ne bi že med študijem usmeril v vinogradništvo in če ne bi imel izkušenj iz Nemčije, se ne bi znašel. Tako pa mi je šlo

Z ženo Miro pred domom v Metliki.
(Foto: M. Markelj)

kar dobro od rok. V zadrugi so bili zadovoljni, da imajo nekoga, ki je strokovnjak za vinogradništvo, jaz pa zato toliko bolj motiviran. Sorte so bile v vinogradih že posajene, kakršne so pač bile, saj ni bilo kakšnih posebnih možnosti izbire na trgu in tako so posadili, kar pač so. Morali pa smo dati trti pravilno vzgojno obliko. Težava je bila, ker ni bilo ljudi, ki bi znali to delati. Tako sem moral delavce učiti vsega, od obrezovanja naprej. Zvečine so bili to sezonce s Hrvaške. Ko so bila na vrsti večja dela, smo se v zadrugi dogovorili in odšli vsi v trtje, tudi uslužbenci z direktorjem Janezom Gačnikom na čelu. Ogromno rok je bilo potrebnih pri obrezovanju in prevezovanju, zato so vsake, tudi manj večje pisarniške roke, prišle prav. Najeli smo tudi ženske iz vasi. Rade so prihajale, da so zaslužile kak dinar, moške pa je bilo težko dobiti.

- Je bil prvi zadržni pridelek v novih vinogradih pričakovane kakovosti?

Naš prvi pridelek smo imeli leta 1966. Bil je manjši in smo ga ukletili v vinomerski kleti. Tokrat sem se prvič srečal z odgovornostjo pridelati nekaj nad sto hektolitrov vina. Z mojim "vujcem" Martinom Plutom iz Drašič, ki je bil takrat zelo poznan vinogradnik, sem reševal dileme mladega in neizkušenega agronoma. Uspelo mi je in z letnikom smo bili zadovoljni. Vso klet je zakupil metliški hotel Bela krajina, in to je bila prva potrditev mene kot kletarja. Pokazalo pa se je, 35 ha vinogradov je prihajalo v rodnost, da bomo potrebovali lastno klet. Najprimernejša je bila tista, ki jo je v Metliki imelo Slovenija vino Ljubljana. Naš direktor Janez Gačnik se je zelo angažiral, da smo jo dobili. Ni šlo lahko. Odločitev je šla bolj po politični liniji in ni bila všečna Slovenija vinu. Direktorju Gačniku je zelo pomagal Belopavlovič, pravi Belokranjec po srcu, in še nekaj drugih botrov s politično močjo. Ko smo klet prevzeli, je bila kot izropana, povsem so jo spraznili in nam pustili le prazne prostore, brez opreme, a smo bili vseeno zadovoljni, da smo jo le dobili. Vodja vinske kleti pri Slovenija vinu, inž. Jože Agnič, tudi Belokranjec, se je odločil in ostal pri Kmetijski zadrugi Metlika. Nepričakovano je umrl in tako so mene kar zadolžili, da vodim tudi vinsko klet. S sredstvi republiškega rezervnega sklada smo klet dogradili s sprejemnico grozdja in novo vinsko posodo, nabavili opremo in tako smo lahko poslej v lastni kleti predelali grozdje in donegovali vino. Začeli smo tudi z odkupom grozdja od zasebnikov. Ni šlo gladko. Zadruga ni bila priljubljena in je bilo ljudem težko v javnosti pokazati, da sodelujejo z njo. Prvi korak je naredil Anton Kostelec iz Krmačine, ko je pripeljal svoje grozdje pred našo vinsko klet. Tako se je začelo. Naslednja leta se je sprožil plaz, dobavitelj grozdja nam ni več manjkalo. Pomagalo je tudi, da se je vino težje prodajalo, prodaja grozdja pa je pomenila zanesljiv zaslužek. Leta 1981 smo klet posodobili z novo, sodobno tehniko, ki je še zdaj v uporabi in bo zadoščala še kar nekaj prihodnjih desetletij.

- Kot direktor Vinske kleti Metlika ste veliko naredili ne samo za razvoj kleti, ampak za razvoj vinogradništva v Beli krajini sploh.

Naša klet je odigrala pomembno vlogo tudi s tem, ko je ljudi spodbujala k obnovi vinogradov. Kljub socialistični kolektivizaciji in nasilni obnovi vinogradov, ki sta pustili slabe spomine, so bili zadržni vinogradi zgled in šola za druge, ko so se sami lotevali

obnavljati svoje vinograde. Kmetom so bili vinogradi odvzeti za smešno majhno odškodnino. Kasneje smo dosegli poravnave in smo lastnikom vinogradov, ki so bili odvzeti, dali druga zemljišča iz zadružne zemlje. Ob denacionalizaciji tako ni bilo treba vinogradov vračati v naravi.

- Vinska klet Metlika je pod vašim vodstvom dosegala uspeh za uspehom in se vse odločneje vpisovala na slovenski vinski zemljevid ob poprej bolj znane vinske kleti, ki so imele tudi daljšo tradicijo. Zgodba o uspehih se začneja z metliško črnino, kraljico vina, kot pravi priljubljena narodno-zabavna pesem.

Vinorodna dežela Posavje je bila takrat zakonsko omejena z možnostjo širitve trsnega izbora in zato smo se pri rdečih sortah oprli na modro frankinjo, žametovko in portugalko. To so še danes glavne sorte za metliško črnino. Prve steklenice zdaj tako priljubljene in poznane metliške črnine smo v kakovostnem razredu napolnili proti koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja, ko še nismo imeli svoje lastne polnilnice in je za nas vina stekleničil še črnomaljski Belsad. Metliška črnina je bil naš prvi veliki uspeh. Mislim, da je k temu

Delovna pokušnja vin v Vinski kleti KZ Metlika leta 1983. Na sliki (z leve): Slavko Dragovan, Verica Golež, Jože Gosenca, Julij Nemanič, Jože Slobodnik in Tone Pezdirc.

nekaj malega pripomogla tudi etiketa, ki je poudarila poreklo vina, zelo pomemben element zaupanja kupcev. Oblikovala jo je Mladena Brancelj in pri tem uporabila podobo stolpa, ki ga s svojimi telesi postavijo fantje v belokranjskih narodnih nošah. Na slovenskem trgu se je začelo obdobje rdečih vin in naša metliška črnina je prišla nanj kot zanimiva osvežitev. Takoj je bila tržno uspešna. Trgovci so se kosali, kdo jo bo prevzel, a nismo dali »ekskluzive« nikomur in smo jo raje sami delili, kolikor je bilo mogoče, saj jo je bilo v začetku ob velikem povpraševanju za vse premalo. Kasneje smo pridelali tudi vrhunsko metliško črnino. To je bilo sploh prvo vrhunsko vino v vinorodni deželi Posavje.

- Največ slave so vam prinesla vina, ki ste jih donegovali z laškim rizlingom. Z njimi ste se vpisali med najbolj prodorne vinske kleti, ki so sposobne pridelati najboljša vina.

Pri belih vinih je bil laški rizling tisti, ki nam je prinesel največ uspehov. S to sorto smo res veliko dosegli. Leta 1983 smo pridelali prvo pozno trgatv v posavski vinorodni deželi, kamor sodi Bela

krajina. To je bilo vino, imenovano kolednik. Laški rizling iz naših vinogradov smo v naši kleti donegovali tudi v prvo slovensko rosé vino iz grozdja žametovke. Prvi smo v Sloveniji in v Jugoslaviji pridelali tudi predikatno ledeno vino (letnik 1986). Vse to iz laškega rizlinga. Uspehi mlade in zanesene ekipe, ki sem jo vodil, so bili res lepi, zanje pa smo zaslužni vsi. Naj omenim iz tedanje skupine današnjega župana Metlike Slavka Dragovana, sedanjega vodjo kleti Tončka Pezdírca, tehničnega vodjo inž. Jožeta Gosenca, pripravnika agronoma Toneta Kostelca in Jožeta Prusa iz Krmačine, zdaj zelo uspešnega vinogradnika. Seveda pa brez podpore vodstva zadruge, ki je usklajevalo interese v zadrugi in podpiralo nas, vinarje, ne bi šlo.

- Niste samo odličen vinogradnik, poznavalec vin, ampak tudi pokuševalec in ocenjevalec vin. Ste se za to posebej izobraževali?

Metliška klet je bila član Poslovne skupnosti za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije, Kmetijski zavod Maribor je organiziral letne prereza vina za vse članice skupnosti. Prinesli smo vzorce vin in jih komisijsko, anonimno poskušali. Tu sem dobil prve prave degustatorske izkušnje, ki sem jih potem nadgrajeval z izkušnjami doma in po svetu. Moj prvi vstop na mednarodni degustatorski oder je bil, ko so me poslali na mednarodno ocenjevanje vin leta 1981 na Dunaj, kjer sem skupaj še s pokuševalcem s Primorske zastopal Slovenijo ob stoletnici Zveze vinogradnikov z območja nekdanje Avstro-Ogrske. Šol za pokuševalce vin tedaj ni bilo. Nekaj mi je dala fakulteta, nekaj sem izkusil na letnih prerezih v Mariboru, nekaj sem pridobil s samoizobraževanjem, pri čemer mi je pomagalo znanje nemščine in francoščine, saj sem lahko uporabljal tujo literaturo, sodeloval na tujih srečanjih in se specializiral. Med drugim sem že kot direktor kleti dobil štipendijo francoske vlade za vinarstvo. Med bivanjem v Franciji sem v skupini petnajstih enologov s štirih kontinentov imel vsak dan najmanj dve degustaciji v "chateauljih" (vinskih kletih) v pokrajini Bordeaux in številna predavanja. To mi je dalo veliko zelo koristnih informacij. Takrat ni bilo dano vsakemu

Dr. Nemanič pri okušanju vina na svojem domu. (Foto: M. Markelj)

Milan Markelj
POD TRTO ROJEN
ZA ČAST IN SLAVO VINA
Pogovor z dr. Julijem Nemaničem

slovenskemu enologu, da je pogledal čez mejo. Potem se je odprlo. Postal sem znan kot iščoči enolog in so mi radi pomagali. Vključili so me v mednarodno ocenjevanje vin v Ljubljani. Do leta 1988 je bilo to edino mednarodno ocenjevanje vin na svetu. Tu sem se srečeval in sodeloval z velikimi mojstri in vinskimi poznavalci, ki so me marsičesa naučili.

- A samo znanje in teorija najbrž nista dovolj za dobrega pokuševalca. Človek mora najbrž imeti tudi nekaj naravnih darov, izostren vonj in okus, spomin za okuse in vonje ...

Niti ne. Gre bolj za to, koliko si resen in ali želiš delati po pravilih. Potrebno je teoretično in praktično znanje o grozdju, vinu, postopkih nege vina in pa dolgoletna praksa. V petih letih ne moreš postati preverjen sodnik za vino. Tudi zdaj, ko sem že upokojen in prihajam v leta, sem še vedno dejaven na tem področju. Občutek imam, da vsako leto še vedno pridobivam. Z leti morda kaj opeša, a z delom in znanjem morebitne luknje hitro pokrpaš. Že šestnajst let vodim tečaj za degustatorje, veliko delam kot predavatelj in tudi to pomaga. Čaka me še več dela. Na univerzi v Novi Gorici, fakulteti za vinogradništvo, so me povabili, da predavam senzorično analizo vin.

- Veliko ste potovali po svetu in spoznavali različne vinske dežele, okusili mnoga slovita in znana vina. Kaj vam je ostalo v spominu kot posebno doživetje?

Res kar precej sem in še potujem. Že enajst let vsako leto sodelujem na ocenjevanjih vin v Franciji, sodeloval sem na ocenjevanjih v Kanadi, Argentini, večkrat tudi v Španiji in na Portugalskem, Madžarskem, Nemčiji, Belgiji, Turčiji ... Sem član ekipe, ki je najbolj pogosta na strokovnih ocenjevanjih pod pokroviteljstvom Mednarodne organizacije za trto in vino. Komerčnih ocenjevanj se ne udeležujem več. Posebej v spominu mi je ostal dogodek na specializaciji v Franciji, ko smo bili v chateauju Yquem, kjer pridelujejo svetovno najbolj znana in ugledna predikatna vina. Tam sem dojel, kaj pomeni resnična odličnost v pridelavi vina, kako je visoka kako-

vost povezana z veliko natančnega dela, z veliko znanja in z veliko izkušenj. Posebej me je fasciniralo, ko so nam pokazali, kako trgajo. Trgači nabirajo le tiste jagode iz grozda, ki so optimalno zrele, zato 150 trgačev na dan ne potrga več kot tisoč litrov grozdja. Veljajo dosledna, izjemno stroga pravila, ki ob izvrstnih legah dajo neprekosljivo odličnost. In ta odličnost yquemskih vin je stalnica. To je bila moja velika izkušnja vinske odličnosti. Če ne bi imel te izkušnje, ne bi prišel na zamisel o ledenem vinu, za katera so vremenski pogoji v Sloveniji, ki smo ga pridelali v metliški kleti. To moraš preprosto doživeti, izkusiti, da sploh verjameš, da je kaj takega možno. Na teh predstavitvah sem se srečal tudi z vinom rosé, ki me je navdušilo kot zelo všečno vino. Roséji so sicer povsem drug svet kot yquemi, a zaslužijo vso pozornost. Steklenico roséja sem prinesel v Metliko in jo odprl na upravnem odboru, da so vino pokusili, potem pa sem predlagal, da tudi mi poskusimo s takim vinom. Bili so zapleti, a nam je uspelo.

- Teh prvih roséjev iz Metlike se spominjam. Bili so izredno prijetno presenečenje, ki pa se kasneje ni več ponovilo.

Podelitev francoskega odlikovanja Chevalier dans l'Ordre du Merite Agricole leta 2000 na francoski ambasadi. Odlikovanje sta Nemaniču podelila francoska veleposlanica in generalni direktor Mednarodnega urada za trto in vino M. Robert Tinlot.

Mednarodna komisija za ocenjevanje vin med delom v Parizu leta 1998. Član komisije je tudi dr. Julij Nemanič.

Metlika je z roséjem postala bolj znana kot z drugimi vini. Kasneje so nekoliko popustili, šli so preveč v količino. Prvega roséja smo pridelali 600 hektolitrov, drugega že okrog tisoč. To vino je treba negovati skoraj ročno, skrbno kot otroka, če hočete izraziti njegov posebni značaj, zato je donegovanje roséja zahtevno in lahko hitro uide iz rok s preveliko količino. Nekateri zasebni vinarji pri nas so tako uspešni s svojimi vini, ker negujejo manjše količine.

- Dobro vinogradništvo, dobro kletarjenje in dobra vina zaslužijo primerno umestitev v družbi in ustrezen odnos, ki bi mu lahko rekli vinska kultura. Kakšna se vam zdi pri nas?

Zanimanje za vino je pri nas vse večje. A kaj naj neka vinska dežela še s takimi lepimi vinorodnimi legami, še s taki sortami in čudovitimi vini, če nima vinske kulture, če vina ne razume in ga ne spoštuje. Mi, ocenjevalci vin in enologi, smo v bistvu razširjevalci vinske kulture, s poudarjanjem zmernosti in spoštovanja do vina pa tudi borci proti alkoholizmu.

V rojstni hiši pri bratu Tinetu na drašičko žegnanje Petrovo.

Prvo obhajilo prve vnukinje.

- Pri izobraževanju in širjenju vinske kulture ste se uveljavili tudi kot publicist. Napisali ste celo goro člankov, veliko študij in elaboratov. Med drugim vas kot pisca poljudnih strokovnih prispevkov o vinogradništvu in vinu dobro poznajo bralci Dolenjskega lista, revije Vino, Kmečkega glasa, časnika Delo, oglasili ste se tudi že v reviji Rast.

Pokojni vinogradnik Doberšek me je pogosto vabil, naj kaj napišem za vinogradniški kotichek v Dolenjskem listu. Tu in tam sem kaj napisal, po njegovi smrti me je vabilo Društvo vinogradnikov Dolenjske, moj, zdaj že pokojni sošolec inž. Marjan Legan, tedaj glavni urednik Dolenjskega lista, me je prepričal, da sem rubriko prevzel. Odzivi bralcev so bili dobri, čutiti je, kako so hvaležni za informacije. Tudi predavanja o pokušanju vin so zelo dobro obiskana. Ni ga vinogradniškega društva, ki bi ne naročilo tečaja o pokušanju vin. Vinske izobrazbe je tako šlo in jo še gre veliko med ljudi. Eden od dokazov, da naše delo ne gre v nič, je, denimo, dejstvo, da v zidanicah in na domovih poznajo degustatorske in druge vinske kozarce, da znajo vino pravilno ponuditi in podobno. Odnos do vina je veliko boljši, vino se vse bolj vrednoti kot žlahtna pijača. Tako je prav. Le s pravim odnosom do vina bo obstalo tudi vinogradništvo, le tako bo vinogradniški pridelek cenjen. Z vinsko kulturo osveščena javnost je dejansko najboljša podpora za vinogradništvo.

Odpiranje buteljke med vinogradi.

- Niste ostali le pri predavanjih in pisanju za revije in časopise. Izpod vašega peresa je prišlo tudi nekaj knjig.

Moja prva knjiga je izšla leta 1996 z naslovom Spoznajmo vino. Namenjena je bila širši javnosti, a tudi stroki. Napisana je poljudno in razumljivo za širok krog bralcev, a je hkrati dovolj strokovna, da so jo sprejeli kot univerzitetni študijski pripomoček. Čez tri leta je izšla obogatena izdaja te knjige, zdaj pa sem v zaključni fazi pisanja nadaljevanke te knjige, ki bo imela naslov Ali razumemo vino. Izdali jo bodo pri Kmečkem glasu. Gre za sodobno znanje o vinu in je napisana bolj z vidika pokaševalca vin. V nji opisujem različne vinske sloge, zakaj se reče enemu vinu moderno, drugemu zrelo, pa predikatno in sortno. Pred izidom bo treba vnesti še nova označevanja vin, ki se zdaj pri nas pripravljajo v skladu z evropskimi predpisi. Omeniti velja tudi knjigo Vina Slovenije, ki je izšla leta 2004 in sem njen prvi avtor. Knjiga je zasnovana kot vinski vodič, sodeloval je tudi etnolog prof. dr. Janez Bogataj. V nji je predstavljenih 386 slovenskih vinogradnikov oziroma vinarjev ter opisana značaj in kakovost 187 vin. Izšla je v slovenskem in angleškem jeziku pri ljubljanski založbi Rokus. Založba je knjigo poslala na tekmovanje, ki ga letno organizira angleška revija Gourmand. Med 450 knjigami je bila v konkurenci francoskih, italijanskih, nemških in drugih vodičev izbrana kot najboljši vinski vodič na svetu za leto 2004. Razglasitev je bila na Švedskem.

- Zelo pomembno delo ste opravili z elaborati za nekatera slovenska vina. Med drugim ste pripravili elaborat za dolensko vino cviček, ki je eden od velikih uspehov pri uveljavljanju slovenskih blagovnih vinskih znamk.

Cvičku gre res dobro. Da je tako, je nekaj zasluge tudi skupine, ki je na Kmetijskem inštitutu Slovenije s sodelovanjem strokovnjakov z Dolenjske pod mojim vodstvom izdelala elaborat o zaščiti cvička PTP (priznано tradicionalno poimenovanje). Naj dolenski vinogradniki čim dlje zdržijo v duhu načel, ki veljajo za vsa uspešna zaščitena vina po svetu, to je spoštovanje porekla grozdja, kakovosti grozdja ob trgatvi in stopnje kakovosti vina, kakršna je bila dogovorjena pri izdelavi elaborata.

- Za cviček so bile kar hude borbe. Bila so prizadevanja, da bi ga lahko pridelovali na širšem območju, preko reke Save na Bizeljskem. Ali podpirate omejitve pridelave na sedanje ožje območje?

Seveda podpiram, tako je zapisano tudi v elaboratu. Pri določanju vinorodnega območja zaščenega vina morajo biti meje natančne in ne raztegljive. Zgodovinsko je cviček povezan z Dolenjsko in ta je geografsko točno opredeljena. Elaborat pa vsebuje še mnogo drugih oprijemljivih smernic, ki natanko določajo pridelavo grozdja in vina. Samo z upoštevanjem vseh pravil, ki jih postavlja zaščita cvička, pridemo do prepoznavnega značaja vin, označenih s cviček PTP, in to je jamstvo za dolgoročni uspeh. Žal pa, po mojem mnenju, slovensko okolje v večini vinorodnih okolišev še ni dovolj osveščeno, da bi razumelo možnosti, ki se odpirajo na trgu zaščenim vinom. Dolenjcem je uspelo s cvičkom in Kraševcem s teranom. Takoj se je pokazal tudi ekonomski učinek. Izdelani so tudi elaborati za bizeljska vina ter za metliško črnino in belokranjec, za kar sta bili potrebni dve oziroma tri leta študija. Žal sam elaborat ni dovolj.

Milan Markelj
 POD TRTO ROJEN
 ZA ČAST IN SLAVO VINA
 Pogovor z dr. Julijem Nemaničem

Po zagovoru doktorske disertacije na
 Prehrambeno-biotehniški fakulteti v
 Zagrebu leta 1993.

Med predavanjem na agronomski fa-
 kulteti v Tokiju.

V zasebni vinoteki znanega japon-
 skega vinarja Toshihika Tsukamota.

Milan Markelj
POD TRTO ROJEN
ZA ČAST IN SLAVO VINA
Pogovor z dr. Julijem Nemaničem

Treba je postoriti še marsikaj drugega, da blagovna znamka polno zaživi. Belokranjski vinogradniki se še niso dovolj organizirali, kar mi je zelo žal. Smernic iz elaboratov se je treba strogo držati. Zunaj to dobro deluje in hitro izločijo nedisciplinirane. Če bi pri nas imeli večje vinogradnike, potem bi to lepše teklo, saj bi bili enkonomsko bolj odvisni od dobrega dela. A ker je naše vinogradništvo preveč razdrobljeno, je težje organizirati skupne akcije. Imamo nekaj manjših, zelo uspešnih vinogradnikov, ki iščejo tržne niše s hišnimi blagovnimi znamkami, kar zagotavlja pestrost slovenske vinske ponudbe. Toda zaščitna blagovna znamka vinogradniškega okolja omogoča boljše življenje velikemu številu vinogradnikov, ne le peščici. Upešni mali vinogradniki te kolektivne zaščite sicer ne potrebujejo toliko neposredno, a navsezadnje tudi njim koristi, če Slovenija dobiva značaj urejene vinske dežele. Še veliko je postoriti. Slovenija ima v organiziranosti veliko rezervo.

- Slovenija je vinsko uspešna dežela, ki je naredila lep razvoj. Kako nam kaže na skupnem evropskem trgu z mnogo bolj izkušenimi in močnimi vinskimi deželami?

Slovenija se v tem pogledu ni dovolj načrtno pripravljala na vstop v Evropsko unijo. Ni namreč dovolj le prilagajanje evropskim vinskim predpisom. S tem še nismo naredili vsega, kar je potrebno za obstoj, razvoj in konkurenčnost vinogradništva ter vinarstva. Državna administracija je vzela prilagajanje za glavno in je skoraj maltretirala panogo s temi spremembami, ne da bi ji dala dovolj

Na belokranjski turistični kmetiji v družbi prijateljev in ljubiteljev vina.

Skupina mednarodnih pokuševalcev vin, ki ji je dr. Nemanič predsedoval osem let.

NAŠ GOST
Rast 5 / 2006

Veselje ob odkritju etikete belokranjskega vina Kolednik med etiketami svetovnih vin na vinskem sejmu v Montrealu leta 1999.

možnosti, da bi predpise prilagodila slovenskim razmeram. Tu se je država preveč odmaknila od življenja. Po vstopu v Evropsko unijo, ki je bil prvi velik tržni mejnik, smo zdaj pred drugim mejnikom – pred prihodom tretjih dežel na evropski trg. Tudi na slovenskem trgu že čutimo pritisk vinskih trgovcev iz tretjih držav. Na policah so že kalifornijska, novozelandska, južnoafriška in druga vina. V tem pogledu nismo imeli nobenega načrta gospodarskega prilagajanja. Z vinskimi reformami pred nekaj leti je bruseljska administracija preveč popustila deželam tretjega sveta pri uveljavljanju svojih interesov v Evropi. Zgovoren je primer barikov, vin, ki dozorevajo v hrastovih sodčkih, kar jim da poseben vonj in okus. Izum tretjega sveta je, da namesto z uporabo hrastovih sodčkov dobijo značaj »barik« tako, da v vino vložijo hrastove oblance, čipse, in z njimi dodelajo značaj vina s hrastovimi aromami. V Evropi kaj takega ni dovoljeno, v tretjem svetu pa je. In ta vina so že na naših policah. Tretji svet krši tradicionalna pravila pridelave naravnega vina, vsiljuje Evropi svoj tehnološki pristop, kar ogroža ugled vina med pijачami. Vina vendar ne moremo in ne smemo "frizirati" kot kakšno kokakolo ali špeps, vino mora ostati naravna pijača, v njem se mora zaznati sorto, podnebne razmere in tradicionalne postopke, ki ohranjajo naravnost v značaju vina. Petindvajset članic Evropske unije bo moralo letos glasovati o novih reformah evropskega vinskega sektorja. Slovenski strokovnjaki pripravljamo stališča, da bo imela vlada izdelano, na katero stran se bo Slovenija postavila. Tudi znotraj Evropske unije so namreč različni interesi. Upam, da bo uspel predlog, da Bruselj prenese članicam del finančne pogače, s katero rešuje krčenje vinogradov in destilacijo viškov vin, in bo Slovenija sebi na kožo izdelala pravila, kako pospeševati razvoj vinogradništva, krčenje vinogradov, obnovo, konkurenčnost. Kaže, da bo tako in da v Sloveniji ne bo treba pisati prošenj v Bruselj, ampak bomo ta vprašanje urejali doma. Upam, da bomo, če bo to prepuščeno nam, izdelali taka pravila, ki bodo pospeševala zdrav razvoj slovenskega vinogradništva in dobro ime slovenskih vin.

- Pri teh prizadevanjih ne gre le za ekonomske interese naše države, ampak za slovensko vinsko kulturo, ki je ena od črt naše identitete. Ali smo lahko po tem bolj prepoznavni v Evropi in v svetu?

Vino je lahko zelo dober promotor. V to me prepričujejo številne izkušnje. Kot delegat Slovenije na Mednarodnem uradu za trto in vino (OIV) sem doživel zelo pohvalne odzive na nekatera naša vina, omenim naj mlado vino portugalko iz Bele krajine, ki je v Parizu v strokovnih krogih posekala njihov mladi božole. Tudi tak primer potrjuje, da imamo nekaj svojega, kar ni le malo drugačno, ampak tudi dobro, ter da to znamo tudi narediti. Slovenija ima možnosti, in to ne tako malo. Upam, da bomo enotni, da ne bomo klonili na vse bolj odprtem evropskem vinskem trgu, optimistično obnavljali vinograde ter se usposabljali za nove svetovne tržne razmere.

- Za konec najinega pogovora vas prosim, da poveste, kaj vam pomeni vino, kaj je sploh vino v očeh velikega poznavalca?

Vino mi pomeni veselje, zadovoljstvo, dopolnilo k jedi ..., skratka, telesno in duševno hrano. Vsaka nova steklenica mi pomeni pričakovanje, dogodek. Čeprav sem še vedno zelo aktiven domači in mednarodni ocenjevalec vin, znam ločiti uradno pokušanje, ki je zahtevno

Skupina slovenskih enologov in vinarjev na 2. slovenskem vinogradniško-vinskem kongresu na Otočcu leta 2002.

in naporno delo, od uživanja v prostem času, doma pri mizi ali v družbi s prijatelji, kjer naj vino sprošča lepe misli in pomaga rojevati nove ideje. Vino ni samo pijača za odžeganje, je veliko več. Oznake na etiketi nam pomagajo, da se v mislih sprehodimo v kraje, kjer je pridelano, spomnemo se na ljudi, ki tam živijo, na letnik, na jedi ki so običajne v vinogradniških krajih, skratka uživanje vina je zanimiv izlet, ki ga podoživimo ob kulturnem uživanju. Vsako zdravo vino lahko odlično odigra svojo vlogo, če je postreženo pravi trenutek, na pravi način in ljudem, ki ga uživajo s spoštovanjem in ljubeznijo. Tako kot imamo razne zvrsti glasbe, ki je namenjena za razne priložnosti in za razne okuse, imamo v svetu in Sloveniji raznoliko ponudbo vin, ki lahko zadovolji vse okuse. Vino velja za najbolj družabno pijačo, toda narobe izbrano ali postreženo vino ne izzove zadovoljstva. Velikokrat ni krivo vino, ampak nepoznavanje vina. S površnim odnosom do te žlahtne pijače naredimo krivico vinu in ljudem, ki pričakujejo veselje z njim. Ljudje, ki znajo prisluhniti sogovorniku, ki radi slišijo druga mnenja, vedo prisluhniti tudi vinu in poslušati njegovo govorico, ki je užitek enak ob čudovitih arijah, ali ob opazovanju unikatnih slavnih umetnin, ali ob zanimivi knjigi. Katoliška vera je zanimivo pospeševala vinsko kulturo in zmerno pitje s pregovorom: »Zmerno pitje vina je enako molitvi, pijanje preklinjanju.« Vino je dar narave, stvaritev človeških rok in človeškega genija, zato zasluži našo pozornost. Pozoren odnos do vina nam lahko postane konjiček, ki nas bi lahko zabaval več življenj, saj je vsako leto novo, drugačno, nikoli ponovljeno vino.

Dr. Julij Nemanič v družbi evropskega reda viteзов vina v Muzeju vin v Parizu leta 2005.

Valentin Oman: OSEBA, 2006, akril pl., 3 x 200 x 40 cm

Katja Ceglar

NOVOMEŠKI LIKOVNI DNEVI

2. mednarodna slikarska kolonija

Pobudnik mednarodne kolonije Novomeški likovni dnevi, ki je letos že drugič zapored potekala konec junija v prirejenem skupinskem ateljeju prostorov Narodnega doma, je Janko Orač, slikar in grafik iz Novega mesta. Osem slikarjev in grafikov: Hamo Čavrk (Zagreb – Novo mesto), Rajko Čuber (Brestanica), Svetlana Jakimovska Rodič (Ljubljana), Jože Kumer Dolenske Toplice), Nataša Mirtič (Novo mesto), Valentin Oman (Dunaj), Klavdij Palčič (Trst) in Veljko Toman (Rakitna), se je pridružilo lanskoletnim udeležencem: Nevenki Arbanas, Metki Erzar, Jožetu Marinču, Nikolaju Mašukovu, Jožici Medle, Adelu Seyounu, Darku Slavcu ter Urošu Weinbergerju. Enakovredna zahvala za organiziranje tovrstnega projekta kot pobudniku ter nekaterim posameznikom gre tudi vsem sponzorjem in donatorjem, predvsem pa Mestni občini Novo mesto oziroma njenim predstavnikom, ki znajo in zmorejo tako tankočutno prisluhniti umetniškemu ustvarjanju ter ga finančno podpreti. Udeležence obeh likovnih kolonij pa naštevam, da bi si lažje ustvarili predstavo o tem, kako pestro in obsežno likovno zbirko ustvarja Mestna občina Novo mesto. Vsak udeleženec v Novem mestu po zaključku kolonije pusti delo ali dve. Nekaj teh že začasno opremlja prostore občinske uprave, preostale pa bodo v prihodnosti verjetno oblikovale zbirko (če se bo prireditve nadaljevala v takem tempu) tako imenovane mestne galerije.

Likovno dogajanje v Novem mestu takoj povežemo z Božidarjem Jakcem, ki je samo mesto, dogajanje v njem, meščane in prijatelje tolikokrat upodobil – v svoji mladosti in v kasnejših letih. Novo mesto, v okljuku reke Krke, ima prav poseben čar, katerega se domačini zaradi vsakodnevne vpetosti v njegovo okolje morda niti ne zavedajo v polni meri. Privlačnost mesta lahko še posebej občutimo obiskovalci, ki občasno pridemo sem: na sprehod, ogled razstave ali prireditve, na Muzejske vrtove... Umetnikom je njegova slikovitost velikokrat nudila izhodiščni motivni navdih, na podlagi katerega so ustvarili številne upodobitve. Okolje, ki daje tako pozitiven utrip, na nek način pravzaprav kar samo kliče k organizaciji kulturnih prireditev. In videti je, da so v Novem mestu iniciative prireditev čedalje pogostejše,

Udeleženci 2. novomeških likovnih dnevov v Narodnem domu v Novem mestu (z leve): Hamo Čavrk, Veljko Toman, Valentin Oman, Svetlana Jakimovska Rodič, vodja kolonije Janko Orač, Klavdij Palčič, Nataša Mirtič, Rajko Čuber, likovna kritičarka Katja Ceglar in Jože Kumer.

Vse fotografije za ta prispevek: Janko Orač.

NAŠ GOST
Rast 5 / 2006

Hamo Čavrk

Jože Kumer

Rajko Čuber

Nataša Mirtič

Svetlana Jakimovska Rodič

Valentin Oman

Klavdij Palčič

Veljko Toman

kar se odraža v dogajanju, za katerega se zdi, da iz leta v leto raste tako po kvantiteti kot po kvaliteti.

Likovna kolonija Novomeški likovni dnevi ima zanimivo sestavo udeležencev. Poleg uveljavljenih domačih umetnikov jih nekaj prihaja iz bližnje okolice, preostali pa tudi iz sosednjih držav. Gre za uveljavljene slikarje, ki ustvarjajo v izvirnem osebnem izrazu, le-ta pa se od posameznika do posameznika povsem razlikuje. Čeprav se tu in tam kot motiv pojavi značilna mestna veduta, so avtorji večinoma ustvarjali dela, s katerimi ostajajo znotraj svojega izraznega stila. Kot kustosinji oziroma likovni kritičarki mi je bilo zelo zanimivo in prijetno spremljati ustvarjalce in nastajanje njihovih del, ki dopolnjujejo zbirko iz predhodnega leta. Ustvarjalci so bili v medsebojnih odnosih ubrani, zelo umirjeno in pozitivno naravnani drug do drugega. Kritiki oziroma umetnostni zgodovinarji poleg (kritične) opisne analize v svojih besedilih navadno podajamo interpretacijo lastnega videnja in občutenja umetnine. Umetniki pa prav na takšnih srečanjih nekritično opazujejo delo svojih kolegov: opazujejo, razmišljajo, debatirajo, izmenjujejo lastne izkušnje in se družijo. Posledično pozitivnemu vzdušju pa nastajajo tudi kvalitetne stvaritve. V Novem mestu tako nastaja zanimiva in kvalitetna likovna zbirka, ki je razen zvrsti slikarstva in grafike, sočasnosti nastanka ter izjemoma upodobitve enakega motiva, ne povezuje nič. Zaradi svoje kvalitetne izvedbe in zaradi pestre zasedbe udeležencev se je pravzaprav že močno usidrala v dolenjski in nenazadnje tudi širši prostor. S takšnimi in podobnimi prireditvami se bogati tudi vsakdanje življenje Novomeščanov. Živimo v obdobju velike družbene krize, ki se močno odraža v sprejemanju življenjskih in kulturnih vrednot. Verjamem pa, da se tudi s prireditvami, kakršna je Novomeški likovni dnevi, lahko dviguje kvaliteta življenja in nenazadnje tudi posameznikova, posledično temu pa tudi širša družbena zavest. Tako imenovana »odprta vrata« ob zaključevanju kolonije dajejo vsem možnost, da si neposredno ogledajo, kako poteka ustvarjanje na koloniji. Umetnost tako na nevsiljiv in diskreten način vzpostavlja neposreden stik s publiko in daje na tehniko kulturnih vrednot v mestu še eno odmevno prireditev, ki bi lahko bila stalno prisotna tudi vnaprej.

Rajko Čuber: NOVO MESTO, 2006, akril pl., 80 x 100 cm

Igor Vizjak

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM 2007-2013 (1)

POVZETEK

Regionalni razvojni program

Regionalni razvojni program Jugovzhodne Slovenije (RRP) je temeljni programski dokument na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti regije, določa razvojne prioritete in vsebuje programe, ukrepe in cilje spodbujanja razvoja v razvojni regiji. Sklep o pripravi RRP je sprejel regionalni razvojni svet septembra 2005. RRP je izdelan za Državni razvojni program za obdobje 2007-2013, ki sovпада z novim programskim obdobjem kohezijske politike Evropske unije (EU). V pripravo je bila vključena strokovna in širša javnost, nosilci planiranja in razvojnega načrtovanja v okviru posameznih programov RRP: gospodarstvo; človeški viri in družbena blaginja; okolje, prostor in infrastruktura; razvoj podeželja ter turizem in dediščina. Pripravo RRP je vodila projektna skupina, posamezne programe pa so pripravljale ožje delovne skupine. Razvojne potrebe, možnosti in cilje regije in programov so bili preverjeni na delavnicah. RRP upošteva in podpira državne razvojne usmeritve. Med pripravo je potekal tudi prenos znanja za implementacijo RRP. Pomemben cilj priprave RRP je bil tudi usposabljanje nosilcev razvoja v regiji in vzpostavljanje razvojnih partnerstev ter zavezništev pri načrtovanju in implementaciji regionalnega razvojnega programa.

Predstavitev regije

Jugovzhodna Slovenija (JV Slovenija) je po površini največja med dvanajstimi razvojnimi regijami v Sloveniji na ravni NUTS-3. Obsega geografsko območje Dolenjske, Bele krajine in Kočevsko-ribniškega. Združuje 16 lokalnih skupnosti: Občino Črnomelj, Občino Dolenjske Toplice, Občino Kočevje, Občino Kostel, Občino Loški Potok, Občino Metliko, Občino Mirna Peč, Mestno občino Novo mesto, Občino Osilnica, Občino Ribnica, Občino Sodražica, Občino Semič, Občino Šentjernej, Občino Škocjan, Občino Trebnje in Občino Žužemberk. V letu 2006 sta z izločitvijo iz Mestne občine Novo mesto nastali še Občina Straža in Občina Šmarjeta, z izločitvijo iz Občine Trebnje pa Občina Trebelno-Mokronog in Občina Šentrupert. Sedem občin ob meji z Republiko Hrvaško: Občina Loški Potok, Občina Osilnica, Občina Kostel, Občina Kočevje, Občina Črnomelj in Občina Semič, ki ležijo v obmejnem pasu, se povezuje v Območno razvojno partnerstvo Pokolpje. Namen partnerstva je zagotoviti manj razvitemu območju hitrejši gospodarski razvoj v okviru regije.

Regijsko središče je Novo mesto. Novo mesto, ki je po Strategiji prostorskega razvoja Slovenije regijsko središče nacionalnega pomena, ni klasična regijska metropola celotne regije. Del regije, Kočevsko-

ribniško, ki je bil prej del Osrednje Slovenije, je bolj povezan z Ljubljano kot z regijskim središčem.

Regija ima svet regije, ki ga sestavljajo župani vseh občin, kot organ odločanja in regionalni razvojni svet, ki je strokovni in partnerski organ. Večina drugih regijskih institucij, razen AJPes-a in regionalne razvojne agencije, katere naloge opravlja Podjetniški center Novo mesto, d.o.o., je razdeljenih med Novo mesto in Ljubljano.

Več kot tri četrtine površine JV Slovenije je med območji s posebnimi razvojnimi problemi. Skoraj polovico regije je v območju Natura 2000, nekatere občine v celoti. Kar 73 odstotkov regije je pokrite z gozdom ali je v zaraščanju. Kmetijstvu je namenjenih 24 odstotkov površin regije, pozidanih pa je 1,8 odstotka površin. Po velikosti je največja občina Kočevje, najbolj razpršena poselitev z 221 naselji pa je v občini Trebnje.

V regiji živi 139.095 ali 6 odstotkov prebivalcev Republike Slovenije. Med temi je skoraj 0,7 odstotka Romov. Najbolj poseljena je mestna občina Novo mesto, kjer živi 70 prebivalcev na kvadratni kilometer, sicer pa je regija slabše poseljena kot Slovenija. Po številu prebivalcev je največja MO Novo mesto, kjer živi skoraj 30 odstotkov vseh prebivalcev regije. Najmanjša občina po številu prebivalcev in po površini je Osilnica, kjer živi manj kot 1 odstotek prebivalcev regije. Večina slovenskih regij ima negativni naravni prirast prebivalstva, JV Slovenija pa je imela po nekaj letih v letu 2004 spet pozitivnega. V regiji je 6,6 odstotka vseh delovno aktivnih prebivalcev Slovenije. Povprečna starost prebivalstva je nižja kot v Sloveniji, ugodnejša je starostna struktura, vendar pa tudi ta v regiji slabša. V regijo se več prebivalcev priseli, kot iz nje izseli. Negativni migracijski tok beležijo zlasti občine s slabšimi razvojnimi možnostmi. Zunaj kraja bivanja je zaposlenih več kot polovico aktivnih prebivalcev, desetina se jih vozi na delo v sosednje regije.

Regija ima visoko zaposlenost in nizko brezposelnost, vendar pa je ta v različnih delih regije zelo različna. Čeprav je bilo v regiji po letu 2000 odprtih veliko novih delovnih mest, ima regija manj delovnih mest kot aktivnega prebivalstva in brezposelnih skupaj. Pomanjkanje delovnih mest je večje v Beli krajini in na Kočevskem. Značilna je strukturna brezposelnost, zlasti pri dolgotrajno brezposelnih, ženskah, starejših delavcih in prvih iskalcih zaposlitve. Velika večina zaposlenih, kar 80 odstotkov, je zaposlenih v gospodarskih družbah, predvsem v velikih industrijskih družbah. Med razvojnimi zaostanki regije je predvsem slaba izobrazbena struktura, ki je povezana tudi s slabšimi možnostmi za šolanje v regiji, zlasti na visokih šolah. Od tod tudi razvojna potreba za krepitev znanja, ki je prilagojeno potrebam regije in regijskega gospodarstva.

Največjo gospodarsko aktivnost v regiji izkazuje Dolenjska. Tu je 58 odstotkov vseh gospodarskih družb v regiji, ki zaposlujejo 66 odstotkov vseh zaposlenih v gospodarskih družbah in ustvarijo 81 odstotkov vseh prihodkov. Na Dolenjskem je tudi 59 odstotkov vseh podjetnikov. Posebnost gospodarstva so tudi velike industrijske družbe, ki so nosilke gospodarskega in socialnega razvoja regije. Te so izvozno usmerjene in uvrščajo regijo med največjo izvoznico med slovenskimi regijami. Industrija ustvari 40 odstotkov regijske dodane vrednosti. Med 100 največjimi slovenskimi podjetji je bilo v letu 2005 šest podjetij iz JV Slovenije, pet iz Dolenjske in eno iz Bele krajine.

V regiji imamo po primerjavi, ki jo je izdelal časnik Finance, prvo in tretje najboljše slovensko podjetje, Krko in Revoz. Podjetja, ki se še niso v celoti prilagodila zahtevam globalnega trga in beležijo po pravilu slabše rezultate, poslujejo v tekstilni in lesnopredelovalni dejavnosti, kjer je bilo v velikih gospodarskih družbah zmanjšano število zaposlenih za več kot 6000. Slabša pa je gospodarska aktivnost majhnih družb in samostojnih podjetnikov. Čeprav izdvaja regija za raziskave in razvoj več kot v povprečju Slovenija, pa zmanjšuje vrednost tega podatka predvsem, da je tudi izvajanje teh dejavnosti vezano na majhno število velikih podjetij.

JV Slovenija je ustvarila v letu 2002 90 odstotkov slovenskega bruto družbenega prihodka (BDP) in 62 odstotkov evropskega povprečja petnajsterice oziroma 68 odstotkov evropskega povprečja petindvajseterice in presega slovensko povprečje. Povprečna gospodarska družba regije je slabše opremljena s sredstvi za delo, dosega pa boljši gospodarski rezultat, je bolj gospodarna pri poslovanju, dosega večjo donosnost sredstev in kapitala, produktivnost, merjeno s prihodki na zaposlenega, in približno enako dodano vrednost na zaposlenega kot povprečna slovenska gospodarska družba. Gospodarske družbe v regiji beležijo v povprečju nižje stroške dela in imajo visoko pokritost stalnih sredstev s kapitalom.

Kljub hitremu gospodarskemu razvoju regija uspeva ohranяти okolje in naravo na celotnem območju. Prostorsko je izredno zelo raznolika. Prevladuje podeželje. Ima razpršeno poselitev. Še vedno preslabo izkorišča bogato naravno in kulturno dediščino, ki se kaže kot ena izmed razvojnih možnosti. Tej možnosti in zlasti hitremu gospodarskemu razvoju ter razpršeni poselitvi pa ne sledi infrastrukturna opremljenost regije. Regija je notranje slabo povezana in slabo dostopna, zato ne izkorišča dovolj svoje prednosti – geografskega in prometnega centra oziroma križišča med Ljubljano, Zagrebom in Karlovcem in položaja na slovenskem avtocestnem križu ter mejne regije. Dostopnost regije se bo izboljšala z dograditvijo dolenske avtoceste, ki je del slovenskega avtocestnega križa in X. panevropskega koridorja. Za boljšo notranjo povezanost in povezanost s sosednjimi slovenskimi in čezmejnimi regijami pa bo odločilna učinkovita in čimprejšnja izvedba strukturnega razvojnega projekta tretje in tretje A razvojne osi. Boljša dostopnost in povezanost regije je temeljni pogoj za hitrejši razvoj Bele krajine in Kočevsko-ribniškega, podeželja ter razvoja turizma v povezavi z naravno in kulturno dediščino.

Razvoja podeželja, ki je ena izmed prevladujočih značilnosti regije, ne moremo več povezovati le s kmetijstvom in gozdarstvom kot osnovnima ali pretežnima gospodarskima dejavnostima. Podeželje ima daleč širšo in kvalitetnejšo vlogo v razvoju regije. Možnosti za intenzivno kmetovanje so v regiji majhne in v glavnem vezane na porečje Krke. V regijskem kmetijstvu ostaja najpomembnejša živinoreja oziroma prireja mleka in mesa. Glede na veliko posestno razdrobljenost so možnosti kmetijstva predvsem v ekološki pridelavi in v povezovanju z dopolnilnimi in dodatnimi dejavnostmi ter razvoju podjetništva na podeželju. S 37 evidentiranimi različnimi dejavnostmi, ki se lahko izvajajo le na podeželju, se sedaj ukvarja le okoli 2,6 odstotka družinskih kmetij, kar je manj kot polovico slovenskega povprečja. Gozdnatost regije je prav tako lahko njena razvojna prednost. Ne le v gospodarskem pomenu, temveč tudi kot »zelenec« regije, možnosti izkoriščanja lesne biomase, lova, gojenja divjadi in

turizma, saj v naših gozdovih prebivajo tudi redke velike zveri. Razvoj podeželja pa je pomemben tudi za ohranjanje kulture in prepoznavnosti krajine in kvalitete življenja v regiji.

Zaradi visoke stopnje ohranjenosti okolja in narave, kulturne krajine, geografske lege, bogate naravne in kulturne dediščine in podjetniških iniciativ je turizem realno razvojna možnost regije. Zdraviliški turizem je v regiji že uveljavljen. Uveljavlja se obrečni turizem, saj je Krka ena najlepših, Kolpa pa ena najčistejših slovenskih rek. Na Rogu se razvija zimski in celoletni rekreativni turizem. V realizaciji je že več projektov za razvoj kongresnega in poslovnega turizma. V regiji že deseto leto poteka z evropskim logotipom projekt Po poteh dediščine. Turizem ni le možnost za Dolenjsko, temveč razvojna možnost za Belo krajino in Kočevsko-ribniško. Ta možnost je povezana z razvojem prometne in turistične infrastrukture na podeželju in učinkovitejšo organiziranostjo javno zasebnega sektorja. V regiji je prepoznanih 911 naravnih vrednot, veliko jih ima spomeniško, rezervatno in znanstveno pomembnost, v Beli krajini sta zavarovana dva krajinska parka, krajinski park Kolpa in krajinski park Lahinja, predvideno je zavarovanje parka Kočevsko-Kolpa, 38 območij je vključenih v Naturo 2000, regija ima izredno bogato in ohranjeno naravno in ustvarjeno dediščino, kar je velik razvojni in premalo izkoriščen kapital.

Razvojne možnosti JV Slovenije

Delovne skupine, projektna skupina za pripravo RRP in nosilci regionalnega razvoja ter interesov so po opravljeni analizi stanja posameznih področij (programov) RRP prepoznali *razvojne prednosti regije*, ki jih povzemamo:

- močna in dobro razvita izvozna industrija,
- dobri kazalci regijskega gospodarstva in gospodarska dinamika,
- nizka stopnja brezposelnosti,
- uspešna podjetja, kot pomemben delodajalec in kontejner znanja,
- ugodno stanje okolja in ohranjena narava,
- potenciali za veliko bivalno kakovost,
- dograditev avtoceste in navezanost na slovenski cestni križ, ki je sestavni del panevropskih cestnih koridorjev,
- prepoznavna, ohranjena kulturna krajina z veliko pestrostjo,
- razvit zdraviliški turizem,
- bogata naravna in ustvarjena dediščina.

Razvojne priložnosti regije so: razvoj majhnih in srednjih podjetij (MSP), razvoj tehnoloških centrov, inkubatorjev in izobraževalnih središč, ki bodo podpirali preboj MSP, povezovanje velikih podjetij s centri odličnosti in logističnimi ter izobraževalnimi programi, opremljanje poslovnih, gospodarskih in obrtnih con, razvoj turizma, spodbujanje javno zasebnega partnerstva pri pripravi in izvajanju razvojnih in drugih projektov, gozd in predelava lesa, ustanavljanje "spin off" podjetij, vlaganja v razvoj znanja, prenos znanja iz velikih podjetij, razvoj storitev za vse generacije in družbene skupine, tretja in tretja A razvojna os, zagotavljanje površin za razvoj, upravljanje okolja po načelu trajnostnega razvoja, obmejnost, razvoj dopolnilnih in novih programov za podeželje, kvaliteta življenja v regiji, nemasovni doživljajski, rekreativni, sprostitveni, kulturni, tematski turizem, naravna in kulturna dediščina, tradicionalna in ekološka pridelava hrane, turistični menedžment, razvoj termalnega in poslovnega turiz-

ma, odprtost za investitorje in nove visokotehnološke programe.

Ob tem so bile prepoznane tudi slabosti in nevarnosti, ki jih mora regija zmanjšati oziroma pred katerimi se mora zavarovati z razvojnimi programi in obvladovanjem sprememb tako na področju gospodarskega kot družbenega razvoja. Ali bo regija izkoristila svoje razvojne možnosti, je v veliki meri odvisno od izvajanja razvojnih programov države na območju regije, zato se začne programski del RRP s prioritetskimi projekti nacionalnega pomena, ki so pomembni za hitrejši in skladnejši regionalni razvoj.

Največje *nevarnosti* pretijo regiji v preveliki odvisnosti od majhnega števila velikih podjetij, od ogroženih delovnih mest v podjetjih, ki se še vedno prilagajajo razmeram na globalnih trgih (tekstilna in lesna industrija), »bega možganov«, od nasprotovanja (oviranja) decentralizacije nacionalne razvojne mreže, slabih notranjih povezav in dostopnosti, zlasti Bele krajine in Kočevsko-ribniškega, onesnaževanja okolja in slabšanja bivalnih razmer zaradi pomanjkljive komunalne opremljenosti, neustrezne obravnave kmetijstva in razvojnih možnosti podeželja, preobremenjenosti posameznih naravnih vrednot oziroma »divjem« turizmu na nepripravljenih turističnih območjih in od pasivnosti turističnih ponudnikov, pa tudi boljša dostopnost, ki lahko ob neustreznem regijskem razvoju povzroči še večji odliv kadrov.

Regija se zaveda tudi svojih *slabosti*: povečevanja notranjih razvojnih razlik, slabe dostopnosti in povezanosti, slabo razvit storitveni sektor, slabega, pomanjkljivega in pomanjkanja znanja, premalo kvalitetnih delovnih mest, slabo razvito podporno okolje za razvoj podjetništva, še vedno veliko delovnih mest v panogah z nizko dodano vrednostjo, velika koncentracija delovnih mest v industriji, pomanjkljive infrastrukturne opremljenosti, slabosti pri vključevanju Romov v družbeno in gospodarsko življenje, pomanjkanja visokošolskih programov in institucij, šibke inovativnosti in zelo omejenih vlaganj v R&R dejavnost, velike ranljivosti kraškega sveta, razpršene pozidave, obsežnega območja varstva narave, ki je lahko tudi razvojna ovira, razdrobljene posestne sestave in opuščanja kmetijske proizvodnje, slabe prepoznavnosti, slabo dostopne naravne in kulturne dediščine, odsotnosti krovnih institucij, slabih javnih povezav.

Glede na to, da so nekatere največje prednosti regije hkrati tudi možna nevarnost za njen razvoj, je načrtovanje razvoja JV Slovenije zahtevno in občutljivo.

Vizija razvoja in razvojne prioritete

V pripravi RRP smo ugotavljali pomen (rang) razvojnih aktivnosti regije. Z ne preveč veliko razliko so bile kot najpomembnejše za razvoj regije prepoznane naslednje razvojne aktivnosti:

1. povečanje gospodarske učinkovitosti in uspešnosti,
2. ustvarjanje novih kvalitetnih delovnih mest,
3. izboljšanje dostopnosti in povezanosti,
4. hitrejši in enakomernejši razvoj z vključevanjem območij, ki zaostajajo v razvoju,
5. izobraževanje za potrebe gospodarstva in regije,
6. krepitev podjetniškega sektorja s spodbujanjem rasti majhnih podjetij,
7. razvoj prijaznega podpornega okolja za podjetništvo in podjetniške infrastrukture in

8. zagotavljanje trajnostnega razvoja.

Največkrat sta bila izpostavljeni ustvarjanje znanja za potrebe gospodarstva in regije ter enakomernejši razvoj regije.

»Regija znanja in enakih razvojnih možnostih«

Za uresničitev razvojne vizije in RRP so bile oblikovane štiri razvojne prioritete, ki zagotavljajo preboj JV Slovenije v prvo tretjino najuspešnejših slovenskih razvojnih regij in med najuspešnejše razvojne regije v Vzhodni kohezijski regiji.

1. *Povezovanje regije znotraj in navzven.* S to prioriteto želimo povečati dostopnost regije in zagotoviti boljše povezave med posameznimi mesti, naselji in kraji v regiji. V programskem obdobju želimo spodbuditi povezovanje podjetij, organizacij in posameznikov (poslovne povezave s skupnim razvojnim programom, poslovne in tehnološke mreže, grozdi). Ta prioriteta podpira tudi tretjo razvojno os kot enega izmed osrednjih projektov Slovenije.

2. *Institucije za razvoj in prenos znanja.* Proizvodi v sodobnih podjetjih niso več odvisni od kapacitete in kapitala, temveč od vloženega znanja. Po vloženem znanju se razlikuje položaj podjetij na trgu, saj ima vloženo znanje največji vpliv na donosnost poslovanja. Za to bomo v regiji umestili univerzo in močno visokošolsko središče kot center regijskega znanja, razvoja in inovativnosti. Na ta način bomo zmanjšali tudi »odliv možganov«. Vzporedno bodo razviti tudi tehnološki centri in centri odličnosti za razvoj novih tehnologij in proizvodov ter prenos teh v gospodarstvo. Prioriteta vodi k večji zaposljivosti, novim kvalitetnim delovnim mestom in posledično k večji kvaliteti življenja v regiji. Podpira projekte, ki bodo prispevali k dvigu tehnološke ravni, ustvarjanju vrhunskega specifičnega znanja in nove tehnološko zahtevnejše programe.

3. *Skupno trženje in promocija za prodor na tuje trge.* Regija ima vrsto produktov, ki so premalo poznani. Nova MSP so usmerjena predvsem na domači trg. Vstop na zahtevne globalne trge je povezan z velikimi vlaganji, znanjem in poslovnimi tveganji. Za ustvarjanje blagovnih znamk, domiselno in prodorno promocijo je potrebna visoka kakovost. Na področju turizma je potrebna celovita ponudba turističnih produktov v povezavi z razvojem podeželja in kmetijstva ter naravne in kulturne dediščine. Ob zahtevnih razvojnih procesih pa moramo ohraniti kulturno krajino, ekološko ohranjenost, kulturno, tehnološko in naravno dediščino, zato mora razvoj potekati po načelih trajnostnega razvoja.

4. *Večje razvojne možnosti in kakovost življenja.* Na kakovost življenja vpliva več dejavnikov. Zagotoviti je potrebno visok nivo zadovoljevanja storitev in potreb, komunalno in infrastrukturno opremljenost, kvaliteto javnih storitev, dostopnost in povezanost, možnosti za osebnostni razvoj, podjetništvo, izobraževanje, preživljanje prostega časa. Pri tem je potrebno upoštevati potrebe vseh družbenih skupin, posebej mladih, starostnikov, oseb s posebnimi potrebami, Romov, odvisnikov. Zagotoviti je potreben možnosti za enakovredno vključevanje v življenje in delo, osebni razvoj.

Za vsako izmed navedenih prioritiet smo določili v okviru vsakega izmed programov RRP ukrepe, cilje in kazalnike.

Cilji in ukrepi na področju gospodarstva

Gospodarstvo regije se bo na globalnem trgu specializiralo

predvsem v panogah, ki so že sedaj prevladujoče in uspešne (farmacevtska in kovinskopredelovalna industrija). Podjetja v regiji v okviru teh dejavnosti so in bodo ponudniki izdelkov z visoko dodano vrednostjo na globalnem trgu. Bodo gonilna sila tehnološkega razvoja regije. V perspektivnih panogah bo delovala mreža majhnih in srednje velikih podjetij, ki bo prodirala na svetovni trg. Perspektivna majhna podjetja bodo preraščala v srednje velika podjetja.

Cilja gospodarskega razvoja regije sta:

- spodbuditi rast dodane vrednosti proizvodov in storitev,
- ob spodbujanju razvoja regije je potrebno zmanjšati razlike v razvoju regije.

Povečana novoustvarjena vrednost (dodana vrednost) proizvodov in storitev je najpomembnejši kazalec konkurenčnosti gospodarstva. Za doseg tega cilja je potrebno v regiji zlasti povečati vlaganja v raziskave in razvoj, v nove tehnologije in v znanje. Za izboljšanje trženja pa se bodo podjetja povezovala.

Hitrejši razvoj regije se lahko doseže s še hitrejšim razvojem razvitih delov regije, vendar se bodo na ta način razvojne razlike v regiji povečale. Imeli bomo območja depopulacije in območja priseljevanja, kar ne podpira razvojne vizije regije. Hitrejši razvoj JV Slovenije želimo doseči z izvedbo projektov, ki bodo spodbujali zmanjšanje razvojnih razlik v regiji, zlasti v Beli krajini in na Kočevsko-ribniškem.

Glavni strateški cilj na področju gospodarstva v programskem obdobju 2007–2013 je povečevanje neto dodane vrednosti vsako leto realno za 5 odstotkov, kar omogoča regiji preboj v prvo tretjino najbolj razvitih razvojnih slovenskih regij in med najbolj razvite razvojne regije v Vzhodni kohezijski regiji.

Kako bomo to dosegli?

Izvesti je potrebno naslednje ukrepe:

Ukrep 1: Povezovanje, mreženje in zagotavljanje podpornih potreb gospodarstva. Manjša podjetja so lahko uspešna samo, če so inovativna in nastopajo v nišnih trgih. Pristop, ki to omogoča, je mreženje in povezovanje v panogi (vertikalno) ali med panogami (horizontalno). Na ta način se zmanjšujejo stroški, povečuje se kritična masa, izboljšuje se ponudba, povečuje se sposobnost nastopa na večjih, zahtevnejših trgih. Za izvedbo tega ukrepa je potrebno zagotoviti poleg ustreznih komunalno opremljenih zemljišč predvsem poslovne in administrativne storitve ter prilagoditev spremljajočih dejavnosti. Regija sama nima potrebnih finančnih virov (skladi tveganega in zagonskega kapitala) za spodbujanje takšnega razvoja podjetnikov. Ukrep podpira zlasti naslednje aktivnosti: razvoj podpornega okolja za podjetništvo (poslovne cone, podporne storitve), povezovanje podjetij z razvojnimi programi, podpora logističnim storitvam, spodbujanje trženja, skladi tveganega in zagonskega kapitala in spreminjanje namembnosti poslovnih prostorov. Cilji ukrepa so zagotoviti ustrezno podporno okolje, ki bo omogočalo podjetnikom učinkovitejše nastopanje na domačem in tujih trgih, pospešiti domača in tuja vlaganja v izvozno usmerjene regije in zagotoviti dolgoročno lokacijo za nastanek majhnih in rast teh podjetij kot pogoj za pospešen razvoj podjetništva in gospodarstva.

Ukrep 2: Vlaganja v raziskave in razvoj ter pripadajočo infra-

strukturo. Za podjetja, ki ne prenesejo večjih vlaganj v razvoj, je značilna razvojna strategija sledenja hitremu tehnološkemu razvoju. Na ta način je dodana vrednost nižja, to pa zmanjšuje možnosti za vlaganja v razvoj. Razvojni preboj regijskega gospodarstva bomo zato skušali doseči z inovativnostjo. Za to pa je potrebno sodelovanje z različnimi raziskovalnimi institucijami. Ker je razvoj drag, bodo morala podjetja med seboj sodelovati. Ustanovila bodo institucijo, ki bo skrbela za tehnološki razvoj izdelkov in storitev. Izvedli bomo naslednje aktivnosti: tehnološke naložbe v podjetjih, vzpostavili tehnološki center, razvoj oblikovanja, štipendirali za prenos znanja in tehnologij, razvili nove izobraževalne programe. Vse to s ciljem: povečati inovacijsko sposobnost podjetij, spodbujanja razvoja novih tehnologij, zmanjševanja razvojnih stroškov, v okviru območnega razvojnega partnerstva Pokolpja pa z aktivnostmi, ki bodo stimulirale vlagatelje za vlaganja.

Ukrep 3: Ustrezno znanje v gospodarstvu na vseh ravneh, tudi za spodbujanje malega in srednjega podjetništva. Znanje je potencial vsakega razvoja. V regiji prevladuje močan industrijski sektor, zaznavamo pa ustanavljanje manjših podjetij in razvoj teh v srednje velika podjetja, kar je pogoj za večjo prilagodljivost regije glede na morebitne »neugodne premike« v industriji. Vzpostavili bomo institucijo in mehanizme, ki bodo omogočala podjetjem pridobivanje novih znanj, potrebnih za razvoj inovativnih proizvodov in storitev. To bo krepilo nastop podjetij na domačem in tujih trgih. Podjetja ne potrebujejo samo klasičnega formalnega izobraževanja, ki je prvi pogoj za vstop v podjetje, temveč jim je potrebno zagotoviti pridobivanje znanja v gospodarsko razvitejših regijah in državah ali prenos tega znanja. Zamisli je potrebno udejaniti v nova tehnološka podjetja. Zato je potrebno podjetništvo spodbujati in vzpostaviti okolje, ki bo znalo in zmoglo. Najprej mora ovrednotiti poslovno idejo, potem pa mora imeti možnost ponuditi podjetniško infrastrukturo, štipendijo, storitev inkubatorja ali tehnološkega parka. Samo na tak način bo možna tudi hitrejša rast majhnih podjetij. Izvajali bomo naslednje aktivnosti: razvoj štipendijske sheme (pridobivanje novih znanj doma in v tujini), za štipendiranje menedžerjev, razvoj visokošolskih centrov in programov, vzpostavitev inkubatorja in predinkubatorja, vrednotenje znanja in poslovnih idej, izobraževanje za potrebe regijskega gospodarstva. Tudi za te ukrepe smo oblikovali cilje: z novim znanjem moramo prispevati k ekonomski rasti in tehnološkemu razvoju regijskega podjetništva, zmanjšati moramo izobraževalne potrebe gospodarstva in povečati ponudbo znanja, ustvariti moramo inovativno okolje in podjetniško vzdušje za rast novih in majhnih podjetij, spodbuditi moramosamozaposlovanje študentov in tako omogočiti hitrejši vstop novega znanja neposredno v gospodarstvo.

Cilji in ukrepi na področju človeških virov in družbene blaginje

Vizija regije je razviti učinkovit in kakovosten sistem za razvoj človeških virov, ki podpira konkurenčnost in inovativnost gospodarstva in prispeva k povečevanju družbene blaginje in kakovosti življenja vseh prebivalcev. Oblikovati je potrebno celovit in kakovosten sistem podpornih institucij za razvoj človeških virov. Kjer so že kvalitetno vzpostavljena, je potrebno ta področja nadgraditi, razširiti, dopolniti, tam, kjer razvojno na teh področjih zaostajamo, pa jih bo potrebno pospešiti in vanje vlagati (razvoj visokega šolstva, R&R,

inovacijski sistemi, znanstveno-raziskovalna dejavnost). S tem bomo prispevali k spodbujanju razvoja »neotipljivih« dejavnikov konkurenčnosti in uravnavanja ponudbe in povpraševanja na trgu dela, posredno pa tudi k večji kakovosti življenja v regiji. Cilji na tem, za razvoj izredno pomembnem področju, so: zmanjšati izobrazbeni primanjkljaj v regiji, povečati vlaganja v raziskave in razvoj, spodbuditi interes in zagotoviti možnosti za vseživljenjsko učenje, povečati ponudbo kakovostnih delovnih mest in povečati družbeno blaginjo za vse družbene skupine.

Oblikovali smo naslednje ukrepe:

Ukrep 1: Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam regionalnega gospodarstva in priprava izobraževalnih institucij na nove zahteve gospodarstva. Za spodbujanje konkurenčnosti regijskega gospodarstva je potrebno izboljšati sisteme za produkcijo in reprodukcijo znanja na vseh področjih. Šolsko vzgojo bo potrebno nadgrajevati z vrednotami, ki spodbujajo podjetnost, samoorganizacijo in prispevajo k prilaganju poklicnega in srednjega izobraževanja potrebam gospodarstva. Pomembna naloga bo vzpostaviti visokošolski in raziskovalni prostor, kar bo povezano zlasti z visokimi vlaganji v pedagoško in raziskovalno infrastrukturo ter zagotavljanje pogojev za zaposlovanje raziskovalcev. Na ta način bomo hitreje presegli probleme s strukturno brezposelnostjo. Cilji ukrepa so: vzpostaviti pogoje za izobraževanje na dodiplomski in podiplomski stopnji za potrebe regije, vzpostaviti pogoje za zagon razvojno-raziskovalne dejavnosti v regiji, nadaljevati z usklajevanjem poklicnega izobraževanja s potrebami gospodarstva in motivirati učence za vpis v tehnične srednje šole in poklice, spodbujati podjetniški duh in znanje, spodbujati turističnim trendom v regiji prilagojeno izobraževanje vseh starostnih skupin, spodbujati vlaganje delodajalcev v razvoj človeških virov, oblikovati programe za zagotavljanje enakih možnosti, spodbujati pogoje za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij pri pridobivanju znanja, motivirati Rome za izobraževanje in izboljšati njihove možnosti za zaposlovanje.

Ukrep 2: Spodbujanje kulture vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse generacije. Zaradi prenizke kulture vseživljenjskega učenja se srečuje regija z nizko funkcionalno pismenostjo. Potrebno je oblikovati pogoje in programe izobraževanja in pismenosti za vse starostne in družbene skupine, posebej za ranljive skupine prebivalstva. Namen tega je spodbujanje njihovega osebnostnega razvoja in vključevanja v družbeno in kulturno življenje v regiji. Cilji tega ukrepa so: spodbujati vseživljenjsko učenje, oblikovanje pogojev za bogatitev javne, zasebne in ljubiteljske kulturne produkcije, dostopne vsem prebivalcem ter povečanje trženjske sposobnosti kulturnih dejavnosti, zagotavljanje ustrezne infrastrukture na področju razvoja človeških virov v regiji.

Ukrep 3: Izboljšanje kakovosti življenja za vse generacije in družbene skupine. Kakovost življenja za vse generacije in družbene skupine v regiji je tesna posledica razvoja regije, hkrati pa tudi njen dejavnik. Kakovostno okolje, ki zagotavlja visoko stopnjo socialne varnosti, družbene blaginje, zagotavlja tudi večjo angažiranost človeških virov, motiviranost za delo, kohezivnost, integracijo ranljivih družbenih skupin in identifikacije. Zato so cilji tega ukrepa: dvigniti raven socialno-varstvenih in zdravstvenih storitev, oblikovati pogoje za institucionalno varstvo v domovih starejših občanov, v dnevnikih

centrih, v oskrbovanih stanovanjih in z drugimi oblikami ter spodbujati oskrbo starejših občanov v domačem okolju, ustvariti pogoje za lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev, vključno s fleksibilnimi oblikami otroškega varstva, ter zagotoviti konkurenčnost in nediskriminatornost staršev na trgu dela, spodbujati integracijo romskih otrok v oddelke vrtcev v čim večjem številu, oblikovati preventivne programe in programe za rehabilitacijo odvisnikov in za vključevanje v aktivno življenje, zagotoviti ustrezno infrastrukturo za umeščanje družbenih dejavnosti, izboljšanje bivalnih razmer Romov, ozaveščati in izobraževati vse generacije o zdravju in zdravem načinu življenja tudi v povezavi s športnimi in rekreativnimi aktivnostmi.

(Se nadaljuje)

DOPOLNILO

Marjan Simič, avtor prispevka Razvoj gospodarstva v občini Novo mesto, objavljenega v prejšnji številki revije Rast (3-4), je dopolnil svoj zapis z nekaj novimi podatki, in sicer tako, da se deseti odstavek v celoti glasi:

Malo pred drugo svetovno vojno, leta 1940, je bilo na tem območju nekaj nad 3.100 zaposlenih v vseh nekmetijskih dejavnostih skupaj. Največ ljudi sta zaposlovali dve tekstilni tovarni, vsaka s približno 150 zaposlenimi, lesnopredelovalni obrati s 120 in Keramika s 25 zaposlenimi. Tej, takratni industrijski proizvodnji je sledilo obrtništvo, kjer je 680 imetnikov dovoljenj zaposlovalo še 350 oseb. V prometu je bilo največ zaposlenih na železnici, to je 210 oseb, pri pošti je imelo delo 50, pri cestnovzdrževalni službi pa 25 oseb / okrajne ceste /. V trgovini je 109 imetnikov zaposlovalo 95 ljudi, v gostinstvu pa je 168 imetnikov dovoljenj nudilo delo še 82 osebam. V šolstvu je delovalo 220 oseb, v zdravstvu pa skupaj z zasebnimi zdravniki 145 oseb. Močnejše je bila zastopana državna uprava in druge podobne službe s skupaj 300 zaposlenimi.

Jože Kumer: TIHOŽITJE (DIPTIH), 2006, akril pl., 2 x 80 x 100 cm

Joža Miklič

UVELJAVLJANJE MEDNARODNE ODLIČNOSTI

Forum odličnosti in mojstrstva Otočec 2006

Tradicionalni 18. forum odličnosti in mojstrstva na Otočcu, ki je potekal 25 in 26. maja letos, je po svoji vsebini in po udeležencih dokončno presegel državne meje in se zapisal v zgodovino razvoja ekonomije na Dolenjskem in v Beli krajini kot prvo mednarodno povezovanje ideje o odličnosti življenja in dela. Njegov moto je bil *Lux ex oriente et occidente* in iskal je niti, poti ter možnosti, da iz odličnosti in mojstrstva posameznih narodov splete model, ki bi nas še bolj povezoval v iskanju univerzalne svetovne odličnosti. Ali, kot so zapisali organizatorji Foruma: »Povezovalno Svilno pot, ki so jo na obširnem evroazijskem območju gradili že naši predniki, želimo nadgraditi in obogatiti z novimi izzivi, vizijami, strategijami in ustreznimi rešitvami.«

Že po tradiciji je bil tudi letošnji uvodničar predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, akademik **prof. dr. Boštjan Žekš**. Tudi tokrat je poudarjal, kako pomembna je za odličnost naroda in njegovo uveljavljanje v svetu odličnost posameznika, h kateri pripomore v znatni meri kakovost zlasti visokošolskega študija. V Sloveniji ne moremo biti z njim zadovoljni. Krivično je plačevanje šolnin izrednih študentov, študij traja predolgo, študentsko delo je neurejeno in možnosti za postranske zasluzke odvraca profesorje od pedagoških obveznosti. Bolonjsko reformo ne izkoriščamo kot možnost za izboljšanje kakovosti študija in uvajanje šolnin s sistemom štipendiranja je še vedno v začetni fazi. Prepogosto se študent prizadeva le za diplomu, ne pa da bi si dejansko pridobil znanje in dokazoval njegovo uporabo. Začnimo

ljudi ceniti po delu, pa se bo v večji meri in hitreje razvijala tudi naša skupna odličnost.

Forum so pozdravili gosti nekaterih veleposlaništev v Sloveniji. Povezovanje slovanskih narodov v preteklosti je rojevalo mnogo dobrih zamisli in dejanj, zato ostaja osnova skupnemu sodelovanju tudi v prihodnje tako na razvoju odličnega gospodarstva kot kulture, je v nagovoru Foruma zlasti poudarjal dr. **Mikhail Valentinovič Vanin**, ruski veleposlanik v Sloveniji. V sodelovanju narodov ima knjiga pomembno povezovalno in izobraževalno vlogo, zbližuje ljudi in krajsa poti v iskanju skupne blaginje, skupnih vrednot ter univerzalne odličnosti, je svoje misli na Forumu podal irski veleposlanik v Sloveniji **Patrick McCabe**. Kot ta gosta je v svojem pozdravnem nagovoru tudi **Wu Li-yuan**, svetovalka kitajskega veleposlanika v Sloveniji, najprej poudarila pomen mednarodnega sodelovanja malih in velikih, bogatih in revnih, globalnega sveta v vseh svojih različnostih. Na poti k odličnosti se moramo spodbujati, si pomagati in graditi na tistih vezeh, ki so v preteklosti bile uspešne.

Iskanje poti k mednarodni odličnosti se po mnenju **dr. Danila Turka** začne pri etiki in vprašanju, ali je v določeni družbi prostor zanjo, da spodbuja posameznika v prizadevanjih za odličnost. Odličnost sama po sebi je vselej individualna, družbeno ozračje, ki jo omogoča, pa vselej kolektivno, to je neki minimum splošnih pogojev, v katerih mora svojo usodo in svoj prispevek v družbi določiti človek sam. Kakšno etiko spodbuja družba, je velikega pomena za rezultate in odličnost

posameznika. V filozofijah Vzhoda sta kolektivizem in dobra organizacija zanesljivejša pot do cilja, kar je sprejemljivo za posameznika vse dotlej, dokler ne potrebuje več osebne svobode, da razvije svojo kreativno moč. V filozofijah sodobnega Zahoda ima skupno dobro sekundarni značaj in ocenjuje se, da individualna svoboda posameznika bolje zagotavlja razvoj, kot pa omejevanje v imenu skupnosti. Aristotel je menil, da je za srečo poleg individualnih lastnosti človeka potrebno tudi skladno sožitje z drugimi člani skupnosti, zaradi česar družba potrebuje zakone. Pot do izboljšanja človeka in do njegovega zavzemanja za vsestransko odličnost je iskal tudi Kant, ki je razpravljal o meritornih dolžnostih človeka do samega sebe, in ugotovil, da zanemarjanje sposobnosti za popolnost zavira njegovo napredovanje. Človeštvo trajno išče najboljše razmerje med svobodo posameznika in interesi skupnosti. Zaradi mednarodnih primerjav so dokaj poenotena mnenja, da je za kreativnost na področju umetnosti, znanosti in gospodarstva potrebno več osebne svobode, medtem ko so v politiki potrebni kompromisi, ker odloča o javnih zadevah, pri čemer je pomembno, da politika omogoča smiselno udeležbo posameznika v odločanju. Zunanja politika, ki se uresničuje v zaznanih dogajanjih v zunanjem okolju, mora imeti dovolj svobode, da se prilagaja in pravočasno izkoristi priložnosti. Težiti mora k odličnosti, da bi lahko opravila svoje specifične naloge. Temeljni pogoji za njeno odličnost pa so verodostojnost, angažiranost, usklajenost in privrženost načelom. V iskanju poti do mednarodne odličnosti čakajo Slovence še mnoge izkušnje, da bi se v prihodnje izognili vilniški izjavi, nerealnim ocenam političnih vprašanj o Balkanu, ne dovolj velikim dosežkom humanitarne pobude predsednika države za Darfur in odstopanjem od mednarodnih pogodb, kot so osimski sporazumi.

Predsednik Gospodarske zbornice Slovenije **mag. Jožko Čuk** je postregel z zgovorno statistiko o trenutnem položaju gospodarstva in številnih akcijah zbornice. Predsednik je poudaril, da je v delegacijah zbornice, ki so obiskale svetovne trge,

sodelovalo preko 2300 podjetij. Delegacije so obiskale 209 držav, v katere Slovenija izvozi preko 60 odstotkov svojih izdelkov in storitev. Ni dežele na svetu, kjer ne bi bili prisotni. Zbornica ocenjuje, da se bo gospodarska rast v svetu nadaljevala tudi v letu 2006 ter v povprečju dosegla 4,8 odstotka; v ZDA 3,5, na Japonskem 2,8, v EU le 2 odstotka zaradi socialnih in kulturnih neresenih dilem in pri novih članicah EU 4 odstotke. Hitro rast bodo dosegale Rusija in Indija (6 odstotkov) ter Kitajska (9 odstotkov). Vredne so velike pozornosti vsakega podjetja v Sloveniji. V monetarni politiki lahko pričakujemo rast obrestnih mer, razmerje med evrom in ameriškim dolarjem bo 1:1,23, cene surovin bodo rasle, zlasti nafta, ki lahko povzroči inflacijo in resne motnje na trgu. Tem trendom primerno bi se moralo dolgoročno naravnnavati slovensko gospodarstvo ter stimulirati kadre, da bodo znali in hoteli prilagajati poslovanje svetovnim trgov.

Odličnost in mojstrstvo **dr. Jožeta Gričarja** na področju e-poslovanja je sijalo tudi na letošnjem Forumu. Tokrat je avtor opozoril na pomen e-uprave in nujnost njene posodobitve za izboljšanje konkurenčnosti ter uresničevanje lizbonske strategije do leta 2010. Uporaba e-tehnologije v javnih naročilih lahko zmanjša stroške za 5 odstotkov v vsej EU in poveča sodelovanje srednjih ter malih podjetij. Velike pridobitve se pričakujejo od razširitve sodelovanja v EU na področjih raziskav in dobre poslovne prakse na lokalni in regionalni ravni. Močna so prizadevanja, da se financirajo programi čezevropskih elektronskih omrežij. Možnosti e-plačevanja zahtevajo v e-oskrbovanju izstavitev in prejem računa v e-obliki, kar je celovit proces v organizacijah vseh vrst in velikosti, ki se navezuje na blagovni in denarni tok. Ko bodo ljudje v organizacijah držav regije v medsebojno povezanih procesih pretežno uporabljali e-tehnologijo, bo že mogoče govoriti o e-regijah, ki bodo pomembna konkurenčna prednost. Pri nastajanju take regije je Slovenija lahko resna partnerica in pobudnica, ki v svoj prostor pritegne visoke tehnologije in si zagotovi razvojno prioriteto na področju e-poslovanja. E-

regije se ne bodo razvijale samo v nordijskih državah in srednji Evropi, saj so zanimive tudi za države na zgodovinskih trgovskih poteh Svilne in Jantarjeve ceste, e-rešitve se povezujejo z e-turizmom, transportom, logistiko, zdravjem, učenjem in drugim. Pomembno vlogo bodo imele v teh procesih univerze z izpostavljanjem laboratorijev ter središč odličnosti, organiziranjem strokovnih izmenjav in meduniverzitetnimi raziskovalnimi projekti. Tehniška znanja se morajo dopolnjevati s komercialnimi, kar je pomembna naloga univerzitetnega študija. Projekt Nova Svilna cesta pod okriljem OZN se ocenjuje za največji projekt človeštva do sedaj in zajema dvopasovno cesto in železnico od Kitajske preko Kaspijskega in Črnega morja do Srednje Evrope. Gibanja za povezovanje so prisotna tudi v obeh Amerikah. Nastajajo živi laboratoriji, v katerih se virtualno povezujejo raziskovalci, razvijalci in uporabniki nastajajočih rešitev. V njih naj bi se oblikovala najboljša praksa za novo delavno okolje, kot so popolna povezljivost posameznika neodvisno od lokacije, enostavnost in mobilnost povezav ter obvladovanje kompleksnosti. Delovno mesto tako prihaja k nam, kjer smo. Na nove načine se povezujejo informacijski sistemi s posamezniki neodvisno od lokacije. Za uresničevanje živih laboratorijev že delujejo pomembni skupni projekti nordijskih držav, v Sloveniji pa potekajo intenzivne priprave na tretjo mednarodno delavnico o živih laboratorijih.

Poenotenje temeljnih vrednot kot podlage za iskanje univerzalne odličnosti je bila tema Forumu, ki jo je obravnaval akademik **dr. Jože Krašovec**. Odločitev za dobro in pravično ter zavračanje slabega in krivičnega človeka absolutno zavezuje in iz tega brezpogojnega jedra je mogoče izvajati različne vrste vrednot na osebnostni in družbeni ravni. V večini civilizacij in religij sestavljajo samo jedro vrednostnega sistema: vrednota življenja, glas vesti, potreba po pravičnosti, osebno dostojanstvo, osebna in narodna identiteta, čut za svobodo, sočutje do šibkega, pomen človeškega dela, osebna lastnina in trpljenje kot sredstvo osebnega očiščevanja. Ljubezen in zvestoba se najbolj očitno mani-

festirata v družinskih razmerjih in zato v vseh civilizacijah družina spada med temeljne vrednote. Obstaja soglasje, da je vrednota nekaj dobrega in človeka moralno zavezuje. Iskanje dobrega je najbolj samoumevna zveza vsakega posameznika in vsake družbe. Vrednote, ki so postale last vsega civiliziranega sveta, so našle pot v deklaracijo Združenih narodov. Prednost evropske civilizacije je izrazito osebnostna naravnost naše kulture. Človek je osebnost kot svobodno bitje in nosilec vrednot, je najvišja vrednota, ki vključuje čut za dostojanstvo, svobodo, solidarnost, sočutje. Najvišji ideal človeka je mir, ki ga ustvarja sprava. Priznavanje in uresničevanje vrednot ljudi povezuje v skupnost, ki predstavlja mir. Polarna napetost med občutkom absolutne odvisnosti na eni strani ter relativne odvisnosti in relativne svobode na drugi strani je ključni problem v vseh časih in določa napetost med posameznikom in skupino ali družbeno zavestjo oziroma med osebno odgovornostjo in kolektivno. Dr. Krašovec meni, da človeški razvoj ni toliko odvisen od razuma kot od stanja čustev in morale

Na Forumu so dijaki Ekonomske šole Novo mesto predstavili *Podjetništvo mladih*. Opozorili so na delovanje svojih učnih podjetij, ki se ukvarjajo z izdelavo poslovnih načrtov, administrativnimi storitvami, provizijsko prodajo in drugimi dejavnostmi, ki jih trg potrebuje in jih je šola sposobna realizirati v okviru učnih programov. Veliko odzivnost je na Forumu doživela predstavitev njihovih učnih podjetij na mednarodnem sejmu v Zagrebu, ki je bilo kakovostno in o katerem so posneli tudi film.

Dvakrat številčnejše prebivalstvo Kitajske od Evrope je pomemben azijski potencial, ki se uspešno vključuje v mednarodno odličnost. **Dr. Mitja Saje** je na Forumu podal zgodovinski pregled razvoja te velike populacije in uvodoma poudaril, da je bila Kitajska do konca 18. stoletja največja gospodarska sila na svetu z največjim tržiščem, kar je zasluga tradicije in trajnega, trdnega političnega sistema, ki je zagotavljal racionalnost in izobraževanje. Po stoletjih nemirov, ki so sledili, se je konec 19. stoletja oblikovala mo-

derna Kitajska po vzoru Sovjetske zveze s sprejemanjem zahodnih idej, ki so pospešile industrializacijo, uvedle sodobne institucije in šolstvo ter v temeljih spremenile tradicionalne družbene vrednote. Politika odpiranja intenzivno vključuje Kitajsko v proces globalizacije z milijardo in tristo milijoni prebivalcev, ki delujejo pod skupno centralizirano upravo in nastopajo na enotnem tržišču, kar je možno označiti kot velik gospodarski sistem. Med njegovimi posebnostmi so zlasti vztrajnost in zato manjša občutljivost za zunanje vplive (1), sobivanje večjega števila proizvajalcev na velikem trgu (2), proizvodnja v ogromnih količinah (3), visoka stopnja samozadostnosti, neodvisnost od zunanjetrgovinske menjave (4), neodvisnost od gibanj na svetovnih trgih (5). Kitajska se je z začasno zaprtostjo pred svetovnimi trgi okrepila in pridobila sposobnost tekmovanja s tujo konkurenco, izgubljala pa je stik s tehničnim in tehnološkim napredkom v svetu. Šele koncem 20. stoletja se je povsem vključila v mednarodno skupnost. V sedanjih razmerah hitre rasti obstajajo velike možnosti širjenja domačega tržišča in visoka stopnja gospodarske rasti v daljšem obdobju. Razmah potrošništva je glavni spodbujevalec te rasti. Zaradi trdne organizacijske strukture in visoke stopnje centralizacije organov oblasti deluje kitajski politični sistem celo bolj učinkovito kot v marsikateri razviti zahodni državi, ker hitro po odločitvi mobilizira sredstva in zagotovi učinkovito delovanje vseh hierarhično povezanih institucij za uresničitev zastavljenega cilja. Prednost Kitajske je tudi v sposobnosti njene narodne banke, da sorazmerno samostojno vodi tečajno politiko kitajske valute in določa paritetna razmerja. V letu 2005 je objavila, da prehaja na vodeni drseči tečaj na osnovi tržne ponudbe in povpraševanja po vrednosti večjega števila valut. Dejstvo pa je, da je Kitajska še vedno v veliko soodvisnosti od ameriškega gospodarstva, saj je glavni financer ameriškega zunanjega dolga in svoje ogromne devizne rezerve vlaga v obveznice ameriške centralne banke. Pri vstopanju na kitajski trg je za tujega partnerja največji problem, kako postati del velike poslovne družine. Prva pogajanja so zahtevna

in naporna, ko kitajsko podjetje sprejme svojega tujega partnerja, začnejo veljati pravila trdnih prijateljskih odnosov, ki temeljijo na visoki stopnji zaupanja, zato tak položaj omogoča tujemu partnerju bistveno prednost pred ostalimi konkurenti.

Mag. Marija Lubšina Novak je s svojim prispevkom *Odlična vzgoja in izobraževanje kot pogoja za odlično gospodarstvo* predstavila Forumu izjemno pomembne dileme prihodnjih učinkov sedanjega izobraževalnega procesa. Po napovedih UNESCO lahko pričakujemo »revolucijo uma«, ki bo dvignila izobraževanje v sam vrh družbenih prednostnih nalog in po njegovih opozorilih utegne biti najmočnejša zavora tega procesa tradicionalna šola, ki je potrebna korenitih sprememb, da bo človeka opremila z znanjem za življenje v danih okoliščinah. Z internetom so se odprle nove možnosti elektronskega poslovanja ne le kot distribucijskega kanala, temveč kot istočasno opravljanje številnih drugih funkcij: tvori virtualno tržišče, je orodje za proizvodnjo izdelkov, opravlja storitve, oblikuje nove odnose z dobavitelji, zahteva dobro koordinacijo projektov ter vnaša nove načine zbiranja in analize podatkov. Internet spreminja poslovno okolje, svet postaja vedno manjši, poslovanje je globalno, trgovinske ovire se odpravljajo, komunikacije so vedno hitrejše in okusi potrošnikov se spreminjajo na vseh področjih. Da bi organizacije sledile tem velikim spremembam, se morajo same nenehno učiti ter imeti strukturirano, dinamično in odprto šolsko izobraževanje. Na pričakovanih novostih v poslovanju, izhodišč lizbonske deklaracije in razvojnih usmeritev, ki jih je že sprejela Slovenija, išče Osnovna šola Brežice svojo pot od kakovosti k odličnosti, na kateri je najpomembnejša pobuda vseživljenjskega učenja. Z izbranim modelom kakovosti uveljavlja nenehno samoocenjevanje, da zmore jasno opredeljevati svoje cilje, prioritete in izboljšave ter razvijati instrumente merjenja možne uporabe pridobljenega znanja. Poslanstvo šole jutrišnjega dne – odlične šole – bo vzgoja dobrih ljudi s pridobljenim kakovostnim znanjem. Šola mora dejavno sooblikovati mladostnikov pogled na svet in poleg racionalnega

uma razvijati čustvovanje kot podlago vseh vrednostnih sistemov.

Ekonomске povezave v evroazijskem prostoru v luči zgodovine, prihodnosti ter mednarodne odličnosti je Forumu predstavil **dr. Stane Granda**. Ljudstva starodavnih kultur, kot so Kitajci in Indijci, ni možno dolgoročno pokoriti ali duhovno podjarmiti. Njihova sposobnost delovanja, tudi na področju produkcije in vodenja, izhaja iz drugačnega sistema vrednot, njihove kulture so notranje izjemno koherentne in čim zunanji pritisk popusti, se skoraj hipno vrnejo v nekdanje stanje. Pri teh ljudstvih je možno marsikaj občudovati, se od njih veliko naučiti v smislu prenosa in adaptacije, ni pa jih možno uspešno posnemati. Za globalizacijo se običajno kaže nemoč naše evropske inventivnosti, kriza samozavesti in identitete v širšem smislu besede. Evropa se na eni strani združuje, hoče biti tekmeč ZDA, ne zaupa pa lastni pameti in izkušnjam. Vsepovsod se posamezniki zatekajo k azijskim verskim kultom in ne cenijo lastne dediščine. Kakor koli stvari obračamo, tudi danes ni vzrokov za brezvoljnost in brezciljnost, za obup in izgubo samozavesti, ki se kaže po nekritičnem odnosu do azijskih tigrov, indijskega podkontinenta, oboževanju vsega tujega. Temeljno znanje je še vedno doma v Evropi in njeni odtujeni sestri Ameriki. Azija pa znanje predvsem aplicira v smeri množične produkcije. Silno pomembno je, da vidimo svet kot celoto, da vidimo in cenimo dosežke azijskih in nekaterih drugih gospodarskih velikanov, lahko se po njih zgledujemo, posnemajmo pa rajši tehnološke parke na Koroškem, pospeševalnik v Bazovici ali projekt Iter v Franciji.

Naj gre za odnose, proizvode, storitve ali športne rezultate, visoko kakovost zagotavlja predvsem odličnost osebe, je na Forumu ugotovil **Lojze Peterle**. Odličnost lahko dosežemo izhajajoč iz naših vrednot in vizij, z voljo po visoki kakovosti tega, kar delamo. Tisto, kar premika meje mogočega, je ravno moč odličnosti. Odličnosti tudi ni brez etične podlage in moralnega naboja. Odličnost je nujna v politiki, še posebno na notranjepolitičnem in mednarodnem področju. V državah politične odličnosti stranke ne tekmujejo med

seboj s politično radikalnostjo, ampak v tem, kdo bo bolje uresničil tisto, kar je za dobro države treba storiti, za kar je treba na široko odpreti možnosti ustvarjanja in možnosti, da se dobri razvojni koncepti lahko povezujejo v novo razvojno paradigmo. Mednarodni odnosi ali nova ureditev sveta lahko doseže več odličnosti samo s spoštovanjem človekovega dostojanstva in različnih identitet. Za trajnejšo odličnost Evropske zveze je nujen občutek za združeno Evropo pri njenih državljanih. Če bomo Slovenci odlični, bomo proces globalizacije lahko vodili, sicer se mu bomo samo prilagajali.

Modele odličnosti kot sodobna orodja za uveljavljanje učinkovitosti in uspešnosti sta predstavila na Forumu **dr. Ivan Skubic** in **mag. Karmen Kern Pipan**. Med temeljna načela in principe stalnih izboljšav spada zbujanje zaupanja v trajnost rezultatov z dokazili o tem, da je tisto, kar organizacija počne in kako to počne, dobro zasnovano, sistematično ter da se stalno pregleduje in izboljšuje. V uspešnih organizacijah menedžerji sistematično spodbujajo ustvarjalnost zaposlenih, da bi tako pridobili čim več dragocenih idej za izboljšanje učinkovitosti in uspešnost poslovanja. Inoviranje in stalno učenje sta gibal razvoja, ki ločita povprečne od odličnih. Organizacije, ki uporabljajo EFQM model odličnosti, objektivno analizirajo stanje, prepoznavajo svoje šibke točke in načrtujejo izboljšave. Temeljni odličnosti po tem modelu so usmerjenost v rezultate, osredotočenost na odjemalce, voditeljstvo in stanovitnost namena, upravljanje na podlagi procesov in dejstev, razvoj in vključevanje zaposlenih, stalno učenje, inoviranje in izboljševanje, razvijanje partnerstva ter družbena odgovornost.

Vedno bolj prihaja do izraza sodelovanje na globalni in nadnacionalni ravni, je ugotavljala **dr. Gordana Žurga** v svojem prispevku o pomenu sodelovanja za doseganje odličnosti. Eden od pomembnih kriterijev, ki določa konkurenčnost države, je tudi učinkovitost njene uprave. Integriteta Evropske unije kot sistema je odvisna od zmognosti in pripravljenosti vsake članice, da prispeva k skupnemu odločanju in da se potem ravna po skupnih pravilih.

Slovenija je del enotnega evropskega upravnega prostora in je že harmonizirala svojo zakonodajo zakonodaji EU. Ta prostor zajema izdelane evropske politike in pravila, je okolje za poenotenje pravic državljanov in gospodarskih subjektov ter jamči homogeno raven učinkovitosti storitev. Številne reforme je potrebno realizirati za uspešno izvajanje lizbonske strategije. Slovenija je svoj program sprejela v oktobru 2005 in si zadala naslednje cilje: v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU in povečati zaposlenost v skladu s cilji lizbonske strategije (1), izboljšati kakovost življenja in blaginjo ljudi merjeno s kazalci človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in družbene povezanosti (2), uveljaviti načelo trajnosti kot kakovostnega merila na vseh področjih razvoja vključno z ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva (3) ter s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država (4). Slovenija ima sprejete dokumente o nalogah, vlogi in pomenu politike kakovosti v javni upravi in uvedeno javno ocenjevanje zadovoljstva strank z njenimi storitvi. Zlasti zaposleni v javni upravi imajo priložnost sooblikovati upravne in širše družbene storitve na način, da država služi državljanom in ne obratno in tako prispevati k višji kakovosti življenja. Kot strokovnjaki na svojem področju imajo priložnost prispevati k razvoju posameznega strokovnega področja ter s prenosom znanja in izkušenj bogatiti zakladnico strokovne besede.

Svetovni trg zahteva svetovno odličnost, je na Forumu pribil **Japex Jakopin**, znani slovenski načrtovalec kakovostnih jaht in uspešen blejski podjetnik. Visoka cena dela in izjemno visoka stopnja socialne zaščite pomenijo omejevanje slovenskemu gospodarstvu na svetovnih trgih, saj ne sledimo drugim državam pri sprejemanju ukrepov konkurenčnosti delovne sile, podjetji in blagovnih znamk. Iz tega razloga mora Slovenija poiskati in prepoznati svoje talente in področja, kjer je boljša ali vsaj enaka ostalim udeležencem na trgu. Poiskati moramo svojo odličnost in področja, kjer to odličnost lahko učinkovito uveljavljamo. Tre-

nutno smo premalo prepoznavni, z nizkim ugledom, kar znižuje ceno našim izdelkom na globalnem trgu in jim zmanjšuje ustvarjeno dodatno vrednost. Ustvariti bi morali okolje, da je najpomembnejša blagovna znamka prav Slovenija, in storiti vse potrebno, da jo trdno zasidramo v zavesti vseh Zemljanov kot znamko zanimive in lepe dežele, dežele sposobnih, strokovnih in prijaznih ljudi ter izdelkov in storitev najvišje kakovosti. Področja, kjer bomo najlažje dosegali odličnost in prepoznavnost, so kreacija in inženiring novih rešitev visokih tehnologij z visoko dodatno vrednostjo (1), povezovanje Zahoda z Vzhodom ter Severa in Juga (2) in lepote ter raznolikosti dežele z zanimivo in bogato zgodovino ter kulturo, nedotaknjeno naravo in hitro dostopnostjo (3).

Forum je obiskal tudi **dr. France Cokan** in opozoril poslovni svet, da mora poskrbeti za odličnost svojega zdravja, ker sicer ne bo zmožeg nenehnega tekmovanja na trgu. Nujnost gibanja v naravi, zdravega teka, hitre hoje v današnjem času najbolj krepi duševno in telesno ravnotežje v človeku in mora biti zato njegova vsakodnevna skrb.

Za okroglo mizo so na iskriva vprašanja moderatorke častnika Finance **Stanislave Kalacu** zanimivo odgovarjali predsednik uprave Nove Ljubljanske banke **Marjan Kramar**, glavna direktorica Trima **Tatjana Fink MBA**, generalna direktorica Adria Mobil **Sonja Gole**, predsednik uprave Krke, tovarne zdravil, **Jože Colarič** in **Aleš Nemec**, predsednik uprave ISKRA Avtoelektrika iz Nove Gorice. Za svojo osebno odličnost sicer skrbijo, vendar nenačrtno in tako, da povezujejo prijetno s koristnim prioriteto takrat in tam, ko to narekujejo interesi družbe. Prizadevajo si svoje delo opravljati čim bolje, kakovostno, odlično in k temu spodbujajo tudi svoje sodelavce ter prijatelje. Storiijo vse, da bi se pri delu, v njihovem okolju in v življenju nasploh spoštovali vrednote sodobnega sveta. Vrednote se oblikujejo ob delu kjer se tudi določajo prioritete, kot so zadovoljstvo kupca, partnerski odnosi znotraj podjetja, spoštovanje raznolikosti kultur v internacionalizaciji poslovanja, nenehno iskanje novih izzivov, zazrtost v prihodnost

in podobno. Delo v tujini organizirajo s svojimi ljudmi na ključnih položajih in v skladu z možnostmi v državi gostiteljici. Trgovske posle praviloma opravljajo z domačini. Premajhna so vlaganja v ključne kadre, ki poznajo delovanje podjetja in so sposobni prevzemati samostojno delo v tujini, zato so ti kadri še vedno deficitarni, tržno zanimivi in iskani. Šolski sistemi jih ne zagotavljajo in podjetja morajo sama poskrbeti za njihova specializirana znanja. Mobilnost zaposlovanja je relativno visok strošek za podjetje in zanj tudi ni velikega interesa, zato je to strateško vprašanje Slovenije za uresničevanje novih zamisli na svetovnem trgu. Raziskovalno razvojno delo je v največji meri organizirano ob neposrednem vodstvu podjetja, kjer pa gre za razvoj lokalnih zmogljivosti, se seveda tudi ustrezne razvojne službe razvijajo ob njih. Slediti morajo zahtevam države gostiteljice, ki predpisujejo pogoje za trgovanje na svojem območju, in tisti del razvoja in raziskav, ki je vezan na te pogoje, je najbolje organizirati lokalno. Cene izdelkov in storitev in s tem obseg profita poskušajo določati glede na cilje trajnostnega razvoja dejavnosti, organizacije in okolja v katerem ta deluje v skladu s podjetniško kulturo. Udeležence okrogle mize privlačijo in jih v trgovanju spodbujajo raznolikosti držav, njihovih kultur in razvojnih usmeritev. Navdušeni so nad Kitajsko in skromnimi ter inteligentnimi Kitajci, posegajo v islamski svet, spoznavajo avstralske trge pa tudi Irsko, skandinavske dežele, Rusko federacijo, predvsem pa imajo radi Slovenijo in si zato prizadevajo za njeno prepoznavnost v svetu. Ugotavljajo, da je svet vedno manjši in zanj so se že naučili oblikovati pravo ponudbo, ki jo nenehno izpopolnjujejo.

Zaključke Forumu in nove spodbude za prihodnja leta je povzel **dr. Janez Gabrijelčič**. Otoški forumi so znanstvena srečanja, kjer proučujemo vire in cilje odličnosti, ki je izrazito interdisciplinarna in multikulturalna. Zato se ne izogibamo nobenemu vprašanju religioznosti, duhovnosti ali znanosti. Težnja k mednarodni, vesoljni, globalni odličnosti je nekaj svetlega, privlačnega in potrebnega za boljšo prihodnost vseh ljudi, ker je skupek vsega do-

brega in uveljavlja pozitivne vrednote, čustva in usmeritve. Na svetu bi morali ustvariti okolje, ki bi vsem dajalo enake možnosti izživeti in trajno udeležati odličnost. Dragoceni so ljudje, ki znajo sodelovati in potrpežljivo iščejo poti medsebojnega povezovanja. Mednje se umešča naš Forum kot izobraževanje in iskanje vzorcev odličnosti povezovanja in sodelovanja zdravega dela in bogatega duhovnega življenja. Odličnost tudi razumemo kot prilžnost, da bo naša generacija ohranila zanamcem zemljo zdravo v ekološkem, kulturnem in humanem smislu. Med osnove teorije in prakse odličnosti vključujemo: doseženi standardi kakovosti, ki so izhodišče za odličnost (1), odličnost je nenehno hrepenenje človeka po boljšem (2), pri odličnosti iščemo povezovanje zavestnih in podzavestnih človekovih procesov (3), pri odličnosti ima izjemno pomen vodja organizacije, ki je oblikovalec organizacijske kulture in motivacije posameznika (4), sprožila odličnosti so upanje, zaupanje, pogum in vera (5), odličnost je hrepenenje naše podzvesti in cilj naše zavesti (6), vztrajnost v dolgem časovnem obdobju in znanje nas vodita k odličnim izdelkom in storitvam (7), izboljševati je potrebno delovni prostor, povečevati znanje in uveljavljati načelo vsak dan več in bolje. Gradimo Model odličnosti Otočec, ki temelji na povezovanju načel in vrednot:

A ambicija, aspiracija, alternativnost, avtonomija, alternativa,

E energija, ekstra efekt, elan, etika, estetika, emocija, empatija, ekologija,

I izobraževanje, inovativnost, izboljšava, igrivost, ideje, implementacija, integracija, instinkt, intuicija, inspiracija, intelekt, interes, izvrstnost, iskanje, imeti, interdisciplinarnost,

O osebnost, odgovornost, okolje, organizacijska kultura, osmišljanje, odličnost,

U učenje, uravnoteženje, učinkovitost, uspešnost, upanje, ustvarjalnost, um.

Letošnjo veliko nagrado odličnosti in mojstrstva je Forum podelil **Jožetu Colariču**, predsedniku uprave Krke, za njegove dosežke izjemnega pomena za državo. Po oceni Forumu nagrajenec pozitivno moti-

Joža Miklič
UVELJAVLJANJE
MEDNARODNE ODLIČNOSTI

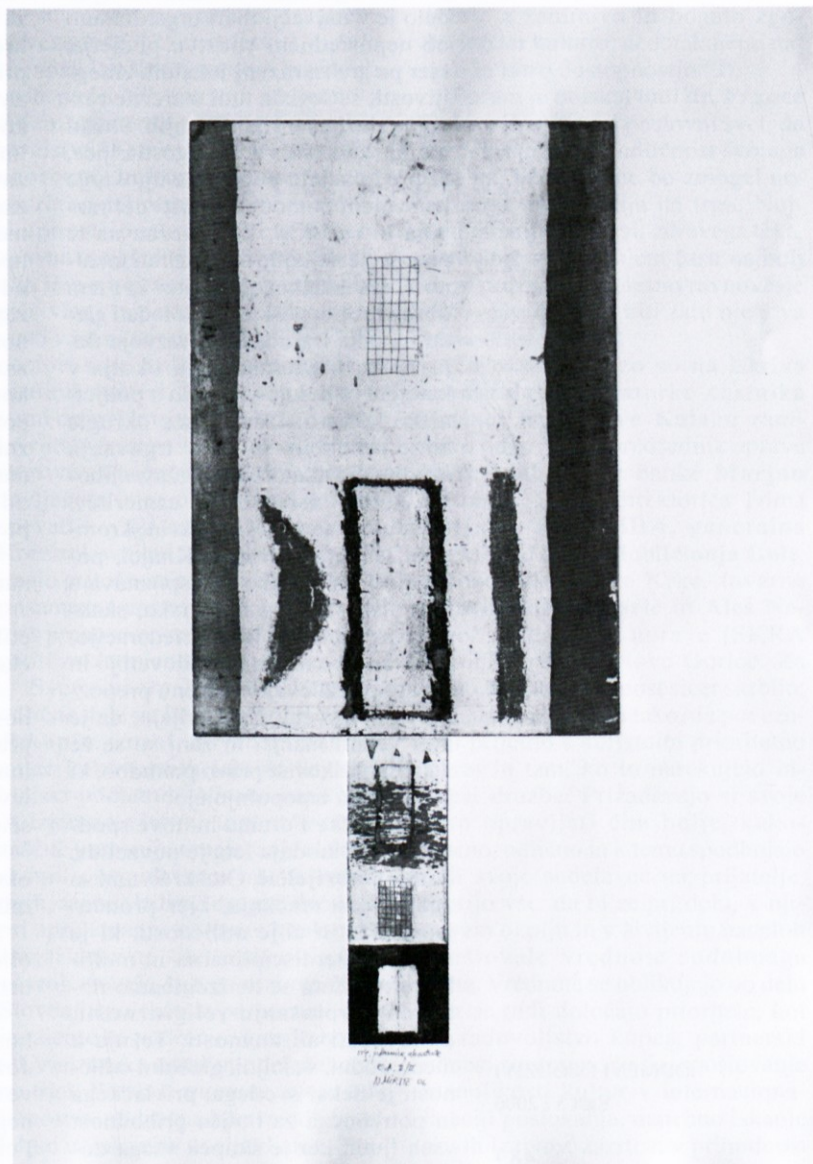
vira sodelavce, uveljavlja odličnost na mednarodnih trgih, vzorno sodeluje z Rusijo, Irsko in Kitajsko, katerih predstavniki so bili slavnostni gostje Foruma, nenehno izboljšuje rezultate upravljanja firme, deluje globalno, dolgoročno in celovito. V zahvali je nagrajenec poudaril, da si že 24 let prizadeva za uresničevanje poslanstva in vizije Krke kot samostojnega in finančno zdravega podjetja s tržno zanimivimi izdelki, ustreznimi proizvodnimi zmogljivostmi, razvito trgovsko mrežo, prisotnostjo od Dublina do Vladivostoka in zadovoljnimi lastniki. Nagrajenec sprejema nagrado tudi v

imenu vseh zaposlenih v Krki kot spodbudo za nadaljnje delo in kot obvezo, da bodo storili vse za uspešnost in stabilnost Krke tudi v prihodnje.

Nagrado podjetju, ki je zaposlilo največ delavcev v letu 2005 na področju Dolenjske in Bele krajine, je Forum podelil podjetju **S. E. P. Šentrupert**, ki oskrbuje Revoz s komponentami za pranje avtomobilskih stekel.

In ne nazadnje, odlična je bila na Forumu tudi **Nuša Derenda**, ki je zapela udeležencem in nagrajencema Življenje mimo naju bo odšlo in Med iskrenimi ljudmi.

Nataša Mirtič: EA II/II, 2006, orig.
jedkanica, akvatinta

ODMEVI IN ODZIVI
Rast 5 / 2006

**Goran
Milovanović**

FORMA VIVA ŽE ENAINDVAJSETIČ

**Tradicionalni mednarodni kiparski simpozij v Kostanjevici na
Krki**

Letošnji mednarodni kiparski simpozij Forma viva, že 21. po vrsti, ki je potekal od 3. do 28. julija v prostorih Galerije Božidarja Jakca, je bil že na prvi pogled v znamenju žensk, saj so bile tokrat vse tri udeleženke kiparke. Skozi dolgo zgodovino se je sicer nabralo kar nekaj umetnic. Po skrbnem pregledu seznama udeležencev celo več, kot nam jih podaja varljiv spomin, tudi kolektivni. Vendar so prvič tokrat bile samo ženske. Zato bomo letošnjo Formo vivo poimenovali kar Forma viva feminae. Namreč ravno ženski naturi je ustvarjanje *žive oblike* tudi zdaleč najbolj pristno. Tako kot pri spočetju in rojstvu je tudi pri umetniški stvaritvi prisotna vsa paleta človeških čustev. Od sreče, vznichenja, koncentracije, strahu, nejevolje, napetosti, vzdržljivosti, potrpežljivosti. Redko kdaj se pri tovrstnem delu vprašamo – in slab mesec je za stvaritev monumentalne skulpture zelo malo časa – kaj se ob sublimaciji avtorjevih doživljajev v obliko z umetnikom sploh dogaja? Kaj se zgodi če delovni proces ne steče, če koncentracija ni prava? V ateljeju lahko takšno delo umetnik za mesec, dva ali leto postavi nekam v kot, da se od njega spočije, da ga na novo premisli, preoblikuje. Pri takšnem javnem ustvarjanju, kot ga ponuja Forma viva, to seveda ni mogoče. In če aristoteljansko pogledamo na kubus lesa, si lahko predstavljamo vznurjenje in odgovornost, ki ga doživlja umetnik ali umetnica, ko v nenačetem kosu skozi lastno imaginacijo vidi obliko, do katere mora priti. Gre za izziv, ki zahteva ogromno resnega napora, da kipar s svojo idejo prodre v meso hrasta. In vedeti morate, da je hrast izjemno trd ne ravno voljan les in da se močno upira umetnikovemu delu, zato je možnosti, da se s potezo ali dvema pokvari prvoten načrt, ogromno. In to kljub temu, da gre za simpozij po Platonovem zgledu, kjer je predvsem primarnega pomena srečanje moj-

strov in ne njihova tekma s časom, čeprav se poraja upravičeno vprašanje, ali lahko v hiperaktivnem globalizacijskem času vlečemo komparacijo z grško cikličnostjo? Zaradi vseh teh momentov je takšno rojevanje žive oblike prepojeno z vsemi čustvi.

Na letošnjo Formo vivo smo iz Bolgarije povabili **Agnesso Ivanovo Petrovo**, diplomantko sofijske Akademije likovnih umetnosti. Tam zaključuje tudi doktorski študij. Petrova je do sedaj sodelovala na mnogih kiparskih simpozijih v rodni Bolgariji kot tudi v Italiji, Franciji, Avstriji, Češki, Turčiji in v Indiji. Iz Srbije je prišla **Magdalena Miočinović Andrić**, umetnica, ki je ob študiju filozofije sodelovala v gledališki delavnici skupine KUD – NIKUD, kjer je delala pri scenografiji, izdelavi plakatov in konceptualizaciji kreativnih delavnic, kasneje pa diplomirala iz kiparstva na beograjski Fakulteti za likovno umetnost in je članica Društva likovnih umetnikov Srbije. V Sloveniji je sodelovala dvakrat na študentski kiparski delavnici *Metamorfoze*. Kot predstavnik Slovenije pa smo povabili staro znanko Galerije Božidarja Jakca, **Uršo Toman Drinovec**, diplomantko ljubljanske Akademije za likovno umetnost. Leta 1998 je tam diplomirala pri prof. Matjažu Počivavšku, od leta 1993 dalje sodeluje z Metelkova mestom, SEZAM-om in s Šolo uporabnih umetnosti FAMUL. Kot samostojna umetnica živi in ustvarja v Ljubljani. Lani nas je tukaj, v galerijskem lapidariju, navduševala s svojimi bitji na razstavi *Sonce je bilo zeleno jajce*.

Kot velevalo propozicije, so umetnice ob prijavi svoja dela predstavile bodisi s skico bodisi z maketo ali, v duhu časa, kar z računalniško simulacijo. Kljub kvaliteti in prepričljivosti, na podlagi katerih je strokovna komisija avtorice tudi izbrala, je bilo moč iz predlogov brati tudi drugačne konotacije. Ivanova je

svoje delo predstavila z dovršeno skico, ki je vsiljevala pomisleke k pretirani ornamentiki. Tomanova je izdelala maketo v brezovem lesu. V mehkobi in nežnosti breze so *Nogice* oddajale pristno otroško zagato in igrivost hkrati. Skica in simulacija, ki jo je posredovala Miočinovičeva, je ob biografskih podatkih, ki so navajala na udejstvovanje v gledaliških skupinah, pri mnogih naredila nekakšen miselni preskok in napeljevala na možnost radikalnega in manifestnega dela v okviru radikalnega feminizma. Strokovna komisija je na podlagi dolgoletnih izkušenj seveda vedela, da je za kostanjeviško Formo vivo značilna plodna invencija, spodbujena s prostorom, ki se razprostira med nekdanjim samostanskim kompleksom in razbohotenimi Gorjanci. Zato se kljub težnji slediti ideji prvobitnega koncepta, narejenega v skici, pogosto zgodi, da umetnina krene po nekem lastnem konceptu. Ti izjemni in dragoceni momenti so zelo podobni nedolžnosti otroške igre, gre za poglobitev in sintezo z najintimnejšim delom umetnikove osebnosti. Kajti kiparstvo je proces prevoda čutenj v trodimenzionalni znak, sublimacija doživetega v obliko.

Druga specifična poleg invencije je krajevna značilnost, hrastov les, v katerem umetniki tu ustvarjajo. Njegova izjemna trdota umetniku narekuje ritem in prilagajanje ideje ter možnost, da umetnik z njim stopi v intimni dialog. Kot tretja posebnost pa je ustvarjanje na prostem, kjer naravna svetloba, še posebej direktno sonce, najboljše korigira formo skulpture. Svoje seveda naredi tudi medsebojna interakcija umetnikov, kjer ob druženju pride tudi do izmenjave znanja in izkušenj. Zaradi vsega tega se na koncu v delih ne zrcali prav nobena od zgoraj omenjenih konotacij.

Kot smo omenili, ustvarjajo umetniki pri nas v hrastovem lesu, torej drevesu, ki je ena najbogatejših in najbolj razširjenih tem v simboliki, obenem pa tudi *genius loci* Kostanjevice na Krki. Še posebej ravno hrast, ki je sveto drevo v številnih izročilih in uživa naklonjenost najvišjega božanstva na nebu. Srečamo ga na primer že pri Zeusu. Tudi Herkulov kij je iz hrastovine. Njegovi atributi so predvsem trdnost, moč, dolgoživost. Poleg tega simbolizira tudi

modrost. V latinščini je bila ena beseda za hrast in moč: *robur*, ki simbolizira tako moralno kot fizično moč. Hrast na splošno velja za simbol razmerij med nebom in zemljo, kajti njegove korenine segajo v tla, njegove veje pa se dvigajo v nebo. V teh primerih hrast igra vlogo osi, zaradi česar ima vlogo orodje komunikatorja.

Če poskušamo sedaj najti nek minimalni skupni imenovalec letošnjih udeleženk in njihovih umetnin, lahko zapišemo, da je njihov delovni postopek tekkel v elementarni obdelavi z namenom odstraniti vse, kar je odvečno, in tako izraziti osnovni karakter in smisel oblike, kar je potekalo s tradicionalno manualno obrtniško perfekcijo v obdelavi materiala. Torej vse tri so posegle po redukciji forme brez dodajanja drugih materialov in vse tri so posebno pozornost namenjale osnovnim ontološkim vprašanjem skulpture. Umetnice so sledile svoj notranji tok in v njihovih umetninah nikakor ne gre zgolj za prazno eksperimentiranje s čisto formo. V vseh treh delih je prav tako moč zaznati neko panteistično noto. Nek dialog z božjim skozi naravo. Na način torej, da je vse (*pan*) *bog* (*theos*), ki ga preveva vseobsegajoča Enost. Tako vse tri nago-varjajo gozd Gorjancev kot svetišče in s tem ohranjajo starodavni simbolni pomen gozda.

To je moč zaznati v skulpturi Agnesse Ivnove Petrove, sestavljeni iz dveh pokončnih delov, ki tvorita izrazito abstraktno formo dialoga nasprotij, in jo je avtorica poimenovala *Streams* – Tokovi. V samem parkovnem kompleksu galerije na prostem je umeščena v prostor izrazito navpično zasnovanih skulptur, s katerim tvori imeniten dialog. Pri Agnessi se že na prvi pogled občuti močna senzibilnost v odnosu do kozmosa. In prav zaradi te invencije delo ni zdrsnilo v ornamentiko, temveč je ravno zamrznjen trenutek, hip, ujetost skrite kreacije božjega v naravi. Njuna zlitost v eno. Njeni valovi potujejo od začetka, izvira, do trenutka, ko zadenejo v Enost, se odbijejo in v nasprotni smeri valujejo k izhodišču. Ko gledamo Agnesina valovanja, se lahko strinjamo s Heraklitom in njegovim *Pantha rei* ter njegovim panteizmom, ki uči, da je iz vsega eno in iz enega vse, kajti,

Skulpturi Moški D Magdalene Miočinović Andrić in Nogice (v ozadju) Urše Toman Drinovec. (Foto: M. Markelj)

kot je zapisano v njegovih fragmentih: »Če ne poslušate mene, ampak *Logos*, je modro soglašati, da je *vse eno* (*hen panta*)«. V tem Agnessinem valovanju odseva dolenska pokrajina, vendar to ni počasnost Krke, kot nam jo je pred štirimi leti pričaral Britanec Nigel Ross, temveč je to prikaz rojstva, izbruh Krkinih pritokov, bližnjega Obrha in Studene. Kot tudi igra senc, ki pronica skozi Krakovski gozd, ali temo mogočnih Gorjancev.

Tudi *Nogice* Urše Toman Drinovec, skulptura, ki s svojo kompaktno obliko tvori močan dialog s prostorom, a se obenem koncentrira okrog lastne notranje snovnosti, spregovori panteistično in s tem odkrije navzočnost božjega v drevesu samem, saj spominja na položaj Kristusovih nog, kot izraz trenutka, 'postanka na poti' – hrepenenja po harmoničnem zlitju človeka z naravo. Vendar na drugi, hedonistični strani lahko v njej odkrijemo sled Trdinovih hostnih mož, ki jih je opisoval v *Bajkah in povestih o Gorjancih* Ali pa sled bitij iz *Vampirja z Gorjancev* Mateta Dolenca. Seveda gre tu za neko magičnost prostora, ki so so zaznali že mnogi umetniki. Tudi mnogi udeleženci kiparskega simpozija *Forma viva*. Tako imamo tudi pri Urši dialog nasprotij, in sicer na eni strani apolinično na drugi dionizično. Urša s svojo figuralno skulpturo, ki v sebi nosi nekatere realistične poudarke, prekrši še eno pravilo, in sicer o smeri gibanja drevesa, ki bi naj bilo samo navzgor, toda njena skulptura z nogicami dobi svojo voljo in s tem tudi svojo pot. Postane subjekt, ki se v uživaški pozi namesti pod prijetno senco lešnika. To je pot, ki pelje iz pristnega okolja nature, kot so to Gorjanci, v smer tišine in kulture, kjer stoji nekdanji cistercijanski samostan, danes Galerija Božidarja Jakca. Tako za Uršo Toman Drinovec kot tudi za Magdaleno Miočinović Andrić lahko zapišemo, da njuni antropomorfní skulpturi v sebi nosita elemente življenjske radosti in obilja v nekakšni hedonistični umirjenosti. Za obe deli lahko tudi trdimo, da sta uspeli v finalnih fazah ohraniti zelo pomemben občutek, kdaj je skulptura gotova. Potrebno se je namreč pravočasno ustaviti, da forma ostane živa, da nam les vrne občutek lastnega dihanja.

In tudi Magdalena skulptura *Muško D* (*Moški D*), kjer je z rahlo abstrahirano stilizirano obliko moškega torza sledila lastnemu likovnemu izrazu, nas po eni interpretaciji nagovarja skozi dualizem apoloničnega in dionizičnega s prisotnim erotičnim nabojem. Če ga gledamo s sprednje strani, si lahko predstavljamo strogost meniha v njegovem čistem, kontemplativnem stanju, če pa ga pogledamo od zadaj, gledamo hrbet še enega hostnika, ki se je ravno spustil z Gorjancev. Po drugi interpretaciji, kajti njene skulpture iščejo navdih tudi v ciriličnih črkah, Magdalena pozicionira svojo umetnino strogo v polje kulture. Utemeljitelj semiologije Saussure je trdil, da je kulturo potrebno obravnavati kot sistem znakov in potemtakem je prav znak tisto, kar loči kulturo od narave. Vendar je znak pravzaprav neko prazno mesto, saj se vselej nahaja nekje vmes, na sredi, povezujoč subjekta in stvar. Po definiciji znak vedno nadomešča nekaj in nikoli ni stvar sama. Potrebno je tudi poudariti, da znak nikoli ni simbol. Znak je vedno nekaj manj od koncepta, ki ga predstavlja, simbol pa nasprotno vselej nekaj več. Ni arbitraren, ampak je neizčrpen. Simbolna je lahko šele beseda, niz črk, in to takrat, ko ima nekaj več od očitnega in neposrednega pomena. Ima nek širši »nezaveden kontekst«, ki ga ni mogoče v celoti razložiti. Simbol povezuje dve ravni, telesno in duševno. Toda, kot je dejal Lacan, je znak »tisto, kar stori, da je stvar tu, čeprav je nič«. Seveda nam črka kot elementarni znak ne pove prav veliko. Za pomen potrebujemo kombinacijo, besedo. A v kiparstvu obstaja še nek medprostor, kjer črka dobi pomen v formi, ki prevlada in postane estetski objekt. V konkretnem primeru ji osnovne linije začrta moški torzo. Vendar si umetnica tu pušča še dodaten prostor za nadgradnjo. Njene moško/ženske skulpture, evocirane po črkah cirilične abecede, lahko tvorijo besedo ali celo stavek. Torej jezik kot sistem znakov, sistem razlik, ki proizvajajo pomen. Toda jezik je družbeno dejstvo, ujet v tradicijo, kjer nas omejujejo pravila. Na drugi strani ima forma skulpture svojo končno neomejenost. Tako se pri nizanju skulptur/znakov v besede in stavke nujno odpre problem prevoda,

kajti znak ne more povedati *istega* v enem znakovnem sistemu in v drugem, temveč gre vedno za produciranje nečesa novega. Tako odpremo problem razmerja med manifestnim in latentnim. Gre za nek »parazitski« mehanizem, ki ga po Barthesu sestavlja *denotacija* in *konotacija*. In prav konotativna raba jezika je razširjena v umetnosti, literaturi, mitu, bajki.

Naj tu, proti koncu dodam še dva organizacijska medklica. Prvi se nanaša na dolžino samega kiparskega simpozija Forma viva. Po uveljavljeni shemi zadnjih let traja Forma viva mesec dni. Na samem začetku je trajala več dni in slišati je, da so nekateri umetniki v Kostanjevici na Krki pričakali tudi sneg. Tudi mnogo ljudi, ki imajo do dogodka poseben odnos in ga spremljajo že vrsto let, je mnenja, da je en mesec premalo. Nam je letošnji koledar vzel še dodatnih pet dni. V tem kratkem času se je moralo sestaviti vse. Tehnika, logistika, vreme in izjemna marljivost deklet, ki so na delovišču ob neusmiljenem soncu ostajala skoraj vse dni po ves dan, vključujoč nedelje. Toda ob ritmu današnjega vsakdana in vse večjemu številu umetnikov, ki kot nomadi popotniki potujejo od enega simpozija ali delavnice do drugega (letošnja gostja iz Bolgarije se je v letu 2004 udeležila štirih podobnih simpozijev), in praviloma so skoraj vsi krajši kot kostanjeviška Forma viva, se postavlja vprašanje (in glasno smo ga udeleženkam postavili tudi mi), ali bi bilo podaljšanje smotno. Odgovori so seveda različni.

Drugi medklic pa je določitev mesta, kjer naj bi umetnina stala. V

zgodovini so pri tem imeli glavno besedo krajinski arhitekti, na samem začetku je za prezentacijska načela in njihovo vtapanje v prostor skrbel arhitekt Gregor Košak. Kajti gradnja galerije na prostem zahteva dodelan koncept. Zadnja leta so pozicije določevali sami umetniki v dogovoru z uslužbenci Galerije Božidarja Jaka. Nekateri so seveda bili pri tem bolj, nekateri pač manj uspešni, kajti zaradi vedno večjega gostenja skulptur to zahteva resno strokovno presojo. Zato bi verjetno veljalo k sodelovanju ponovno povabiti stroko in navezati stike z oddelkom za krajinsko arhitekturo.

Te zadnje besede pa naj zvenijo kot vabilo vsem vam. Pogosto lahko naletimo na odpor umetnikov, da verbalno izrazijo svoje likovno delo. To je razumljivo, saj je umetnina tisto, kar pride v javnost, in umetnina je pravzaprav umetnikovo sporočilo. Pravzaprav je težko prenesti svet oblik v besede. To poskušamo mi. Toda kljub temu umetnik po lastnem monologu, ki ga predstavlja ustvarjanje, potrebuje dialog. Malo iz naše strani, predvsem pa s strani obiskovalcev. Ta sprema umetnika najbolj bogati in ga dodatno stimulira. Stimulira pravzaprav oba, umetnika in opazovalca. In to je kamenček v mozaiku, ki ga imenujemo gradnja družbenega duhovnega polja. Vseh nas, ki smo tu, na tem prostoru. Tudi zato vas tri nove umetnine vabijo, da jih obiščete. In naj se vam to zgodi na način, kot je Jure Mikuž v spremni besedi knjige Erwin Panofsky: *Pomen v likovni umetnosti citiral prav avtorja: »Odnos očesa do sveta je v resnici odnos duše do sveta očesa«.*

Udeleženke letošnje forme vive (z leve): Magdalena Miočinović Andrić, Agnessa Ivanova Petrova in Urša Toman Drinovec. (Foto: M. Markelj)

ZELIŠČAR 20. STOLETJA

Občasna razstava Pater Simon Ašič (1906–1992): zeliščar 20. stoletja v Slovenskem verskem muzeju v Stični

V Slovenskem verskem muzeju je od 7. septembra do 3. decembra 2006 na ogled občasna razstava o znamenitem cistercijanu, patru Simonu Ašiču, ki ga mnogi poznajo predvsem kot zeliščarja. Razstavo *Pater Simon Ašič (1906–1992): zeliščar 20. stoletja* so pripravili v okviru praznovanj 100-letnice Ašičevega rojstva, ki teče že vse leto. Avtorica razstave je Sabina Velikanje.

Na razstavi, postavljeni v pritličnih prostorih muzeja, so na ogled Ašičevi osebni predmeti, fotografije, del njegove lekarne, številna pisma bolnikov in njegovi odgovori nanje ter njegove knjige. V drugem delu razstave je predstavljena ljudska medicina na Dolenjskem, s poudarkom na Stični in njeni okolici. Na ogled so različna rastoča in posušena zelišča, na panojih pa so zapisani Ašičevi recepti za zdravljenje posameznih bolezni ter ljudsko vedenje o uporabi posameznih zelišč, kot jih pozna ljudska medicina z omenjenega področja. Razstavo dopolnjujejo film o patru Simonu ter zloženke v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Patra Simona Ašiča lahko z gotovostjo štejemo med vidnejše zeliščarje na Slovenskem v drugi polovici 20. stoletja. Z zelišči in nasveti je pomagal številnim pomoči potrebnim, njegov sloves pa je segel tudi izven meja. Z zeliščarstvom se je začel ukvarjati med drugo svetovno vojno, ko so v stiškem samostanu našli zatočišče mnogi slovenski duhovniki, ki jih je nemški okupator izgnal iz mariborske škofije in iz gorenjskega dela ljubljanske nadškofije. Mnogi med njimi so bili starejši in bolni, zdravil pa je v vojnem času primanjkovalo. Pater Simon se je takrat odločil, da jim bo pomagal z zelišči, svoje znanje pa je pričel pridobivati s prevajanjem tuje literature. Ašičeva dejavnost naravnega zdravnika zeliščarja je bila sprva omejena le za potrebe samostana, pozneje pa se je k »stiškemuh dohtarju« po pomoč zatekalo vedno več ljudi. Poleg nabiranja izkušenj ob praktičnem zdravstvenem delovanju se je pozneje izpopolnjeval tudi na

področju radiestezije. Na vztrajno prigovarjanje svojih prijateljev se je odločil napisati knjigo o zdravilnih rastlinah oziroma o zdravljenju najpogostejših bolezni z zelišči. Njegovo prvo knjigo *Pomoč iz domače lekarne* (1984) so bralci sprejeli z izjemnim zanimanjem, kar je patra opogumilo, da je napisal še dve; *Pomoč iz domače lekarne II.* (1987) in *Priročnik za nabiranje zdravilnih rastlin* (1989). Smrt mu je leta 1992 preprečila izdajo četrte knjige, ki so jo leta 1995 izdali njegovi nasledniki. Do danes so izšli številni ponatisi Ašičevih del, knjige pa so tudi prevedene.¹ Njegovo dejavnost danes nadaljuje samostansko podjetje Sitik, pod strokovnim vodstvom mr. ph. Jožeta Kukmana.

Pater Simon Ašič, s krstnim imenom Jože, se je rodil 30. novembra 1906 v zaselku Trebež, vas Gorica v župniji Brestanica. Ljudsko šolo je obiskoval v Brestanici, gimnazijo pa v samostanu v Stični, kamor je prišel kot 13-letni gojenec. Gimnazijo in maturo je končal na Poljskem v cistercijanskem samostanu Mogila pri Krakovu. Prve redovne zaobljube je naredil leta 1925. Bogoslovje je študiral v cistercijanskem samostanu Marienstatt v Nemčiji in v Ljubljani. 24. avgusta 1930 je bil v cerkvi Žalostne Matere Božje v Stični posvečen v duhovnika. Dvakrat se je še vrnil v Mogilo, kjer je bil magister novincev, redovnih bratov, predavatelj teologije in spovednik. V Ljubljani je bil v letih od 1936 do 1941 prefekt v samostanskem Slomškovem zavodu, potem je v samostanu Stična opravljal različne službe. Več let je bil magister novincev in klerikov, ki jih je tudi poučeval teologijo. Med letoma 1947–1965 je bil okoli petdesetkrat zaslišan, bodisi kot obtoženec in osumljenec bodisi kot priča, osemkrat je bil obsojen, pet obsodb je ovrgel, trikrat pa je bil zaprt brez tehtnih dokazov o kakršnikoli krivdi. Prek 20 let je bil župnik vikar stiške župnije, 30 let samostanski prior.

Umrli je 25. avgusta 1992. leta, star 86 let. Pokopan je na cistercijanskem pokopališču v Stični.

I Ašičeva prva knjiga *Pomoč iz domače lekarne* je izšla v nakladi 39.500 izvodov in je bila šestkrat ponatisnjena; skupaj je izšla v 89.300 izvodih, kar je izjemno velika naklada. Druga knjiga *Pomoč iz domače lekarne II.* je bila natisnjena skupaj s ponatisi v 87.800 izvodih. Tretja knjiga *Priročnik za nabiranje zdravilnih rastlin* je izšla s ponatisi v 49.600 izvodih. Četrta knjiga, z naslovom *Domača lekarna p. Simona Ašiča*, je izšla po njegovi smrti in ima dva dela: *Recepti in Priročnik za nabiranje zdravilnih zelišč*. To delo je izšlo tudi v nemščini (2000, 2006). Leta 1991 sta izšli dve njegovi knjigi tudi v hrvaški izdaji: *Pomoč iz domače lekarne* in *Priročnik za skupljanje ljekovitog bilja*. Življenjepis patra Simona Ašiča je objavil Vojan Tihomir Arhar v knjigi *Med molitvijo in zdravilnimi rastlinami* (1995).

Rasto Božič

PRAZGODOVINSKA JANTAR IN STEKLO

Lidija Bakarić, Borut Križ, Marin Šoufek, *Pretpovijesni jantar i staklo iz Prozora u Lici i Novog mesta u Dolenjskoj*, Arheološki muzej, Zagreb 2006

Dolenjski muzej iz Novega mesta je v letu 2004 slovenski javnosti predstavil odmevno razstavo *Steklo in jantar*, s katero so snovalci želeli poudariti izredno pestrost steklenega in jantarnega nakita v grobovih novomeških prazgodovinskih prebivalcev. Razstava je gostovala tudi v ljubljanskem Narodnem muzeju, del bogatega novomeškega prazgodovinskega steklenega in jantarnega gradiva pa so v okviru razstave Prazgodovinski jantar in steklo iz Prozora v Liki in iz Novega mesta na Dolenjskem predstavili tudi v Arheološkem muzeju v Zagrebu. Razstava je bila na ogled letos od 31. januarja do 30. aprila, ob tej priložnosti je zagrebški Arheološki muzej izdal zajetno ter izredno dopadljivo oblikovano publikacijo, naslovljeno po razstavi.

Kot je v predgovoru dvojezičnega hrvaško-angleškega kataloga zapisal ravnatelj Arheološkega muzeja v Zagrebu Ante Rendić-Miočević, v njihovi hiši niz let z neskrto pozornostjo spremljajo pomembne dosežke različnih generacij arheologov Dolenjskega muzeja. To se predvsem nanaša na živahno terensko dejavnost, na dolgoletna arheološka raziskovanja na novomeških lokacijah, ki so po pomenu prerasle ozke regionalne okvire, kot na primer najdbe s Kapitelske njive. Ta se po njegovem mnenju uvršča med najdišča, brez katerih je v širšem srednjeevropskem prostoru danes nemogoče ustvariti sliko prazgodovinskega obdobja. V enaki meri v Zagrebu spremljajo tudi pestro muzejsko-razstavno in založniško dejavnost Dolenjskega muzeja.

Zanimanje hrvaške strokovne javnosti za rezultate dolenjskih kolegov je predvsem posledica neposredne bližine Gorjancev in hrvaškega Žumberačkega gorja, kjer strokovnjaki zagrebškega Arheološkega muzeja in Muzeja grada Zagreba prav tako že leta sistematično raziskujejo. Ravno zaradi slovenskih in hrvaških rezul-

tatov ter dognanj Rendić-Miočević ugotavlja, da gre neodvisno od sodobne državne meje za prostor, ki ima brez dvoma veliko skupnega. V tej celoti vidi tudi smisel projekta, razstave in kataloga.

V času starejše železne dobe so današnja Dolenjsko naseljevala plemena znanosti neznanega imena. V času Jugoslavije in iskanju skupnih korenin se je pogosto trdilo, da je šlo za Ilire. Danes se rajši navaja, da gre za plemena podobna Ilirom ali celo za plemena, katerih poreklo zgolj slutimo. Tudi za naslednike kasne bronastodobne kulture in nekakšne protokeltske prebivalce. Kakorkoli, šlo je za sosede mogočnega prazgodovinskega ljudstva Japodov, ki je v starejši in mlajši železni dobi naseljevalo velik del osrednje Hrvaške z Liko, lovke pa je stegovalo tudi po današnji Beli krajini in svetu ob Kolpi. Med obema ljudstvom je teklo živahno trgovanje, imeli sta dokaj podobni kulturi, za obe je značilna ljubezen do bogatega steklenega in jantarnega nakita.

Pri primerjavi med najdbami iz japodskih in dolenjskih grobov je zanimivo, da je v nekropolah Like v večji meri zastopan jantar, stekleni predmeti pa so redkejši, medtem ko je v dolenjskih grobiščih stanje ravno nasprotno. Avtor uvodnega članka predvideva, da so prazgodovinski »Dolenjci« sami izdelovali in oblikovali stekleni nakit, jantarnega pa, enako kot Japodi, uvažali z območja Baltika in ga verjetno še dodelavali.

Uvod v katalog sta spisala Lidija Bakarić, višja kustodinja Arheološkega muzeja v Zagrebu, in novomeški arheolog, višji kustos Dolenjskega muzeja, Borut Križ. Pravita, da se je želelo z razstavo pokazati podobnost in obenem razliknost dveh različnih zemljepisnih območij v času zadnjega predkrščanskega tisočletja. V uvodu opišeta zemljepisne danosti, kulturnozgodovinski okvir, grobo kronologijo, osnovne

značilnosti obeh kultur ter surovino za izdelavo nakita.

Z obema surovinama, jantarem in kremenom, se v nadaljevanju; O jantarju, Od kremenca do stekla, temeljiteje ukvarja Marin Šoufek, geolog in višji kustos Hrvatskega prirodoslovnega muzeja. Daje berljivo poljuden in zgodovinsko mitičen pregled, osredotoči se na baltski jantar kot osnovno surovino ter opiše njegovo pridobivanje vse do sedanjosti. Obenem ponuja strokovno tolmačenje. Na podoben način se loteva tudi stekla. Njegov z odličnimi barvnimi fotografijami in starimi grafikami opremljeni del zavzema kar četrtino pisnega dela kataloga.

Lidija Bakarić nas v naslednjem poglavju Nastanek in razvoj japonske kulture povede skozi zgodovino ljudstva. Opiše vire, glavna najdišča, najdbe, značilnosti in zatoni kulture. Nato v poglavju Prazgo-

dovski Prozor spregovori o pomembnem in neverjetno bogatem najdišču ter ga z vseh strani oriše.

Borut Križ kot najvidnejši prazgodovinar, delujoč na Dolenjskem, na podoben način predstavi Dolenjsko. Zadnji, strokovni del kataloga je namenjen njegovemu članku Jantarni in stekleni nakit Novega mesta, v katerem predstavi novomeška najdišča in se sprehodi skozi prazgodovinska obdobja.

Zaključni del publikacije je namenjen katalogu tristodvanajstih predmetov. Vsi so opisani in predstavljeni z barvnimi fotografijami. Pravzaprav celotno publikacijo odlikujeta izvrstna fotografija in prvovrsten tisk. Za vsakim člankom je navedena strokovna literatura. Gre za vrhunsko izveden projekt in dokaz dobrega sodelovanja, tako trgovskega v prazgodovini kot strokovnega v sedanjosti.

Danilo Breščak

PLETERJE V ŠVICI

Razstava o samostanu Pleterje na gostovanju v Ittingenu

V okviru letnega praznovanja ustanove Kartuzije Ittingen v kantonu Thurgau v Švici (Stiftung Kartause Ittingen) 24. junija je bila v velikem križnem hodniku odprta razstava 600/100 let kartuzije Pleterje. Ob jubileju pleterske kartuzije je bila najprej v slovenski verziji predstavljena v Novem mestu, nato pa je gostovala še v Ljubljani, Mariboru, Kopru in Kranju. Za gostovanje v Švici in morebiti v naslednjem letu še na Dunaju je bilo kompletno gradivo prevedeno v nemščino in ponovno natisnjeno, tako katalog kot razstavni panoji.

Kartuzija Ittingen ne sodi več med delujoče kartuzije v meniškem smislu, v okviru nekdanjih samostanskih stavb in velikega posestva pa že več desetletij deluje ustanova. Vodstvo je uspelo z delno rekonstrukcijo samostanskih celic, prenovno nekdanjih gospodarskih po-

slopij in ponovnim odkupom kmetijskih in gozdnih površin ter pestrim programom simpozijev, glasbenih izobraževanj, duhovnih seminarjev, muzejsko in galerijsko dejavnostjo, ponudbo prenočišč in restavracijo ustvariti prestižen in razvojno zelo napredno zasnovan center. Ustanova šteje preko 4.000 članov, ki s svojimi prispevki soustvarjajo sedanjo podobo.

Otvoritev razstave o kartuziji Pleterje, s katero ima ustanova redne in tesne stike, je bila torej usklajena z glavnim letnim srečanjem članov in je med njimi naletela na prirčen sprejem. Razstava na zaokrožen način predstavlja življenje, zgodovino, arhitekturo in konservatorske dileme samostana Pleterje. Pripravil jo je Studio VISIO, katerega direktor, Novomeščan Zvone Pelko, je prispeval fotografije, besedila so napisali p. Janez Hollenstein, p.

Danilo Breščak
PLETERJE V ŠVICI

J. M. Davida, sedanjí prior kartuzije Pleterje, dr. Robert Peskar, direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, dr. Jože Mlinarič, dr. France M. Dolinar, dr. Metod Benedik in Jože Simončič. S predavanjem o življenju kartuzij, zgodovinskih okvirih za njihov nastanek v Sloveniji in z geografskim orisom Slo-

venije je nastopil dr. France M. Dolinar, vodja nadškofijskega arhiva v Ljubljani. Otvoritev je dopolnil koncert kartuzijanskih koralov, ki ga je izvedla Scola Cantorum iz Ljubljane pod vodstvom prof. Toneta Potočnika. Slovesnosti se je udeležil tudi slovenski konzul v Bernu, g. v. Jožef Ciraj.

Alenka Černelič Krošelj

SKOZI OČI (OKO) V SVET ...

10 let Društva likovnikov Krško – OKO, pregledna razstava,
Galerija Krško in katalog

1 Prvo razstavo, ki je bila povezana s Štovičkom, so organizirali sicer že leta 1996, ko so člani novoustanovljenega Društva likovnikov Krško – OKO ob 100-letnici rojstva Vladimíra Štovička vabili na otvoritev razstave *Vladimír Štoviček med nami* v petek, 14. junija 1996, na gradu Rajhenburg v Brestanici. O Štovičku je razmišljal takratni predsednik društva Rudi Stopar. Od takrat je junij tudi mesec društva in ljubiteljskega likovnega ustvarjanja v občini Krško.

Raznovrstna kulturna društva so vedno bila in so pomemben del javnega življenja vsakega kraja in mesta. Eno izmed dejavnejših tako imenovanih specializiranih kulturnih društev je *Društvo likovnikov Krško – OKO*, ki je bilo ustanovljeno pred desetimi leti, ko je skupina ljubiteljskih likovnih ustvarjalcev začutila potrebo po formalnem združevanju in skupinskem oziroma organiziranem delovanju in nastopanju. Tako v zadnjih desetih letih Društvo likovnikov Krško – OKO pomembno (so)oblikuje tako posavski kot slovenski likovni prostor. V tem času je delovanje društva potekalo predvsem na treh ravneh: organiziranje, izvedba in sodelovanje na kolonijah, ex temporih in drugih delavnicah, sodelovanje z drugimi društvi, izobraževanje v obliki tečajev, delavnic in natečajev ter letne pregledne razstave, ki so pregled dela vsakega posameznega člana, ki ob tem dobi tudi možnost za predstavitev širši javnosti. Eden izmed najodmevnejših dogodkov iz »življenja« društva je bila dobrodelna avkcija likovnih del Oko za Sonček, ki je potekala 6. novembra 1997.

K tej množici dogodkov desetih let so člani društva letos dodali še dva: letno pregledno razstavo in izdajo kataloga, v katerem so predstavljeni vsi člani, ki so se odzvali vabilu vodstva, da se z enim delom in kratkim besedilom skupno in posamezno predstavijo.

Pregledna razstava, ki je poimenovana po Vladimíru Štovičku

(1896–1989) Štovičkov dan, je bila tako kot že prej osem let postavljena v poznobaročni prostor nekdanje špitalske cerkve sv. Duha, kjer domuje Galerija Krško. Na otvoritvi je bil predstavljen tudi katalog, ki ga je društvo izdalo v samozaložbi in s prihranjenim denarjem.

Ob možnosti za promocijo oziroma za predstavitev svojega likovnega ustvarjanja so člani društva dobili tudi priložnost za razmislek o likovni poti, po kateri hodijo, in soočenje z drugimi, tistimi, ki bodo z različnimi in drugimi »očmi« gledali in ocenjevali.

Ob vpogledu na letno razstavo in predstavljeni katalog lahko nekaj pogledov usmerimo tudi v delo članov društva in jih glede na prehojeno pot in likovne dosežke razdelimo v več skupin:

- Ustvarjalci, ki so še na začetku svoje likovne poti in imajo veliko željo, da tudi s pomočjo društva preskočijo to začetno »fazo« in svobodno vstopijo v bolj samosvoj likovni svet.

- Ustvarjalci, ki svojo željo po predvsem slikanju uresničujejo že vrsto let, a jim življenjske razmere ne omogočajo, da bi slikanju posvetili toliko časa, kot bi želeli, in toliko časa, kot bi ga potrebovali za nadgradnjo talenta, ki čaka na razvoj že iz mladosti. Večina teh na leto ustvari malo število slik, kar je zelo dobro vidno ob naborih za vsakoletno pregledno razstavo, ko težko najdejo uspešno sliko, ki bi predstavljala njihovo »likovno leto«. Društvo jih rav-

no s to letno razstavo spodbuja, da vztrajajo in pričakujejo čase, ki bodo bolj naklonjeni likovnemu ustvarjanju.

- Ustvarjalci, ki veliko ustvarjajo in so že uspeli najti svoj način slikanja. Takih je kar nekaj, večina pa je zavezana priljubljenim motivom cvetja, ljudskemu stavbarstvu in krajini, tehniki olje na platno in slogu realizem v smislu čim bolj »pravega« posnemanja vidnega.

- Ustvarjalci, ki preko nenehnega dela, izobraževanja in razmisleka o ustvarjenem (z veliko preslikanih platen) presegajo pojme ljubiteljskega likovnega ustvarjanja, kar pomeni, da z določeno stopnjo osvojenega »obrtniškega« slikarskega znanja počasi in vztrajno oblikujejo svoj likovni izraz.

Posebna kategorija so tisti člani, ki delujejo v društvu predvsem kot mentorji in spodbujevalci napredka in učenja. Cvetka Miloš, Vladka Štoviček, Rajko Čuber, Vlado Cedilnik in drugi so tisti, ki spodbujajo in usmerjajo vse: tiste, ki želijo napredovati, in tiste, ki jih je v drugačno likovno razmišljanje (bolj svobodno) še treba usmeriti. Vsak ustvarjalec je lahko zadovoljen tudi z vsem, kar se »pokaže« na platnu, vendar pa je vsak ustvarjalec, ki želi svoje delo pokazati tudi drugim, dolžan z odgovornostjo predstavljati ustvarjeno in ločevati več od manj, boljše od slabšega ter se truditi za napredek.

Članom društva je ljubo predvsem slikarstvo, čeprav je na pregledni razstavi predstavljenih tudi nekaj kiparskih stvaritev. Ob desetletnici se je aktivneje »vrnil« v društvo prvi predsednik in uveljavljeni ustvarjalec (kipar, grafik, pesnik, publicist) Rudi Stopar, družinsko kiparsko »obrt« pa nadaljuje tudi član družine Štoviček, Andrej Čebular.

Ob obletnici lahko tako ugotovimo, da v društvu delujejo raznovrstni ustvarjalci z različnimi ambicijami, željami in likovnim znanjem, kar dokazujeta tako razstava kot tudi katalog. Člani Društva likovnikov

Krško – Oko so ob desetletnici ne samo zaslužili tovrstno publikacijo, ampak so jo napolnili z zanimivi deli in mislimi, kar je dokaz raznovrstnosti in razvejenosti ustvarjanja, ki sicer poteka pod enim »očesom«, a odmeva v mnogih »očeh«. Ob uvodni besedi predsednice društva Simone Dular, seznamu vseh članov in častnih članov ter kratkem besedilu umetnostne zgodovinarke Alenke Černelič Krošelj je osrednji del namenjen članom; 35 strani od skupnih 48 napolnjujejo predstavitev, ki sledijo abecednemu redu in enoviti predstavitvi: osebna fotografija, naslov in kontakti, izbrano reproducirano delo in kratko predstavitevno besedilo, ki so ga oblikovali sami.

Domiselno ime, ki združuje različne oči pod enim – OKO – kot temeljno »orodje« za likovno ustvarjanje, je predlog akademskega slikarja Rajka Čubra, ki je prispeval tudi znak društva. Čuber je tudi eden izmed stalnih spremljevalcev dela članov in njihovih mentorjev, ki skrbno in brezkompromisno skrbi za nove in drugačne »oči«. Temu sledi tudi moto društva, ki ga je v uvodu zapisala predsednica Simona Dular: »Moto društva je združevanje in povezovanje likovnih ustvarjalcev, ne glede na likovni izraz, starost ali likovno kakovost.« Ob tem pa je treba poudariti, da je ena izmed glavnih skrbi društva likovni napredek članov, ki ga kažejo zadnje letne pregledne razstave, samostojne razstave posameznih članov in uspele likovne kolonije, ki vsako leto potekajo v drugem koncu Posavja (letošnja je bila v Podbočju).

Ljubiteljski likovni ustvarjalci imajo pomembno vlogo v širjenju likovnega obzorja v svojem lokalnem okolju, delovanje v obliki društva pa omogoča nenehno interakcijo in možnost komunikacije. Društvo likovnikov Krško – Oko je v teh desetih letih uspelo izpolnjevati svoje »društveno poslanstvo« in tako najbo tudi naprej.

**Alenka Černelič
Krošelj**

RUDI STOPAR, *Hommage IPUSI*

Galerija Ana Sevnica, 20. julij – september 2006

* Rudi Stopar se je rodil 30. maja 1939 v Boštanju pri Sevnici. Z oblikovanjem kovine se ukvarja od mladosti, ob tem piše pesmi in se udejstvuje tudi kot publicist. V Sevnici deluje tudi kot kulturni organizator in aktivist. Veliko razstavlja, tako samostojno kot skupinsko, udeležuje se različnih delavnic in kolonij, s svojimi deli, predvsem kipi, pa je zastopan v raznih zbirkah doma in v tujini. Na področju likovnega izražanja, ki presega običajne ljubiteljske likovne dosežke, deluje že več kot štirideset let in ob tem sledi močni tradiciji umetniškega oblikovanja kovin tako v svoji družini kot v okolju.

Rudi Stopar*, zvezda stalnica na posavskem likovnem nebu, je likovni ustvarjalec, ki z nenehnim delom in ustvarjanjem ter predstavljanjem – razstavljanjem vedno znova odkriva različne zgodbe svoje notranjosti in vizije, ki jih usmerja v okolje.

Umetnostni zgodovinarji, likovni kritiki smo načeloma tisti, ki naj bi umetnostni likovni dogodek postavili v kontekst in sozvočje z »drugimi« oziroma z merljivimi sestavinami vzpostavili dialog med umetnikom, kritikom, razstavljenim predmetom (umetniškim izdelkom) in odjemalcem umetnosti – gledalcem.

Rudi Stopar – kipar, grafik, pesnik, publicist, aktivist, humanist – je celovita ustvarjalna osebnost, ki je svoja dela predstavil na množici razstav tako rekoč po celem svetu. Navidezna standardna tematska razstava v sevniki galeriji Ana, ki predstavlja najnovejši ustvarjalni del, je »običajna« samo na prvi pogled. Kipi, akvarel, grafike, haige (ilustracije *haiku* poezije) in Rudi Stopar kot osebnost so kulisa, ki skriva večplastnost in širšo angažiranost razstave. Iz njenega naslova *Hommage IPUSI* odseva njena in njegova prva skrivnost: Ipusa – reka Sava, reka, ki sooblikuje njegovo življenje že od rojstva leta 1939 v Boštanju in je glavna nit razstave. Življenje ob reki nudi in oblikuje poseben odnos in symbiozo z naravo, vpogled v prihodnost pa nakazuje globoke rane oziroma, kot je zapisal v vabilu, »V vode Save je zabodena veriga. Od bolečine in solza so motne njene oči.«. Veriga je simbol povezovanja in simbol navezovanja, simbol lepega sožitja različnih elementov in simbol zatiranja – zažiranja ter prisile.

Zgodba, ki jo predstavlja Stopar, je sestavljena iz vseh elementov njegovega ustvarjanja: na dolgem akvarelu, kjer so sumarično in z glavnimi vidnimi poudarki (barvo, vodo, obalo in drevesi) nakazane glavne značilnosti in poti Save, je poudaril svojo in človekovo neločljivo navezanost z vodo; z grafikami njegovega

rodnega Boštanja je zapisana neločljivost narave in kulture, narave in človeških izdelkov – arhitekture – prostora, kamor zbežimo pred naravo (od narave), vendar jo vseeno pustimo čisto blizu – hiše brez vrtov so kot ljudje brez duše. Rudi Stopar je pretresen nad ugotovitvijo, ki je del sodobnega načina življenja: »Človek je izstopil iz sozvočja z naravo, vse bolj si jo podreja.« Veriga v steklenem, omejenem mikro prostoru, ki ga zapira velika krogla, večplastni simbol popolnosti in veselja, ki odreja naše kotaljenje.

Pot po reki dopolnjujejo majhne skulpture, ki so neke vrste odvod od bolj znanih Stoparjevih kiparskih form in novost v njegovem likovnem izrazu. Od raziskovanja in poigravanja s strukturami, ki jih omogočajo raznovrstne tehnike obdelave kovin, kjer ga je vodila predvsem želja po strukturiranem oblikovanju figur, so te male plastike obrat v čistejšo in simbolno definirane oblike. Krogla – mrzla kovina – je speta s toplim lesom, prebarvanim v modro – barvo vode in rdečo – barvo ognja ali pa barvo krvi – trpljenja, ki se pretaka tudi v IPUSI – tisti, ki jo iz preteklosti v prihodnost čuti Rudi Stopar.

Razstava je tako pogled v njegovo delo in odraz njegovega aktivističnega življenja, ki je zavezano lokalnemu regionalnemu okolju, okolju sveta in veselja. Človekovo kotaljenje je lahko v sozvočju ali pa v uničevalnem nasprotju z naravo. Rudi Stopar z vsemi ustvarjalnimi močmi opozarja na sozvočje, gledalci (drugi) pa se lahko vključijo v verigo povezovanja in sožitja ali pa v spono tistih verig, ki se bodo odkotalile v propad in uničenje ...

Otvoritev razstave je bila tudi začetek praznovanja pete obletnice delovanja galerije Ana, katere »duhovni oče« je prav tako Rudi Stopar. Stopar je 31. avgusta pripravil tudi slovesni razrez akvarela *Sava* in nadaljevanje različnih zgodb, ki bodo nova postaja v njegovem aktivistično-umetniškem delovanju.

Gojko Zupan

KOČEVSKA – PUSTA IN PRAZNA

Mitja Ferenc: Kočevska – pusta in prazna. Modrijan, Ljubljana 2005

Založba Modrijan je izdala knjigo Kočevska, pusta in prazna s podnaslovom: Nemško jezikovno območje na Kočevskem po odselitvi Nemcev. Knjiga je prvi celovit prikaz zgodovine območja, ki je v zadnjih letih predmet posameznih raziskav številnih zgodovinarjev, umetnostnih zgodovinarjev, etnologov in drugih raziskovalcev. Podnaslov je skoraj zavajajoč, saj ne gre le za jezikovno področje, gre za območje bivanja obravnavane manjšine, in to ne le po odselitvi Nemcev, ker avtor spremlja njihovo življenje najmanj skozi dve zadnji stoletji. Bralec tako dobi več, kakor obeta naslovnica.

Gozdnato območje v južnem delu države je dolgo nosilo pečat skrivnosti, vojnega dogajanja med drugo svetovno vojno ali povojnih pobojev. Nekateri so ga preveč poenostavljeno ali celo podcenjevalno preimenovali v Deželo medvedov. Kočevska je prostor s posebno kulturo, ki so jo v sedmih stoletjih trdega življenja na kraških goličavah, v gozdovih in ob njih, z razvojem industrializacije, z izseljenci in krošnjarji skupaj izoblikovali Slovenci in kočevski Nemci. Manjšina je danes pri nas znana samo s kulturno dejavnostjo dveh manjših društev in iz knjig. Redki so materialni ostanki, redke žive priče, ki pripovedujejo terenskimi raziskovalcem o svojem življenju in usodi.

Dr. Mitja Ferenc je zgodovinar srednje generacije. Sam in s sodelavci Kočevski že desetletje in pol vrača njeno zgodovinsko prepoznavnost, njeno temeljno identiteto. Zgodovinar je v teh letih z znanjem in energijo preiskal vse dostopne arhive, zasebne zbirke, preveril je knjižno gradivo in vrsto sekundarnih virov, da bi lahko sintetiziral vsaj del izgubljene materialne in nesnovne dediščine Kočevske ter njenih prebivalcev. Svoje znanje je ponudil v branje kar na 830 straneh knjige s številnimi črno-belimi fotografijami.

Vsako temo z obravnavanega

področja je Ferenc obravnaval celovito in skušal svoj zapis utemeljiti na primerljivih podatkih. Pogosto nas je že prepričal, da je prišel problemom do dna, pa je vedno sam tisti, ki najde še dodaten vir, nov podatek ali fotografijo. Veliko je zgodovinarjev, ki enako dobro in marljivo obvladujejo pisne vire. Redki jih tako natančno povežejo s terensko topografsko obravnavo kot Ferenc. Prav obravnavo realnega prostora in posledice človekovega bivanja in delovanja v njem lahko popravi navidežno popolnost ali objektivnost dokumentov. Na tem področju je avtor obravnavane knjige mojster, ki nima para.

Začetni del knjige je uvodni okvir, s katerim pisec bralca postavlja v natančno zamejen prostor in čas. Dodatno je območje obravnave označeno na pregledni karti na predpapirju knjige. Prvemu, geografskemu poglavju sledi še 12 vsebinskih. Vsako je razdeljeno v pregledna podpoglavja, ki jih lahko beremo kot zaključene celote. Zadnje poglavje knjige je dodatek skoraj 50 strani izjemno natančno citiranih virov ter za znanstveno publikacijo koristna in običajna kazala s posebnimi preglednimi seznami naselij, cerkva in kratic. Kritični bralec lahko vsako navedbo avtorja preveri ali nadgradi. Radovedni domačini bodo dopolnili svoje znanje o svojem kraju. Za ljudi z manj potrpljenja je vsebina knjige sežeta v dveh povzetkih: slovenskem in angleškem.

Zgodovinar usodo ljudi in prostora raziskuje kot nenehen proces sprememb s koreninami najmanj pri Ortenburžanih in srednjeveški kolonizaciji območja. Pisec nas natančno seznaja s širšimi okviri usode kočevskih Nemcev ob koncu 19. stoletja; popelje nas skozi čas in občutja prve svetovne vojne ter obdobje kraljevine Jugoslavije, z vsemi svetlimi in temnimi platmi sožitja med Nemci in Slovenci. Natančno je opisana izselitev Nemcev in vzroki zanjo ter posledice. Zelo izčrpno so opisani in

razloženi druga svetovna vojna z vsemi podrobnostmi ter tragični poveljni čas. Brez heroiziranja nas zmrazijo podatki o ženi, ki je izgubila člane svoje družine in nogo ter na fotografiji slikarja Jakca nemo in večno stoji na pogorišču; nič manj niso povedni opisi zapornice iz poveljnega taborišča. Kar shrhljivi so podatki iz sedmega in posebej iz dvanajstega poglavja, ki je posvečeno zaprtemu območju Kočevske Reke in prikritim grobiščem. Ferenc je bil med prvimi raziskovalci, ki so skupaj z gozdarji odkrivali te malo znane prostore, ko tam še ni bilo množičnega obiska niti samovoljnih degradacij prostorov spomina.

Za širše kroge so manj atraktivna poglavja o upravni organiziranosti, o demografiji in lastnini ter spreminjanju lastninskih razmerij. Strokovnjakom pa bodo prav te raziskave odlične temelj za dodatno spoznavanje ne samo gospodarskih razmerij Kočevske, v enaki meri sosednjih območij v Sloveniji. Bralcem bodo bolj domači opisi o poveljnem razvoju šolstva, usodi cerkva in naselij. Pisec je obravnaval vse naštetje pojave preteklega stoletja kritično, vendar se ni pustil zapeljati nacionalnim čustvom ali političnim poudarkom, tako značilnim za nekatere nestrpne pisce zgodovine.

Ferenc vešče obvlada računalnik. Računalniški način opisov, razpredelnic in oblikovanje opomb ob dodatnih raziskavah avtorja vplivajo, da se je obseg knjige, če jo primerjamo s starejšimi, bistveno povečal. Zaradi marljivih raziskav so oblikovalci knjige razpolagali še s stotinami fotografij. Edi Berk, uveljavljen in vešč oblikovalec, se je zavedal »strogosti« vsebine in ji je prilagodil zunanji videz z obliko, ki nikjer ne stopa v prvi plan. Ostaja pa okvirno izhodišče, ki omogoča na-

tančno branje in pregledovanje natisnjenih reprodukcij iz različno kakovostnih virov. Podobe so uravnoteženo uporabljene med besedilom, da razbremenijo obsežnost celote. Dokumentarne fotografije in novi posnetki stanja so velika obogatitev izdelka, ki je prav s tem gradivom daleč od dolgočasnih strokovnih razprav. Na njih zaživijo objekti iz statističnih podatkov, prostor in predvsem ljudje. Avtorjeva značilnost so izčrpnost, zelo dolgi podnapisi k podobam. Eden zadnjih podnapisov v knjigi, ki tolmači napis na znamenju, skritem v gozdu, pa je verjetno kar avtorjev moto. V njem izraža svoj odnos do Kočevske, svoje kar trmasto iskanje resnice tega prostora v najširšem pomenu besede, ki so jo najbolj vztrajni prebivalci območja izrazili z ljubeznijo do ljudi in do Kočevske.

Kratka ocena male "enciklopedije" Kočevske ne more povzeti vseh njenih posebnosti. Bralec si mora in more sam poiskati poglavja, ki ga zanimajo. Ni nujno, da bere knjigo od prve do zadnje strani. Že format in obseg kažejo, da to ni turistični vademekum, je priročnik za nekaj naslednjih generacij iskalcev zgodovinskih dogajanj. Vsako posamezno poglavje je malo skladišče zgodovine, iz katere bi pisatelji sestavili roman.

Založba Modrijan je pogumno izdala knjigo, ki je na prvi pogled ni mogoče hitro prodati. Že njena promocija pa je pokazala, da je zanimanje za poglobljeno obravnavo regionalne problematike, ki odseva usodo vse Slovenije, veliko v Ljubljani, Novem mestu in v Kočevju. Knjiga bo na policah vseh, ki jih zanima identiteta neke le navidezne puste in prazne pokrajine, imela prostor med uporabnimi priročniki.

NOVA PUBLIKACIJA Z GRADIVOM KAPITELJSKE NJIVE

**Borut Križ, Novo mesto VI, Kapiteljska njiva,
Mlajšeželeznodobno grobišče, Carniola archaeologica 6,
Dolenjski muzej, Novo mesto 2005 (2006)**

Ko so novomeški arheologi pred dobrimi dvajsetimi leti začeli z izkopavanjem prazgodovinskega grobišča na Kapiteljski njivi nad marofskim gradiščem, so obsežnost nekropole ocenjevali na dva hektarja, nato so prišli na tri in pol, danes velja ocena, da bo končna velikost verjetno nekje okoli petih hektarjev. Po vseh letih raziskovanj jih še vedno preseneča izredno veliko število grobov, kar kaže na močno prazgodovinsko poselitev območja. Vse bolj postaja jasno, da gre pri odkrivanju preteklosti Kapiteljske njive za večgeneracijski podvig.

V Novem mestu se pojavlja več arheoloških najdišč, povezanih z imenom Kapitlja, kar pri nepoznavalcih povzroča določeno zmedo. Če gremo po vrsti, Kapiteljska njiva se razteza po temenu in pobočjih najvišjega novomeškega griča. Če stopamo skozi Kettejev drevored po makadamski cesti, ki vodi čez Marof iz mesta proti Bršljinu, je na naši desni strani. Na grobo si jo lahko predstavljamo, kako leži poleg Klemenčičeve kmetije nad blokovskim naseljem Mestne njive in Bršljinom. Ime je dobila po lastniku, to je bil novomeški kolegiatni kapitelj. Osrednje poslopje novomeškega kolegiatnega kapitlja je bila župna cerkev sv. Nikolaja ali Miklavža, zato je grič, na katerem stoji, ljudstvo poimenovalo Kapiteljski grič. Tudi Kapiteljski grič je arheološko najdišče. Na njegovem temenu so leta 1978 našli sledove, leta 1999 pa še dejanske ostanke prazgodovinske in antične poselitve. Lani so pod Šancami naleteli tudi na ostanke antičnih peči.

Pri uporabi obeh krajevnih imen se zlahka pojavi napaka, lapsus, ki je doletel tudi avtorja novega dela o Kapiteljski njivi. Arheolog in kustos Dolenjskega muzeja Borut Križ v aprilu izdani publikaciji Kapiteljska

njiva VI, v seznamu literature na strani 38, napačno navaja članek Danila Breščaka, Arheološka izkopavanja na Kapiteljski njivi, ki je pravilno naslovljen Arheološko izkopavanje na Kapitlju, objavljen pa je bil leta 2000 na straneh februarске številke Rasti. Napaka je seveda povsem neškodljiva in naključna, je pa kot taka značilna.

Da je Kapiteljska njiva skoraj zgodba brez konca, daje slutiti tudi nova publikacija Dolenjskega muzeja. Obsežna in bogato opremljena knjiga je izšla v seriji Carniola archaeologica, ki jo je Dolenjski muzej z namenom objave bogatega novomeškega arheološkega gradiva začel izdajati leta 1986. Serija letos obhaja dvajsetletnico, česar pa se ni nihče doslej posebej spomnil, še posebej ne letošnji Dolenjski knjižni sejem(!). Kapiteljska njiva v tem nizu publikacij obsega kar polovico oziroma tri izdaje, vse gradivo pa še zdaleč ni odkrito in restavrirano, kaj šele objavljeno.

Na Kapiteljski njivi so po doslej znanih rezultatih v obdobju zadnjega predkrščanskega tisočletja pokopavale tri medsebojno povezane kulture; nosilci kulture mlajše bronaste dobe ali kulture žarnih grobišč (KŽG), nosilci halštatske ali kulture starejše železne dobe in keltizirani staroselci ali nosilci kulture mlajše železne dobe. Prav o teh zadnjih prazgodovinskih prebivalcih govori novi zvezek Carniole archaeologice. Prinaša objavo stodevettindvajsetih značilnih grobov mlajše železne dobe, kar pa še ni dokončna številka, saj so na Kapiteljski njivi poleg grobov starejših kultur doslej raziskali že preko 700 grobov tega obdobja.

Predgovor knjigi je prispeval ravnatelj Dolenjskega muzeja Zdenko Picelj, ki toži predvsem zaradi v splošni zavesti meščanov preskrom-

nega priznavanja pomena novomeških arheoloških najdb in prostorske stiske muzeja. Za njim besedo prevzame avtor Borut Križ. V Uvodu pojasni zasnovo knjige, izbor in merila za objavo gradiva ter umestitev grobišča. V poglavju Kapiteljska njiva – mlajšeželeznodobno gradišče daje najprej zgodovinski pregled raziskav, celostno opiše najdišče in njegove značilnosti. V nadaljevanju je podrobneje obdelano gradivo: Lončenina, Pridatki ženskih grobov – Nakit in Deli noše, Pridatki moških grobov – Orožje, Deli noše in Drugo. Nato poda Sklep in navede uporabljeno strokovno literaturo. Osrednji del publikacije je namenjen katalogu gradiva. Za opisi stodevetindvajsetih grobov je objavljenih še sto tabel z risbami gradiva v merilu 1:2, v zavihkih platnic je priloženo pet prilog in načrt grobišča.

Kot ugotavlja avtor, so vsi grobovi »klasičnega« mlajšeželeznodobnega grobišča brez izjeme žgani in plani. Časovno segajo od stopnje Lt B2 do začetka stopnje Lt D, po slovensko od 3. do 1. stoletja pred našim štetjem. Zanimivo je, da se

najstarejše najdbe teh grobov pokrivajo z najmlajšimi najdbami starejše železne dobe. Večkrat so bili najstarejši plani grobovi vkopani v plašč starejših gomil s skeletnimi grobovi, kar kaže na določeno nadaljevanje in moč staroselske kulture, ki lastne korenine vleče vse od kasne bronaste dobe. Tako kot na pred desetletji raziskanem delu mlajšeželeznodobnega grobišča v Kandiji se tudi na Kapiteljski njivi mešajo elementi vzhoda in zahoda oziroma vplivi vzhodnih in zahodnih Kelto, kar kaže na odprtost prostora ter na trgovske stike s celotnim prazgodovinskim evropskim prostorom.

Knjiga je pisana dvojezično, za prevod v angleški jezik je bil zadolžen »novomeški« arheolog Phil Mason. Za izvrstno terensko dokumentarno in kabinetno študijsko fotografijo je poskrbel avtor sam, le posnetek za naslovnico je prispeval Dragan Arrigler, oblikoval jo je Jovo Grobovšek. Risbe so delo Maje Rudolf Markovič in Svetlane Rodič-Jakimovske, kartno gradivo je pripravila Mateja Belak. Knjigo so v nakladi petsto izvodov natisnili v Tiskarni Novo mesto.

Ivan Kastelic

JAZBEČEVA MAVRICA IZZA DUŠE

Milan Jazbec: Mavrica izza duše. Roman o diplomaciji. Miš, Dob pri Domžalah 2006

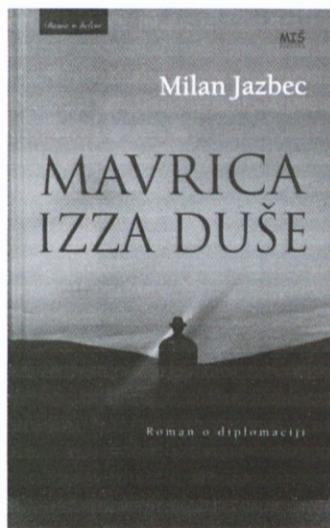
Podnaslov knjige je Roman o diplomaciji. Kdor pričakuje v njej opise podvigo, ali bleščečih koktajlov in sprejemov z zakulisnimi igrkami na diplomatskem parketu, bo razočaran. Knjiga v obliki kolaža nameče nekaj strnjenih podob iz življenja kariernega diplomata, ki je bil nekoč novinar in ki »za diplomata piše preveč«, kot pravi njegova znanca Sophie. »Piše preveč« pomeni, da je za njim že cela vrsta natisnjenih uspešnih romanov in da je zadnji med njimi nominiran za Nobelovo nagrado. Med utrinki izbranih dogodkov teče pripoved spominov – v tretji osebi. Kot bi uporabil antični zbor. Za spletko kolega iz-

vemo šele preko njegove zadrege, ko mora junaku – nobelovcu v čast postaviti dosje voščil. Avtor Mavrice obdela celo najbolj žgečkljive dogodke, kot so ljubezenski prizori, skozi spominjanje. Zgodba je napisana »na mah – v eni sapi«, kot se to počne pri uredniškem komentarju. Tak vtis lahko dobi bralec. Spomini in razglabljanja, ki so prava srž zgodbe, se pomikajo v času nekoliko naprej ali nazaj med odbranimi dogodki. Jazbec jih pač po potrebi priključ v protagonistove misli. Zato se mora bralec na trenutke sam znajti v času in med liki. Ampak zgodba je samo skelet za vse drugo.

Osrednji lik zgodbe, torej njegov

Ivan Kastelic
JAZBEČEVA MAVRICA
IZZA DUŠE

roman, prejme Nobelovo nagrado. Ta dogodek na tak ali drugačen način obnovi njegove stike z nekaterimi izmed oseb, ki so se ga bile nekoč – skozi življenje – že dotaknile. Osredotoči se na nekaj ženskih likov. Na dame, ki so praviloma odigrale epizodne vloge v njegovem življenju. Nekje na svoji poti jih je srečal, vendar dlje od »prijateljstva in zaupljivosti« njegovi odnosi z njimi večinoma niso prerasli.

Jazbec polaga svojemu junaku v misli (tudi) meditiranje o sreči, ki da je lahko le trenutna in se je zavemo šele potem, ko je že mimo. Enako je z medosebnimi odnosi: nekaj ali nekoga lahko dodobra spoznaš in oceniš šele, ko si se odmaknil od njega. Prevladuje ločenost! Nebližina in hrepeneča razmišljanja so skoraj gonilna sila za junaka. Celo njegove odnose z lastno hčerko zgodba izroča virtualnemu mediju. Z bitjem, ki mu je (vdovcu) najljubše, ohranja edino redno toplotno komunikacijo preko elektronske pošte. To se sliši čudno, vendar njemu očitno uspe, da po tej poti hrani svojo brezmejno očetovsko ljubezen. To je še eno od sporočil knjige: samota je usoda človeka in je normalno stanje. Največ lahko dosežeš, kadar si sam. »Tudi v službi delaš vedno sam«, je pojasnil pisatelj Mavrice na njeni predstavitvi v Posavskem muzeju Brežice. »Če je predstavništvo države še tako številno, greš na nalogo (sprejem, razgovor, pogajanja...) vedno sam.«

Dr. filozofije (diplomacije) Milan Jazbec je karierni diplomat, tako kot junak njegove knjige. Za seboj ima kar nekaj strokovnih in kakšno literarno delo. Tudi v Mavrici si privošči občasna pojasnila o delovanju in nalogah diplomatskih predstavnikov

ter razmišljanja o vlogi države. To je mimo prej, kot se zavemo, da nas poučuje v maniri predavatelja. Hkrati pa je bralcu že podtaknil utrinek ali dva o depešah, odnosih med delavci na ministrstvu, v diplomatsko konzularnih predstavništvih – o fenomenu podmornice ali (recimo) v Generalni skupščini Združenih narodov. Dejanskega dogajanja, akcije »sedaj in tukaj« je v knjigi relativno malo. Srž ni v dogajanju. »Jazbec« je v junakovih razmišljanjih in čustvovanjih. Kot v starih japonskih filmih: umirjeno dogajanje in veliko utrinkov. Poudarek: mnogi drobci odražajo nežnost, liričnost, prijazen poklon ljubkostim v okolju ... Nekoliko ženski način pisanja? Površen ali hiter bralec zlahka zgreši nit dogajanja, ker je nit – potek zgodbe – izven zgodbe. Je v logiki vsakdanjega življenja protagonistov.

Saj so tudi v drugih romanih pogosto vpleteni avtobiografski elementi. Zato nima smisla razglabljati o tem, kaj je vezano na dejansko Jazbečevo življenje in kolikšen del je prispevala domišljija. Nekaj pa je prišlo na dan verjetno nenamerno. Eden od likov v romanu je negativec, vendar mu osrednja osebnost Mavrice ne privošči niti grde misli. Nikar da bi mu vrnil za nekdanjo podlo spletko. Kar preveč črno – belo. Prelepo, da bi bilo res! In vendar: tisti, ki Milana Jazbeca poznamo kot človeka, vemo, da lahko k njegovim slabostim dodamo tudi to. Nekako ne zna ali noče biti žleht!

Morda še podrobnost: (del) zgodba iz knjige je prejela nagrado tržaške založbe. Knjiga Mavrica izza duše je izšla pri založbi Miš z Doba pri Domžalah. Avtor napoveduje, da bosta prvi knjigi sledili še dve in da bo nastala trilologija Dama v belem.

Veljko Toman: KAPITELJ, 2006, akril pl., 100 x 100 cm

Oton Skola
Prevod: France Baraga

POROČILO O MISIJONSKEM DELU V SEVERNI AMERIKI (2)

Spovedovanje

Medtem so se moji kristjani skrbno prizadevali, da bi ohranjali čisto in neomadeževano vest. Zato so se v zakramentu svete spovedi pogosto čistili svojih grehov. Dva dneva v tednu, sredo in soboto, sem posebej določil za spovedovanje. Izjema so bili nujni primeri, denimo, če je kdo zbolel ali se odpravljaj na pot. Nekateri so prihajali k spovedi vsaka dva tedna, drugi vsak mesec ali dva, spet drugi dvakrat na leto. Kanadčani so se mi spovedovali svojih grehov neposredno v francoskem jeziku, ki sem ga dovolj dobro obvladal, tako da nisem potreboval prevajalca. Mestici in gozdni prebivalci pa so se vsi spovedovali v očipvejščini s pomočjo prevajalca. Ta je bil ne le moder in obziren, ampak tudi zelo tankovest. Ko je spovedanec naštel svoje grehe, jih je tolmač prevedel v francoščino, jaz pa sem, kakor je navada, spovedanca stavek za stavkom po prevajalcu poučil ter mu naložil grehom primerno pokoro. Tako sem pomagal dušam, dokler nisem bil sposoben vse to storiti sam v indijanskem jeziku.

Pobožni prebivalci divjine so se navadno iskreno obtoževali tudi najmanjših grehov, smrtnega greha pa jih je bilo tako groza, da so se nekateri v spovednici kar razjokali zaradi storjenih grehov. Drugi niso hoteli ne spati ne jesti, dokler se niso s skesanim srcem spovedali storjenega greha. Pred spovedjo so se dolgo pripravljali nanjo in se po njej z vso vestnostjo trudili opraviti naloženo pokoro. Sadovi njihovega iskrenega kesanja in pokore so se kazali v dobrih delih, v močni veri in v poštenem in častnem življenju. Vsako nedeljo so po duhovnikovem obhajilu prejeli obhajilo tudi verniki, in to nadvse pobožno, s sklonjeno glavo in s sklenjenimi rokami. Po obhajilu so z razločnim glasom, počasi in prav pobožno zmolili pet desetak rožnega venca.

Wisconsin

Do leta 1846 je spadal La Pointe v deželo Wisconsin in je bil v pogledu škofije pod državo Michigan. Ker pa je ameriška vlada deželo Wisconsin, ki je obsegala La Pointe in indijanske pokrajine ob obalah Gornjega jezera, po novem napravila za eno od novih združenih držav, La Pointe poslej zaradi nove geografske razdelitve ni več spadal pod škofijo Michigan, ampak Milwaukee (izgovori Milwo-ki).³⁸ Zato sem detroitskega škofa trikrat prosil za odpustnico, dokler mi ni končno ustregel in mi dal dovoljenje, da ostanem v La Pointu v škofiji Milwaukee pod škofom Johnom Martinom Hennyjem. Škof je bil po rodu iz Švice³⁹ in mi je že prej dovolil prost vstop v svojo škofijo. Zdaj je to potrdil tudi s soglasjem v pisni obliki.

38 V izvirniku "Milwaukie" (izg. "Miluocchi").

39 Johann Martin Henny je bil prvi ameriški škof nemškega rodu. (Berichte 26/1854, str. 45).

40 V izvirniku Fondulac. Beseda pomeni "na koncu jezera". Danes je to predmestje Dulutha. Indijanci so se morali kasneje umakniti bolj v notranjost, kjer je danes indijanski rezervat Fond du Lac.

41 Že pred tem je Baraga načrtoval izgradnjo cerkve, a mu to očitno ni uspelo. V *Berichte* 20 (1846), str. 54, piše januarja 1846, da bo v ta namen potoval iz L'Ansa v Fond du Lac še pozimi in bo za pot tja in nazaj po snegu potreboval kar 230 ur (30 dni po 8 ur!).

42 V prvem pismu, 4. julija 1846, *Berichte* 20 (1846), str. 67, piše Skola, da je našel tam samo štiri družine mesticev in nekaj krščenih Indijancev. Vsi drugi so bili še pogani.

Fond du Lac

V maju leta 1846 sem s svojim tolmačem in nekaterimi veslači mestici v lesenem čolniku prepotoval 150 milj od La Pointa do pri-toka Gornjega jezera pri indijanski vasi Fond du Lac,⁴⁰ kjer je v kočah na ravnini živel približno dvesto malikovalskih poganov. Naproti mi je prišlo nekaj spreobrnjenih Indijancev, ki so stali na obrežju reke, ko sem stopil na kopno. Tolmač me je peljal k hiši poglavarja indijanskega plemena. Prijazno sva ga pozdravila in nato odšla k nekemu mesticu, pri katerem sem stanoval do konca svojega bivanja v Fond du Lacu. Ker v kraju ni bilo cerkve, sem začel najprej misliti na hišo, kjer bi lahko daroval vsakdanjo daritev Gospodu Bogu za zveličanje svoje črede.⁴¹ Pokazali so mi staro leseno hišo in takoj sem se lotil gradnje oltarja. Napol podrte stranske stene, ki so bile polne razpok in umazane od saj, sem v ta namen prekril deloma z rogoznicco, deloma z volneno tkanino. K steni sem pomaknil mizo, jo prekril z lanenim prtom in pripravil vse potrebno za bogoslužje. Zjutraj sem z zvoncem sklical indijanske kristjane v hišo in tam maševal. Že v letih pred mojim prihodom jih je častiti gospod Baraga kakih petdeset privedel k *sveti* veri⁴². Po maši sem začel to pobožno in preprosto ljudstvo po pol ure ali več, kolikor se mi je zdelo potrebno, učiti molitvenih obrazcev. Ker sem takrat že nekoliko napredoval v indijanskem jeziku, sem jim iz Katekizma prebral nekaj resnic, potrebnih za spoved in obhajilo. Preden sem prišel v La Pointe, je gospod Baraga pogosto sam obiskoval te krščanske prebivalce in jih pripravljaj na vreden prejem svetih zakramentov. Tako so nekateri od njih prihajali v soboto zvečer ali v nedeljo zjutraj pred mašo k meni, da bi se po tolmaču spovedali. Tisti, za katere sem presodil, da so dovolj poučeni in vredni, da sprejmejo sveto obhajilo, so se pridružili obhajancem pri Gospodovi mizi. Ker v tej divjini ni bilo najti nobenega cerkvenega pevca, sem ob nedeljah po tihi maši prebral vernikom sveti evangelij in jim brez vsake druge svečanosti s pomočjo tolmača razložil Božjo besedo.

Poganski gaji

Dokler živijo pogani v poganstvu, nočejo stopiti v hišo, kjer se opravlja krščansko bogoslužje. In to najprej zaradi sramežljivosti, ker jih k veri spreobrnjeni Indijanci zaničujejo kot nekultivirane malikovalce, potem zaradi neke prirojene trmoglavosti, da ne bi tudi njih kdo pregovoril za sprejem krsta, in končno, da jih ne bi kdo omejeval pri njihovih praznih zabavah in pijanskih veselicah. Sami darujejo svojim lesenim bogovom daritve na višavah in v gajih, kakor so delali nekoč stari pogani.

V Fond du Lacu je zelo visoka gora. Na njen vrh vodijo razne dobro izhrojene poti. Ko sem se nekoč povzpel na to strmo goro in sem sédel na dolg hlod strohnelega drevesa, sem na njem opazil dve veliki kači, štiri čevlje dolgi in dokaj debeli, z zelenim hrbtom in rumenim repom. Zelo sem postal radoveden in približal sem se jima, da bi si ju ogledal. Toda prestrašili sta se me in zbežali. Sam pri sebi sem premišljal, ali ni ta vrsta strupenih živali predmet poganstva in malikovanja. Od tam sem šel na drugo stran gore, ki je bila gosto poraščena z drevjem in trnjem. Napravil sem kake pol milje poti čez goščavo, a kolikor dalje sem hodil, toliko težje sem šel naprej. Pogledoval sem sem in tja in daleč na vrhu zagledal majhen kos zemlje, očiščen od trnovega grmičja. Bil je

43 Še več o obredu "velike medicine" piše v prvem pismu Leopoldinini ustanovi 4. julija 1846: *Berichte* 20 (1846), str. 67–69. Primerja ga z nebesi. V usta indijanskega poglavarja postavlja besede: "Veliki medicini so ostali naši očetje zvesti do danes, ker ustavlja bolezní in ohranja naše otroke zdrave ... Če boste praznovali veliko medicino, boste po smrti prišli na prijeten prostor, vedno boste bobnali in praznovali medicino" (str. 68).

44 V izvirniku "medewiwin", v Baragovem slovarju razloženo kot "grand medicine".

45 V zadnjem, šestem pismu, 22. avgusta 1856, *Berichte* 28 (1856), str. 23, opisuje Indijanca, ki je bil star čez sto let in popolnoma bel. Sicer pa pravi: "pravi Indijanci vse do osem-desetega leta ne dobijo sivih las, šele potem jim začno lasje polagoma siveti."

46 V izvirniku "kalyb". Za besedo nisem našel zadovoljive razlage, zanesljivo pa je bil eden od glavnih predmetov, ki so jih imeli Indijanci za pasom, nož (prim. Friderik Baraga, *Zgodovina, značaj* nravi in šege severnoameriških Indijancev, Celje 1970, str. 48). Ustrezno ima angleški prevod na tem mestu "steel".

SKRITI ZAKLADI
KULTURNE DEDIŠČINE

Rast 5 / 2006

kakor ograjen vrt, v katerega je vodila pot. Stopil sem v ta skrivni ograjeni prostor in videl v njem osem kolov, kakor v pravokotniku zabitih v zemljo in zgoraj pobarvanih z rdečim. V sredini je bil daljši kol, ves bel, na vrhu pa je bila pričvrščena lesena, z rdečo barvo pobarvana sova. Imela je zavit kljun, dve glavici medeninastih žebeljev pa sta ji bili namesto oči. Na tem kraju so pogani žrtvovali krivim bogovom iz lesa in kamna in med letno daritveno slovesnostjo izvajali svoj veliki zdravilni obred.⁴³

Priprava šotora in zunanosti na veliki zdravilni obred

Prav v dneh, ko sem priplul v Fond du Lac, so Indijanci tistega kraja praznovali svoj veliki zdravilni obred (indijansko: *midewiwin*)⁴⁴ in izvajali svoje glavno malikovalsko bogoslužje. Napravili so velik in prostoren šotor, 100 čevljev dolg, 16 čevljev širok in 8 čevljev visok. Za kritje šotora, ki je bil podprt s številnimi koli, zabitimi v zemljo, in drugimi, postavljenimi na vrhu počez, so uporabili rogoznico, spleteno iz ločja, potem brezovo in cedrino lubje ter številne kose bele volnene tkanine, v kakršne se Indijanci navadno oblačijo in ponoči pokrivajo. Na vrhu šotora so bile odprtine za prehod zraka in dima od ognja, na katerem so kuhali in pripravljali svoje pojedine. V šotoru, ki je bil znotraj prekrit s cedrovimi vejami, so na eni strani sedeli moški, na drugi ženske. Nekdo izmed poganov je neprenehoma tolkel po bobnu, drugi pa je držal v rokah kositrni lonček s peskom in z njim med bobnanjem ropotal. Med praznovanjem svojega velikega zdravilnega obreda so bili pogani praznično oblečeni in so imeli obraze pobarvane z različnimi barvami. Nekateri so si pobarvali čelo z zeleno barvo, okrog oči so imeli črn krog, nos rdeč, brado modro; drugi so si čez čelo in nos vse do ustnic potegnili črte v črni, čez ostali obraz in brado pa v rdeči barvi, spet drugi pa so si ves obraz pobarvali s črtami v črni, beli in rdeči barvi.

Vse te in številne druge vrste barvil različnih barv izdelujejo Indijanci sami. To posebej velja tudi za rdečilo, ki ga delajo iz lubja nekega divjega drevesa in ki v svoji sijajni lepoti nič ne zaostaja za cinobrom. Druge vrste barv, razen črne in bele, izdelujejo iz različnih rož in rastlin, tako da njihov sok posušijo in ga zdrobijo v prah.

Pogani si krasijo tudi vrh glave. Med goste in dolge črne lase, ki tudi pri stotih letih ne osivijo,⁴⁵ si umetelno namestijo peresa orlov, sov, sokolov in tako naprej, da se zdi človeku na pogled, kakor da resnično rastejo iz njihovih glav. Drugi si na obe strani glave vpletejo peruti roparskih ptic, ki jih zgoraj razprostrejo in učvrstijo. Svoje lase lepo spletejo in jih spletene v kite pustijo, da padajo čez rame. Pogani nižjega razreda si okrog čela ovijejo volneno blago, pobarvano z različnimi barvami, tako da po svoji obliki spominja na turška pokrivala – turbane. Tudi poganski vrači, ki so starešine in svetovalci najvišjega poglavarja (šefa oz. poveljnika), in katerih je v Fond du Lacu približno dvajset, si ovijejo čela s takim pokrivalom, navrh pa si dajo okrog glave še kožo velike kače, tako da njena glava gleda s čela vsakogar in ga krasí.

Veliko indijanskih vračev opasuje tudi svoja ledja s kačjo kožo, ki jim rabi za pas, za katerim hranijo kresilo, nož,⁴⁶ tobak in pipo. Nekateri pogani so oblečeni v halje, ki jim segajo od ramen do gležnjev in so porisane črno in rdeče z različnimi, črkam podobnimi znaki. Roke jim oklepajo medeninaste zapestnice, noge pa pokrivajo obuvala iz jelenje kože. Na prsih imajo tako vrači kakor navadni

47 Baraga nasprotno o ženskah trdi: "nikoli pa nimajo obročkov v nosu". Glej navedeno delo, prav tam.

48 Skola pripoveduje iz prve roke, saj se je udeležil vseh njihovih obredov, na katere so ga sami povabili. Med obredi sicer ni mogel nikogar krstiti, a na koncu mu je indijanski poglavar sam naznanil, da se nameravajo vsi pokristjaniti, počakati hočejo le, da bodo imeli v Fond du Lacu cerkev. Tako v prvem pismu, 4. julija 1846, *Berichte* 20 (1846), str. 67-69.

49 V zadnjem, šestem pismu, 22. avgusta 1856, *Berichte* 28 (1856), str. 18, jih omenja kot glavarjeve svojce, v indijanskem jeziku "oskkinawe".

50 V izvirniku je latinski izraz "per-tica" (merska enota za dolžino skoraj 3 m). *Berichte* 28 (1856), str. 19, uporablja izraz *ellenlang* (dolžina vatla je 77 cm), ki je veliko ustrežnejši. Izvirna cev mirovne pipe je namreč dolga 16 do 20 inčev (okrog pol metra).

51 Pri Baragu "mekatewikwanaie". Prim. Friderik Baraga, *Krščanski nauk za Indijance*, Ljubljana 1997, str. 10.

SKRITI ZAKLADI
KULTURNE DEDIŠČINE

Rast 5 / 2006

pogani steklene korale, pa tudi velike kositrne ali železne medalje, na katerih je vtisnjena podoba ameriškega predsednika ali kakega drugega pomembnega moža v ameriški državi. Poganske ženske se ne barvajo in tudi nimajo naglavnega okrasja, le ob svečanih dneh nosijo kovinske uhane, a sicer so brez njih. Veliko žensk si ne pri-trjuje uhanov le v obe ušesi, ampak si dajo uhan tudi med nosnici.⁴⁷ Nekatere dajejo na obe ušesi obeske rdečih ali majhnih belih koral, zaradi česar se jim, kakor sem to sam videl, ušesna mečica povsem razpara in tako raztrga, da je mogoče s koncem prsta iti skozi odprtino.

Veliki zdravilni obred⁴⁸

Vse, kar sem do zdaj povedal o velikem zdravilnem obredu, pa je le uvod k temu, kar sledi. Ko je glas bobnov sklical skupaj pogan-ske može, so šli, ker se je že bližala ura praznovanja, v šotor, da bi se s posvetovanjem pripravili na veliki zdravilni obred. Najprej je vstopil najvišji poglavar (ogima). Njegovo visoko pokrivalo je bilo obrobljeno z dolgimi belimi resicami. Sedel je na rdečo tkanino, sem ter tja pretkano z belimi cvetovi. Za njim so šli nižji poglavarji, ki jim pravi mladeniči (ochkinaweg)⁴⁹, nazadnje so vstopili vede-ževalci ali vrači velikega zdravilnega obreda (mashkikiwininiwag). Veliki poglavar jih je vse posedel na zemljo poleg sebe s po turško spodvitimi koleni.

Vsak izmed njih je vzel svojo precej veliko kamnito pipo, izdol-beno na izviren indijanski način, in jo skupaj z vatel⁵⁰ dolgo cevjo za kajenje napolnil s tobakom. Med seboj so si iz roke v roko podajali kresilno gobo, ki jo je veliki poglavar prižgal s kresilom, da so si z njo prižgali tobak v pipi in začeli kaditi. Med tem so bili kake slabe četrt ure povsem tiho. Po preteku tega časa je veliki poglavar nago-voril ljudstvo, ki se je zbralo krog njega. Vsebina njegovega govora je bila približno takšna: "Moji sinovi! Mislim, da so vam vaši očetje, od katerih so mnogi že dolgo mrtvi, pripovedovali, kakšno lakoto so pretrpeli v tej divjini, ko so hodili po vseh okoliških gozdovih, pa niso prinesli z lova ne medveda, ne zajca, ne volka, pa tudi nič drugega niso imeli, da bi se preživeli, in tako so mnogi od njih od lakote umrli. Veste, da so nekateri izmed vaših bratov dobili od angleške vlade pisna odlikovanja in velike medalje za pomoč Angle-žem v borbi proti francoskim Kanadčanom, kajti pogumno so se borili, drugi pa so padli v borbi. To je bilo našemu narodu v veliko čast, a zaradi vaših bratov, ki so umrli, našemu plemenu tudi v veliko nesrečo. Veste tudi, da so prišli vaši predniki pred mnogimi stoletji iz zelo oddaljenih krajev čez ozek morski preliv na naše obale. Častili so sonce, luno, zvezde, ogenj, vodo, kamnite podobe, želve, bobre, sove in kače, v senčnih gozdovih so si napravili gaje in postavili svetišča za prerokovanje. In vaše čaščenje bogov se je ohranilo med nami do današnjega dne. Zato, sinovi moji, se nikar ne pridružite veri mož, ki so oblečeni v črno haljo in pridigajo o Križu, ampak zvesto čuvajte svoje domače bogove, kakor so delali vaši očetje, da se naše plemo ne razprši med druge narode in se povsem ne razblini in izkorenini. Zato svojim sinovom vračem nalagam, naj pazijo, da bi se kdo izmed naših ne pridružil veri mož v črni suknji (mekate-wikonaieg)⁵¹ in se tako naše ime ohrani. Zato, sinovi moji, vas vabim na pojedino. Danes jaz, jutri in druge dni pa bodo zanjo prispevale

druge družine, vsaka zase. Če pa katera ne bo mogla sama postreči z vsem potrebnim za pojedino, bodo del prispevali njeni sosedje. Možje bodo prinesli od svojega lova srne, zajce in jelene, kar bo dovolj za vse dni obhajanja našega velikega zdravilnega obreda. Dajmo, mladeniči, udarjajte na boben in plešite!”

Oglasilo se je vriskanje mož in mladeničev, ki so vsi zaploskali in v en glas zaklicali: “Taiia, ataiia! – Dobro, zelo dobro!” Z velikim veseljem so začeli stoje drug proti drugemu po rodnom običaju plešati ali bolje poskakovati, se pravi nenehno dvigovati prste na nogah in z njimi gibati, tako da se jim je od ponavljajočega se gibanja prstov stresalo vse telo. Ko so odplesali, so začeli pogani po dva in dva v tišini, s sklonjeno glavo in s prekrižanimi rokami ter zamišljenih obrazov v krogu hoditi po šotoru od enega konca do drugega. Kakor v sprevodu so hodili okrog sove, pritrjene na kol sredi šotora, jo častili in ji poklanjali svoje darove. Ko so prišli do vhoda v šotor, je vsakdo izmed častilcev pridal daritvi zrnce tobaka ali kako gozdno rastlino. Položil jo je na platno, razgrnjeno na tleh, polno vsakovrstnih čarovniških in praznoverskih rastlin in korenin. Vrača so se večkrat z roko dotaknili rastlin in jim dodali še drugih. Na koncu so bilke in rože skupaj s tobakom in nekaterimi barvami med seboj pomešali in napravili čeznje razna čarovna znamenja. Ko se je ta malikovalski sprevod končal, je pogansko ljudstvo sedlo k obedu. Pojedina je bila namreč že pripravljena. Tega prazničnega obeda so se udeležili vsi pogani iz vasi Fond du Lac z otroki in ženami vred.

Nekateri so jedli v šotoru, drugi zunaj pred šotorom. Kadar so imeli ob takih praznovanjih veliko živeža, so navadno napravili prav lepo pojedino. Postregli so s svinjskim, včasih tudi z medvedjim mesom, skuhanim skupaj s krompirjem ali divjim rižem, z okusno praženo perutnino, različno divjo perjadjo in z več kakor petdeset vrstami pogač, pripravljenih iz moke, jajc, mleka, masla, sladkorja in divjih jagod. Prvi obrok so razprostrli na golo zemljo, bil je samo za može. Ko so možje vstali, so njihove žene sebi in otrokom postregle z drugim obrokom.

Ob takih poganskih pojedinah se možje pogosto zelo napijejo. Nesramni in drzni trgovci jim namreč prodajajo polne sode strupenega vina in žganja, ki ga imajo pogani sicer zelo radi, a je zato po teh strupenih pijačah večji del mož ves čas poedin v omotici in nenehni pijanosti. Ženske in otroci pa se takšnih izpadov vzdržijo, saj se poganom samim zdi pijana ženska nekaj odvratnega.

Veliki zdravilni obred traja povečini petnajst dni, a če so Indijanci dovolj preskrbljeni z živežem, tudi ves mesec.⁵² Ves ta čas pogani ponoči in podnevi nenehoma bobnajo. Ko se eden izmed njih utruji, ga nadomesti drugi. Vrača pa v nočnem času v svetih šotorih uganjajo svoja prerokovanja in vraževerstva. Iz tega je lahko vsakomur jasno, da je v času velikega zdravilnega obreda komaj mogoče upati na kako spreobrnjenje poganov k veri. Toliko manj, če duhovnik še ne obvlada jezika tega indijanskega ljudstva. Zraven tega tudi nezmerno pijančevanje in omamljanje ter vse vrste izgrediv zlih strasti in izvajanje malikovalskega bogoslužja zelo ovirajo pogane, da ne morejo sprejeti luči krščanske vere. Poleg povedanega k oviri veliko pripomore tudi sama avtoriteta najvišjega poglavarja, ki vsemu ljudstvu prepoveduje, da bi se kdo izmed njih pridružil veri duhovnikov. Tudi svojim vedeževalcem, kot najhujšim sovražnikom krščanskega imena, nalaga, da branijo poganskim otrokom sprejeti francosko vero.

52 V prvem pismu, 4. julija 1846, *Berichte* 20 (1846), str. 67, navaja tri tedne. V zadnjem, šestem pismu, 22. avgusta 1856, *Berichte* 28 (1856), str. 18, Skola razlaga, zakaj so njihova zborovanja tako dolgotrajna: “Indijanci imajo sicer po naravi dober spomin in zdrav razum, njihova prirojena divja nagnjenja jih delajo v marsičem tudi zelo spretni, njihov dar razumevanja pa je tako top, da je tudi po številnih pojasnilih in ponovitvah iste, že večkrat obravnavane zadeve, z njimi le težko priti do konca.”

P. Oton Skola

– Indijanci namreč z imenom francoska vera označujejo katoliško veroizpoved, saj so bili francoski Kanadčani, ki vsi izpovedujejo katoliško vero, prvi, ki so se pridružili temu indijanskemu ljudstvu in ga poučevali v krščanstvu. Ne glede na pogansko prepoved pa je dobri Bog sklenil, da mi izroči v krst šest malikovalskih duš. S pomočjo svojega tolmača sem jih poučil v skrivnostih svete vere, jih naučil potrebnih molitev in jih po zveličavni *krstni* vodi prenovil ter privedel v Kristusovo stajo. Zelo potolažen sem se vrnil v svoj misijon v La Pointe.

Dva nenavadna krsta v Fod du Lacu

Od leta 1846 do 1850 so bila v La Pointu pogajanja z Indijanci, zato so v naslednjih letih 1847–1849 prišla vsa očipvejska plemena z Gornjega jezera v La Pointe in so vsi katoliški Indijanci svoje verske dolžnosti skupaj opravljali v La Pointu. Leta 1850 pa niso bila pogajanja več v La Pointu, ampak v Fond du Lacu, zato sem v spremstvu nekaj mesticev odplul v Fond du Lac. Tam sem ostal mesec dni in svoj čas kakor v predhodnih misijonih uporabil za to, da sem svoje ljudstvo opominjal in spodbujal ter mu delil zveličavno pomoč.

Zdelo se mi je, da bi bilo primerno, če bi šel obiskat pogane v njihovih kočah, in to z namenom, da jih pozdravim, jih blago spodbudim in z dobrimi besedami pridobim, da bi kdo izmed njih sprejel sveto katoliško vero in se dali krstiti. Zato sem se napotil k njim, da bi jim oznanil evangelij Božje milosti ter večno življenje. Toda povsod so me zavrnil in niso hoteli poslušati Božje resnice. Poln zaupanja v Boga, a obenem tudi poln žalosti, sem si rekel: “Čemu si prišel sem? Glej, nič ne boš dosegel.”

Medtem ko sem v duhu premleval podobne stvari in se bližal hiši, kjer sem se bil nastanil, sem po naključju srečal poganskega moža, ki je bil že zelo v letih. Bil je star čez osemdeset let, zelo počrnel in oslabil od bolezni. Zaradi slabosti, ki ga je mučila, se je komaj še premikal. Vprašal sem ga, ali je bolan. “Da, zelo bolan sem,” mi je odvrnil. “Prijetelj,” mu pravim, “kako srečen bi lahko bil, če bi veroval v Gospoda Jezusa Kristusa, Sina Božjega, ki ga jaz oznamam! Glej, bolan si zdaj in lačen, če pa sprejmeš krst, boš vekomaj srečen v nebesih, nikoli več ne boš ne lačen ne bolan!” In glej nepričakovan odgovor iz ust tega ostarelega in zakrknjenega pogana: “Da, prav ta trenutek sem premišljeval, ali me ne bi mogli morda krstiti, kajti moja zadnja ura se približuje. Prišel sem torej,” pravi, “da bi se dal krstiti.” Poln tolažbe sem stopal za njim, ko je šel s počasnimi koraki naprej, kakor upam, zelo srečni smrti naproti. Vstopil sem v njegovo revno kočico, kjer se je deloma zaradi šibkosti deloma zaradi bolezni, ki ga je težila, vrgel na svoje ležišče na tleh.

Ker sem takrat že odlično obvladal indijanski jezik, sem ga, preden se ga je dotaknila voda, spodbudil, naj se povsem odreče malikovanju, ki ni nič drugega kakor demonski privid, naj veruje v enega samega pravega Boga, Velikega Duha (Kije-Manito), ki je na višavah, in – pokazal sem s prstom v nebo – ki je vse ustvaril. Naj veruje v Jezusa, njegovega Sina, ki je umrl pribit na križ, da bi izbrisal grehe vsega sveta, in tako naprej. Potem ko je na vsa vprašanja, ki jih predpisuje Cerkev pred krstom, z mojo pomočjo dobro in veselo odgovoril, sem ga krstil po obredu svete rimske Cerkve. Po tem zveličavnem preporedu je bil videti zelo vesel in poživljen

v duhu, a drugi dan je, rešen svoje bolezni, srečno zaspal v Gospodu.

Bil pa je ta pogan vedeževalec, glavni član velikega zdravilnega reda in zelo goreč malikovalec. To mi je povedal starešina hiše, kjer sem stanoval. Kadar koli ga je slednji poskušal pregovoriti, naj sprejme krst, mu je oni naduto odvrnil: "Poslušaj, prijatelj, naj odgovorim na tvoje vprašanje. Tudi ko bodo krščeni vsi malikovalci, ki živijo v Fond du Lacu, boš videl mene kot zadnjega, še vedno pogana."

V letu, ko sem prišel v Fond du Lac in ko sem obiskal že nekaj bolnikov, so me poklicali k neki krščeni ženski, ki je bila bolna na smrt in ki sem ji v zadnjih trenutkih življenja podelil svete zakramente zveličanja. Ko se je torej bližala njena zadnja ura, je v bolezni mirno prenašala trpljenje, čeprav je morala prestati še različne borbe s skušnjavami in hudim duhom, ki jo je napadal. Nenadoma pa se ji je megla spremenila v luč. Na njenem obrazu se je prikazalo neko povsem nenavadno veselje in veliko hrepenenje. Njene oči so kake četrt ure nepremično strmele v nebo. Potem se je začela pobožno smehljati. Njen obraz je bil sicer poln solza, vendar pomešanih z veseljem. "Dobra hči," jo vprašam, "kaj vidiš?" – "Vidim Gospoda Jezusa," mi je odvrnila. "O, kako je lep! Veliko luč vidim! . . ." Še nekaj ur jo je zadrževala mračna ječa časnega bivanja, nakar se je preselila h Gospodu.

Dobre mladike novega rodu

Med spreobrnjenimi Indijanci je pogosto videti takšne in podobne spodbudne primere. Besede svetega pisma: "Lačne je napolnil z dobrotami" – in "blagor lačnim in žejnim pravičnosti"⁵³ – se tako v njih izpolnjujejo. Potem ko si pri svetem krstu nadenejo Kristusa, se ne hvalijo samo s častnim imenom katoliškega kristjana, ampak se tudi na vse moči trudijo s telesom in duhom ugajati Gospodu. Ponovno rojeni kot Božji otroci, posinovljeni po Svetem Duhu in prenovljeni z njegovo milostjo, vztrajno hodijo po poti, ki vodi naravnost proti nebeški domovini. Njihova vera ni prazna in ne načeta od mrzke rje navade in dolgočasje, kakor se to pogosto dogaja pri katoličanih vseh narodnosti Novega sveta. Čeprav so se, rojeni in vzgojeni v katolicizmu, od samega otroštva učili častiti in bati se Boga, vendar tako hitro omagajo pri vaji v kreposti. Dobra mladika novega rodu pa nikakor ni takšna, ampak se v svetih željah, z dobrimi deli vere in v srčni preproščini daruje Bogu v prijeten vonj. Tako se bo zgodilo po besedah večne Resnice, ki pravi: "Prvi bodo zadnji in zadnji prvi."⁵⁴

Še druga spreobrnjenja

Ko sem torej krstil omenjenega pogana, ki mi ga je tako rekoč pokazal Božji prst, in sem ga z Božjo milostjo, ki ga je poslala k meni, utrdil za nebeška vrata, me je še bolj kot prej zažejalo po spreobračanju duš.

Gledal sem, ali se ne bi hotel kdo od domorodcev pridružiti sveti katoliški veri in sesti z ostalimi gosti h Gospodovi gostiji, a nisem našel nikogar. Vztrajal sem in potrpežljivo čakal na čas milosti. Ker je po besedi večne resnice zanesljivo, da naše upanje, se pravi vztrajno trkanje na Gospodova vrata, ne bo osramočeno⁵⁵, sem moral tudi jaz z zaupanjem čakati na čas Božjega usmiljenja, da bi mi pripeljalo kako dušo, iztrgano iz čeljusti demonov, in jo pridružilo svojim blaženi

53 Lk 1,53; Lk 6,6.

54 Mk 10,31.

55 Prim. Lk 11,8 in Rim 9,33.

čredi. Božja milost ne zamuja s pomočjo. Takoj naslednjega dne, ko je bilo moje upanje še zamračeno od zmerne srčne žalosti, so v hišo, kjer sem stanoval, nepričakovano prišli poganski Indijanci z ženami in otroki, da bi prejeli krst. Njihov prihod ni napolnil s tolažbo le moje duše, ampak tudi moje srce navdal s silnim občudovanjem Božje previdnosti. Z velikim veseljem sem torej sprejel te pogane in jih začel takoj učiti o veri, krstu in molitvi. S poučevanjem sem nadaljeval še mesec dni potem, ko so bili že krščeni. H krščanskemu nauku so prihajale nekatere starejše ženske, stare že šestdeset in celo osemdeset let. Dve izmed njih sta se v pravi golobji preprostosti sami čudili svojemu lastnemu izredno okorelemu in omejenemu spominu. Zvesto sta prihajali k pouku in nista zamudili enega samega jutra, a si kljub temu v celem mesecu nista uspeli zapomniti niti očenaša. Sveta vnema za Božje reči, ki sta jo pokazali ti starki, se je toliko bolj razodevala v tem, da se nista sramovali učenja molitev in poslušanja krščanskega nauka skupaj z dečki in deklicami, med katerimi so bili nekateri stari komaj deset let, čeprav sta bili sami materi in že zelo v letih in so se jima zaradi počasnega spomina otroci pogosto posmehovali. Zasmehovanje sta prenašali ne le brez vsake prizadetosti, marveč sta se skupaj z njimi tudi sami smejali. Ko sem torej videl, da se na noben način ne moreta naučiti molitev, sem se prilagodil njuni dobri volji in njunim pobožnim željam ter jima naročil, naj vsaj nekajkrat na dan pobožno ponavljata besede: “Debenimiiian Jesus, jawenimishin!” kar pomeni “Gospod Jezus, usmili se me!”.⁵⁶ Predno sem odšel iz Fond du Laca, pa sem ju priporočil nekaterim pobožnim ženam, da bi jima pomagale pri učenju najosnovnejših molitev. Ko sem torej končal svojo oskrbo v Fond du Lacu, me je čas že klical, da se vrnem v La Pointe. V mesecu dni se je z Božjo pomočjo in mojim skromnim sodelovanjem petnajst kristalnih mladik iz naroda Očipve Indijancev pridružilo Božji Cerkvi.

Preroško videnje bolnega poganskega dečka

Nedolžnost, dobra volja in iskrena preproščina so jasna znamenja male Kristusove črede. Božje sodbe so “nedoumne ... in ... nezasledljive njegove poti”;⁵⁷ njegovi darovi milosti, s katero spremlja naša dejanja in jim sledi, ne delajo razlik med Judi in Grki,⁵⁸ ker je on Bog vseh. In Bog je v svoji dobroti sklenil, da z nebeškim blagoslovom obišče nedolžnega, komaj osem let starega poganskega dečka, ki ga je dolgotrajna bolezen priklenila na posteljo.⁵⁹ Še preden je bil krščen, ga je nagradil za njegovo veliko hrepenenje po svetem krstu. V svoji nedoumljivi previdnosti mu je dal posebno milost, da je predvidel stvari, ki jih smrtnik nikakor ne more vedeti, razen če mu jih Bog sam ne razodene, kakor bo razvidno iz nadaljevanja.

V mesecu juliju 1853 me je spet prevzela želja, da bi obiskal Fond du Lac, ta bogati rudnik⁶⁰ duhovnih zakladov. Iz njegovega globokega brezna malikovalstva sem do tedaj z dovoljenjem božje dobrote iztrgal že veliko dobrih in plemenitih duš. V družbi nekega Kanadčana Jeana Bella in njegove družine sem se torej odpeljal čez Gornje jezero. Po štiridnevnem potovanju smo se okoli četrte ure popoldne z ladjo bližali bregu reke Fond du Lac. Ko sem še sedel na ladji, sem na bregu zagledal veliko množico ljudi, ne le katoličanov, ampak tudi poganov, ki so začudenj stali na obrežju reke in se med seboj pogovarjali. “Res ugodno znamenje,” sem pomislil

56 Prim. molitev kanaanske žene v Mt 15,22.

57 Rim 11,33

58 Prim. Kol 3,11.

59 Dogodek z otrokom obširno opisuje v četrtem pismu, 22. septembra 1853, *Berichte* 26 (1854), str. 46–47. Tu pravi, da je bil deček star dvanajst let, kar bo pač bolj držalo.

60 Oboje, tako duhovni zakladi kakor brezna malikovalstva, je aluzija na tamkajšnje rudnike bakra in srebra.

61 Pozdrava ob prihodu v omenjenem pismu še ne povezuje z dečkovim videnjem.

sam pri sebi in že je stopil predme François Roussain, mestic, ki je bil takrat trgovec v Fond du Lacu. Veselo me je pozdravil, me na rokah dvignil z ladje in odpeljal k sebi domov, da bi se nastanil pri njem. Vprašal sem ga: "Povej mi, sin moj, kaj je vendar vzrok nenavadnega začudenja in veselja, ki je z vaših obrazov sijalo ob mojem prihodu." "Božja volja je bila, da si prišel danes k nam," mi je odgovoril, "saj smo vedeli, da prideš, ko si bil še zelo daleč odtod."⁶¹ "Ampak, kako ste mogli vedeti za to?" sem vprašal. "Neki poganski otrok, komaj osem let star," je odvrnil, "ki tu v naši sosesčini zelo bolan leži v postelji, je danes zjutraj z veseljem na obrazu rekel svojim staršem tele besede: 'Glejte, vidim moža v črni halji na tem in tem otoškem obrežju (navedel je kraj proč od Fond du Laca), ki me bo prišel krstiti. Vidim ga, kako s knjigo v roki sedi na ladji, z njim pa prihaja tudi Jean Bell in njegova družina.'" In resnično, vse do najmanjše podrobnosti je ustrezalo temu, kar mi je o dečku povedal François Roussain. Kajti v jutru zadnjega dne mojega potovanja, ko sem bil le še šest milj oddaljen od Fond du Laca, sem resnično imel v roki knjižico Hoje za Kristusom, iz katere sem prebral nekaj poglavij, da bi mi čas koristneje minil. Prav to je gotovo videl v duhu dobri poganček s svoje bolniške postelje in se že vnaprej veselil svetega krsta, saj je trdno upal, da se mu bo kmalu odprlo nebeško kraljestvo.

Ko je *mali* bolnik, ki je bil po duhu in volji že katehumen, na svojem domu preroško govoril gornje besede in so ga slišali nekateri okrog stoječi pogani, je najvišji poglavar takoj poslal nekaj svojih mož s čolni k izlivu reke v jezero, da bi preverili, ali je res, kar je deček napovedal. Videl sem jih veslati proti nam nedaleč od Fond du Laca, pa so oni zagledali našo bližajočo se ladjo in se z nasmehom in nekoliko v zadregi vrnili z nami v svojo vas. Vendar vse do prihoda v Fond du Lac nisem razumel njihovega skrivnostnega smeha. Ko mi je François Roussain na bregu reke povedal o tem, kaj je deček govoril svojim staršem, me je brez odlašanja odvedel v hišo, kjer je ležal bolni deček. Ko sem vstopil, je bila vsa družina tiho zadržana, a kljub temu polna tolažbe. Potem se je mati ozrla proti glavi svojega malega sina in rekla: "Glej, sin moj, tu je duhovnik, ki si si ga tako zelo želel, da bi te krstil. Daj sin, povej mu zdaj, ko je tukaj, da bo sam slišal, kaj si danes zjutraj videl." Fant me je pogledal poln zadovoljstva in mi s šibkim glasom dejal: "Danes pred poldnevom, ko si bil že pri izlivu reke v jezero, sem te videl s svoje postelje, kako sedi na ladji in držiš v roki knjigo; tudi Bell je bil s tabo in njegova žena ter trije otroci. Pa sem rekel svoji materi: 'Glej moža v črni halji, ki prihaja sem, da bi me krstil.'" Ko sem slišal njegove besede, ki jih je izgovoril tako odkrito in iskreno, nisem mogel več dvomiti o tem dogodku. A še bolj so mi razveselile srce besede, s katerimi me je nagovorila dečkova mati: "Tudi jaz in vsa moja družina se ti bomo dali krstiti." "Tega sem zelo vesel," sem odvrnil, "a kar si želite, se bo zgodilo kasneje, potem ko boste poučeni in boste po veri prišli do Božjega spoznanja." Potem sem se obrnil k dečku in mu rekel: "Slišal sem tvoje besede in resnično sem na svojem potovanju počel, kakor si mi povedal, in vse okoliščine ustrezajo tistemu, kar si rekel, saj si vse predobro videl; zato sem zelo vesel, kajti Veliki Duh (Bog) ti je razkril te stvari zaradi tvoje velike želje, s katero si hrepenel po krstu." Poučil sem torej malega dečka o temeljnih členih vere in ga krstil, ker je bil tako zelo bolan in ker ga

62 V pismu še dodaja, da so mu v znamenje krstne nedolžnosti na grob postavili belo zastavo (str. 47).

je že pred krstom obiskala in zaznamovala sveta Božja milost. Bolezen ga ni več dolgo mučila, ampak se je že tretji ali četrti dan potem, ko je bil krščen, preselil iz smrtnega življenja in njegovo nedolžno dušo so, kakor smemo ponižno upati, angeli odvedli v rajsko slavo. Njegov pogreb smo prav slovesno praznovali, saj so vsi kristjani iz Fond du Laca in številni pogani šli za njegovo krsto.⁶²

Misijonarjeva pridiga na otrokovem grobu

Pogani ne verujejo v Boga in ga ne častijo, pač pa Velikega Duha, ki ga imenujejo Gospod. A čeprav ne verujejo v Jezusa Kristusa, vendarle poznajo njegovo ime, saj jih kristjani pogosto opominjajo in spodbujajo, naj sprejmejo krst in verujejo v Jezusa, Božjega sina, ki je umrl na križu za zveličanje vsega človeškega rodu. Zato sem v upanju, da me bodo razumeli vsi, tako kristjani kakor pogani, saj je bilo obojim znano Božje ime, imel nad grobom umrlega dečka kratek govor, ki je najbolj ustrezal preprosti naravi indijanskega ljudstva. Govoril sem približno takole: "Predragi! Blagor vam v vaši srčnosti! Pozorno prisluhnite mojim besedam! Veliki Duh pravi: 'Blagor mrtvim, ki umirajo v Gospodu!'"⁶³ Zdaj živite na svetu, že čez nekaj let pa se bo vaše življenje končalo in nihče izmed vas ne bo več prebival na obličju Zemlje. Enaka usoda bo doletela tudi vaše otroke in ves človeški rod. Priče ste, da vaši bratje drug za drugim odhajajo iz tega življenja in jih nič več ne vidite. Njihove duše gredo s tega sveta na drugi svet, njihova telesa pa razpadejo pod zemljo. Toda ta ista telesa bodo spet vstala poslednji dan, ko bodo pomrli vsi ljudje na svetu. Vstali pa bodo nekateri v večno življenje, drugi v večno smrt. Večno življenje je nebeška blaženost, večna smrt pa peklenko trpljenje. V nebeške višave pridejo tisti, ki so krščeni in vse življenje delajo dobro, ki verujejo v enega Boga in njegovega Sina, Jezusa Kristusa, ki je umrl na križu, da bi uničil grehe vsega sveta. In naposled pridejo v nebesa tisti, ki vdano častijo Boga. V peklenko brezno pa bodo pahnjeni tisti, ki se nočejo krstiti in nočejo verovati v enega Boga, stvarnika vseh stvari, se pravi malikovalci, ki častijo drevesa, kamne in živali, in vsi tisti, ki živijo zlobno in umrjejo v grehih. Kaj vam torej pomaga vse drugo, predragi, razen da verujete in delate dobro in se tako izognete večni smrti. S svojimi očmi ste videli, s svojimi ušesi slišali, kolikšno milost je Veliki Duh podaril temu mrtvemu otroku. In zakaj? Zato, ker je tako vneto hrepenel po krstu. Potrudite se torej, dajte se razsvetliti z lučjo vere, kakor je storil on, da boste prišteti med Božje otroke v nebesih, kakor je on zdaj v nebesih prištet množici izvoljenih. Usmilite se svoje čudovite duše, ki jo je ustvaril Veliki Duh, in odvrzite s sebe temino svoje slepote, vi vsi, ki vas tlači suženjstvo praznega malikovalstva – to namreč ni nič drugega kakor hudičeva goljufija in prevara. Vrzite v ogenj boben, kajti z njegovim bobnanjem podnevi in ponoči kar naprej kličete k sebi hudiča. In kako z veseljem se bliža tistim, ki ga kličejo. Toda gorje! Kajti po smrti bodo njihove duše vržene v pekel, da bodo večno gorele v ognju. Vi pa, ki ste že bili krščeni v Jezusu Kristusu, vztrajajte v izvrševanju dobrih del do smrti, da boste prejeli večno krono iz Božjih rok. Vedeti namreč morate, da je resnično srečen samo tisti, ki je krščen in trdno veruje v Boga in ki po prejemu krsta živi le za Boga, ga ljubi in mu zvesto služi do smrti, potem ko se je z vsemi svojimi dejanji trudil izpolnjevati sveto Božjo voljo. Kdor bo tako živel in delal dobro vse do konca svojih

63 Raz 14,13.

dni, bo gotovo umrl v Gospodu. On ga bo odel v zlato oblačilo v nebesih in v njegovem kraljestvu se bo veselil vekomaj.”

Krsti in bogoslužje v Fond du Lacu

Medtem ko sem tako govoril, so stali Indijanci zatopljeni v misli v napeti tišini. Ko sem tega krščenega dečka pokopal in je Gospodova dobrota v moči svetega krsta njegovo dušo že sprejela v svoje kraljestvo, so bili dečkovi starši in njegovi sorodniki že dovolj pripravljeni in so pristopili h krstu. Njim so se polagoma pridružili še drugi pogani obojega spola. Povabljeni z omenjenim govorom in opogumljeni z dobrim zgledom drugih so to storili vsi, ki jih je Bog naprej določil za večno življenje. V času treh tednov, kolikor sem ostal v Fond du Lacu, je bilo sedemnajst duš, ki so sedele v gosti temi malikovalstva in v smrtni senci,⁶⁴ a jih je zveličavni vrec svetega krsta razsvetlil in očistil ter so se spreobrnile k Dobremu pastirju, Kristusu.

Kar se tiče bogoslužnih opravil in drugih dolžnosti moje pastoralne službe, jih v Fond du Lacu nisem opravljal prav nič drugače, kakor sem jih vsakodnevno vršil v svojih prejšnjih misijonih. V hiši družine, kjer sem stanoval, sem v ločeni sobi postavil majhen oltar in ga okrasil z različnimi podobnicami, ki sem jih prinesel s seboj. Oltarno mizo sem prekril s prti in nanjo postavil križ in kelih ter pripravil vse potrebno za maševanje. Ko se je zasvetila zora, sem obšel vso vas, od enega konca do drugega, od koč do koč, ter z glasom zvonca, ki sem ga imel v roki, sklical krščanske Indijance k maši. Več kot trideset kristjanov, kolikor jih je lahko sprejela sobica, se je vsako jutro zbralo v hiši bogoslužja, da bi bili pri maši. Ob nedeljah sem svojim vernikom zjutraj in zvečer oznanjal Božjo besedo, številne spovedal in jim dobro pripravljenim podelil sveto obhajilo. Preostali čas sem porabil za to, da sem učil kristjane potrebnih molitev in krščanskega nauka.

Revščina prebivalcev Fond du Laca. Družina Roussain

Vsak dan sem obedoval pri svojem gostitelju Françoisu Roussainu, ki me je zelo prijazno gostil in mi dajal od vsega, kar in kolikor je imel. Ko pa sem sredi tretjega tedna svojega bivanja pri njem opazil, da je že v veliki stiski in da tudi v trgovini ni bilo več moč dobiti hrane, niti za denar ne, sem se, iskreno hvaležen svojemu tako plemenitemu gostitelju, začel pripravljati na vrnitev v svoj misijon v La Pointe. Res je v večini indijanskih pokrajin videti revščino, saj jih pogosto tare lakota in pomanjkanje hrane. Podobna, nadvse žalostna usoda včasih doleti tudi prebivalce Fond du Laca. Njihova zemlja je nerodovitna in peščena, in lov, ki ga pogani niti za trenutek ne prekinejo, je iztrebil že skoraj vse gozdne živali in jih pregnal iz njihovih pokrajin, zato morajo prehoditi velike razdalje in prepotovati najgostejše gozdove, da najdejo kaj, s čimer se lahko prehranijo. Parnik pa pripluje na obrežje tiste vasi komaj vsake štiri mesece. Takrat pripluje čez Gornje jezero in deročo reko Fond du Lac⁶⁵ in pripelje trgovcem in prodajalcem trgovsko blago in hrano, ki jo potem prodajajo Indijancem v soseščini po zelo visokih cenah, za denar, ki ga, vpisanega v knjigo, le-ti pričakujejo od Američanov za prodano zemljo.

Za konec naj še dodam, kako srečno se je izteklo prerokovanje omenjenega krščenega dečka. Srca mnogih, tako kristjanov kakor

64 Prim. Lk 1,79. V že omenjenem pismu navaja, da je tisti mesec krstil 23 ljudi (str. 47).

65 Reka je pravzaprav St. Louis River.

66 1 Sam 2,16.

poganov, je to navdalo z občudovanjem in veseljem. Še posebej se je to pokazalo v srcu pobožne žene François Roussaina, ki je že od leta 1850 dalje nenehno bolehal. Kanadčani, ki so jih Američani pogosto najemali za čuvaje ameriških rudnikov srebra, bakra in železa v pokrajinah okoli Fond du Laca, so mi povedali, preden sem odšel iz La Pointa, da je Roussainova žena hudo bolna in da bo verjetno umrla, še preden bom prišel do obrežja Fond du Laca. Zato sem nemudoma odšel na pot, da je ne bi moja odsotnost prikrajšala za duhovno pomoč. Ko sem prispel v Fond du Lac in stopil v njeno hišo, je v svoji bolezni komaj še lahko govorila. Naslednjega dne, ko se je spovedala in med mašo prejela obhajilo in ko je slišala o tem, kaj je pobožni poganček videl v svojem videnju, pa jo je navdala ne vem kakšna nadnaravna tolažba, da je že drugi dan po tem vstala s postelje in se takoj lotila svojih običajnih dnevnih opravil. Stregla je pri mizi in vsak dan skupaj z drugimi pela pri maši. Upati smemo, da ji je Bog podelil ozdravljenje in da sta ji zaradi pobožnega prejema svetega obhajila hkrati ozdraveli telo in duša. Bogu, edinemu, "ki jemlje in daje življenje",⁶⁶ bodi slava in čast!

Ko sem se pripravljaj, da se vrnem v La Pointe, in sem se že vkrcal na ladjo, je šla za mano velika množica, da mi zaželeli srečno pot. Na visokem bregu je stalo še posebej nekaj starejših pobožnih indijanskih kristjank, ki so dvigovale roke k nebu in jokaje klicale za menoj: "Oče, ne zapusti nas, ostani z nami!" Jaz pa sem se od njih poslavljal in jih tolažil s spominom na Boga in njegovo sveto milost. Ko je ladjica odrinila od kopnega, sem jih polagoma pustil za seboj in se odpeljal čez valove Gornjega jezera.

Ponovno v La Pointu. Zapeljivost pijančevanja

Ob povratku v La Pointe sem se najprej pozanimal, kako se vede in kakšno ime si je ustvarila skupnost mojih mesticev. Ko sem izvedel, da je vse v najlepšem redu, sem še naprej opominjal vernike, jim oznanjal Božjo besedo in jim, glede na potrebe vsakogar od njih, delil običajne pripomočke za zveličanje. Čeprav so mestici prav dobro in pobožno ljudstvo, pa so pogani, ki se spreobrnejo v katoliško vero, še veliko bolj goreči in pobožni, vsaj dokler ne pridejo v stik z drugimi narodi in dokler jih vodi in usmerja samo njihov duhovni pastir.

V La Pointu je manj poganov kakor v Fond du Lacu, a so veliko bolj trdovratni in neupogljivi v svojem malikovalstvu. Zato jih je težje pripraviti za sprejem vere kakor Indijance v Fond du Lacu. Vzrok za to je strupena žgana pijača, ki ji pravijo "whisky" in ki jo je v Fond du Lacu le težko dobiti, v La Pointu pa veliko lažje. Pitje tega strupa je že mnogim Američanom in pripadnikom drugih narodnosti prineslo smrt. Poganom se to zgodi redkeje, saj strupe že po naravi lažje prenesejo, premagajo in prebavijo. Žganje izvažajo tja z ladjami in ga potem prodajajo trgovcem najslabše vrste. Iz izkušnje je znano, da je veliko lažje ganiti pogane k sprejemu vere v krajih, kjer ni žganja in slabih zgledov Američanov ter ljudi drugih narodnosti, predvsem tistih, ki so zunaj naročja svete Božje cerkve in so "kakor konj, kakor mezeg brez razuma".⁶⁷ Takoj, ko jih duhovnik misijonar enkrat ali dvakrat zveličavno opomni, so dobri pogani že pripravljeni sprejeti vero. Kjer pa prevladujeta opajanje in pijančevanje, kraljuje Satan in je komaj kaj upanja, da bi se kak pogan spreobrnil k veri. Čeprav se pogani v La Pointu trdovratno upirajo,

67 Ps 32,9.

da bi sprejeli vero, pa mi je Božja dobrota vendarle namenila majhno čredo, ki je zrasla iz poganskega rodu in ki sem jo po krstu pridružil Božji Cerkvi, tako da zdaj s svojim dobrim zgledom pobožnosti in treznosti sveti vsemu mojemu misijonu. Tudi drugi kristjani v La Pointu, namreč Kanadčani in mestici, se vzdržujejo vsakršne poganske zapeljivosti pijančevanja in le redko kdaj je treba med njimi koga grajati zaradi prekomernega pitja.

Krst poganskega mladeniča

Nekoč so me v La Pointu kristjani poklicali k nekemu poganskemu mladeniču, ki je bil težko bolan in je žalostno ležal na tleh na svojem ležišču. Stopil sem v njegovo kočo, ga z nežnimi besedami potolažil in mu rekel: "Vidim, dragi moj, da si v smrtni nevarnosti, tvoja duša bo kmalu na drugem svetu. Pripravi se torej na sprejem krsta, da bo Bog tvojo dušo po smrti sprejel v nebesa. Hočeš, da te zdaj krstim?" "Da, hočem," je odgovoril. Prav takrat je bilo neko plemensko slavje, nekakšno čaščenje hišnih bogov bolniku v tolažbo. Nad glavo poganskega mladeniča sem namreč videl viseti bel zvitek, na katerem so bila narisana malikovalska znamenja, podobna školjki, sekiri, pipi, roži z dvema cvetovoma in podobno. Poleg mladeničevega očeta je bilo še šest poganskih mož, vsak od njih je s svojega krožnika jedel kuhano pasje meso, lepo nasekljano v grižljaje. Ko so poganski možje, katerih večina so bili sleparski vrači, slišali mladeničev pritrdilni odgovor, so naskrivaj dejali njegovemu očetu: "Ne dovoli sinu, da ga krsti črna halja. Naj raje umrje, kakor so umirali naši očetje." In oče mi je s pritajenim glasom rekel: "Moj sin ne bo krščen." Jaz pa sem mu odvrnil: "Kaj imaš ti s tem dečkom? In kaj z zveličanjem njegove duše, ko si malikovalec? Poslušaj, še enkrat ga bom vprašal in napravil, kar mi bo rekel." Obrnil sem se in rekel sinu: "Povej zdaj, tako da bo slišal tvoj oče. Hočeš, da te krstim, ali ne?" "Hočem in želim biti krščen," je odgovoril. Potem sem bolnika na kratko poučil o veri v enega, živega in pravega Boga v nebesih. Pozval sem ga, naj iz globin srca obžaluje vse grehe, ki jih je bil storil, in naj se odpove malikovanju. Nato je zelo pobožno prejel sveti krst. Vrača so se hoteli takoj spet spraviti nad krščenega mladeniča s svojimi umetnijami in so začeli udarjati na boben, vendar sem jih odvrnil od tega početja. Bolni mladenič se je, okrepljen v duhu in veri, kmalu po krstu toliko opomogel, da je, ko sem bil še zraven, z ogorčenimi besedami odslovil vse sleparje in vrače, ki so stali okoli njega in ga nadlegovali. Četrti dan po krstu se je preselil s tega sveta.

Počasno pokristjanjevanje

V prvem letu mojega bivanja v La Pointu, 1846, je bilo tam zborovanje Indijancev, na katerega je prišlo več kakor štiri tisoč poganov. Upal sem, da mi bo vsaj nekatere izmed njih uspelo spreobrniti k veri. Čeprav sem skušal marsikoga od njih prepričati o koristnosti svetega krsta, je bilo vendar vse zaman in nisem imel nobenega uspeha. A temu se ne smemo čuditi. Ti ljudje so namreč kot pagani ljudje narave, ki ne poznajo ničesar razen poganskih malikov iz zlata in srebra. So tudi brez vsakega nadnaravnega pogleda na kako prihodnjo duhovno dobrino, česar brez vere v enega Boga tudi ne morejo ceniti. Poleg tega jim je razbrzdanost, duhovna nestanovitnost in pretirana vdanost zabavi ter posvetnosti srca tako

68 Danes Pigeon River ob mejni reki med Minnesota in Ontariom pri Grand Portageu.

69 Dejansko Lac du Flambeau, indijanski rezervat v državi Wisconsin.

70 Dejansko Lac Court Oreilles, indijanski rezervat v državi Wisconsin.

71 P. Chonéju je bilo ime Jean-Baptist. Več o tem obisku v Skolovem tretjem pismu, 12. novembra 1850, v *Berichte* 23 (1851), 101–108.

72 Dejansko iz Manitowaninga na otoku Manitoulin Island v Huronskem jezeru, Ontario.

73 O tej misijonski postaji sicer v Poročilu ne piše nič, pač pa zelo zanimivo v drugem pismu, 1. septembra 1846, *Berichte* 20 (1846), str. 71–74. Cerkev je bila le iz spletenih vrhov dreves, oltar pa iz dveh desk na dveh praznih sodčkah.

74 Prakso somaševanja je uvedel šele drugi vatikanski koncil. Dejansko je maševal le Baraga, druga dva duhovnika sta mu asistirala kot diakon in subdiakon.

75 K dogodkom leta 1847 spada tudi postavitve križevega pota, ki ga je s soglasjem škofa Baraga blagoslovil Skola kot frančiškan. Njegovo Poročilo tega ne omenja, pač pa poroča o dogodku v tretjem pismu, 12. novembra 1850, *Berichte* 23 (1851), str. 103.

76 Tako v izvorniku. Vendar vpisi niso mogli biti iz časa pred sedemnajstim stoletjem.

77 Stara francoska utrdba ob Thunder Bayu, danes Fort William, Ontario, Kanada. Kraj je zelo daleč od Sault Ste. Marie, na nasprotnem koncu Gornjega jezera.

zelo omrežila in zatemnila, da se jih ne more dotakniti noben blagodejni premislek. A vendar se je večina poganov z nekaterih območij pogankega plemena Očipve polagoma podvrgla jarmu vere. Naj imenoma navedem Grand Portage, Rivière aux Tourtres,⁶⁸ Lac des Flambeaux⁶⁹ in Lac Courtes-Oreilles.⁷⁰ Nekatere med njimi, ki so mi jih predstavili mestici, sem po Božji milosti krstil, potem ko sem jih dovolj poučil v krščanskem nauku.

Obisk treh misijonarjev: Baraga, Pirca in p. Chonéja⁷¹

Ker sem na srečo že leta 1846 predvidel, da me bodo obiskali misijonarji, ki bodo prišli iz drugih pokrajin, in ker edina sobica ob cerkvi ni bila dovolj velika za več gostov, sem dal zgraditi nasproti cerkve hišo z dvema manjšima sobama in s tretjo sobo za obednico. In naslednje leto, 1847, so zares prišli k meni v La Pointe trije duhovniki misijonarji: gospod Baraga iz L'Ansa, gospod Pirc iz Arbre Crocha in jezuitski pater Choné iz Manitovanga.⁷² Za prebivalce La Pointa in vse indijanske kristjane, ki so bili takrat tam zbrani, je bilo res v veliko veselje, ko so v svoji sredi naenkrat videli štiri duhovnike, medtem ko pred dvajsetimi leti ni bilo na otoku niti enega. Gospod Pirc je po nekaj dneh odpotoval v Grand Portage,⁷³ gospod Baraga in pater Choné pa sta ostala pri meni mesec dni. Oznanjala sta Božjo besedo v indijanskem in francoskem jeziku in hodila od koče do koče poganov, da jih prebudita iz sna mračnega malikovalstva ter jih pripeljeta k luči katoliške vere. Krstila sta veliko število poganov. Ker smo bili skupaj kar trije duhovniki in so se krščanski Indijanci zgrinjali k nam z vseh strani, smo tiste dni hoteli napraviti bolj slovesne. Gospod Baraga je ob nedeljah pel slovesno mašo, pater Choné, Francoz po rodu, in jaz pa sva mu asistirala, oblečena kot levita. Izpostavili smo tudi Najsvetejše in ga pokadili. Med mašo so zelo blagoglasno prepevali Kanadčani po napevu za praznike prvega reda. Takšne slovesnosti v La Pointu zanesljivo še nikoli prej ni nihče videl. Indijanski kristjani, ki so gledali praznično cerkveno bogoslužje, so bili kakor zamaknjeni od veselega občudovanja. Celo več poganov je stalo spodaj pri vratih, a se iz skromnosti niso upali približati. Čutili so se nevredne, da bi se pridružili kristjanom. Drugi pogani pa so skušali zunaj pred cerkvijo ugotoviti, kaj se dogaja notri. To praznovanje je bilo vsem kristjanom in poganom zelo všeč, mislili so namreč, da skupaj mašujemo vsi trije duhovniki.⁷⁴ Vztrajali so v globoki tišini in to slovesnost nadvse pozorno opazovali z velikim srčnim veseljem in jasnih obrazov, z napetimi ušesi in odprtih ust.⁷⁵

Obisk jezuitskega provinciala p. Boulangerja

Leto 1849 mi bo ostalo v posebnem spominu zaradi nepričakovane sreče, ki me je doletela, ko sem smel v svoji župniji v La Pointu sprejeti prečastitega patra Boulangerja, provinciala Družbe Jezusove, ki je junija iz New Yorka priplul na obalo našega otoka. Njegovega častitljivega obiska sem se toliko bolj razveselil, ker sem ga že leta 1844, čeprav le mimogrede, srečal na otoku Mackinac. Na njegovo prošnjo sem mu takrat na hitro pokazal nekaj rokopiisnih vpisov iz šestnajstega stoletja⁷⁶ v krstno knjigo tega misijona, v katero se je podpisalo več jezuitov, ki so takrat na Mackinacu opravljali dušno pastirstvo. P. Clément Boulanger se je v La Pointu zadržal nekaj dni, potem pa odšel v Sault Ste. Marie, Fort-

78 Prim. Lk 6,45.

Guillaume⁷⁷ in druge pokrajine okoli Gornjega jezera, da bi obiskal misijonarje, sinove svoje Družbe. Meseca julija se je vrnil v La Pointe in ostal pri meni tri tedne, saj je moral za povratek v New York čakati na parnik, ki je v tistih časih le redko pristajal v La Pointu. Poleg tega se je pater Boulanger odločil, da bo imel v nedeljo pri maši pridigo za Kanadčane v cerkvi v La Pointu. To je storil s prepričevalno zgovornostjo in njegove maziljene besede so mnoge navdale s strahom za zveličanje ter jih pripravile k poboljšanju življenja. Dober človek namreč po Božji besedi prinaša dobro iz svojega zaklada.⁷⁸

Ozdravljenje krščenega pogana

Medtem se je polagoma množilo število vernikov pogansega porekla in Božja dobrota mu je dajala rast. Kakor sveti krst s svojo poživljajočo močjo prinaša zveličanje in Božjo milost človekovi duši, tako včasih delovanje njegove milosti napravi, da se človeku okrepi tudi telo ali da celo ozdravi. To se lahko zgodi zaradi nadnaravnega veselja, ki ga v človeško srce vlije Bog,, ali po kaki drugi, neznani in skriti poti nedoumljivega Božjega usmiljenja. Zdi se, da se je to zgodilo tudi v naslednjem primeru.

V zimskem času sem včasih obiskal bolne poganе, ki so zimo preživljali v gozdovih na drugi strani otoka, kamor sem moral iti čez led. Neke noči so me Indijanci poklicali k poganu, ki se je nahajal že v smrtni nevarnosti. Vrač velikega zdravilnega reda, ki so sedeli okoli njega, so nad njim že izvedli svoj obred in napovedali, da bolnik noči ne bo preživel. Jaz pa sem jim rekel: "Od Velikega Duha lahko upamo na vse dobro." Potem sem vprašal bolnega moža, ali želi biti krščen. "Da, hočem," mi je brez pomišljanja odgovoril. Po hitrem postopku sem ga poučil in ga krstil, da ne bi umrl, preden bi prejel milost krsta. Potem sem mu naročil, naj v srčni hvaležnosti premišljuje o dobroti, ki mu jo je podelil Veliki Duh, ko mu je pri krstu odpustil vse grehe. Potem sem samo še čakal, da bom slišal novico o bolnikovi smrti. A komaj je prišel teden naokrog, je prav ta krščeni možakar stopil zdrav v mojo hišo in me s svojo pojavo nadvse iznenadil. Rekel mi je: "Kmalu po krstu so se mi vrnille moči in glej, prišel sem, da se ti zahvalim za podeljeni krst." Zaželel sem mu vse dobro za okrevanje in mu potem še natančneje razložil krščanski nauk ter ga naučil molitev, česar zaradi bolezni pred krstom nisem mogel v celoti storiti. Nazadnje sem ga z velikim veseljem v srcu odslovil.

Škofovsko posvečenje Friderika Baraga in njegovo delo

Leta 1853 je bil prečastiti gospod Friderik Baraga, indijanski misijonar v L'Ansu, ki ga nadvse priporočajo njegova izjemna pobožnost, gorečnost za duše in učenost, povišan v škofovsko dostojanstvo, in to zaradi neutrudnih apostolskih naporov, ki jih je dolga leta nadvse hvalevredno prebil med Očipve Indijanci kakor tudi pri otavskem plemenu ter med Kanadčani, Irci in Nemci. Napisal je več del v otavskem in očipvejskem indijanskem jeziku in jih dal natisniti v veliko korist za misijonarje in kristjane obeh indijanskih dialektov. Med njimi velja še posebej omeniti molitvenik in pesmarico, evangelij z berili, knjigo premišljevanj,⁷⁹ pa slovnico in obojestranski slovar indijanskega in angleškega jezika.

(Se nadaljuje)

79 Ta knjiga je izšla tudi v slovenščini pod naslovom Premišljevanja katoliškega kristjana v: Friderik Baraga, Krščanski nauk za Indijance, Ljubljana 1997, str. 10–222.

MAJ

Pesnik, pisatelj in dramatik Milan Dekleva kot gost Dolenjskega knjižnega sejma.

KOČEVJE, 4. maja – V Likovnem salonu so odprli razstavo Spominki na revolucionarja.

BREŽICE, od 5. do 6. maja – V okviru praznovanja 60-letnice delovanja Glasbene šole Brežice so v gradu pripravili koncert učencev prijateljskih šol. Naslednji dan so učenci glasbene šole J. S. Bacha iz Dobranyja pripravili še samostojni koncert v dvorani Glasbene šole Brežice.

ČRNOMELJ, 5. maja – Gledališka skupina Srednje šole Črnomelj je v Kulturnem domu zaigrala predstavo Zid šola zid ali Šola ni šala.

KOČEVJE, 5. maja – V Šeškovem domu je potekala območna revija odraslih pevskih zborov in vokalnih skupin Kočevska poje 2006.

KOSTANJEVICA, 5. maja – Barvna žarenja je naslov razstave akademskega slikarja Franca Novince, ki so jo odprli v Lamutovem likovnem salonu. Avtorja je predstavila umetnostna zgodovinarica Anamarija Stibilj Šajn.

NOVO MESTO, 5. maja – V Vrhovčevi ulici so odprli vrata novega galerijskega razstavišča Galerije Simulaker, ki so jo zasnovali v okviru Zavoda LokalPatriot. Prvi se je v njej predstavil domači akademski slikar Uroš Weinberger z razstavo Tanssubstanciacije. O razstavi je spregovoril umetniški vodja galerije Iztok Hotko.

SEMIČ, 5. maja – V Taborski hiši so na ogled postavili razstavo Mirne skulpture akademskega kiparja Jožefa Vrščaja. V kulturnem programu so nastopili člani semiške godbe, trobentač Luka Derganc ob spremljavi pianista Andreja Kuniča in Ana Marija Stariha z recitacijami pesmi Lojzeta Krakarja.

ŠMARJEŠKE TOPLICE, 5. maja – V avli Zdravilišča so odprli likovno razstavo del Miljenke Brauta s Krka. Dogodek je popestril nastop citrarke Petre Vovčko.

BREŽICE, 6. maja – V cerkvi sv. Roka je bil koncert Prepevajmo pomladi Mešanega pevskega zbora Viva ter gostov: Mešanega pevskega zbora Primoža Trubarja iz Loke pri Zidanem Mostu in Dravograjskega okteta Kograd Igem. – V Posavskem muzeju Brežice je Glasbena šola Brežice pripravila koncert učencev prijateljskih šol, na katerem so nastopili mladi glasbeniki iz novomeške, krške in brežiške glasbene šole ter iz Hrvaške, Češke in Italije.

LESKOVEC PRI KRŠKEM, 6. maja – Otroška gledališka skupina KD Leskovec je v osnovni šoli premierno izvedla glasbeno igrano Planet veselja. Režija in besedilo je delo Mirjane Marinčič, glasba pa Petre Urek.

STARA LOKA, 6. aprila – V Domu na Fari so odprli razstavo Kristusova obličja, les in akvareli akademskega kiparja Staneta Jarma. Otvoritev je pospremil pevec Danilo Vetršek ter recital Tanje Jenko ob klavirski spremljavi Gregorja Voje.

ZDOLE, 7. maja – V Kulturnem domu Bena Zupančiča je bila na ogled gledališka predstava Center Raj v izvedbi dramske sekcije Veseli oder KD Žarek Dolenja vas. Ponovili so jo v Prosvetnem domu Artiče.

NOVO MESTO, od 8. do 12. maja – V prostorih Galerije Krka so odprli tradicionalni 29. dolenjski knjižni sejem, ki so ga pripravili KUD Krka, Knjižnica Mirana Jarca in Knjižgarna Mladinska knjiga iz Novega mesta. Otvoritveni večer je bil posvečen dobitniku Prešernovega nagrade 2006, pisatelju in dramatik Milanu Deklevi. Z njim se je pogovarjal Brane Grubar, glasbeni gost pa je bil Vitalij Osmacko. V teh dneh je Knjižnica Mirana Jarca, ki letos praznuje 60. obletnico delovanja, predstavila projekt nove vloge in podobe knjižnice. Gostje večera so bili dr. Silva Novljan, arhitekt Marko Mušič in Darja Peperko Golob. Večer je popestril glasbeni nastop tria Flavte. Zadnji dan pa je potekalo medobčinsko srečanje mladih literatov z mladinskim pisateljem Igorjem Karlovškom. Vse dni je bila na ogled razstava vseh novoizdanih knjig zadnjega leta.

BEOGRAD, od 10. do 14. maja – Uveljavljena novomeška plesalca sodobnega plesa Gregor Luštek in Rosana Hribar sta v močni konkurenci plesalcev in plesnih ustvarjalcev iz več kot desetih držav z vsega sveta osvojila prvo nagrado za koreografsko miniaturo z naslovom Osem let.

NOVO MESTO, 10. maja – V avli Kulturnega centra Janeza Trdine je bilo mogoče prisluhniti območni reviji mladinskih pevskih zborov, ki jo je strokovno spremljala Sonja Kasesnik.

ČRNOMELJ, 11. maja – V Kulturnem domu je potekalo medobmočno srečanje otroških pevskih zborov.

KRŠKO, 11. maja – Gledališka skupina DKD Svoboda Senovo je v Kulturnem domu uprizorila komedijo Toneta Partljiča Nasvidenje nad zvezdami v okviru medobmočnega srečanja odraslih gledaliških skupin Dolenjske, Posavja in Bele krajine.

LJUBLJANA, 11. maja – Mlada novomeška fotografinja Nataša Košmerl se je s prvo samostojno fotografsko razstavo Flow predstavila v Rdeči galeriji Ateljeja 2050.

NOVO MESTO, 11. maja – Z najnovejšim ciklom fotografij Lanka se je v avli Kulturnega centra Janeza Trdine predstavil novomeški fotograf Robert Kokol. Avtorja je predstavila direktorica Belokranjskega muzeja Metlika Andreja Brancelj Bednaršek, kulturni program pa je prispevala glasbeno vokalna skupina Lan iz Metlike. – Niz Goginih literarnih poslastic se je nadaljeval s pesnikom Borisom A. Novakom, s katerim se je pogovarjala Stanka Hrstelj. Predstavila sta Novakovo pesniško zbirko Obredi slovesa.

SEVNICA, 11. maja – V Lekos Galeriji Ana so odprli slikarsko razstavo Male potegavščine avtorja Alojza Zormana - Pojža.

TREBNJE, 11. maja – LG Zapik iz Ljubljane je v Kulturnem domu za otroke pripravil predstavo Mojca Pokraculja.

ČRNOMELJ, 12. maja – Dano mi je še eno življenje je naslov knjige, ki jo je v Pastoralnem centru predstavil prehrabeno-zdravstveni svetovalec in prevajalec Mitja Fajdiga. – Kulturni dom je gostil območno srečanje odraslih pevskih zborov.

KRŠKO, 12. maja – Na ploščadi pred Kulturnim domom je potekal nastop srbskih trubačev in slovenskih godb kot uvod v tekmovanje najboljših slovenskih pihalnih orkestrrov. – V Dvorani v parku je bilo mogoče prisluhniti samostojnemu solističnemu koncertu Večer napolitanskih pesmi Marka Železnika.

NOVO MESTO, 12. maja – V atriju Knjigarne Goga so odprli fotografsko razstavo Nov pogled članov društva mladih novomeških fotografrov. – V klubu LokalPatriot je bil večer bobna in basa.

PRIJEDOR, od 12. do 13. maja – Mešani pevski zbor Novo mesto pod vodstvom Jožice Prus se je s 6. mednarodnega zborovskega tekmovanja Zlata vila vrnil kot dobitnik nagrade Zlata vila 2006.

SEVNICA, 12. maja – Vokalna skupina Zefir je ob 5-letnici delovanja povabila v Kulturno dvorano na samostojni koncert.

ŠENTJERNEJ, 12. maja – Pred poslovno stavbo podjetja PIO je bil pomladni koncert Pihalnega orkestra Občine Šentjernej in Pihalnega orkestra Kostanjevica na Krki.

ARTIČE, 13. maja – Devet izbranih folklornih skupin z območnih srečanj je v Prosvetnem domu nastopilo na medobmočnem srečanju folklornih skupin Bele krajine, Dolenjske, Posavja in osrednje Slovenije. Revijo je strokovno spremljala Neva Trampuš.

BREŽICE, 13. maja – Z ljubeznijo 15 let za vas Solzice je ženski pevski zbor Solzice iz Brežic, ki ga vodi Marjetka Podgoršek Horžen, naslovil jubilejni koncert v Posavskem muzeju Brežice.

DOLENJA VAS PRI KRŠKEM, 13. maja – Dušice iz Kostanjevice, Fantje s Preske, Fantje z vasi iz Škocjana, Ljudski pevci Sromlje in ljudski pevci Ajda so nastopili na koncertu Pojmo po domače v cerkvi sv. Marije.

KRŠKO, 13. maja – V Kulturnem domu je potekalo 26. tekmovanje slovenskih godb koncertna težavnostna stopnja, na katerem se je najbolje odrezal Pihalni orkester Krka iz Novega mesta z dirigentom Mirom Sajemtom. Drugi je bil Pihalni orkester Videm Krško z dirigentom Dejanom Žnideršičem. Nastopili so še Železničarska godba Zidani Most, Pihalni orkester Slovenj

Podelitev priznanj in nagrad ob zaključku tekmovanja slovenskih pihalnih orkestrrov. Prvo mesto je osvojil Pihalni orkester Krka iz Novega mesta pod vodstvom dirigenta Mira Sajeta (na sliki levo).

Gradec, Mladinski pihalni orkester Glasbene šole Celje in Pihalni orkester Logatec.

NOVO MESTO, 13. maja – Tatjana Mihelčič Gregorčič je strokovno spremljala območno revijo malih pevskih skupin in oktetov v Evangelijski cerkvi. – Otvoritveno sezono Založbe Goga so v atriju Goge počastili z izidom 50. knjige in 20. glasbene zloženke pri Založbi Goga. Sledil je koncert Brs Time - Bas Trio.

OTOČEC, 13. maja – Ob praznovanju 30-letnice KD Otočec so člani povabili na folklorno plesni večer s folklorno skupino Plamen iz Škocjana v prostore osnovne šole.

ČRNOMELJ, 14. maja – V športni dvorani OŠ Mirana Jarca je potekal Florjanov dobrodelni koncert.

NOVO MESTO, 15. maja – Glasbena šola Marjana Kozine je povabila na zaključni javni nastop svojih učencev v Kulturni center Janeza Trdine. – Likovno kulturno društvo Mavrica je v prostorih Narodnega doma pripravilo slikarsko razstavo.

TREBNJE, 15. maja – V Knjižnici Pavla Golie so pripravili razstavo in delavnico Dan podnebnih sprememb. – V čitalnici te knjižnice je bil literarni večer z Iztokom Osojnikom.

NOVO MESTO, 16. maja – V Kulturnem centru Janeza Trdine so odprli razstavo vrtca pri OŠ Stopiče. – V atriju Knjigarne Goga je bil na ogled film iz Cikla Mike Leigh po izboru Hg.

BREŽICE, 17. maja – V glasbeni šoli je bil koncert Marjetka Podgoršek Horžen in njeni učenci.

KRŠKO, 17. maja – Krški župan Franc Bogovič in odgovorni urednik slovenske izdaje revije National Geographic dr. Miha Kovač sta v Kulturnem domu odprla razstavo National Geographic – 100 izbranih fotografij.

METLIKA, od 17. do 18. maja – Občina Metlika in Belokranjski muzej sta ob muzejskem prazniku povabila na odprtje razstave akademske slikarke Simone Biličič Erjavec v Galerijo Kambič. Avtorico je predstavila umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka Nadja Gnamup, razstavo pa je odprl dr. Damjan Prelovšek, generalni direktor Direktorata za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo RS. V kulturnem programu sta nastopili prof. Vanja Ivnakovič na flavti in prof. Špela Spetič na harmoniki. Anton Stipanič je Belokranjskemu muzeju podaril zbirko radijskih aparatov.

NOVO MESTO, 17. maja – Uroš Fürst je v Kulturnem centru Janeza Trdine zaigral komedijo Roba Beckerja Jamski človek.

OTOČEC, NOVO MESTO, od 17. do 18. maja – V Kulturnem domu Otočec in Domu kulture Novo mesto je potekalo srečanje otroških gledaliških skupin Slovenije.

SENTRUPERT, 17. maja – Bralno društvo za Dolenjsko, Belo krajino in Posavje je v OŠ dr. Pavla Lunačka pripravilo prvo predstavitev dela Razeznanosti branja dr. Mete Grosman, predsednice društva. Dela sta poleg avtorice predstavila mag. Tilka Jamnik in urednik Jože Zupan. V kulturnem programu so nastopili učenci Glasbene šole Trebnje.

BREŽICE, 18. maja – Ko strune citer zapoje je bil naslov koncerta v Posavskem muzeju Brežice ob 60-letnici Glasbene šole Brežice. – Družinsko gledališče Kolenc je v Mladinskem centru zaigralo predstavo Mačji sejem.

ČRNOMELJ, 18. maja – V Pastoralnem centru je bila zaključna prireditev bralnega kluba Knjižni moljček. – Knjižnica Črnomelj je povabila na literarni večer in 15. bralno srečanje s pesnico Zvezdano Majhen, ki je predstavila pesniško zbirko Talisman.

KOČEVJE, 18. maja – Ob mednarodnem dnevu muzejev je Pokrajinski muzej Kočevje povabil na dan odprtih vrat.

KOSTANJEVICA, 18. maja – Galerija Božidarja Jakca se je vključila v obeleževanje mednarodnega dneva muzejev. Pripravili so Ustvarjalnico z Urško Kuplenik ter sodelovali v skupni akciji Pedagoške sekcije pri Slovenski muzejski skupnosti.

NOVO MESTO, 18. maja – V okviru vseslovenskega projekta Enotni v zmagi, osamosvojitve Slovenije so v počastitev 15-letnice samostojnosti slovenske države v Dolenjskem muzeju odprli razstavo Kresna noč na Medvedjeku. Ob mednarodnem dnevu muzejev so pripravili različne dejavnosti

Dr. Meta Grosman.

MAJ

in delavnice. – V Kulturnem domu so potekale predstave drugega dneva srečanja otroških gledaliških skupin Slovenije. – Mini cirkus Buffetto je v Kulturnem centru Janeza Trdine pripravil predstavo Čira čara buff!.

SEVNICA, 18. maja – Marjan Dimbek je popestril otvoritev slikarske razstave Marjete Klemen Maurovič iz Hrastnika v Galeriji Gradu.

ČATEŽ, 19. maja – V večnamenski dvorani Hotela Toplice Terme Čatež sta nastopila godalni simfonični in pihalni orkester ter solisti ob šestdesetletnici Glasbene šole Brežice.

ČRNOMELJ, 19. maja – V Mladinskem klubu so predstavili pesniško zbirko Ane Malešič.

KRŠKO, 19. maja – Valvasorjev raziskovalni center Krško je povabil na predstavitev projekta Gospodarstvo in mesto Krško od konca 19. stoletja do leta 1940 v Dvorano v parku. Projekt in publikacijo Iz zapuščine Josipine Hočevnar je predstavila Alenka Černelič Krošelj.

SEVNICA, 19. maja – V kulturni dvorani je bil dobrodelni koncert Družinskega tria Novina.

SOTESKA, 19. maja – V Hudičevem turnu je potekalo območno srečanje pevec ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž.

ARTIČE, 20. maja – Na Bonovi domačiji so pripravili večer poezije in glasbe s podelitvijo Kosovelovih priznanj in z gosti Črtom Škodlarjem, Pevskim društvom Žarek Tomišelj in Stanko Hrastelj.

NOVO MESTO, 20. maja – Zaključek klubske sezone Jazzinty abonmaja je oblikovala skupina Bomango z latino jazz koncertom.

MIRNA, 21. maja – V dvorani OŠ Mirna je potekal dobrodelni koncert za obnovo koč na Debencu.

SEVNICA, 20. maja – Pred Centralom so potekali nastopi gledaliških, plesnih, glasbenih in lutkovnih skupin osnovnih šol sevnške občine.

STARI TRG OB KOLPI, 21. maja – Potekalo je srečanje pritrkovalcev Dolenjske in Bele krajine.

ŠMARJETA, 21. maja – Ljudski pevci Fantje z vasi iz KD Škocjan so nastopili v Kulturni dvorani. Gostje so bile ljudske pevke Šmarjetke.

TREBNJE, 21. maja – KD Trebanjski oktet je bil organizator 5. srečanja oktetov Dolenjske, Bele krajine in Posavja v Kulturnem domu.

NOVO MESTO, 22. maja – Galerija Simulaker je povabila na anti-zabavni interaktivni film Virtualna biopolitična Agora. – V Kulturnem centru Janeza Trdine so podelili bralne značke Društva prijateljev mladine Mojca.

TREBNJE, 22. maja – Knjižnica Pavla Golice je povabila na predavanje Igorja Bahorja o staroslovanski keramiki.

NOVO MESTO, 23. maja – Novomeška tolkalna skupina Muvaruvagruva je popestrila otvoritev razstave del Jožice Medle v Galeriji Krka. Avtorico je predstavila umetnostna zgodovinarka in likovna kritičarka Tatjana Pregl Kobe. – V klubu LokalPatriot je bila multivizijska predstava 20 let po Černobilu avtorjev Ksenije Hanonine in Boruta Peterlina.

BRESTANICA, 24. maja – V baziliki lurške Marije je bilo mogoče prisluhniti orgelskemu koncertu prof. Lucijana Cetine.

KRŠKO, 24. maja – Valvasorjeva knjižnica Krško in Zavod za kulturo Neviodunum sta posnela dokumentarni film Polone Brenčič in Jožeta Macurja z naslovom Življenje, uglašeno s pisano besedo. Film o rojaku, bibliotekarju, restavratorju in prevajalcu prof. Alfonzu Gspanu so premierno predstavili v Kulturnem domu Krško.

BREŽICE, 25. maja – V Posavskem muzeju so predstavili knjigi Mavrica izza duše diplomata in publicista dr. Milana Jazbeca. Z avtorjem se je pogovarjal Ivan Kastelic, nastopil pa je še igralec Demeter Bitenc.

SENOVO, 25. maja – V Domu XIV. divizije je potekalo medobmočno srečanje plesnih skupin Dolenjske, Posavja in Bele krajine.

SEVNICA, 25. maja – V Kulturni dvorani je bil na ogled dokumentarni film Titikaka.

BOŠTANJ, 26. maja – V cerkvi je potekalo tradicionalno srečanje ljudskih pevec.

BREŽICE, 26. maja – Glasbena šola Brežice je v Posavskem muzeju pripravila koncert bivših učencev.

KOSTANJEVICA NA KRKI, 26. maja – Solze je naslov razstave nagra-

Dr. Milan Jazbec na predstavitvi svoje knjige Mavrica izza duše.

MAJ

Kipar Silvan Omerzu na svoji razstavi Solze v razstavišču Galerije Božidarja Jakca v nekdanji samostanski cerkvi v Kostanjevici na Krki.

jenca Prešernovega sklada 2006 Silvana Omerzuja, ki so jo odprli v Galeriji Božidarja Jakca. Avtorja je predstavil dr. Jure Mikuž.

KRŠKO, 26. maja – S komedijo Dober dan se je na zaključnem medobmočnem srečanju odraslih gledaliških skupin Dolenjske, Posavja in Bele krajine v Kulturnem domu predstavilo Amatersko gledališče Prečna. Po predstavi so podelili priznanja: za glavno žensko vlogo ga je dobila Jana Zorko iz Amaterskega gledališča Prečna, za najboljšo stransko moško vlogo Silvo Stare iz Gledališče skupine KD Studenec, za najboljšo stransko žensko vlogo Ana Breznikar iz gledališke skupine KS Senovo, posebna nagrada selektorja pa je šla v roke Ane Rokvič iz Gledališke skupine KD Šentrupert.

DOBE PRI KOSTANJEVICI, 27. maja – Akademski slikar Jože Marinč je povabil na ogled umetniške razstave Stena - tla - strop v svoj atelje.

LOKA PRI ZIDANEM MOSTUM 27. maja – V Kulturnem domu je bil solo koncert Andreja Gučka.

TREBNJE, 27. maja – Desetnica je bil naslov koncerta ob deseti obletnici delovanja trebanjske vokalne skupine Ragle v Kulturnem domu. Sodelovala sta Polonca Bartolj in Erik Staniša. Na večeru s slovensko ljudsko pesmijo je bila v Baragovi galeriji na ogled razstava Glinena oblačila Ladine Korbar.

VELIKI GABER, 27. maja – KUD dr. Petra Držaja in KS Veliki Gaber sta pripravila 13. prireditev Pesem nas družijo v telovadnici šole.

BREŽICE, 28. maja – V cerkvi sv. Roka je bilo mogoče prisluhniti koncertu KUD Ptujski nonet.

TREBNJE, 28. maja – Učenke solo petja ter Godalni komorni skupini in godalni orkester so nastopili na koncertu učencev Glasbene šole Trebnje v avli Centra za izobraževanje in kulturo.

BENDJE, maja – Ljubiteljski slikar Štefan Markelj iz Novega mesta je pri svojem vikendu v Bendjah postavil na prostem razstavo del, ki jih je ustvaril v zadnjem letu.

SEVNICA, maja – Sevnška slikarka Jerca Šantelj je svoja najnovejša dela razstavila v Galeriji Artefakt v Mladinskem centru Sevnica.

TREBNJE, maja – V knjižnici Pavla Golie so predstavili zbornik Poletnega interdisciplinarnega raziskovalnega tabora Mokronog 2004.

JUNIJ

KOBILE, od 1. do 2. junija – Z nastopom Fantov z Brezovske Gore se je na domačiji Šribar pričela prva dvodnevna etnološka likovna kolonija Ne pozabimo, na kateri je ustvarjalo 16 slikarjev velenjskega društva likovnikov. Pobudnika sta bila zakonca Ljudmila in Slavko Šribar. Na zaključni razstavi, ki so jo popestrili Bučenski ramplači, je o delih spregovorila akademska kiparka Vladka Štoviček.

KRŠKO, 1. junija – V Dvorani v parku so odprli razstavo grafik Slovenca v zamejstvu, Venčeslava Špragerja, ki že vrsto let živi in dela v Nemčiji. O njegovih grafikah je spregovorila Alenka Černelič Krošelj. Nastopil je brežiški mešani pevski zbor Viva, kulturni program pa je oblikoval tudi sam slikar z branjem svojih pesmi. – V dvorani Glasbene šole je bilo mogoče prisluhniti koncertu Dua harmonik.

NOVO MESTO, 1. junija – Ob Dnevu Dolenjskega muzeja so bile ves dan na ogled stalne in občasne razstave, pripravili so ustvarjanje z glino za otroke in odrasle, muzejsko delavnico Moja pečnica, javno vodstvo po etnološki razstavi, zvečer pa so odprli razstavo Iz depojev Dolenjskega muzeja: Božidar Jakac Vsega človek ne more narediti. – Rasto Božič se je v Knjižarni Goga na literarnem večeru pogovarjal s pisateljem Milanom Klečem o njegovem novem romanu Zaključna špica. – V avli Planeta Tuš je bila predstavitev glasbene delavnice Lipičnik.

SEVNICA, 1. junija – V Kulturni dvorani je bila na ogled gledališko-vizualna predstava Apokalipso, prosim! v izvedbi Grege Močivnika in Damjana Kolovrata, za vizualizacijo je skrbel Edvin Nepužlan.

BREZOVSKA GORA, 2. junija – Prav lušno je res na deželi je naslov večeru ljudskih pesmi, ki so ga pripravili v Podjani.

ČATEŽ, 2. junija – V Kulturnem domu je bil koncert Moškega pevskega

Umetnik Venčeslav Šprager na delavnici v Dvorani v parku v Krškem.

zboru vinogradnikov Čatež z zborovodkinjo Jožico Stanič, gost večera pa je bil Ženski pevski zbor KTD Dobrnič, ki ga vodi Mateja Glivar.

ČRNOMELJ, 2. junija – Sem, kakršna sem je naslov pesniške zbirke pesnice Katarine Kalaba, ki so jo predstavili na družabnem večeru v Pastoralnem centru.

DRAGATUŠ, 2. junija – V Kulturnem domu so pripravili dobrodelni koncert Folklorne skupine Dragatuš in dragatuških osnovnošolcev.

KOSTANJEVICA, 2. junija – V lapidarju Galerije Božidarja Jakca so odprli razstavo Na cedilu hrvaške akademske kiparke Antonije Balić–Šimrak. Razstavo je odprl hrvaški veleposlanik v Sloveniji dr. Mario Nobilo.

KRŠKO, 2. junija – V Dvorani v parku je potekala delavnica Odtisi različnih struktur in njih skrivnosti z umetnikom Venčeslavom Špragerjem.

RIBNICA, 2. junija – Slow motion je naslov razstave Mihe Knifca, ki so jo na ogled postavili v Miklovi hiši.

TREBNJE, 2. junija – Glasbena šola Trebnje je v Baragovi galeriji pripravila solopevski koncert, na katerem sta se ob klavirski spremljavi Ivana Vombergarja prestavili sopranistka Urška Urbanija in altistka Polona Kovač.

DOLENJSKE TOPLICE, 3. junija – Na igrišču šole je nastopila glasbena skupina Slon in sadež.

KRŠKO, 3. junija – V Kulturnem domu so pripravili koncert Moškega pevskega zbora KD Svoboda Brestanica Peli smo skupaj 30 let z Jankom Avsenakom. Avsenak je prejel zlato plaketo KS Brestanica. Gostje večera so bili vokalna skupina Solzice, Vinogradniški oktet Šentjernej, Folklorna skupina Svoboda Senovo in kantavtorica Stanka Macur.

METLIKA, 3. junija – V športni dvorani pri OŠ je bilo 13. srečanje pevskih zborov socialnih zavodov Slovenije. Med 27 tekmovalci je zmagal pevski zbor DSO Kočevje, ki bo prihodnje leto gostitelj srečanja.

NOVO MESTO, 3. junija – V Kulturnem centru Janeza Trdine so pripravili prireditev ob spominskem dnevu položitve temeljnega kamna Narodnega doma.

SEVNICA, 3. junija – Mešani pevski zbor Primoža Trubarja iz Loke pri Zidanem Mostu je nastopil v Lutrovski kleti Gradu Sevnica.

SOTESKA, 3. junija – V Hudičevem turnu je bil koncert tamburaške skupine Vodomec.

ŠENTJANŽ, 3. junija – Častni krajan KS Šentjanž, zgodovinar prof. Janez Kos, je Šentjanžu in Mirnski dolini podaril 24 slik akademskega slikarja Veljka Tomana. O pomenu donacije je spregovoril Jožef Matijević. Dogodek je popestril zbor OŠ Šentjanž.

TREBNJE, 3. junija – V Baragovi galeriji je Glasbena šola Trebnje pripravila recital klarinetista Jožeta Kotarja in pianistke Mirjane Tumpelj.

VIHRE, 3. junija – Imejmo se fajn je bil naslov prireditve, ki so jo pripravili v gasilskem domu.

ŠKOCJAN, 4. junija – Ljudski pevci Fantje z vasi so ob desetletnici povabili na jubilejni koncert v prireditveno dvorano OŠ. Nastopili so še Ljudski pevci Fantje s Preske, Zarja iz Račne, Štefanski fantje in Koledniki iz Bušče vasi ter škocjanski rogisti.

TREBNJE, 4. junija – Na 8. medobmočnem srečanju upokojenskih pevskih zborov so v Domu starejših občanov Trebnje kot gostje nastopili literati Društva upokojencev Novo mesto in pevk Marija Jerle.

KRŠKO, 5. junija – V Glasbeni šoli so pripravili prireditev Mladi ustvarjalci v sliki in glasbi.

LESKOVEC PRI KRŠKEM, 5. junija – V Jožefovi dvorani so predstavili novo publikacijo Krško v dobi protestantizma iz zbirke KmestuK, ki jo je uredila Alenka Černelič Krošelj.

NOVO MESTO, 5. junija – V atriju Knjigarne Goga je potekal filmski večer društva ljubiteljev filma Klapa s projekcijo filma po izboru članov društva. – V Kulturnem centru Janeza Trdine je bila na ogled razstava Brusniška likovna zgodba 2. del z deli, nastalih na likovni koloniji v Brusnicah. Na otvoritvi je o delih spregovoril Marjan Maznik, nastopili pa so brusniški osnovnošolci.

KRŠKO, 6. junija – V Glasbeni šoli so nastopili učenci solisti.

SEMIČ, 7. junija – V Taborski hiši so odprli razstavo del učencev OŠ

Dragotina Ketteja iz Novega mesta, Belokranjskega odreda Semič, Milke Šobar Nataše in Varstveno-delovnega centra iz Črnomlja z naslovom Sodelovanje v Evropi različnosti. Kulturni program so pripravile sodelujoče šole.

TREBNJE, 7. junija – Na zaključnem koncertu so v Baragovi galeriji nastopili učenci Glasbene šole Trebnje kot solisti ter v komornih skupinah in v pihalnem orkestru.

BREŽICE, 8. junija – V galeriji Posavskega muzeja so odprli arheološko razstavo o prazgodovinskih prebivalcih ob sotočju Save in Krke z naslovom Kelti ob sotočju Save in Krke avtorice, arheologinje in kustosinje Alenke Jovanovič. Otvoritveno slovesnost je popestril nastop Posavskega okteta.

KRŠKO, 8. junija – Glasbena šola Krško je v Dvorani v parku pripravila zaključni nastop kitaristov.

NOVO MESTO, od 8. do 10. junija – V okviru Guncel festa je Gledališče Glej na Muzejskih vrtovih zaigralo lutkovno predstavo Sneguljčica, Mini teater predstavo Obuti maček, Teater Kuglica Turjaško Rozamundo, Taus Teater iz Novega mesta Šiviljo in škarjice (po Ketteju jo je priredila domačinka Tatjana Grabrijan), Lutkovno gledališče Maribor predstavo Čarobni čembalo in Lutkovno gledališče Koruzno zrno Tik tak trio predstavo Tik tak. – V atriju Knjigarne Goga sta Sandra B. Hrvatini in Lenart J. Kučič predstavila knjigo Monopoli, družabna igra trgovanja z mediji.

SEVNICA, 8. junija – V Lekos galeriji Ana so odprli likovno razstavo del učencev OŠ Sava Kladnika.

TREBNJE, 8. junija – Studio Anima je v Kulturnem domu zaigral predstavo Najboljši par.

TURJAK, 8. junija – V Viteški dvorani je potekala 10. revija občinskih pevskega zborov.

BRESTANICA, 9. junija – Na Gradu Rajhenburg so pripravili prireditev ob krajevnem prazniku z naslovom Brestanica poje z nastopom otroškega zborčka iz vrta Brestanica, skupino Ansambelske igre z OŠ Adama Bohoriča, cerkvenega mešanega pevskega zbora in moškega pevskega zbora Svoboda Brestanica. Odprli so likovno razstavo Stane in prijatelji. Na prireditvi so zlato plaketo KS podelili vsestranskemu kulturniku Janku Avsenaku.

BREŽICE, 9. junija – Ob 60-letnici Glasbene šole Brežice je na Brežiškem gradu potekal jubilejni koncert.

KRŠKO, od 9. do 10. junija – Mladinski center Krško je konec tedna pripravil že peti Mladinski kulturni festival z različnimi koncerti, fotografsko razstavo Gozd in drevesa, modno revijo itd.

METLIKA, 9. junija – Poslikane panjske končnice je naslov razstave Čebelarkega muzeja Radovljica v Ganglovem razstavišču.

NOVO MESTO, 9. junija – V atriju Knjigarne Goga je bil koncert skupine Frik Brothers.

SEVNICA, 9. junija – Na Gradu Sevnica je restavrator Viktor Povše predstavil svoje triletno restavriranje fresk Štrije letni časi.

STRAŽA, 9. junija – V Kulturnem domu so pripravili veseli večer z Belokranjci, člani KUD iz Starega trga.

ŠMARJEŠKE TOPLICE, 9. junija – V avli Term Šmarješke Toplice so odprli razstavo kozmogramov Za zastrtimi obzorji avtorice Olge Pirih - Lore. V kulturnem programu je nastopila citrarka Petra Vovčko.

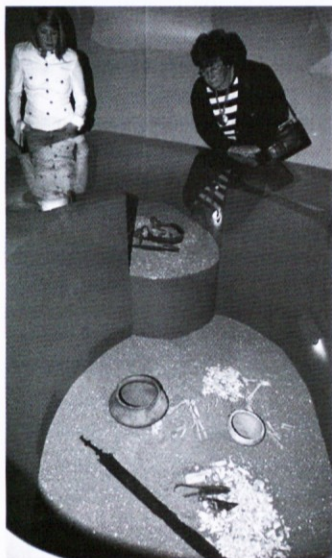
TURJAK, 9. junija – Slovenski oktet je povabil v Turjaški grad na koncert.

KRŠKO, 10. junija – V Dvorani v parku je potekala prireditev Začinjena s poezijo KS Leskovec pri Krškem – Na trgu pred picerijo Fontana je bila projekcija igranega filma Zanka, za katerega je avtor Žiga Divjak iz Krškega prejel nagrado za najboljši igrani film na filmskem festivalu Kids for kids v Beogradu.

NOVO MESTO, 10. junija – V Gledališču Novo mesto je Lutkovno gledališče Maribor izvedlo Čarobni čembalo.

TREBNJE, 10. junija – V okviru prireditev Iz trebanjskega koša so letos pripravili mednarodni festival godb in mažoretnih skupin, poseben dogodek pa je bila svečanost ob 80-letnici Občinskega pihalnega orkestra Občine Trebnje. Kasneje je nastopil še Zlobko Big band z gosti.

VINICA, 10. junija – Župančičeva frulica je naslov 16. srečanja mladih pesnikov in recitatorjev, ki je potekalo v tamkajšnjem gasilskem domu.

Predstavitev keltskega groba na razstavi v Posavskem muzeju v Brežicah.

DOBRNIČ, 11. junija – V Kulturnem domu so nastopili učenci Glasbene šole Trebnje.

KRŠKO, 11. junija – V Dvorani v parku so premierno predstavili dokumentarni film Brez vojne zemlja ni nikoli domovina domačina Jožeta Grajžla.

SEVNICA, 11. junija – Pevci ljudskih pesmi Občine Sevnica so se srečali in zapeli na Gradu Sevnica.

KOČEVJE, 12. junija – V Domu starejših občanov so odprli slikarsko razstavo Željka Vertlja in ročnih del stanovalcev doma.

ČRNOMELJ, 13. junija – 24 članov Likovnega društva Mavrica iz Novega mesta je razstavljalo v prostorih KUD Artoteka Črnomelj. Nastopil je mešani pevski zbor Samospev iz Črnomlja.

METLIKA, 14. junija – Dijaki Srednje šole Metlika so ob zaključku šolskega leta v Kulturnem domu pripravili opereto Čevljar in vrag.

SEVNICA, 14. junija – Na sevniškem gradu je potekalo srečanje ljudskih pevcev iz sevniške občine, nastopili pa sta tudi skupini iz krške občine. Srečanje je strokovno spremljala Vesna Sever.

BRESTANICA, 15. junija – Na Gradu Rajhenburg se je s koncertom napolitanskih pesmi predstavil domači tenorist Marko Železnik. Na klavirju ga je spremljal Martin Šušteršič.

DOLENJSKE TOPLICE, 15. junija – Pri Založbi K2M je izšla tretja knjiga Slavka Klančičarja, anekdote in humoreske z naslovom Kofetarske zgodbe. Na predstavitvi sta v kulturnem programu nastopila avtorjev sin in svak, Vid in Janko Prelog. Avtorja je predstavila Barbara Barbič Jakše.

KRŠKO, 15. junija – V Čebelnaku Mladinskega centra so na ogled postavili razstavo Foto - core Nika Rovana.

NOVO MESTO, 15. junija – Ženski pevski zbor Jasmin je povabil na zaključni koncert v Evangelijsko cerkev. – Na literarnem večeru so v atriju Knjigarnice Goga predstavili novo knjigo Seks, ljubezen in to Andreja Moroviča. – Mojca Funkl je v Kulturnem centru Janeza Trdine zaigrala monokomedijo Iskre Ignusa Kolumbovo Jajce. Predstavo je režiral Uroš Fürst.

RAZBORE, 15. junija – Ob drugi obletnici smrti založnika Tonija Vovka so na Vovkovi domačiji pripravili predstavitev nove pesniške zbirke Košček neba med vejami novomeškega pesnika Smiljana Trobiša. V kulturnem programu so nastopili vokalna skupina Evangelijske cerkve v Novem mestu, pevka Tjaša Zirkelbach in instrumentalni duo Eva Potrč in Urška Smrke. Zanimiva je bila tudi projekcija barvnih fotografij Mire Grahek.

RIBNICA, 15. junija – O sodobni umetnosti v Sloveniji in kinematografski izkušnji je v Galeriji Miklova hiša predaval kustos Igor Španjol.

SEVNICA, 15. junija – Mini teater je na Gradu Sevnica zaigral lutkovno predstavo Obuti maček.

KOSTANJEVICA, 16. junija – Ob 10-letnici Ženskega pevskega zbora Aktivna kmečkih žena Pod Gorjanci so v Galeriji Božidarja Jakca pripravili koncert.

MIRNA PEČ, 16. junija – Ob občinskem prazniku so v Kulturnem domu pripravili razstavo del akademskega slikarja Jožeta Slaka, ki se je tako drugič predstavil v domači občini. Na ogled je bila tudi razstava fotografij Brajerjeve jame in kmečkih dobrot. Sledil je koncert Društva harmonikarjev Mirna Peč.

NOVO MESTO, 16. junija – Oktet Adoramus je povabil na koncert v avlo Kulturnega centra Janeza Trdine. – V Galeriji Kralj so odprli slikarsko razstavo mlade arhitektke Irene Osterman iz Ljubljane.

SEVNICA, 16. junija – Igralska skupina Trg Sevnica je v grajskem parku zaigrala igro Pod svobodnim soncem in jo ponovila še naslednji dan.

TREBNJE, 16. junija – V Kulturnem domu je potekal 4. slovenski večer V kraljestvu Zlatoroga pod naslovom Skupaj v vojni, skupaj v miru.

ŽUŽEMBERK, 16. junija – V tukajšnjem gradu si je bilo mogoče ogledati komedijo Farija Foja Niti tat ne more pošteno krasti in izvedbi gledališke skupine KUD Ambrus.

BREŽICE, 17. junija – V klubu Mladinskega centra so pripravili večer vokalne glasbe jazz, soula, popa in klasike. Nastopilo je 23 učencev prof. Irene Vidic ob spremljavi Tria Gregorja Pučarja.

ČATEŽ, 17. junija – Na prireditvi Kresnik ob Dušici so na osrednjem vaškem trgu nastopili: plesna skupina Tačke in simple, zbor Kres, vokalna

Slikar Jože Slak Doka na razstavi v Mirni Peči.

Na otvoritvi zaključne razstave trebanjskega mednarodnega tabora likovnih samorastnikov. V sredini slikarka Irena Polanec in dolgoletni organizator tabora Janez Gartnar.

skupina Zefir, godalni trio Viva in Teater Cizamo.

KOČEVJE, 17. junija – Fotografsko društvo Grča Kočevje je organiziralo Dan naravoslovne fotografije, ki se ga je udeležilo 30 ljubiteljskih fotografov.

METLIKA, 17. junija – S koncertom Mestne godbe Metlika, humoristom Vinkom Fugino-Šlajsarjem in tenoristom Dušanom Kobalom so se na dvorišču Metliškega gradu pričele prireditve Pridi zvečer na grad.

NOVO MESTO, 17. junija – Na Muzejskih vrtovih je potekala Poletna muzejska noč z javnimi vodstvi po razstavah. Nastopila je glasbena skupina Čompe. – Na Gradu Grm je bil koncert POPMLAD Mešanega pevskega zbora Pomlad z glasbenimi gosti.

OTOČEC OB KRKI, 17. junija – Na igrišču ob Kulturnem domu so pripravili sklepno prireditev ob praznovanju 30-letnice KD Otočec in praznika krajevne skupnosti.

RIHPOVEC, 17. junija – Na igrišču pri luži se je s predstavitvijo del udeležencev zaključil tretji slikarski ekstempore Rihpovec 2006. Sodelovalo je 16 ljubiteljskih slikarjev Društva upokojencev Novo mesto ter dva iz trebanjske občine. Otvoritevno slovesnost je popestril nastop Mešanega pevskega zbora vinogradnikov Trebnje.

TREBNJE, 17. junija – Dr. Stane Granda je bil slavnostni govornik na otvoritvi 39. mednarodnega tabora likovnih samorastnikov v Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje. V kulturnem programu so nastopili učenci Glasbene šole Trebnje. Na taboru je letos teden dni ustvarjalo 12 ustvarjalcev iz Italije, Hrvaške, Srbije, Črne gore in Slovenije. Vzporedno je potekal tudi 7. mali likovni tabor učencev osnovnih šol z območja širše Dolenjske.

VRANJE, 17. junija – KUD Franca Požuna iz Zabukovja je v Ajdovskem gradu pri Vranju zaigralo spevoigro Kam je veselje šlo.

KOSTANJEVICA, 18. junija – V OŠ Jožeta Gorjupa so predstavili knjigo Miloša Kovačiča Trgovci z življenjem. – Pred Lamutovim likovnim salonom je bil slavnostni koncert KUD Žumberak iz Zagreba in Novega mesta.

NOVO MESTO, 18. junija – V Kulturnem centru Janeza Trdine so pripravili večer kulturne raznolikosti.

SENTVID PRI STIČNI, 18. junija – Na 37. taboru slovenskih pevskih zborov je na športnem igrišču pri OŠ Ferda Vesela zazvenela pesem iz grl več kot tri tisoč pevcev okrog 150 pevskih zborov z vseh koncev Slovenije in zamejstva. Pevci, ki jim je dirigiral Igor Švara, so zapeli ob glasbeni spremljavi Mladinskega orkestra Glasbene šole Grosuplje. Posebno priznanje za 30 let zvestobe zborovodstvu je prejel novomeški zborovodja Tone Fink.

ŠKOCJAN, 18. junija – V Gostilni Luzar so se na tradicionalnem srečanju zbrali učenci, ki se učijo igranja na diatonično harmoniko in klaviature pri Tini Lenart v Tomažji vasi.

NOVO MESTO, 19. junija – Pričeli so se 2. mednarodni likovni dnevi, slikarska kolonija, ki jo je v Narodnem domu organiziral novomeški likovni ustvarjalec Janko Orač. Sodelovalo je osem slikarjev iz Avstrije, Italije, Hrvaške in Slovenije.

BRESTANICA, 20. junija – Glasbena šola Krško je poskrbela za glasbeni del programa ob otvoritvi razstave slik Marjete Klemen Maurovič na Gradu Rajhenburg.

NOVO MESTO, 20. junija – V okviru filmskega večera Klapa, društvo ljubiteljev filma, so predstavili filme po izboru članov.

KRŠKO, 21. junija – V Dvorani v parku so predstavili knjigo Kronika sedmih pozab akademskega slikarja Jožeta Ciuhe. Z avtorjem se je pogovarjala Manca Košir, za glasbo so poskrbele Mlade Stražanke.

NOVO MESTO, 21. junija – Mešani pevski zbor Revoz Novo mesto je v sodelovanju z likovno sekcijo KUD Revoz v avli Kulturnega centra Janeza Trdine pripravil dobrodelni koncert. Nastopili so še člani mlajšega godalnega orkestra Glasbene šole Marjana Kozine.

BREŽICE, 22. junija – V Posavskem muzeju so predstavili knjigo Slovenska novejša zgodovina: od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992.

KOČEVJE, 22. junija – V Šeškovem domu je bil letni koncert Moškega pevskega zbora Kočevje.

KRŠKO, 22. junija – Krški trobilni kvartet je povabil na koncert v Dvorano

v parku. – Na igrišču Vrtca Pravljica je potekal Festivalček Palček 2006.

KOČEVJE, 23. junija – Pokrajinski muzej Kočevje je imel dan odprtih vrat z brezplačnimi ogledi.

KOSTANJEVICA, 23. junija – Krog je naslov slikarske ambientalne razstave domačinke Mateje Kavčič, ki so jo odprli na vrtu Lamutovega likovnega salona. Na ogled je bila tudi razstava Pogled 4; risba v kontekstu, o kateri je spregovorila kustosinja Barbara Rupel. Nastopil je duet Sunart musci.

MULJAVA, 23. junija – KD Josipa Jurčiča je pod režiserskim vodstvom Tatjane Lampret v Letnem gledališču pripravilo premiero dramatizacije Jurčičevega Desetega brata. Dramatizacija je delo Danice Kastelic. Predstavo so v prihodnjih dneh še nekajkrat ponovili.

PEČICE, 23. junija – Potekal je enodnevni rock festival Rock Pečice 2006.

PODBOČJE, 23. junija – Po Podbočju naokrog je naslov likovne kolonije, ki jo je Društvo likovnikov Krško Oko pripravilo konec maja, ob krajevnem prazniku pa so nastala dela 53 avtorjev postavili na ogled v prostorih OŠ. Mentorji in svetovalci kolonije so bili akademska kiparka Vladka Štoviček, likovna pedagoginja Cvetka Miloš in diplomirani slikar Janko Orač.

TREBNJE, 23. junija – V okviru Baragovih dnevov so odprli razstavo Baragovi biografi in baragoslovci, pripravili pa so tudi Baragovo akademijo.

ŽUŽEMBERK, 23. junija – Jože Hartman je v gradu pripravil potopisno predavanje Južnoameriška gora Aconcagua ter tudi razstavil svoje fotografije.

FARA, 24. junija – V dvorani OŠ Fara so ob občinskem prazniku predstavili knjigo Anton Corela Ukradeni čoln, Utrinki iz Kostela. Predstavitve so obogatili ljudski pevci iz Podgrada ter harmonikar Matija Krkovič - Tiče.

MIRNA PEČ, 24. junija – S koncertom okteta Adoramus s Pavčkovno poezijo so v Kulturnem domu počastili dan državnosti.

NOVO MESTO, 24. junija – V atriju Goge je bila na ogled lutkovna predstava Bici-kleta Brigitte Leban in Primoža Barleta.

TREBNJE, 24. junija – V avli Centra za izobraževanje in kulturo so odprli razstavo del 7. malega likovnega tabora učencev osnovnih šol Dolenjske, Bele krajine in Posavja. O razstavi je spregovoril umetnostni zgodovinar Jožef Matijević, v kulturnem programu je sodelovala Glasbena šola Trebnje. – V Galeriji likovnih samorastnikov je potekal zaključek 37. mednarodnega tabora likovnih samorastnikov.

KOSTANJEVICA, 25. junija – Za državni praznik so godbeniki Pihalnega orkestra Kostanjevica na Krki zaigrali na že 12. promenadnem prazničnem koncertu na velikem samostanskem dvorišču Gelerije Božidarja Jakca. Kot gost večera je nastopil pevec Oto Pestner.

LESKOVEC, 26. junija – V Galeriji Štoviček so pripravili spominsko slovesnost v počastitev 110-letnice rojstva kiparja in medaljerja Vladimirja Štovička, umetnika, ki je večino svojega življenja preživel v Leskovcu. V spomin nanj Društvo likovnikov Krško Oko praznuje svoj društveni dan. Ob tej priložnosti so v Galeriji Krško odprli društveno razstavo del članov ter izdali katalog društva ob desetletnici svojega delovanja.

ŠMARJEŠKE TOPLICE, 26. junija – Družinski trio Novina je v Termah Krka pripravil dobrodelni koncert.

MÜNCHEN, 27. junija – V Bavarski državni biblioteki so v okviru praznovanja slovenske državnosti odprli največjo razstavo Rastoče knjige doslej.

NOVO MESTO, 27. junija – Rok Weber trio je poskrbel za kulturni program ob otvoritvi razstave del Antona Dolenca v Galeriji Krka.

ČRNOMELJ, 28. junija – V prostorih NLB Poslovalnica Črnomelj so na ogled postavili dela Milene Gregorčič z naslovom Spomini. Umetnico je predstavil Jožef Vrščaj, v kulturnem programu je nastopil Maks Vrščaj.

KOSTANJEVICA, 28. junija – Akademska kiparka Antonija Balič Šimrak je vodila ustvarjalnico za otroke.

NOVO MESTO, 28. junija – V Letnem gledališču pri Visoki šoli za upravljanje in poslovanje je potekal kulturni večer s predstavitvijo knjige Ivana Sivca Julija iz Sonetnega venca. Nastopili so: Šmiljan Trobiš, Matej R. Škof in Jožica Cimermančič z recitalom Prešernovih pesmi Juliji, citrar Peter Golob in fantovska skupina pevcev.

KOČEVJE, 29. junija – V Pokrajinskem muzeju so pripravili predstavitve knjige dr. Vladimira Prebiliča in dr. Damijana Guština Boj na Holmecu in

pogovor o osamosvajanju Slovenije na Kočevskem.

NOVO MESTO, 29. junija – Knjigarna Goga je povabila na literarni večer s pesnikom Esadom Babačičem.

BREŽICE, 30. junija – S koncertom Orchestra Barocca di Bologna in violinistko Lino Tur Bonet so se v Viteški dvorani Brežiškega gradu začeli koncerti Skupine Festival Brežice, letos pod novim gleslom Čas evropske umetnosti. V petih festivalih se bo zvrstilo 43 koncertov, od tega 36 v Sloveniji. Novost so nove lokacije v topliški in trebanjski občini. Država partnerica je Italija.

Uvodni koncert brežiškega festivala stare glasbe je pripadel Bolonjskemu baročnemu orkestru.

ČRNOMELJ, 30. junija – Občina Črnomelj je povabila na otvoritev razstave slik Šaula Mileta iz Lazarevca.

DOLENJSKE TOPLICE, 30. junija – Glasbena šola Novo mesto je v osnovni šoli pripravila Melodije iz Disneyjevih risank.

KAPELE, 30. junija – Na trgu pred cerkvijo je bilo mogoče prisluhniti koncertu Pihalnega orkestra Kapele.

METLIKA, 30. junija – V okviru prireditev Pridi zvečer na grad so na grajskem dvorišču nastopili pevci Lovskega pevskega zbora Bele krajine in Zasavski rogisti.

NOVO MESTO, 30. junija – V Galeriji Kralj so odprli slikarsko razstavo Braneta Širca iz Ljubljane. – Kapitelj - stolnica je naslov fotografske razstave Karla Draga Vuice, ki so jo odprli na dvorišču kapiteljske proštije. V kulturnem programu je nastopila Musica Sacra.

PREČNA, 30. junija – Na Lukenskih večerih 2006 so na Pristavi Lukna nastopili zbori Ruperčevrh in Revoz, tamburaška skupina Klasje, Dolenjski oktet, duet Gorjanske rože, odprli pa so tudi slikarsko razstavo Likovne sekcije Lukna.

RIBNICA, 30. junija – Iz hiše v svet - življenje suhorobarskih in zdomarskih družin v Ribniški dolini v 20. stoletju je naslov razstave, ki so jo odprli v Ribniškem gradu.

SEVNICA, 30. junija – V Kulturni dvorani je bila na ogled gledališko-vizualna predstava Apokalipso, prosim!

ŽUŽEMBERK, 30. junija – V okviru poletnih grajskih večerov je bil v tukajšnjem gradu koncert skupine Otium.

MIRNA PEČ, junija – Ob občinskem prazniku je plaketo občine med drugim prejel tudi Darko Žagar za vodenje moškega pevskega zbora Rožmarin.

NOVO MESTO, junija – Novomeški oktet Adoramus je ob 15-letnici povabil na koncert v avlo Kulturnega centra Janeza Trdine. Za klavirsko spremljavo je poskrbela Cvetka Krampelj.

RAKITNICA PRI RIBNICI, junija – Ob oglarski kopi je na likovni koloniji ustvarjalo deset likovnikov iz okolice Kočevja, Ljubljane in Ribnice. Svoje stvaritve so na ogled postavili v lovskem domu.

SEVNICA, junija – Sevnško grajsko poletje so letos otvorili pevci Mešanega pevskega zbora Primoža Trubarja iz Loke pri Zidanem Mostu, ki so pripravili koncert v Lutrovski kleti gradu.

JULIJ

BRESTANICA, 1. julija – V okviru prireditev Poletje na gradu Rajhenburg je bil na gradu koncert glasbene skupine Same babe.

BREŽICE, 1. julij – V Viteški dvorani Brežiškega gradu je bil slavnostni koncert ob 60-letnici Glasbene šole Brežice, na katerem so se predstavili mladi talenti te šole, osrednji poudarek pa je bil na izvedbi izvirne opere Čarobni profesor, ki jo je napisal nekdanji učenec brežiške glasbene šole Jure Godler.

ČRNOMELJ, 1. julija – Poletje v Črnomlju se je pričelo s koncertom violinista Petra Juda v dvorani Glasbene šole Črnomelj.

GRADAC V BELI KRAJINI, 1. julija – V Kulturnem domu je bil koncert lovskih pevskih zborov in rogistov.

HINJE, 1. julija – Pred gasilskim domom je potekalo 18. tekmovanje harmonikarjev na diatonični harmoniki. Nastopilo je 18 glasbenikov.

KAPELE, 1. julija – Na trgu pred cerkvijo je potekal 4. maraton pihalnih orkestrrov.

METLIKA, 1. julija – V Kulturnem domu je bilo mogoče prisluhniti koncertu lovskih pevskih zborov in rogistov. – V Športni dvorani je bil koncert 45 lovskih zborov in rogističnih skupin v okviru 33. srečanja lovskih pevskih zborov in rogistov Slovenije.

NOVO MESTO, 1. julija – Na Glavnem trgu je potekal festival uličnega gledališča Novo mesto Rudi Potepuški. Med drugim je Grad teater iz Trebnjega uprizoril Predstavo o ljubezni. – Pred restavracijo Splošne bolnišnice Novo mesto je bila predstavitev knjige Ivana Sivca Julija iz Sonetnega venca ter slovo od prošta Jožefa Lapa.

STUDENEC, 1. julija – Pri gasilskem domu je potekal izbor za 26. zlato harmoniko Ljubečne.

SUHOR, 1. julija – V Kulturnem domu je bil koncert lovskih pevskih zborov in rogistov.

ŠKOCJAN, 1. julija – Pevska skupina Plamen je na letnem koncertu ob občinskem prazniku predstavila svojo prvo zgoščenko z naslovom Plamen. Dogodek so popestrili člani Folklorne skupine Plamen in skupina Malibu.

ČRNC PRI BREŽICAH, 2. julija – V ateljeju Vlade Sumrek so odprli otroško likovno kolonijo, na kateri je sodelovalo 28 udeležencev. Na otvoritvi je bila na ogled lutkovna predstava s Simono Zupančič, nastopil pa je otroški instrumentalni ansambel pod vodstvom Kristjana Lanjščka.

ČRNOMELJ, 2. julija – Poletje v Črnomlju se je nadaljevalo s koncertom kitarista Žarka Ignjatoviča in violončelista Nebojše Bugarskega v dvorani glasbene šole.

ŠKOCJAN, 2. julija – Odprli so prenovljen kulturni hram Metelkov dom, slavnostni govornik na prireditvi ob občinskem prazniku pa je bil prof. dr. Stane Granda. Na ogled je bila razstava zgodovine in razvoja Škocjana, pošt-nih znamk samostojne Slovenije in domačih dobrot Društva podeželskih žena.

CELJE, od 3. do 7. julija – Pod okriljem Regijskega študijskega središča Celje je potekala 5. poletna šola muzeologije, del programa pa je oblikoval tudi Valvasorjev center Krško z Alenko Černelič Krošelj. Osem mladih strokovnjakinj je razmišljalo o prenovi gradu Rajhenburg.

KOČEVJE, 3. julija – V Pokrajinskem muzeju so pripravili srečanje rudar-jev z ogledom razstave Rudnik rjavega premoga Kočevje in s predstavitvijo filmskih in zvočnih posnetkov o rudniku.

METLIKA, 3. julija – Na grajskem dvorišču je nastopila kenijska folklorna skupina African Tumbas.

BREŽICE, 4. julija – V okviru Festivala Brežice je bil Viteški dvorani Posavskega muzeja koncert ansambla Orchestra Barocca di Bologna in me-šanega pevskega zbora Viva iz Brežic, ki ga vodi Simona Rožman Strnad.

GORICA, od 5. do 10. julija – Zbor sv. Nikolaja iz Litije, ki ga vodi Helena Fojkar Zupančič, se je uspešno udeležil 45. mednarodnega zbo-rovskega tekmovanja C. A. Seghizzi v Italiji.

DOLENJSKE TOPLICE, 6. julija – V okviru festivala Klasikaa Slovenija Skupine Festival Brežice je bil v cerkvi sv. Ane koncert nizozemskega flav-tista Hana Tola. Nastopil je tudi na gradu Rajhenburg v Brestanici.

KOČEVJE, 6. julija – V Pokrajinskem muzeju so predstavili knjigo Boj na Holmcu 27. - 28. junij 1991 Koroška v vojni za obrambo neodvisnosti

Slovenije, avtorjev dr. Vladimirja Prebiliča in dr. Damijana Guština.

METLIKA, 6. julija – Na grajskem dvorišču je obiskovalce poletnih kulturnih prireditev zabaval Vlado Kreslin, Mali bogovi in Beltinška banda.

NOVO MESTO, 6. julija – V Galeriji Simulaker so na ogled postavili razstavo Bratstvo in enotnost akademske slikarke Marije Mojce Pungerčar, po rodu Mirnopečanke.

PREČNA, 6. julija – Na Lukenskih večerih 2006 na Pristavi Lukna je nastopil zbor DU Straža in prečenska gledališka skupina z igro Franca Pluta Dober dan.

SEVNICA, 6. julija – Na gradu je bil koncert Glasbeni utrinki skozi čas pianistke Tamare Goličnik.

ČRNOMELJ, 7. julija – V okviru prireditev Poletje v Črnomlju je na črnomaljskem plac potekal festival uličnega gledališča.

KOSTANJEVICA, 7. julija – V sodelovanju z Imago Sloveniae je bil v nekdanji samostanski cerkvi koncert Godalnega kvarteta Tartini.

METLIKA, 7. julija – Toni Gašperič se je na grajskem dvorišču v okviru poletnih kulturnih prireditev Pridi zvečer na grad pogovarjal z Marušo, glasbeni gost pa je bil Adi Smolar.

MULJAVA, 7. julija – KD Josipa Jurčiča je v Letnem gledališču zaigralo Jurčičevo igro Deseti brat in jo ponovilo še naslednji dan.

PREČNA, 7. julija – Na Pristavi Lukna so Lukenske večere 2006 nadaljevali z nastopi pevske skupine Vaški zvon, Podgorjanski prijatelji, Kronce, folklorno skupino Kres in recitatorji Društva upokojencev Novo mesto.

SEVNICA, 7. julija – Delavnice slikarstva, kiparstva, oblikovanja in fotografije so potekale v okviru sevnške likovne kolonije Arspekta 7 Vzpodbuje na gradu Sevnica.

ŠKOCJAN, od 7. do 8. julija – Ob škocjanskem občinskem prazniku je na pobudo domačega kamnoseka Francija Kocjana pred občinsko stavbo potekala prva kamnoseška delavnica. Pri organizaciji je sodelovalo Društvo ljubiteljev slovenskega kamna.

BLANCA, 8. julija – Ob prazniku KS Blanca je bil koncert na prostem godbe Blanški vinogradniki.

BRESTANICA, 8. julija – KD Brestanica in Glasbena šola Krško sta na gradu Rajhenburg pripravila dramatizacijo zgodbe Špičasta sprava v počastitev 1111-letnice prve pisne omembe Brestanice in Krškega. Zgodbo je priredila Margareta Marjetič, glasbo pa je napisal domačin Dejan Učakar.

ČRNOMELJ, 8. julija – Na črnomaljskem plac si je bilo mogoče ogledati zračno ulično predstavo. – V Pastoralnem centru so odprli fotografsko razstavo Jona Hatfulla. – V grajskem atriju so razstavili dela, nastala na sevnški likovni koloniji Arspekta 7, na kateri je sodelovalo 28 avtorjev. Umetniški vodja kolonije je bil akademski slikar Alojz Konec. – V okviru Poletja v Črnomlju je potekal jazz koncert Big banda Braca Doblekarja.

SOTESKA, 8. julija – V Hudičevem turnu je bil koncert dua Črnobela.

VRANOVIČI, 8. julija – Pri gasilskem domu so odprli forma vivo in priložnostno razstavo.

DOLENJSKE TOPLICE, 9. julija – Na terasi Gostilne Rog je bil dobrodelni koncert Družinskega tria Novina.

METLIKA, 9. julija – Poletne grajske prireditve je nadaljeval tamburaški orkester KUD Dobroč iz Dragatuša.

MOKRONOG, 9. julija – V cerkvi Žalostne Matere božje na Žalostni gori je bil koncert ansambla Vocale speculum musicae v okviru Klasikaa Slovenija Skupine Festival Brežice.

JAMSKI DVOREC, 12. julija – Kočevski pianist Erik Šuler je v okviru Skupine Festival Brežice pripravil samostojni koncert ruske klavirske glasbe.

NOVO MESTO, 12. julija – V Kulturnem centru Janeza Trdine sta se na koncertu predstavila Mladinski pihalni orkester Slovenije in Pihalni orkester Krka Zdravilišča, oba pod taktirko dirigenta Mira Sajeta.

METLIKA, 13. julija – V Ganglovem razstavišču so odprli likovno razstavo Andreje Milavec Življenje je lepo.

SEVNICA, 13. julija – Koncert skupine Rudolf Gas je pospremil otvoritev likovne razstave Arspekta 7, ko so na ogled postavili izbrana dela, nastala na koloniji, katere umetniški vodja je bil akademski slikar Alojz Konec.

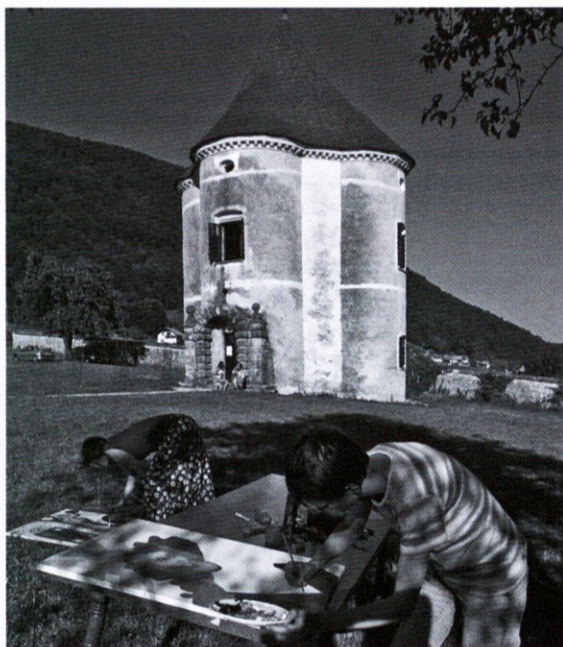

Marija Mojuca Pungerčar.

Prizor iz igre Špičasta sprava, ki so jo izvedli na gradu Rajhenburg.

Utrip z likovne kolonije Mednarodni likovni trenutek v Hudičevem turnu v Soteski.

SOTESKA, od 13. do 14. julija – V Hudičevem turnu je topliški fotograf Marko Pršina predaval na temo Od svetlobe do barve.

BREŽICE, 14. julija – V Parku pri Mladinskem centru je nastopila vokalistka Ana Bezjak in kitarist Mario Babojelič.

DRAGATUŠ, 14. julija – Pri OŠ so odprli dvodnevni 1. mednarodni festival tamburaških orkestrrov in skupin.

METLIKA, 14. julija – V okviru poletnih kulturnih prireditev je na gradu nastopila glasbenica Neisha.

MIRNA, 14. julija – Na gradu je v okviru Festivala Brežice nastopila španska skupina Orphenica Lyra.

MOKRICE, 14. julija – V Viteški dvorani gradu Mokrice je bil koncert glasbe francoskih in španskih trubadurjev v izvedbi nizozemskega ansambla L Alba v okviru Festivala Brežice.

SEMIČ, 14. julija – Na Štefanovem trgu je bilo vasovanje z ansamblom Dežur, na ogled pa je bila tudi plesna predstava Tanje Didovič iz Semiča.

ŽUŽEMBERK, 14. julija – Na grajskem dvorišču so pripravili razstavo kozolcev in razstavo ob 60-letnici novomeške ribiške družine, zvečer pa je bil koncert ansambla Beneški fantje.

ŽUŽEMBERK, 15. julija – Na gradu so nastopili mladi harmonikarji, pevska skupina Žitni klas in Žužemberški rogisti. Zvečer je bil v cerkvi sv. Mohorja in Fortunata koncert Orgelska dela J. S. Bacha v izvedbi organista Milka Bizjaka.

DREČJI VRH NAD TREBELNIM, 16. julija – Na posestvu Dule je bil koncert Prifarskih muzikantov.

TELČE, 16. julija – V gasilskem domu je potekala kulturno-družabna prireditev Telška žetev, srečanje ljudskih pevcev iz različnih krajev.

ČRNOMELJ, 17. julija – V Galeriji Komenda so odprli fotografsko razstavo mladih belokranjskih fotografrov.

BRESTANICA, 18. julija – V okviru Festivala Brežice je na gradu Rajhenburg nastopil hrvaški baročni ansambel.

SOTESKA, 18. julija – V Hudičevem turnu so razstavili likovna dela, nastala na koloniji Mednarodni likovni trenutek, ki jo je vodil diplomirani slikar Dado Androič. Ustvarjalo je sedem likovnikov iz Slovenije in Hrvaške. Na otvoritvi razstave je nastopila skupina Stil kvartet iz Trebnjega.

DOLENJSKE TOPLICE, 19. julija – Na Zdraviliškem trgu je nastopila igralska skupina Mlada zarja iz Soteske. Zvečer je bilo mogoče prisluhniti koncertu New Swing Quarteta.

DOLENJSKE TOPLICE, 20. julija – Na Zdraviliškem trgu je potekal glasbeni spektakel z afriškimi bobni in ognjenimi peromans Street Uhuru.

METLIKA, 20. julija – Glasbeni gost pogovora Tonija Gašperiča z zdravilko Irmo v Metliškem gradu je bil pevec in citrar Karli Gradišnik.

SEVNICA, 20. julija – Hommage Ipusi je naslov razstave del Rudija Stoparja, ki so jo odprli v Lekos Galeriji Ana. Umetnika je predstavila Alenka Černelič Krošelj, za kulturni program pa sta poskrbeli pevka Mihaela Komarčar in pianistka prof. Marjeta Kozmus.

DOLENJSKE TOPLICE, 21. julija – V podhodu med zdraviliškima hoteloma so odprli razstavo ob 100-letnici čebelarkega društva. – KUD Vesel teater je v vходу v avtokamp pripravil ulično igro, sledil je koncert skupine Makeup in Pera Lovšina z bandom.

SEVNICA, 21. julija – Igralka Violeta Tomič je na gradu uprizorila monokomedija Hotel Babilon.

TREBNJE, 21. julija – V Mercator centru je bila na ogled animacijska predstava Čudežna skrinjica.

VESELA GORA PRI ŠENTRUPERTU, 21. julija – V Okviru Podoba Slovenije je na Veseli Gori nastopil Vlado Kreslin z Beltinško bando in Malimi bogovi.

BREŽICE, 22. julija – V Klubu Mladinskega centra je bil nastop Stand up Comedy kluba iz Maribora.

MALA LOKA, 22. julija – Grad Teater je povabil na tridnevni 5. festival gledališča, glasbe in plesa Le Soleil na grad Mala Loka.

DREČJI VRH NAD TREBELNIM, 23. julija – Na posestvu Pule je bil koncert Duplekov.

RATEŽ, 23. julija – Pri gasilskem domu je potekalo tekmovanje harmonikarjev za zlato harmoniko Ljubečne in za nagrado Rateža.

LESKOVEC PRI KRŠKEM, 26. julija – Letošnji Anini glasbeni večer v organizaciji KD Leskovec in Župnije Leskovec so se pričeli s koncertom okteta Povodni mož iz Ljubljane.

NOVO MESTO, 27. julija – Knjigarna Goga je povabila na literarni večer s Tomažem Šalamunom. – V lokalu San Sebastian je bil kantavtorski koncert Janeza Zmazka in Toma Juraka v okviru festivala Trubadur Novomeških poletnih večerov - Novega mesta festivalov.

BRESTANICA, 28. julija – Na Bazenu Brestanica je MC Krško povabil na koncert Jazz By The Pool Kristine Oberžan in Zjača Mitrovića.

KOSTANJEVICA, 28. julija – Goran Milovanović je na zaključku mednarodnega kiparskega simpozija Forma viva 2006 predstavil letošnje udeležence: Magdaleno Miočinović Andrić iz Srbije, Uršo Toman Drinovec iz Slovenije in Agnesso Ivanovo Petrovo iz Bolgarije. – V lapidariju Galerije Božidarja Jakca so odprli kiparsko razstavo Boštjana Drinovca Oseminštiridesetkratokolisveta. Umetnika je predstavila Katja Ceglar.

Kiparke Magdalena Miočinović Andrić, Agnessa Ivanova Petrova in Urša Toman Drinovec z Goranom Milovanovićem in direktorjem Galerije Božidarja Jakca Bojanom Božičem na slovesnem zaključku kiparskega simpozija Forma viva 2006.

JULIJ

NOVO MESTO, 28. julija – V okviru festivala Trubadur Novomeških poletnih večerov - Novega mesta festivalov je imel v likalu San Sebastian kantavtorski koncert Tulio Furlanič.

SOTESKA, 28. julija – V Hudičevem turnu je nastopila tamburaška skupina Dupljak.

KOSTANJEVICA, 29. julija – V samostanski cerkvi Galerije Božidarja Jakca je nizozemska skupina Cantus Modalis izvedla mašo L'Homme armee skladatelja Johannesa Ockeghema v okviru festivala Klasikaa Slovenija Skupine Festival Brežice.

Nizozemska skupina Cantus Modalis pred koncertom v nekdanji samostanski cerkvi v Kostanjevici na Krki.

Vse fotografije v Kroniki: Milan Markelj

NOVO MESTO, 29. julija – V okviru festivala Trubadur je v lokalu San Sebastian nastopil domačin Tomaž Zorko - Zore.

ŽUŽEMBERK, 29. julija – Poletne grajske prireditve so se na gradu nadaljevale s koncertom filmske glasbe in večno zelenih melodij v izvedbi pianistke Maje Tanjšek in violinista Branka Breščaka.

DOLENJSKE TOPLICE, 30. julija – V okviru Skupine Festival Brežice je bil v dvorani hotela Kristal koncert italijanske skupine Academia montis regalis.

NOVO MESTO, 31. julija – V okviru 6. Fotopuba, katerega umetniški vodja je Borut Peterlin, je bilo v Kulturnem centru Janeza Trdine predavanje Vplivna priča Paula Loweja, v Narodnem domu pa so odprli fotografsko razstavo Sledi avtorja Paula Loweja in Protokol avtorjev Denisa Sarkiča in Jureta Eržena. – Na Muzejskih vrtovih je bilo mogoče prisluhniti koncertu Andraža Hribarja.

GRADEC, julija – Na festivalu vokalne glasbe Vokal Total 2006 je v svoji kategoriji zmagal trebanjski Stil Quartet.

NOVO MESTO, julija – V ciklu Drobeci iz naše preteklosti je v samozaložbi izšla še četrta knjiga upokojenega novinarja Toneta Jakšeta. Tak je bil naš čas. Knjigo bogatijo barvne reprodukcije slik Danje Bajc in Franca Železnikarja, ena slika je delo Marije Prah.

OTOČEC, julija – Že desetič je na Otočcu potekal festival rockovske glasbe Rock Otočec.

TOLMIN, julija – Dolenjski muzej je z izvirno zgodovinsko razstavo Zastava – mestna straža – godba, zaigraj, ki so jo pripravili lani, gostoval v Tolminskem muzeju.

RAST

REVIJA ZA LITERATURO, KULTURO IN DRUŽBENA VPRAŠANJA

LETNIK XVII., OKTOBER 2006, št. 5 (107), ISSN 0353-6750, UDK 050 (497.4)

Mestna občina Novo mesto, zanjo župan mag. Boštjan Kovačič

Občine Črnomelj, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Semič, Šentjernej, Škocjan, Trebnje, Žužemberk in Založba Goga

Predsednica sveta: Staša Vovk (Mestna občina Novo mesto), člani: Rudolf Cerkovnik (Žužemberk), Anica Jakša (Semič), Ksenija Khalil (Črnomelj), Cvetka Klobučar (Škocjan), Jože Kumer (Dolenjske Toplice), Ida Zagorc (Šentjernej), Aleksander Rupena (Mirna Peč), Stane Peček (Trebnje) in Mitja Ličen (Založba Goga)

Milan Markelj (odgovorni urednik), Nataša Petrov (namestnica odgovornega urednika), Ivan Gregorčič (Literatura), Marinka Dražumerič (Kultura), Marko Koščak (Družbena vprašanja), Tomaž Koncilijs (Odmevi in odzivi), Janko Orač (likovni urednik)

Mestna občina Novo mesto, Seidlova c. 1, 8000 Novo mesto, s pripisom: za revijo Rast, tel.: (07)39-39-253, faks: (07) 39-39-208, elektronska pošta: rast@novomesto.si.

Franc Zaman – Uradne ure ob sredah od 9. do 13. ure, tel.: 041-845-729.

Peter Štefančič

Podračun Mestne občine Novo mesto, št. 01285-0100015234, s pripisom: za revijo Rast. Letna naročnina za fizične osebe je 4.500 SIT / 18,78 EUR, za pravne osebe 7.500 SIT / 31,30 EUR. Ta številka stane v prosti prodaji 1.000 SIT / 4,17 EUR. Odpovedi so možne samo v začetku koledarskega leta.

Rokopise sprejemajo tajnik revije in uredniki. Nenaročenih rokopisov in drugih gradiv ne vračamo. Želimo je, da so prispevki napisani z računalnikom, stiskani v dveh izvodih s širokim razmikom (30 vrst na stran). Zapisni naj bodo shranjeni v formatu MS Word ali rtf.

500 izvodov

MiM

Tiskarna Novo mesto

Na podlagi Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 89/98) je revija uvrščena med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 odst.

Izhaja dvomesečno

Izid te številke so podprli: Mestna občina Novo mesto, občine soizdajateljice, Ministrstvo Republike Slovenije za kulturo, Komunala Novo mesto, Trimo Trebnje in Krka, d. d..

SODELAVCI TE ŠTEVILKE

France Baraga, mag. teologije, arhivar, prevajalec, Ljubljana

Rasto Božič, publicist, Novo mesto

Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog, konservatorski svetovalec, ZVKDS, OE Novo mesto, Novo mesto

Matjaž Brulc, univ. dipl. umetnostni zgodovinar, Novo mesto

Katja Ceglar, univ. dipl. umet. zgodovinarica in univ. dipl. sociologinja kulture, Krško

Alenka Černelič Krošelj, prof. umet. zgodovine in univ. dipl. etnologinja in kult. antropologinja, raziskovalka, Valvasorjev raziskovalni center Krško, Krško

Ivan Kastelic, univ. dipl. novinar, kustos, pedagog, Posavski muzej Brežice, Krško

Zvezdana Majhen, univ. dipl. psihologinja, samostojna ustvarjalka na področju kulture, Ljubljana

Lidija Markelj, univ. dipl. novinarka, Dolenjski list Novo mesto, Novo mesto

Milan Markelj, novinar, urednik, pesnik in pisatelj, Novo mesto

Meta Matijević, univ. prof. zgodovine, arhivistka, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino, Novo mesto, Mirna Peč

Joža Miklič, univ. dipl. ekonomistka, svetovalka, generalistka, Novo mesto

Goran Milovanović, univ. dipl. sociolog kulture in filozof, kustos, Galerija Božidarja Jakca, Kostanjevica na Krki

Julij Nemanič, dr. znanosti, enolog, mednarodni pokuševalec vin in predavatelj, Metlika

Tone Pavček, pesnik, prevajalec, urednik, Ljubljana

Nataša Polajnar Frelih, mag. umet. zgodovine, višja kustosinja, Slovenski verski muzej Stična, Ivančna Gorica

Oton Skola, misijonar, slikar, pesnik, leksikograf (1805 – 1879)

Barica Smole, pisateljica in prevajalka, Trebnje

Jože Strgar, Pro Horto, d.o.o., podjetje za urejanje vrtov in parkov, Ljubljana - Črnuče

Igor Vizjak, direktor PRA JV Slovenije in PC Novo mesto, Straža

Gojko Zupan, mag. teorije oblikovanja, Ljubljana

82
RAST 2006

200702439,5

COBISS 0

KNJARNICA M. JARCA
Domenjanski, oddaja

RAST – OKTOBER 2006

MESTNA OBČINA NOVO MESTO